

ANKARA

HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE'NİN MODERNLEŞME SÜRECİNDE
SIDIKA AVAR VE TUNCELİ ÖRNEĞİ**

Mehmet Bora SANYÜREK

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Selma YEL**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TARİH ANABİLİM DALI
TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ BİLİM DALI**

EYLÜL - 2019

**TÜRKİYE'NİN MODERNLEŞME SÜRECİNDE
SIDIKA AVAR VE TUNCELİ ÖRNEĞİ**

Mehmet Bora SANYÜREK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TARİH ANABİLİM DALI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ BİLİM DALI

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

EYLÜL 2019

Mehmet Bora SANYÜREK tarafından hazırlanan “Türkiye'nin Modernleşme Sürecinde Sıdika Avar ve Tunceli Örneği” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tarih Anabilim Dalında Türkiye Cumhuriyeti Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Prof. Dr. Selma YEL

İlköğretim Eğitimi, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Başkan : Prof. Dr. Kenan OLGUN

Tarih, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Üye : Prof. Dr. Mehmet Akif TURAL

Tarih, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Tez Savunma Tarihi: 17/09/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....
Prof. Dr. Figen ZALF

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Mehmet Bora SANYÜREK

17.09.2019

TÜRKİYE'NİN MODERNLEŞME SÜRECİNDE SIDIKA AVAR VE TUNCELİ
ÖRNEĞİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Mehmet Bora SANYÜREK

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Eylül 2019

ÖZET

Osmanlı Devleti'nin batılı devletler karşısında geri kaldığının anlaşılmasıyla bazı askeri ve idari reformlar yapılmıştır. Batılı ülkeleri örnek alan ve genel olarak modernleşme olarak tanımlanan bu süreç Cumhuriyet Döneminde de devam etmiştir. Eğitim reformları modernleşme sürecinin en önemli unsuru olmuştur. Osmanlı Devleti'nin son yıllarında açılmaya başlayan Batı tarzı eğitim kurumları, Cumhuriyetin ilanından sonra kabul edilen Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanunu ile birlikte, eğitim sisteminin temel unsurları haline gelmişlerdir. Cumhuriyetin ilk yıllarında, çok düşük okuryazar oranı, kalkınma için gerekli nitelikli işgücü eksikliği, uzun süren savaşlar nedeniyle halkın genelinde görülen sağlık sorunları, devletin eğitim stratejisinin belirleyen sorunlar olmuştur. Halkın temel ihtiyaçlarını üretebilmesi için çeşitli alanlarda meslek okulları açılırken, harf inkılabından hemen sonra ülke genelinde okuma yazma seferberliği başlatılmıştır. Bu süreçte karşılaşılan en önemli sorun, yeterli niteliğe ve idealizme sahip öğretmen eksikliğidir. Osmanlı Devleti'nin son yıllarında yetişen ve modern bir eğitim alan, Cumhuriyetin ilk yıllarında ise öğretmenliğe başlayan Sıdika Avar, bu dönemin idealist ve fedakar öğretmenleri arasında yerini almıştır. Birçok memurun sürgün yeri olarak gördüğü Elazığ'da, gönüllü olarak 20 yıla yakın bir süre (1939-1959) görev yapan Avar, başta ailesi ve sağlığı olmak üzere, kendi hayatından çok büyük fedakarlıklar yapmıştır. Bu yılların neredeyse tamamını Elazığ Kız Enstitüsü Müdürü olarak geçiren Avar'ı, sıradan bir yönetici olmaktan çıkaran şey, yürüttüğü öğrenci temin faaliyetleri olmuştur. Dersim İsyanı (1937-1938)'nden sonra Enstitü'nün yatılı kısmına, Tunceli'den gelecek öğrenciler için 75 kişilik kontenjan ayrılmıştır. Avar, dönemin şartları nedeniyle, öğrenci temin faaliyetleri bizzat kendisi yürütmek istemiştir. Tüm ulaşım sorunlarına ve coğrafi zorluklara rağmen bu görevini yıllarca yürüten Avar, dönem başında aileleri ikna ederek kız çocuklarını bizzat okuluna getirmiş, dönem sonunda ise öğrencileri ailelerine teslim etmiştir. Avar, öğretim yılı içerisinde ise, kızların tüm bakımını bizzat takip etmiş ve onların modern bir eğitim alarak iyi bir vatandaş olarak yetişmelerini sağlamıştır. Mezun olan kızların bir kısmı, tahsil hayatlarına Malatya'daki Akçadağ Köy Enstitüsü'nde devam etmişler ve köy öğretmeni olarak mezun olarak, memleketin çeşitli köylerinde görev yapmışlardır. Mezun olduktan sonra tahsil hayatına devam etmeyen kızlar ise köylerine dönerek, modern yaşam tarzını köylerine taşımışlar ve kurdukları ailelerde modern bireylerin yetişmelerini sağlamışlardır. Ayrıca bu kızların bir kısmı da, kendi köylerinde açılan okuma yazma kurslarında ve çeşitli meslek kurslarında eğitimci olarak görev almışlardır. Yıllara göre eğitim istatistikleri incelendiğinde, Avar'ın Tunceli'nin modernleşmesinde ve eğitim alanında Türkiye ortalamasının üzerine çıkmasında emeği büyüktür. Avar'ın emekleri ve yetiştirdiği kızların gayretlerinin yanı sıra, Devlet'in yaptığı eğitim yatırımları ve halkın eğitime çok önem vermesi sayesinde, Tunceli bugün ülkemizin en modern şehirleri arasında yerini almıştır.

Bilim Kodu : 118101

Anahtar Kelimeler : Sıdika Avar, Eğitim, Modernleşme, Tunceli

Sayfa Adedi : 224

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Selma YEL

TURKEY'S MODERNİZATION PROCESS SIDIKA AVAR AND TUNCELİ
EXAMPLE
(M.Sc. Thesis)

Mehmet Bora SANYÜREK

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
September 2019

ABSTRACT

It was understood that the Ottoman Empire was lagging behind the western states and some military and administrative reforms were made. This process, which takes Western countries as an example and which is defined as modernization in general, continued during the Republican Period. Education reforms have been the most important element of the modernization process. Western-style educational institutions that started to open in the last years of the Ottoman Empire, With the Law of Tevhid-i Tedrisat (Teaching Union) adopted after the proclamation of the Republic, they became the basic elements of the education system. In the early years of the Republic, very low literacy rate, lack of qualified labor force, health problems in general due to long wars, there have been problems determining the educational strategy of the state. Vocational schools are opened in various fields in order to produce the basic needs of the public, a literacy campaign was initiated across the country immediately after the letter revolution. The most important problem in this process is the lack of qualified and idealistic teachers. Sıdıka Avar, who grew up in the last years of the Ottoman Empire and received a modern education and started teaching in the first years of the Republic, took its place among the idealistic and altruistic teachers of this period. Avar, who served as a volunteer for almost 20 years (1939-1959) in Elazığ, where many officers regard him as a place of exile, has made great sacrifices from his own life, especially his family and health. Avar spent almost all these years as Director of Elazığ Girls' Institute. it was the student procurement activities that drove him from being an ordinary administrator. After Dersim Rebellion (1937-1938), 75 students were allocated to the boarding section of the Institute for students coming from Tunceli. Avar, due to the conditions of the period, wanted to carry out student procurement activities himself. Despite all the transportation problems and geographical difficulties, he carried out this duty for years. Convinced the families at the beginning of the semester and brought the girls to school, At the end of the semester, he delivered the students to their families. Avar, in the academic year, has personally followed all the care of the girls and provided them with a modern education and raised them as a good citizen. Some of the graduates continued their education at the Akçadağ Village Institute in Malatya, graduated as village teachers. They served in various villages of the country. The girls who did not continue their education after graduation returned to their villages and carried the modern lifestyle to their villages and provided modern individuals to grow up in the families they established. Some of these girls also worked as teachers in literacy courses and various vocational courses in their villages. When education statistics are analyzed by years, Avar has played a major role in the modernization of the province of Tunceli and its rise above the average in the field of education. In addition to Avar's efforts and the efforts of the girls she raised, Thanks to the education investments made by the State and the public's emphasis on education, Today Tunceli has taken its place among the most modern cities of our country.

Science Code : 118101
Key Words : Sıdıka Avar, Education, Modernization, Tunceli
Page Number : 224
Supervisor : Prof. Dr. Selma YEL

TEŞEKKÜR

Tez konumuzun belirlenmesi sürecinde Sıdıka Avar gibi kıymetli bir eğitimciyi araştırmamı sağlayan, araştırmamız sırasında gerekli arşiv belgelerine ulaşmamda bana yol gösteren, tez yazım sürecinde kendimi her yorgun hissettiğimde Avar'a yönelik büyük bir vefa borcumuz olduğunu ve bu çalışmayla böyle bir idealist öğretmenin yaşadıklarının gelecek kuşaklara aktarılmasının ulvi bir görev olduğunu ifade ederek beni sürekli motive eden Danışman Hocam Prof.Dr. Selma YEL'in, teşekkürlerin en büyüğünü hak ettiğini belirtmeliyim. Çalışmamız sırasında gerekli olan arşiv belgelerine ulaşmam konusunda bana desteklerini esirgemeyen Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğü Ar-Ge Birimi personeline ve Öğretmen Sıdıka Avar Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müdiresi (eski) Özden ÖZTAŞ'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca başta Başöğretmenimiz Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, eğitim ordumuzda maziden atıye görev yapan tüm öğretmenlerimize şükranlarımı arz ederim. Yıllar süren meşakkatli yolculuklarıyla ve yetiştirdiği öğrencileriyle, Tunceli'nin dağlarında çiçekler açmasını sağlayan ve bugün eğitim düzeyi çok yüksek modern bir Tunceli'nin ortaya çıkmasına önemli katkılar sunan, idealist öğretmen Sıdıka Avar ve Dağ Çiçekleri'ni minnetle anıyorum.

Mehmet Bora SANYÜREK
Ankara - 2019

İÇİNDEKİLER

Sayfa	
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	x
RESİMLERİN LİSTESİ	xi
HARİTALARIN LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR.....	xiii
1. GİRİŞ	1
2. TÜRKİYE'NİN MODERNLEŞME SÜRECİ VE TUNCELİ	3
2.1. Modernleşme Kavramı ve Eğitim.....	3
2.2. Osmanlı Döneminde Modernleşme Süreci ve Eğitim	6
2.3. Osmanlı'nın Modernleşme Sürecinde Dersim'de Eğitim	10
2.4. Cumhuriyet Döneminde Modernleşme ve Eğitim	18
2.5. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Dersim'in Sosyo-Ekonomik Durumu	23
2.6. Tunceli Vilayetinin Kuruluşu ve Dersim İsyanı	28
3. SIDIKA AVAR VE EĞİTİM FAALİYETLERİ	35
3.1. Sıdıka Avar'ın Ailesi ve Meslek Hayatı.....	35
3.2. Sıdıka Avar'ın Yöneticilik Yılları ve Eğitim Faaliyetleri	37
3.2.1. Türk Milli Eğitim Sistemi'nde Kız Enstitüleri ve Elazığ Kız Enstitüsü	39
3.2.2. Eğitim Anlayışı ve Öğrencilerine Bakışı	40
3.2.3. Öğrenci Temin Faaliyetleri	46
3.2.4. Köy Kadınlarının Eğitilmesinde Yeni Bir Uygulama: Köy Kadınları Gezici Kursları	51

3.2.5. Türk Siyasetinde Yeni Yüzler Arayışı: Avar'a Milletvekili Adaylığı Teklifi.....	53
3.2.6. Mesleki Gelişim Çalışmaları ve ABD Seyahati.....	54
3.2.7. Elazığ Öğretmen Okulu'nun Kuruluşu.....	57
3.2.8. Öğrencilerinin Gözüyle Avar.....	57
4. AVAR VE TUNCELİ'DE 1940-1970 YILLARI ARASINDA EĞİTİM VE SOSYO-KÜLTÜREL DURUM	65
4.1. Eğitim ve Okullaşma Durumu	65
4.2. Tunceli'de Mesleki Gelişim ve İstihdam	76
4.3. Avar'ın Öğrencilerinin Demografik Durumu.....	77
4.4. Okuryazarlık Durumu	80
4.5. Anadil Durumu ve Türkçenin Yaygınlığı.....	84
5. SONUN BAŞLANGICI: AVAR'IN ELAZIĞ'DAKİ SON YILLARI	87
5.1. İdealizm Uğruna Yapılan Fedakarlıklar ve Avar'ın Sağlık Sorunları.....	87
5.2. Yönetici Avar'ın, Elazığ'ın Siyasi ve Bürokratik Çevreleriyle Yaşadığı Sorunlar.....	89
5.3. Tutuculuğun Karşısında Modernizmin Yenilişi ve Avar'ın Elazığ'dan Ayrılışı	96
6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	99
KAYNAKLAR	105
EKLER.....	111
ÖZGEÇMİŞ	223

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Çizelge 2.1. Dersim'deki Müslüman ibtidai mektepleri ve öğrenci sayıları (1889-1908).....	14
Çizelge 2.2. Dersim'deki Müslüman rüşdiye mektepleri ve öğrenci sayıları (1871-1908).....	16
Çizelge 2.3. Dersim'deki gayrimüslim okulları ve öğrenci sayıları (H.1312 / 1894-1895).....	17
Çizelge 2.4. 1914 yılı nüfus sayımına göre Dersim nüfusu.....	24
Çizelge 2.5. 1927 yılı genel nüfus sayımına göre Dersim nüfusu.....	24
Çizelge 2.6. 1927 yılı genel nüfus sayımına göre Dersim'de konuşulan diller.....	25
Çizelge 2.7. 1927 yılı genel nüfus sayımına göre Dersim bölgesinde okuryazarlık.....	26
Çizelge 2.8. 1927 yılı genel nüfus sayımına göre Dersim bölgesinde meslekler.....	27
Çizelge 4.1. Tunceli'deki ilkokulların durumu (1942-1970).....	66
Çizelge 4.2. Tunceli'deki ortaokulların durumu (1942-1970).....	69
Çizelge 4.3. Tunceli Lisesi'nin durumu (1957-1970).....	71
Çizelge 4.4. Tunceli Öğretmen Lisesi'nin durumu (1962-1970).....	72
Çizelge 4.5. Kişi başına düşen eğitim yatırımları (1943-1970 / Lira).....	73
Çizelge 4.6. Tunceli'deki okullar (1972-1973 Öğretim Yılı).....	75
Çizelge 4.7. Tunceli'de meslek grupları (1945-1970).....	77
Çizelge 4.8. Tunceli'deki ulus okulları, halk dersaneleri ve köy akşam okullarının durumu (1942-1970).....	82
Çizelge 4.9. Tunceli'de okuryazar nüfus (1927-1965).....	83
Çizelge 4.10. Nüfus sayımlarına göre Tunceli'de konuşulan anadiller (1927-1965).....	85

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 4.1. Tunceli'deki ilkokul sayıları (1947-1970)	67
Şekil 4.2. Tunceli'deki ilkokullarda görev yapan öğretmen sayıları (1944-1970).....	67
Şekil 4.3. Tunceli'de ilkokul öğrencilerinin sayısı (1944-1970).....	68
Şekil 4.4. Tunceli'deki ortaokulların öğrenci sayıları (1948-1970).....	70
Şekil 4.5. Tunceli (Kalan) Lisesi'nin öğrenci durumu (1957-1970).....	71
Şekil 4.6. Tunceli Öğretmen Lisesi'nin öğrenci durumu (1962-1970).....	73
Şekil 4.7. Kişi başına düşen eğitim yatırımları (1943-1970 / Lira).....	73
Şekil 4.8. Tunceli'de okuryazar nüfus (1927-1965).....	84
Şekil 4.9. Nüfus sayımlarına göre Tunceli'de konuşulan ana diller (1927-1965).....	86

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 3.1. Milli Eğitim Bakanlığı'nın, Ankara'da düzenlenecek olan mesleki toplantıya, Sıdıka Avar'ı davet ettiğine dair yazı (30.04.1951)	55
Resim 3.2. Elazığ Kız Enstitüsü'nün, ABD'ye gitmek üzere izin alan Sıdıka Avar'ın görevden ayrıldığına dair, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (07.11.1951)	56
Resim 3.3. Elazığ Kız Enstitüsü'nün, Sıdıka Avar'ın, ABD izlenimlerinin yer aldığı raporu Bakanlığa sunduğuna dair, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (18.03.1952)	56
Resim 5.1. Sıdıka Avar'ın, Ankara'ya tayini ve şube müdürü olarak görevlendirilmesine ilişkin yazı (16.12.1954)	90
Resim 5.2. Sıdıka Avar'ın, görevinden ayrıldığı ve görevini müdür muavinine devrettiğine ilişkin yazı (17.12.1954)	90
Resim 5.3. Sıdıka Avar'ın, Elazığ Kız Enstitüsü müdürlüğüne tekrar tayin edildiği ve görevine başladığına ilişkin yazı (31.10.1955)	91
Resim 5.4. Elazığ Maarif Müdürlüğü'nün, Sıdıka Avar'ın izin dilekçeleri yazımında dikkat etmesi gereken hususları bildirdiği yazı (11.06.1957)	92
Resim 5.5. Elazığ Maarif Müdürlüğü'nün, Sıdıka Avar'ın köy kursları için yazdığı izin dilekçelerinde, ayrılımların ne kadar süreceğinin belirtilmesi gerektiği ile ilgili yazı (16.05.1957)	93
Resim 5.6. Sıdıka Avar'ın, köy kursları için ayrılma süresinin çeşitli sebeplerden dolayı belli olmadığı ile ilgili Elazığ Maarif Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (18.05.1957)	93
Resim 5.7. Elazığ Maarif Müdürlüğü'nün, Sıdıka Avar'ın köy kursları için yazdığı izin dilekçelerinde, ayrılma sürelerinin mutlaka belirtilmesi gerektiği, olağanüstü bir durumda ayrıca bilgi verilebileceği ile ilgili yazı (22.05.1957)	94
Resim 5.8. Milli Eğitim Bakanlığı'nın, Elazığ Valiliği'ne, Sıdıka Avar'ın yazışmaları ile ilgili gönderdiği yazı (27.09.1957)	94
Resim 5.9. Elazığ Kız Enstitüsü tarafından, Sıdıka Avar'ın, izne ayrılma ve göreve başlama tarihlerine ilişkin, Elazığ Maarif Müdürlüğü'ne gönderilen yazı (21.11.1957)	95

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita

Sayfa

Harita 2.1. Batı Dersim ve Doğu Dersim..... 11

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BİUM	Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DP	Demokrat Parti
DTCF	Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	Türk Dil Kurumu
TTK	Türk Tarih Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

Sıdıka Avar, Osmanlı'nın son yıllarında doğan, gençliğinde savaş ve işgal yıllarını yaşamış, cumhuriyetin modernleşme değerlerine bağlı, idealist bir öğretmendir. İstanbul'da doğup büyüyen Avar, öğretmenliğe başladıktan sonra Türkiye'nin en büyük şehirleri olan İstanbul, İzmir ve Ankara'da görev yapmış ve 1939 yılında Elazığ Kız Enstitüsü'ne tayin olmuştur. Elazığ'da yaklaşık 20 yıl görev yapan Avar, özellikle Tunceli ve Bingöl köylerine yönelik yürüttüğü öğrenci temin faaliyetleri ve bu öğrencilere uyguladığı eğitim modeli ile çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Bir görüşe göre Avar, Atatürk tarafından Türkçenin öğretilmesi için Doğu Anadolu'ya gönderilmiş ve kendisini bu göreve adanmıştır. Bu görüşün tersi olarak ise Avar'ın, Kürt kızlarının devlet eliyle ailelerinden koparılıp asimile edilmesi için çalıştığı iddia edilmektedir.

Avar ile ilgili şimdiye kadar yapılan çalışmalarda ideolojik bakış açılarının baskın çıkması nedeniyle, tarafsız ve hakkaniyetli bir sonuca ulaşamadığı söylenebilir. Bir taraftan cumhuriyetin kurucu ideolojisine romantik bir bağlılığın etkisiyle yüceltilen Avar, diğer taraftan cumhuriyetin temel ilkeleriyle ve vatandaşlık anlayışıyla çatışan bölücüler tarafından kötülenmektedir. Cumhuriyetin modernleşme değerlerini benimseyen Avar, bazı siyasal İslamcılar tarafından da pek sevilmemektedir. Bu çalışma süresince yürütülen sözlü tarih çalışmaları esnasında yapılan görüşmelerde baz Elazıglıların da, "Tunceli'nin Kürtlerini aldı, okuttu, bizim kızlarla (Elazıglılar) ilgilenmedi, cahil kaldılar." gibi eleştirilerinin olduğu dikkat çekmiştir.

Hayatının en önemli yıllarını, ailesinden uzakta, zor şartlar altında, sağlık sorunlarıyla uğraşarak geçiren Avar'ın motivasyon kaynağı neydi? İddia edildiği gibi Atatürk'ten aldığı emri kendisine vazife edinmesi miydi? Kendisini Türklüğe ve cumhuriyet değerlerine adayan modern bir Türk kadını mıydı? Yoksa sadece mesleğine tutkuyla bağlı idealist bir eğitimci miydi? Bu çalışmada Avar'ın hayatı ve çalışma şartları yakından incelenerek, bu sorulara cevap aranmıştır.

Bu çalışmanın en önemli kaynağı, Avar'ın, görev yaptığı yıllarda tuttuğu günlüklerden oluşan "Dağ Çiçeklerim" adlı kitap olmuştur. Bu kitabın, farklı yıllarda çeşitli yayınevleri (Berikan Yayınevi (2011), Öğretmen Dünyası Yayınları (2013)) tarafından çıkarılan baskıları bulunmaktadır. Ayrıca Berikan Yayınevi ile yapılan görüşmelerde, hatıraların 1.100 sayfa civarındaki orijinali temin edilmiştir. Söz konusu kitabın önsözünde de belirtildiği üzere, hatıralarda daha düşük önem derecesine sahip

kısımlar ile tekrar içeren hususlar, yayınevleri tarafından, kitabın hacminin şişmemesi için baskıya alınmamıştır. Hatıraların orijinali, kitapta olmaması muhtemel önemli bir hususun bulunabilmesi ihtimaline karşı incelenmiş ve elde edilen arşiv belgeleriyle karşılaştırma imkanı bulunmuştur.

Avar'ın hatıralarının yanı sıra, Avar ile ilgili arşiv belgeleri de temin edilmiştir. Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile yürütülen bir kısım yazışma süreci sonrasında, Avar'ın görev yaptığı okuldan, özlük dosyası ile öğrencilerinin kütük bilgilerine ulaşılmıştır. Özlük dosyasında yer alan belgeler tarih ve konu sırasına göre tasnif edilmiş ve ilgili çalışmada bu bilgi ve belgelerden istifade edilmiştir. Avar'ın görev yaptığı yıllarda okulun öğrencilerine ait kütük bilgileri de incelenmiştir. İncelemeler neticesinde, 1939-1959 yılları arasında okulun toplam 1.550 civarında öğrencisinin olduğu, bu öğrencilerin ise 240 civarının Tunceli'den geldiği tespit edilmiştir.

Hatırat ve arşiv belgelerinin haricinde kapsamlı bir literatür taraması yapılmış ve elde edilen kaynaklardan da azami ölçüde istifade edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen kaynakların bazılarında, Avar'ın öğrencileri ile yapılan röportajlar yer almaktadır. Avar'ın eğitim anlayışını ve idealizmini anlayabilmek için bu röportajlardan da faydalanılmıştır. Ayrıca, 1927 yılı ve 1940-1960 yılları arasındaki istatistiki veriler ile Tunceli'nin sosyo-ekonomik durumu incelenmiş ve şehrin yaşadığı dönüşümün, Avar'ın eğitim faaliyetleri ile ilişkili olarak analizi yapılmaya çalışılmıştır.

2. TÜRKİYE'NİN MODERNLEŞME SÜRECİ VE TUNCELİ

2.1. Modernleşme Kavramı ve Eğitim

Modern kelimesi Latince kökenli olup, "Modernus" ifadesi ile ilk defa M.S. 5. Yüzyıl sonlarına doğru Roma'nın putperestlik geçmişini, o dönem resmen kabul edilen Hıristiyanlıktan ayırmak için kullanılan bir terimdir. Değişen bir içerikle, modern terimi eskiden yeniye geçişi vurgulamak üzere, kendini eski çağlara dayalı geçmişle kıyaslayan ve yeni bilinçliliğe sahip olduğunu ileri süren bir çağı belirlemek üzere kullanılmıştır.¹ Bu yönüyle, modernlik, tarihsel olanın karşıtı olarak değerlendirilebilir.²

Tarihi süreci, dönemlere ayırarak inceleyen anlayışa göre, Orta Çağ ve Rönesans sonrasında modern dönem gelmekte olup, gündelik yaşamda ve kültürde modaya uygun tutumlara modern denilmektedir. Modernlik, artık geçmişe ait olmayan ve yeni yöntemlerle ele alınması gereken bir dünyada yaşamaktır.³ Modernleşme malların kitlesel üretimine dayalı sanayi komplekslerini ifade ederken, aynı zamanda kentleşmeyi, dinin ve büyüünün gerilemesini, düşüncenin akılcılaşmasını, gittikçe artan demokratikleşmeyi ve azalan toplumsal farklılıkları, aşırı bireyciliği içermektedir. Bu yönüyle modernleşme, ekonomik, sosyolojik, politik ve kültürel dönüşümleri ifade etmektedir.⁴

Modernleşme ve modernlik kavramlarına ilişkin çeşitli tanımlamalar bulunmaktadır. Touraine'e göre modern toplum, geçmişini ve inançlarını silip atmaya yerine, eskiyi yıkmadan moderne dönüştüğü ve dinin topluluk bağı olmaktan giderek çıktığı bir yapı olmalıdır.⁵ Jeanniere ise moderniteye geçiş sürecinde, bilimsel, siyasal, kültürel, teknik ve endüstriyel olmak üzere dört devrimden bahseder. Bu devrimler neticesinde iktidarın kaynağı, ilahi bir kaynaktan değil, yalnızca halktan gelmektedir.⁶ Berman'a göre modern toplum, coğrafi ve etnik, sınıfsal ve ulusal, dinsel ve ideolojik bölünmelerin ötesinde insanlığın birleştiği bir yapıdır.⁷ Weber ise modernliği kültürel bir olgu olarak ele alarak, Batıdaki gelişmelerin evrenselliğinden bahsetmektedir.⁸

¹ Unat, N.A. (1990). "Sosyal Bilimlerde Yeni Gelişmeler: Modernizm / Post-Modernizm". Toplum ve Bilim Dergisi, Sayı:48-49, 6.

² Demirhan, A. (1992). Modernlik. İstanbul: Ağaç Yayınları, 11.

³ Jeanniere, E. (1992, Ağustos). "Modernite Nedir?". (Çev. N.T. Küçük). İstanbul: Birikim, Sayı: 40, 79-83, 79.

⁴ Der Loo, H.V., Reijen, W.V. (2003). Modernleşmenin Paradoksları. İstanbul: İnsan Yayınları, 114.

⁵ Touraine, A. (2004). Modernliğin Eleştirisi. (Çev. H. Tufan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 16.

⁶ Jeanniere, 1992, 80.

⁷ Berman, M. (1994, Ocak). "Katı Olan Herşey Havada Erir Gider: Modernite - Dün, Bugün, Yarın". (Çev. N. Türkoğlu). Marmara İletişim Dergisi, Sayı:5, 253-276, 253. (Orijinal makalenin yayım tarihi 1983).

⁸ Özkiraz, A. (2003). Modernleşme Teorileri ve Postmodern Durum. Konya: Çizgi Kitabevi, 14.

Daniel Lerner, modernleşmeyi, Batı'da görülen kentleşme, artan okuryazarlık, kitle iletişim araçlarının daha etkili olması, birey başına ekonomik gelirin artması ve daha geniş siyasi katılım şeklinde tanımlamaktadır.⁹ Anthony Giddens'a göre modernlik, 17. Yüzyıl'da, Avrupa'da başlayan ve daha sonra tüm dünyayı etkileyen toplumsal yaşam ve örgütlenme biçimindeki değişikliklerdir.¹⁰ Geleneksel yaşam tarzından koparak modern bir toplum yapısının oluşmasında ulus devlet ve sistematik kapitalist üretim modelinin önemli bir yeri vardır. Avrupa kökenli bu kavramlar ekseninde şekillenen yeni yaşam biçimleri bakımından incelendiğinde, modernlik Batı'ya özgü bir kavramdır.¹¹ Nilüfer Göle ise modernleşmenin, aydınlanma, sanayi devrimi, bireycilik, laiklik ve demokrasi gibi Batılı değerlerle olan ilişkisine dikkat çekmektedir.¹²

Marshall Berman, modernliğin temel olarak üç aşamadan geçtiğini ifade etmektedir. Buna göre: insanların modern hayatı algılamaya başladığı ve 1500'lü yıllarda başlayıp, 1700'lü yılların sonlarına kadar devam eden birinci dönem, 1790'larda başlayan ve modern toplumun olduğu ikinci dönem, modernleşmenin tüm dünyaya yayıldığı üçüncü dönemdir.¹³ Modernleşmenin gelişim süreci genel olarak: "Aydınlanma", "Teknoloji ve Bilimde Yaşanan Gelişmeler", "Kurumsallaşma", "Kapitalizmin Gelişmesi" ve "Kentleşme" şeklinde sıralanabilir.¹⁴

Avrupa'da kentlerde yaşayan tüccarlar ve küçük esnaflar, 12. Yüzyıldan itibaren, asillere verdikleri hizmetler karşılığında kurallarını kendilerinin koydukları yaşam alanlarını kurmak istediler. kentlerde yavaş yavaş şekillenen yeni yaşam biçimi neticesinde eğitim kiliseden bağımsızlaşmaya başladı.¹⁵ Orta Çağ'ın bitip Yeni Çağ'ın başladığı 15.-16. Yüzyıllarda, Avrupa'da Rönesans dönemi yaşanmış ve eğitim alanında farklılaşmalar yaşanmıştır. Bu dönemde kiliseye bağlı okullar varlıklarını devam ettirirken, kentlerde sosyal yaşamda ihtiyaç duyulan ticaret, muhasebe, hesap gibi derslerin verildiği, gözlem ve deneye dayanan laik öğretim kurumları yaygınlaşmaya başlamıştır.¹⁶

Gelişen yeni üretim ilişkileri neticesinde ortaya çıkan toplumsal güçler, kendi çıkarlarını doğrultusunda laik öğretim kurumlarını desteklemişlerdir. Böylece kilise ve

⁹ Tezcan, M. (1995). Toplumsal Değişme. Ankara: Feryal Matbaası, 53.

¹⁰ Giddens, A. (2010). Modernliğin Sonuçları. (Çev. E. Kuşdil). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 9.

¹¹ Giddens, 2010, 157-158.

¹² Göle, N. (1991). Modern Mahrem. İstanbul: Metis Yayınları, 26.

¹³ Berman, M. (1999). Katı Olan Herşey Buharlaşıyor. İstanbul: İletişim Yayınları, 29.

¹⁴ Çalpak, İ.E. (2008). Modernleşme, Nötralizasyon ve Mekan: Modernleşme Süreçlerinin Nötralizasyon Bağlamında 19. Yüzyıl Mekan Örnekleri Üzerinden İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 5.

¹⁵ Türer, A. (2011). Türk Eğitim Tarihi. Ankara: Detay Yayıncılık, 39.

¹⁶ Türer, 2011, 40.

manastırlardan bağımsızlaşan ve kimliğini modernleşmeye borçlu bir eğitim sistemi şekillenmeye başlamıştır.¹⁷ Devam eden süreçte piyasa ekonomisi başarıya ulaşmış ve 18.-19. Yüzyıllarda Sanayi Devrimi yerleşme sürecini tamamlamıştır. Sanayileşmenin yaygınlaşmasıyla birlikte eğitim kurumları, artan işgücü ihtiyacının yeni teknolojiye uygun olarak yetiştirilmesi ve ekonomik yaşama egemen olan karlılık ölçütlerine uyum sağlanması üzerinde şekillenmiştir.¹⁸ Sanayi üretiminin gelişebilmesi için bilimsel gelişmenin desteklenmesi, deneye ve gözleme dayalı laik bir eğitim sistemi gerekmektedir. Sanayi Devrimi'nin 19. Yüzyıl'da yerleşmesiyle birlikte bankacılık, iletişim, ulaşım gibi alanlarda çok önemli gelişmeler yaşandı. Bu gelişme sürecinde yeni kurumlar ortaya çıkarken, Avrupa'da modern ulus devletler kurulmaya başlamıştır.¹⁹

Fransız İhtilali (1789) sonrasında yaygınlaşan milliyetçilik akımı, modernleşmenin etkisiyle ulus devletleri ortaya çıkarmıştır. Ulus devletler, 19. Yüzyıl'dan itibaren hem kendi sistemlerini benimsetmek, hem de sanayinin ihtiyaç duyduğu işgücünü yetiştirebilmek amacıyla, kilisenin elindeki tüm okulları devlete bağlayarak tüm okulları devlet okulları haline getirmişlerdir. Kadın ve erkek ayrımı gözetilmeksizin tüm vatandaşların temel öğretimden geçmesi zorunlu hale getirilirken, okullarda fen bilgisi, sosyal bilimler, güzel sanatlar, felsefe, dil ve beden eğitim gibi dersler verilmeye başlamıştır. Üniversiteler ise özgür düşüncenin, bilimsel araştırmalar ve incelemelerin merkezleri haline gelmişlerdir. Bu dönemde mesleki eğitime ağırlık verilirken, öğretmenlik bir meslek haline gelmiş ve öğretmen yetiştirme yeniden düzenlenmiştir.²⁰

20 Yüzyıl'da, Avrupa'da, kilisenin etkisi tamamen ortadan kalkmış olup, eğitim sistemi bireyin yeteneklerine en uygun eğitimi verme arayışına girmiştir. Ayrıca sosyo ekonomik sistemin ihtiyacı olan alanlarda nitelikli işgücü yetiştirilmesi ve yeni üretim modelinin gelecek kuşaklara aktarılması üzerine odaklanılmıştır. Bu dönemde yeni kurulan ulus devletler için eğitim, sistemin altyapısını oluşturacak ve geliştirecek, toplumsal gelişmeyi güvence altına alacak yegane alandır. Bu nedenle çocukların eğitimleri için gerekli bilgileri almalarının yanı sıra itaatkar, disiplinli ve fedakar bir şekilde yetiştirilmeleri önem taşımaktadır.²¹

¹⁷ Mardin, Ş. (1993). İdeoloji (İkinci Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları, 166-167.

¹⁸ Güven, İ. (2014). Türk Eğitim Tarihi (Dördüncü Baskı). Ankara: Pegem Yayınları, 4.

¹⁹ Binbaşoğlu, C. (1982). Eğitim Düşüncesi tarihi. Ankara: Binbaşoğlu Yayınları, 108-110.

²⁰ Türer, 2011, 41-42.

²¹ Türer, 2011, 42.

2.2. Osmanlı Döneminde Modernleşme Süreci ve Eğitim

Osmanlı Devleti, 1299 yılında, Anadolu'da, küçük bir beylik olarak kurulmasına karşın, izlediği akılcı stratejisiyle hızla ilerlemiş, 1453 yılında İstanbul'un fethiyle bir imparatorluk haline gelmiş, Kanuni Sultan Süleyman döneminde (1520-1566) ise en parlak dönemini yaşamıştır.²² Devlet gücünün zirvede olduğu yıllarda, Osmanlılar Hıristiyan Batı dünyasını küçük görmüşlerdir. Ancak bu dönemde, Avrupa'da güçlü merkezi devletler kurulmuş ve bu devletler coğrafi keşifler neticesinde ticari, askeri ve siyasi güçlerini kıtalararası bir boyuta taşımıştır. Osmanlı Devleti, Akdeniz havzasına hakim olmanın verdiği özgüvenle, Avrupalı devletlerin kıtalararası bir güç haline gelmelerinin kendisi için nasıl bir tehdit teşkil ettiğini başlarda anlayamamıştır.²³

Avrupa ülkelerinin 17. Yüzyıl'da girdiği modernleşme süreci, toplumsal ve siyasal yapıyı etkileyerek, bu ülkelerde önemli bir iktisadi zenginleşme yaşanmasına sebep olmuştur.²⁴ Avrupa'da hızlı bir dönüşüm yaşanırken, Osmanlı kurumsal yapısında çözülme süreci başlamıştır.²⁵ Osmanlı Devleti'nin batılı devletlere karşı bakış açısını değiştiren ilk gelişme, 1683 yılında başlayan, ancak 1699 yılında imzalanan Karlofça Antlaşmasıyla sonuçlanan, 2. Viyana Kuşatmasıdır. Bu antlaşma neticesinde, Osmanlı Devleti tarihinde ilk defa ciddi miktarda toprak kaybederken, Osmanlı devlet ve fikir adamları arasında askerlik alanın ıslahat yapılması ve Batı'nın daha yakından tanınması gerektiği yönünde görüşler yayılmaya başlamıştır.²⁶ Bu görüşlerin kabul görmesiyle birlikte Osmanlı Devleti, 18. Yüzyılda "Batılılaşma" sürecine girerek, Batılı ülkelerdeki gelişmeleri takip etmeye ve bu ülkelerdeki kurumları kendine uyarlamaya başlamıştır.²⁷

Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecinin başlangıcı olarak bazı tarihçiler Tanzimat Dönemi (1839-1876)'ni gösterirken, bazı tarihçiler Lale Devri (1718-1730)'ne işaret etmektedir.²⁸ Lale Devri'nde batılılaşma, matbaacılık, denizcilik, itfaiyecilik ve moda

²² Yavuz, Ş.G. (2005). Türkiye'de Modernleşme Sürecinde Devlet Geleneğinin Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

²³ Kılınçkaya, D. (2001). *"Osmanlı Devleti'nin Gerilemesi ve Yenileşme Çabaları"*. T.F. Ertan (Editör). Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (3. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi, 27.

²⁴ Beriş, H.E. (2003). *"Moderniteden Postmoderniteye"*. M. Türköne (Editör). Siyaset. Ankara: Lotus Yayınevi, 483-521, 484.

²⁵ Küçükkalay, A.M. (2001). Coğrafi Keşifler ve Ekonomiler: Avrupa ve Osmanlı Devleti. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları, 219.

²⁶ Kuran, E. (1999). *"Osmanlı Türklerinin Batıyı Algulamaları (1839'a Kadar)"*. Türk Yurdu Dergisi, Sayı: 148-149, 37-39, 37.

²⁷ Kunt, M., Faroqi, S., Yurdaydın, H.G., Ödekan, A., Akşin, S., Toprak, Z. (2014). Türkiye Tarihi-3: Osmanlı Devleti (1600-1908) (12. Baskı). İstanbul: Cem Yayınevi, 64.

²⁸ Yavuz, 2005, 46.

alanlarında ortaya çıkmış²⁹, askeri alandaki düzenlemeler ise diğer alanlara nazaran sınırlı düzeyde kalmıştır. Bu dönemde en önemli gelişme matbaanın Osmanlı'ya gelişidir. Aslen Macar olan mühendis İbrahim Müteferrika, 1929 yılında ilk matbaayı kurmuştur.³⁰ Denizcilikle ilgili bürokratik yapılanma değiştirilmiş ve kadirga yerine 1682 yılında inşa edilmeye başlanan üç ambarlı kalyonların sayıları artırılmıştır. İstanbul'da batılı anlamda bir itfaiye teşkilatı olan Tulumbacılar Birliği kurularak, daha sonraki yıllarda yapılacak belediye reformlarının temelleri atılmıştır.³¹ Moda alanında 1721 yılında başlatılan akım, bahçe düzenlemesi, dekorasyon ve mobilya konularında etkisini göstermiş, ancak küçük bir grubun ilgisiyle sınırlı kalmıştır.³² Lale Devri döneminde ayrıca, batılı eserler Türkçeye tercüme edilmiş, il kez çiçek aşısı yapılmaya başlanmış, yeni kütüphaneler açılmış, çini ve kağıt imalathaneleri ile kumaş fabrikası kurulmuştur. Ancak birçok yenileşmeye sahne olan Lale Devri, 1730 yılında çıkan Patrona Halil İsyanı ile sona ermiştir.³³

Lale Devri'nden sonra askeri reformlara ve öğretim kurumlarında yenileşmeye önem verilmiştir. Avrupalı ülkelerin seviyesine gelebilmek için yetişmiş insan gücünün çok önemli olduğuna inanan Osmanlı Devleti yöneticileri, bunun için Avrupalı okulları örnek alan eğitim kurumları açmaya başlamışlardır.³⁴ Bu kapsamda: 1731 yılında Humbaracı Ocağı ıslah edilmeye başlanmış, 1734 yılında ise matematik ve fen bilimlerinin öğretildiği Hendeshane açılmıştır.³⁵ İlerleyen yıllarda da çeşitli eğitim kurumları açılmış, ancak bu okullar beklenen atılımı gerçekleştirip Batılı ülkelerdeki muadillerinin seviyelerine gelememişlerdir. Bu durumun başlıca nedenleri, bu okullarda ders verecek donanıma sahip öğretim elemanlarının bulunmaması ve bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin temel eğitimden yoksun olmaları idi. Osmanlı Devleti, yurtdışından uzman getirterek, bu okullardaki öğretim elemanı eksikliğini gidermeye çalışmıştır.³⁶

Osmanlı Devleti'nin, 1739 yılına kadar girdiği savaşlar neticesinde, Rus ve Habsburg İmparatorluklarının dış politikada birlikte hareket ettikleri ve Osmanlı'nın aynı anda birden fazla ülkeyle savaşa girmesinin çok tehlikeli olacağı görülmüştür. Osmanlı Devleti, bu

²⁹ Sarıtaş, M. (1999). *"Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Geçişin Sosyo-Ekonomik Dinamikleri"*. Türk Yurdu Dergisi, Sayı: 148-149, 88-96, 94.

³⁰ Kuran, E. (1976). *"Osmanlı İmparatorluğu'nda Yenileşme Hareketleri"*. Türk Dünyası El Kitabı. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1003-1016, 1004.

³¹ Kuran, A.B. (1956). *Osmanlı İmparatorluğu'nda İnkılap Hareketleri ve Milli Mücadele*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 21.

³² Sarıtaş, 1999, 94.

³³ Tarıkahya, E., Günaydın, A.N. (2010). *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi*. Sivas: Asitan Yayıncılık, 17.

³⁴ Kahya, E. (1999). *"Batılılaşma Hareketleri Çerçevesinde Osmanlılara Bilimsel Yapılanmanın Kısa Bir Değerlendirmesi"*. Türk Yurdu Dergisi, Sayı: 148-149, 40-47, 41.

³⁵ Kuran, 1976, 1004.

³⁶ Kahya, 1999, 42.

tecrübe neticesinde, denge politikası izlemeye başlamış ve mümkün olduğunca savaştan uzak durmaya çalışmıştır.³⁷ Osmanlı Devleti'nin bu dönemdeki önceliği, devletin parasal ihtiyaçlarının karşılanması ve diplomatik ilişkilerin etkili bir şekilde yürütülmesi olmuştur. Bu nedenle vergi toplama görevi olan "Defterdarlık" makamı ile dış ilişkilerin yürütülmesiyle görevli olan "Reis-ül Küttablık" makamı, devlet yönetiminde ağırlık kazanmaya başlamıştır.³⁸

Şehzadeliğinden beri ıslahatçı görüşleriyle bilinen III. Selim tahta geçtiğinde Osmanlı Devleti'ndeki modernleşme hareketi hız kazanmıştır. Bu kapsamda idari, mülki, siyasi, sosyal, kültürel ve ticari alanlarda yapılacak yenilikleri içeren Nizam-ı Cedid (Yeni Düzen) programı hazırlanmıştır. Ayrıca Yeniçeri Ocağı'nın yerini alması planlanan ve Avrupa tarzında teşkil edilmek üzere Nizam-ı Cedid adıyla yeni bir ordu kurulmuştur. Bu dönemde gerçekleştirilen yenilik hareketleriyle, Avrupa kültür ve medeniyetinden yararlanarak devlet teşkilatında köklü reformlar yapılması amaçlanmıştır.³⁹ Ancak yeniliklere karşı olan ulema ve yeniçerilerin muhalefeti neticesinde, 1807 yılında Kabakçı Mustafa Ayaklanması yaşanmış ve III. Selim tahttan indirilmiştir.⁴⁰

Nizam-ı Cedid taraftarı Alemdar Mustafa Paşa, İstanbul'a gelerek isyanı bastırmış ve II. Mahmut (1808-1839) padişahlığa geçerken, kendisi de sadrazam olmuştur. II. Mahmut döneminde, öncelikli olarak devletin birliğini sağlamak amacıyla, 1808 yılında, ayanlarla, Sened-i İttifak sözleşmesi imzalanmıştır. Bu dönemin en önemli olayı, Vakayı Hayriye (Hayırlı Olay) adıyla hatırlanan yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıdır. Yeniçeri Ocağı'nın yerine ise Asakir-i Mansure-i Muhammediye adıyla modern bir ordu kurulmuştur. Bu dönemde, tımar sistemi kaldırılarak eyaletler doğrudan merkeze bağlandı, valiler maaşlı devlet memuru oldular, memurlar için yeni yasalar çıkarıldı, memur kıyafetleri düzenlenmiş, devlet memurları oluşturulan nazırlar (bakanlıklar) arasında paylaştırılmış, "Sadrazamlık" "Başvekalet" adını almış, nüfus sayımı yapılmış, posta teşkilatı kurulmuştur. Eğitim alanında da önemli düzenlemeler yapılmıştır: ilköğrenim zorunlu hale getirilmiş, orta öğretim için rüştiyeler açılmış, devlet memuru yetiştirilmesi

³⁷ Lewis, B. (1984). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 38.

³⁸ Kunt vd., 2014, 66.

³⁹ Uçarol, R. (1989). *"Yakın Çağ başlarında Osmanlı İmparatorluğu"*. Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi (Cilt:11). İstanbul: Çağ Yayınları, 331-333.

⁴⁰ Tarıkahya, Günaydın, 2010, 18.

için Mekteb-i Maarif-i Adli açılırken, 1827'de tıp Okulu, 1834'te de Harp Okulu kurulmuş, ayrıca Avrupa'ya eğitim için öğrenci gönderilmeye başlanmıştır.⁴¹

II: Mahmud'un ölümünden sonra tahta Sultan Abdülmecit (1839-1861) geçmiş ve 3 Kasım 1839'da, Tanzimat Fermanı ilan edilmiştir. Bu tarihten I. Meşrutiyet (1876)'in ilanına kadar geçen süreye Tanzimat Dönemi (1839-1876) denilmektedir. Tanzimat Dönemi'nde çok sayıda idari ve hukuki reform yapılmıştır. Eğitim alanında da önemli ilerlemelerin kaydedildiği bu dönemde, çok sayıda modern eğitim kurumları (Askeri İdadiler (1846), Mülkiye Rüştüyeleri (1847), Kız Öğretmen, Kız Ebe ve Kız Sanayi Mektepleri (1847), Darüşşafaka (1865), Galatasaray Sultanisi (1868), Mekteb-i Mülkiye (1859), Darülfünun (1863), Mekteb-i Tıbbiye (1869)) açılmıştır.⁴²

II. Abdülhamit'in 1876 yılında tahta çıkması sonrasında, 23 Aralık 1876'da, I. Meşrutiyet ilan edilmiş ve ilk anayasa olan Kanun-i Esasi yürürlüğe girmiştir. Ayrıca üyelerini padişahın seçeceği Meclis-i Ayan ile üyeleri halk tarafından seçilecek olan Meclis-i Mebusan'dan oluşan bir meclis kurulmuştur. Ancak padişah II. Abdülhamit, 1877-1878 yılları arasında yaşanan Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) nedeniyle anayasayı askıya almış, meclisi ise süresiz tatile çıkarmıştır. Savaşın sonunda imzalanan Ayestefanos ve Berlin Anlaşmaları neticesinde Osmanlı Devleti önemli kayıplar yaşamıştır. Bu dönemde devletin temel politikası ülke bütünlüğünü korumak olurken, eğitim alanında önemli reformlar yapılmıştır. Özellikle ülkenin tamamında açılan her kademedeki eğitim kurumları, Cumhuriyet'in temellerini atan kadroların da mensubu olduğu modern bir neslin yetişmesini sağlamıştır.

II. Abdülhamit'in, 1908 yılında, II. Meşrutiyet'i ilan etmesi, 1909 yılında ise tahttan indirilmesi neticesinde, İttihat ve Terakki Cemiyeti devlet yönetiminin önemli bir aktörü konumuna gelmiştir. II. Abdülhamit'in başlattığı eğitim reformlarının sürdürülmesine gayret edilmesine karşın, 1911-1922 yılları arasında yaşanan savaşlar (Trablusgarp Savaşı (1911), Balkan Savaşları (1912-1913), Birinci Dünya Savaşı (1914-1918), Kurtuluş Savaşı (1919-1922)) neticesinde halk ve devlet bitkin düşmüş, yaşanan işgaller nedeniyle Osmanlı Devleti'nin varlığı sona ermiş ve başarıyla sonuçlanan Kurtuluş Savaşı sonunda, 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur.

⁴¹ Tarıkahya, Günaydın, 2010, 18-19.

⁴² Tarıkahya, Günaydın, 2010, 19-21.

2.3. Osmanlı'nın Modernleşme Sürecinde Dersim'de Eğitim

"Dersim" kelimesi Farsça kapı anlamına gelen "der" ve gümüş anlamına gelen "sim" kelimelerinin bir araya gelmesinden oluşmuş olup, Türkçe "Gümüşkapı" anlamına gelmektedir.⁴³ Dersim adının kökeni olarak farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre, Pers İmparatoru I. Darius (M.Ö. 521-486) döneminde, Persler, M.Ö. 519 yılında, Doğu Anadolu'yu fethetmiştir. Dersim'in o dönemdeki adı olan Daranalıs'in, isminin I. Darius'tan geldiği tahmin edilmektedir.⁴⁴ Bir başka görüş ise, Dersim adının, bu bölgede yaşayan Dersimanlı (Desimlü, Dersimlü) aşiretinden geldiği ve bu aşiretin yaşadıkları bölgeye kendi adlarını verdikleri yönündedir.⁴⁵

Birbiriyle ilişkili başka bir görüşe göre, Dersimliler ve Dersim adı, Hazar Denizi'nin güneyinde yer alan Deylemistan bölgesine dayanmaktadır. Deylemliler, İran coğrafyasının kadim halklarından olup, 1256'daki Moğol İstilasına kadar bu coğrafyada yaşamışlar, daha sonra Anadolu'ya doğru göç ederek, bugünkü Tunceli bölgesine yerleşmişler ve Deylem ismi değişime uğrayarak Dersim adını almıştır.⁴⁶

Dersim bölgesi, bugünkü Tunceli iliyle özdeşleşmiş olsa da, bu ilin sınırlarını aşan bir genişliğe sahiptir. Tunceli bölgesinin en eski yerleşim merkezleri Çemişgezek, Hozat, Pertek ve Mazgirt olup, bu coğrafya tarihte Dersim adıyla bilinmektedir.⁴⁷ Dersim bölgesi, tarihi dönemler içerisinde, iki mıntııkaya ayrılmıştır:

- Batı Dersim: Hozat, Çemişgezek, Pertek, Ovacık ile günümüzde Erzincan'ın ilçeleri olan İliç, Kemah, Kemaliye,
- Doğu Dersim: Mazgirt, Nazımiye ve Pülümür ile günümüzde Bingöl'ün ilçesi olan Kiğı'yı kapsamaktadır.⁴⁸ (Resim 2.1.)

⁴³ Yılmazçelik, İ. (2011). Osmanlı Devleti Döneminde Dersim Sancağı: İdari, İktisadi ve Sosyal Hayat. Ankara: Kripto Kitaplar, 14.

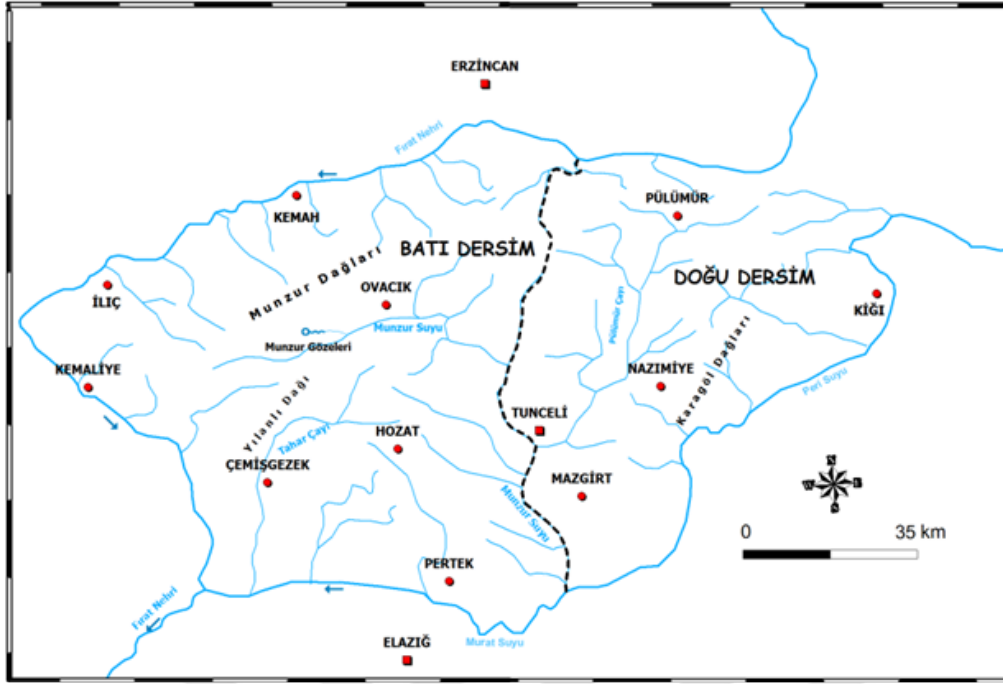
⁴⁴ Kaya, A. (2010). Başlangıcından Günümüze Dersim Tarihi. İstanbul: Demos Yayınları, 19.

⁴⁵ Aksoy, B. (1985). Tarihsel Değişim Sürecinde Tunceli. (1. Cilt). İstanbul: Yorum Yayınları, 23-27. Yolga, M.Z., Halaçoğlu, A., Yılmazçelik, İ. (1994). Dersim (Tunceli) Tarihi. Ankara: Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı Yayınları, 82-83.

⁴⁶ Kaya, A. (2004). Tunceli (Dersim) Kültürü. (Üçüncü Basım). İstanbul: Can Yayınları, 11.

⁴⁷ Çay, A. (1985). "Tunceli Mezartaşları ve Türk Kültüründeki Yeri". Türk Kültürü Araştırmaları, Yıl: XXIII / 1-2, Ankara, 153-169, 154.

⁴⁸ Yılmazçelik, 2011, 13.

Harita 2.1. Batı Dersim ve Doğu Dersim⁴⁹

Büyük Selçuklu Devleti, 1071 yılında yaşanan Malazgirt Savaşı'ndan sonra bölgeye hakim olmuş ve izlenen iskan politikası neticesinde bazı Müslüman aşiretleri Dersim bölgesine yerleştirmiştir. İlerleyen dönemde Mengücekler (Pertek, Hozat, Çemişgezek, Ovacık bölgeleri / Batı Dersim) ve Saltuklular (Nazimiye / Doğu Dersim), bu bölgeye hakim olmuşlardır. Türkler, 1087 yılında, Çubuk Bey liderliğinde, Harput ve Dersim bölgesine tam olarak hakim olmuşlar ve bölgedeki Bizans varlığına son vermişlerdir.⁵⁰

Dersim bölgesi, 1226 yılından sonra Anadolu Selçuklularının, 1243 yılından sonra ise Moğolların egemenliği altına girmiştir. Bu tarihlerde, Dersim coğrafyasında, çeşitli beylikler kısmi egemenlik kurabilirken, 12. yüzyılın ikinci yarısında Karakoyunlular, 13. yüzyılın ilk yarısında ise Akkoyunlular hakim olmuşlardır. Osmanlılar ile Akkoyunlular arasında, 1473 yılında yaşanan Otlukbeli Savaşı neticesinde, Akkoyunlular Dersim bölgesindeki hakimiyetini kaybetmiş, ancak Osmanlılar da bu coğrafyaya hakim olamamışlardır. Osmanlılar ile Safeviler arasında, 1514 yılında yaşanan Çaldıran Savaşı neticesinde, tüm Doğu Anadolu gibi, Dersim bölgesi de Osmanlı egemenliği altına girmiştir.⁵¹ Ancak Dersim bölgesindeki yerel aşiretlerin, başta mezhep farklılıkları gibi çeşitli sebeplerden dolayı Osmanlı'ya karşı sürekli ayaklanmaları ve bölgeye yönelik

⁴⁹ Gül, A. (2015). "İnsan-Mekân İlişkisi Üzerine (Dersim Bölgesi Örneği XVI-XX. Yüzyıllar)". Turkish Studies, Cilt:10, Sayı:5, 159-182, 167.

⁵⁰ Turan, O. (2004). Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi. (8. Baskı). İstanbul: Ötüken Neşriyat.

⁵¹ Kaya, 2004, 17-18.

gerçekleştirilen hareketlerin ise coğrafi şartlar nedeniyle başarıya ulaşamaması gibi sebeplerden ötürü, merkezi otorite tam anlamıyla tesis edilememiş ve 19. yüzyılın ortalarına kadar, Dersim bölgesi kısmi özerk yapısını korumuştur.⁵²

Osmanlı Devleti, 18. Yüzyılın sonlarında çeşitli reformlar yapmaya başlamış ve 19. yüzyılın ortalarına gelindiğinde devletin merkezileşmesi yönünde önemli başarılar elde edilmiştir. İdari ve askeri reformların yanı sıra eğitim alanında da önemli adımlar atan Osmanlı, sadece İstanbul'da değil, tüm taşra vilayetlerinde, her düzeyde eğitim kurumları açmaya başlamıştır. Bu kapsamda, Dersim bölgesinde de eğitim alanında önemli adımlar atılmıştır. Her kazanın merkezinde ve köylerinde çok sayıda ilkokul seviyesinde okullar açılırken, kaza merkezlerinde de ortaokul seviyesinde eğitim kurumları açılmıştır. Ancak aynı performans lise seviyesinde görülmemiş ve eğitime devam etmek isteyen çocuklar, çevre illerde yatılı okumak zorunda kalmışlardır.

Osmanlı klasik dönemi eğitim sisteminin temeli olan medreseler, Dersim bölgesinde de bulunmaktadır. Dersim bölgesinde, Çemişgezek kazasının merkezinde Süleyman Bey Medresesi ve Hamidiye Medresesi, Çemişgezek kazasının Başekrek köyünde Başekrek Köyü Medresesi, Çarsancak kazasının (bugünkü Akpazar beldesi) Şeyho köyünde Şeyho Köyü Medresesi, Çarsancak kazasının Pertek nahiyesinin (bugünkü Pertek ilçesi) merkezinde ise Masume Hatun Medresesi ve Çelebi Ağa Medresesi eğitim faaliyeti göstermiştir.⁵³ Söz konusu medreseler, Dersim'in Sünni bölgelerinde bulunmakla beraber, zaten Sünni din adamı yetiştirmek için kurulmuşlardır. Bu yönüyle bakıldığında, Dersim'in Alevi bölgelerinin, Osmanlı klasik döneminde, eğitim alanında da sistem dışına itildikleri söylenebilecektir. Osmanlı modernleşme sürecinde yeterli ilgiyi görmeyen medreseler, Tanzimat Dönemi sonrasında kendi haline bırakılmış ve modernleştirilmelerine yönelik önemli bir adım atılmamıştır.⁵⁴

Dersim sancağında, ilkokul düzeyinde eğitim veren ilk ibtidai mektepler, H.1294 (1877-1888) yılında, Hozat ve Kızılkilise (Nazımiye)'de açılmıştır. Ancak Dersim'deki ibtidai mekteplerin çoğu 1890'dan sonra açılabilmiştir.⁵⁵ İlk mekteplerin açılmasıyla, yenilerinin açılarak sayılarının artırılması arasındaki bu zaman farkında, 93 Harbi (1877-1878 Osmanlı - Rus Savaşı) ve sonrasında yaşanan iç siyasi gelişmelerin etkili olduğu

⁵² Ağar, Ö.K. (1940). Tunceli - Dersim Coğrafyası. İstanbul: Türkiye Basımevi, 30.

⁵³ Yıldız, H. (2013, Eylül). "Osmanlı Yenileşme Döneminde Dersim Sancağı'nda Eğitim". 2. Uluslararası Tunceli (Dersim) Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Tunceli, 122-161, 126-127.

⁵⁴ Berkes, N. (2019). Türkiye'de Çağdaşlaşma. (28. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 204.

⁵⁵ Yıldız, 2013, 127.

söylenilecektir. Devletin uğraşmak zorunda kaldığı daha öncelikli meseleler nedeniyle, eğitim sisteminin sorunlar yaşadığı görülmektedir.⁵⁶

Dersim bölgesinde, bu yıllarda eğitim veren ibtidai mekteblerin sayısı, farklı kaynaklardaki verilerin birbiriyle uyuşmaması nedeniyle tam olarak tespit edilememektedir. Örneğin H.1312 (1894-1895) tarihli Mamuretülaziz⁵⁷ (Elazığ) Vilayet Salnamesi'nde sadece Çemişgezek ve Çarsacak⁵⁸ kazaları ile ilgili bilgi verilmiş ve 43 adet İslam ibtidai mektebinin olduğu belirtilmiştir. R.1326 (1910-1911) tarihli Osmanlı Devlet Salnamesi'nde ise 20 adet İslam ibtidai mektebinin bulunduğu ifade edilmiştir.⁵⁹ Kaynaklardaki bilgi farklılıklarının, istatistiki verilerin tam olarak kayıt altına alınamaması ve bu mekteblerin kapanmış olabilecekleri ihtimallerinin sebep olduğu söylenebilecektir.

Çeşitli kaynaklardan elde edilen verilere göre, 1877-1911 arasında, Dersim'in kazalarından, Çarsacak'ta 13, Çemişgezek'te 39, Hozat'ta 3, Kızılkilise'de⁶⁰ 3, Mazgird'de 5, Ovacık'ta 3 ve o dönemde Erzincan vilayetine bağlı olan Kuzucan (Pülümür)'da⁶¹ 1 olmak üzere toplam 67 adet ibtidai mekteb bulunmaktaydı.⁶² (Çizelge 2.1.)

⁵⁶ Taşkın, Ü. (2013). "*Maarif Salnamelerinde Mamuretülaziz*". The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS), Cilt:6, Sayı:3, 1327-1353, 1333.

⁵⁷ Mamuretülaziz, 1864 Vilâyet Nizamnâmesi ile Diyarbekir Vilâyeti'ne bağlı bir sancak olarak teşkilatlandırılmış, yönetiminde çıkan bazı aksaklıklar sebebiyle 1871'de Diyarbekir Vilâyeti'nden ayrılarak müstakil bir sancak haline getirilmiş, 1877'de ise vilayet olmuştur. Yedek, Ş. (2017). "Meclis-İ Mebusan'da Mamuretülaziz (Elazığ) Mebusları ve Faaliyetleri (1877-1920)". Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:5, Sayı:10, 5-21, 7. XIX. Yüzyılda Sultan Abdülaziz'e ithafen kullanılan Mamuretülaziz isminin uzun olmasından dolayı halk Elaziz demeye başlamıştır. Elaziz ismi, 1937 yılının Kasım ayında, Elazık'a (azığı bol şehir), Bakanlar Kurulu'nun 10 Aralık 1937'de aldığı karar ile de Elazığ'a çevrilmiştir. Sertel, S. (2015). "*1927 Nüfus Sayımı Sonuçlarına Göre Elazığ Nüfusu*". Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:25, Sayı:1, 303-316, 305.

⁵⁸ Çarsacak kazası, 1926 yılında nahiyeye dönüştürülüp, yeni teşkil edilen Pertek ilçesine bağlanmıştır. Tunceli ili, 1935'te (25 Aralık 1935 tarihli ve 1885 sayılı Kanun) kurulduğunda ise, yeni ilin Mazgirt ilçesine bağlanmıştır. Çarsacak'ın adı, 1960'lı yıllarda yapılan değişikliklerle Akpazar olmuştur. <http://carsacak.com/> (Erişim Tarihi: 07.08.2019)

⁵⁹ Yıldız, 2013, 128.

⁶⁰ Kızılkilise, Hozat Mutasarrıflığına bağlı iken 1876'da ilçe yapılmıştır. Zamanın Kaymakamı Balıkesirli Mehmet Vehbi BOLAT, 7 Şubat 1911'de, Hükümet'e çektiği bir telgraf ile ilçenin adının değiştirilmesi talebinde bulunmuş ve padişahın yeni doğan torunu Nazım Efendinin adını yaşatmak amacıyla Kızılkilise olan ilçenin adı Nazımiye olarak değiştirilmiştir. Nazımiye, Tunceli Vilayeti'nin kurulmasıyla birlikte, 4 Ocak 1936'da, bu ile bağlanmıştır. <http://www.nazimiye.gov.tr/tarihi> (Erişim Tarihi: 07.08.2019)

⁶¹ Pülümür'ün yakın zamana kadar "Kuzucan" ismini taşıması Akkoyunlu Devleti'nden kalma yerleşim yeri olması açısından dikkati çekmektedir. <http://pulumur.gov.tr/tarihce> (Erişim Tarihi: 07.08.2019) Kuzucan, 1515 yılındaki Çaldıran Savaşı sonrasında, Osmanlı topraklarına katılmıştır. Kuzucan ve çevresinde, Tanzimat Dönemi'ne kadar merkezi idare tam olarak tesis edilememiştir. 1847 yılında kaza statüsü verilen Kuzucan, Erzurum Vilayeti'nin Erzincan Sancağı'na bağlı bir kaza merkezi konumuna getirilmiştir. 1936'ya kadar Erzincan'a bağlı kalan Kuzucan, bu tarihten sonra Pülümür adıyla, Tunceli iline dahil edilmiştir. Yazıcı, H., Akpınar, E., Şahin, İ.F. (2005). "*Doğu Anadolu Bölgesi'nde Hızla Nüfus Kaybeden Tipik Bir İlçe Merkezi: Pülümür*". Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt:10, Sayı:13, 7-30, 15.

⁶² Yıldız, 2013, 128-136.

KAZA	MEKTEBİN ADI	AÇILIŞ TARİHİ	ÖĞRENCİ SAYISI										
			H. 1307 (1889-1890)		H. 1308 (1890-1891)		H. 1312 (1894-1895)		H. 1313 (1895-1896)		H. 1325 (1907-1908)		
			E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	
Carsancak	Harasenk Kövü İ. Mektebi					7							
Carsancak	Köderic Kövü İ. Mektebi					5							
Carsancak	Pağnik Kövü İ. Mektebi					4							
Carsancak	Pasavenk Kövü İ. Mektebi	?				8							
Carsancak	Pertek İ. Mektebi	?	20									78	
Carsancak	Pertek Sağmanın Mah. İ. Mektebi					21							
Carsancak	Pertek Soğukpınar Mah. İ. Mektebi					13							
Carsancak	Pertek Sisek Mah. İ. Mektebi					32							
Carsancak	Sağman Kövü İ. Mektebi					19							
Carsancak	Savak Nahivesi İ. Mektebi	?										23	
Carsancak	Sevho Kövü İ. Mektebi					21							
Carsancak	Takiz Kövü İ. Mektebi					7							
Carsancak	Vasgird Nahivesi İ. Mektebi	?				5						20	
Cemisgezcek	Asağı Vartenik Kövü İ. Mektebi					3	3						
Cemisgezcek	Bahcecik Kövü İ. Mektebi					9	3						
Cemisgezcek	Basekrek Nahivesi İ. Mektebi					30	7						
Cemisgezcek	Basvartenik Nahivesi İ. Mektebi					45	11					85	
Cemisgezcek	Cancik Kövü İ. Mektebi					11	2						
Cemisgezcek	Dimili Kövü İ. Mektebi					18	6						
Cemisgezcek	Diralor Kövü İ. Mektebi					17	2						
Cemisgezcek	Ehnisor Kövü İ. Mektebi					21	2						
Cemisgezcek	Gercini Nahivesi İ. Mektebi					14	2						
Cemisgezcek	Germesik Kövü İ. Mektebi					19	3						
Cemisgezcek	Germili Nahivesi İ. Mektebi					17	5					35	
Cemisgezcek	Görteler Kövü İ. Mektebi					11	1						
Cemisgezcek	Halmuke Kövü İ. Mektebi					29	4						
Cemisgezcek	Hasta Kövü İ. Mektebi					16	3						
Cemisgezcek	Hemise Kövü İ. Mektebi					24	2						
Cemisgezcek	Hıdıroz Kövü İ. Mektebi					10	3						
Cemisgezcek	Hınsor Kövü İ. Mektebi					15	1						
Cemisgezcek	Hodi Kövü İ. Mektebi					26	3						
Cemisgezcek	Hozakpur Kövü İ. Mektebi					9	6						
Cemisgezcek	Karasar Kövü İ. Mektebi					13	2						
Cemisgezcek	Kazu Kövü İ. Mektebi					23	5						
Cemisgezcek	Lalusağı Kövü İ. Mektebi					10	3						
Cemisgezcek	Mansavan Kövü İ. Mektebi					16	2						
Cemisgezcek	Mecikjüi Kövü İ. Mektebi					12	1						
Cemisgezcek	Merkez Cukur Mah. İ. Mektebi					42	23						
Cemisgezcek	Merkez Hacı Camii İ. Mektebi					53	11						
Cemisgezcek	Merkez Müderris Mah. İ. Mektebi					21	7						
Cemisgezcek	Oğuzar Kövü İ. Mektebi					5	1						
Cemisgezcek	Pırsor Kövü İ. Mektebi					19	2						
Cemisgezcek	Rabat Kövü İ. Mektebi					12	2						
Cemisgezcek	Savuk Kövü İ. Mektebi					15	2						
Cemisgezcek	Sığnek Kövü İ. Mektebi					25	8						
Cemisgezcek	Sinse Kövü İ. Mektebi					15	4						
Cemisgezcek	Sahsor Kövü İ. Mektebi					27	4						
Cemisgezcek	Tama Kövü İ. Mektebi					24	5						
Cemisgezcek	Tırnık Kövü İ. Mektebi					29	3					59	
Cemisgezcek	Türk Vartenik Kövü İ. Mektebi					10	3						
Cemisgezcek	Vank Kövü İ. Mektebi					21	4						
Cemisgezcek	Vaskovan Nahivesi İ. Mektebi					27	4					25	
Hozat	Hozat İ. Mektebi	H. 1294 (1877-1888)	42		42	50						71	
Hozat	Segedik Nahivesi İ. Mektebi	H. 1313 (1895-1896)										18	
Hozat	Sin Nahivesi İ. Mektebi	H. 1314 (1896-1897)										11	
Kızılkilise	Ersik Nahivesi İ. Mektebi											22	
Kızılkilise	Kızılkilise İ. Mektebi	H. 1294 (1877-1888)				25						33	
Kızılkilise	Ramazan Nahivesi İ. Mektebi	H. 1313 (1895-1896)										16	
Mazgird	Dere Nahivesi İ. Mektebi	H. 1313 (1895-1896)											
Mazgird	İslam Mahallesi İ. Mektebi	H. 1312 (1894-1895)				15							
Mazgird	Muhundu Nahivesi İ. Mektebi	H. 1313 (1895-1896)											
Mazgird	Pah Nahivesi İ. Mektebi	H. 1308 (1890-1891)				20						38	
Mazgird	Türüsmek Nahivesi İ. Mektebi											19	
Ovacık	Cerpazin Nahivesi İ. Mektebi	H. 1314 (1896-1897)										11	
Ovacık	Dere Nahivesi İ. Mektebi	H. 1314 (1896-1897)											
Ovacık	Ovacık İ. Mektebi		13										
Kuzucan	Sezi Nahivesi İ. Mektebi	H. 1315 (1897-1898)											

Çizelge 2.1. Dersim'deki Müslüman ibtidai mektepleri ve öğrenci sayıları (1889-1908)

Çarsancak kazasına bağlı mekteblerin 6 tanesi, daha sonra ilçeye dönüştürülecek olan Pertek'in merkez mahallelerinde ve köylerinde (Sağman, Şavak) yer almaktaydı. Ayrıca Çemişgezek'teki mekteblerin, hem kız hem erkek öğrencilere eğitim verdikleri görülürken, diğer nahiyelerdeki mekteblerde sadece erkek öğrencilerin eğitim gördüğü dikkat çekmektedir.

Dersim'deki 67 ibtidai mektebin 52 tanesi, nüfusunun neredeyse tamamı Sünnilerden oluşan Çemişgezek ve Çarsancak kazalarında yoğunlaşmıştır. Alevi nüfusun çoğunlukta olduğu diğer nahiyelerde ise gerekli eğitim yatırımı yapılmadığı görülmektedir. Örneğin söz konusu dönemde Dersim'in idari merkezi olan Hozat'ta sadece 3 mekteb bulunmaktaydı. Bu eksiklik Dersim Mebusu Salim Bey tarafından, 7 Temmuz 1912'deki bir meclis görüşmesinde dile getirilmiş ve Dersim ahalisinin ilim ve marifetten pay alması için 30 civarında ibtidai mektebin daha açılması gerektiği ifade edilmiştir.⁶³

Ortaokul düzeyinde eğitim veren rüşdiyelerin kurulmasına 1839'da karar verilmiş olsa da, 1846'dan sonra açılmaya başlamıştır.⁶⁴ Rüşdiyelere öğretmen yetiştiren Darülmualimin-i Rüşdi, 1853'te ilk mezunlarını vermesinden sonra, rüşdiyeler büyük şehirlerde kurulmaya başlamıştır. II. Abdülhamit döneminde, Osmanlı Devleti genelinde, 74'ü kızlara ait olmak üzere, toplam 619 rüşdiye mektebi bulunmaktaydı.⁶⁵ Dersim'de de, 1870'li yıllardan itibaren rüşdiye mektepleri kurulmaya başlamıştır. 1887 yılı kayıtlarına göre, Dersim'e bağlı kazalarda ve nahiyelerde (Çarsancak, Çemişgezek, Hozat, Mazgird, Ovacık ve Pertek) 6, o dönemde Erzincan'a bağlı olan Pülümür'de 1 olmak üzere toplam 7 adet rüşdiye mektebi bulunmaktaydı.⁶⁶ (Çizelge 2.2.)

⁶³ Yıldız, 2013, 137.

⁶⁴ Akyüz, Y. (2018). Türk Eğitim Tarihi (M.Ö. 1000 - M.S. 2018) (30. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 129.

⁶⁵ Akyüz, 2018, 143.

⁶⁶ Yıldız, 2013, 137-154.

	Çarsacak (Peri) R. M.	Çemişgezek R. M.	Hozat R. M.	Kuzucan R. M.	Mazgird R. M.	Ovacık R. M.	Pertek R. M.
H.1289 (1871-1872)	28				28		31
H.1290 (1872-1873)	28				28		31
H.1291 (1873-1874)	49		22		28	27	59
H.1292 (1874-1875)	49		11		17		18
H.1293 (1875-1876)	49		11		17		100
H.1294 (1876-1877)	52		15		20		
H.1298 (1880-1881)	30	55					41
H.1299 (1881-1882)		20	22		25		40
H.1300 (1882-1883)	28	67	26		25	15	31
H.1301 (1883-1884)		67	15		25		31
H.1302 (1884-1885)	25	67	15		25	20	20
H.1303 (1885-1886)	25	70	30	20	28		23
H.1304 (1886-1887)	27	75	35	38	32		25
H.1305 (1887-1888)	30	61	45	25	33		28
H.1307 (1889-1890)	66	74	27	28	20		30
H.1308 (1890-1891)		52			20		
H.1310 (1891-1892)							
H.1312 (1893-1894)	35	57	45	30	25		29
H.1315 (1896-1897)				45			
H.1316 (1897-1898)	32	58	17	42	21		23
H.1317 (1898-1899)	37	44	21	45	22		6
H.1318 (1899-1900)	37	42	21	42	25		50
H.1319 (1900-1901)	35	42	27	41	25		50
H.1321 (1902-1903)	37	49	30	48	33		42
H.1325 (1907-1908)	42	75	41		10		32

Çizelge 2.2. Dersim'deki Müslüman rüşdiye mektepleri ve öğrenci sayıları (1871-1908)

Dersim'de, bu yıllarda, Ermenilere ait azınlık okulları da bulunmaktaydı. H.1312 (1894-1895) yılı kayıtlarına göre, 14 Ermeni ibtidai mektebi bulunurken, Ermeni çocuklarının eğitim gördüğü 3 Protestan ibtidai mektebi vardı. Söz konusu okulların çoğunda karma eğitim verilirken, 175'i kız, 433'ü erkek olmak üzere toplam 608 öğrenci eğitim görmekteydi.⁶⁷ (Çizelge 2.3.)

⁶⁷ Yapıcı, S. (2013). Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Dersim Sancağı (1869-1908). Tunceli, Tunceli Üniversitesi Yayınları, 173-177.

DERSİM BÖLGESİNDEKİ GAYRİMÜSLİM OKULLARI VE ÖĞRENCİ SAYILARI (H.1312 (1894-1895))					
KAZA	MEKTEBİN ADI	BULUNDUĞU YER	AİT OLDUĞU CEMAAT	ÖĞRENCİ SAYISI	
				ERKEK	KIZ
Hozat	Kilise Ermeni İbtidai Mektebi	Kilise Mahallesi	Ermeni	10	8
Çarsacak	Gürpınar Protestan Mektebi	Gürpınar Köyü	Protestan	15	10
Çarsacak	Şişek Mahallesi Ermeni Mektebi	Kilise civarında	Ermeni	10	
Çarsacak	Ab-ı Şeker Köyü İbtidai Mektebi	Köy içinde	Ermeni	1	
Çemişgezek	Ermeni ve Protestan İbtidai Mektebi	Çukur Mahallesi	Protestan	42	23
Çemişgezek	Ermeni ve Protestan İbtidai Mektebi	Evcik Mahallesi	Protestan	35	14
Çemişgezek	Germili Köyü Ermeni İbtidai Mektebi	Köy içinde	Ermeni	29	9
Çemişgezek	Hazari Köyü İbtidai Mektebi	Köy içinde	Ermeni	33	10
Çemişgezek	Memse Köyü İbtidai Mektebi	Köy içinde	Ermeni	47	19
Çemişgezek	Sinse Köyü İbtidai Mektebi	Köy içinde	Ermeni	27	12
Çemişgezek	Geci Köyü İbtidai Mektebi	Köy içinde	Ermeni	32	13
Çemişgezek	Memahii Köyü İbtidai Mektebi	Köy içinde	Ermeni	29	12
Çemişgezek	Sekrek Köyü İbtidai Mektebi	Köy içinde	Ermeni	32	14
Çemişgezek	Pezayun Köyü İbtidai Mektebi	Köy içinde	Ermeni	36	11
Çemişgezek	Karasar Köyü İbtidai Mektebi	Köy içinde	Ermeni	24	16
Çemişgezek	Birinci Köyü İbtidai Mektebi	Köy içinde	Ermeni	11	4
Mazgirt	Mazgird Kilise Ermeni Mektebi	Ermeni Mahallesi	Ermeni	20	
				433	175
				608	

Çizelge 2.3. Dersim'deki gayrimüslim okulları ve öğrenci sayıları (H.1312 / 1894-1895)

R.1326 (1910-1911) yılı kayıtlarına göre ise, Ermenilere ait 4'ü erkek, 10'u kız olmak üzere 14 tane ibtidai mekteb, 3'ü erkek, 3'ü kız olmak üzere 6 tane de rüşdiye mektebi bulunmaktaydı. Ayrıca Protestanlara ait 3 tane ibtidai mekteb de, eğitim faaliyetlerine devam ediyordu.⁶⁸ Söz konusu Protestan okullarının, yabancı ülkeler tarafından, Ermenilerin mezhebini değiştirmek için açıldıkları, çeşitli Osmanlı raporlarında yer almıştır. Özellikle II. Abdülhamit döneminde bu soruna karşı tedbir alma ihtiyacı hisseden Osmanlı Devleti, bir taraftan Protestanlığın yayılmasını engellemeye çalışmış, diğer taraftan Kızılbaşların Sünnileştirilmelerine yönelik çeşitli adımlar atılmıştır.⁶⁹

Osmanlı Devleti'nde bu eğitim kurumlarının haricinde, bugünkü lise düzeyinde eğitim veren sultaniler, mesleki ve teknik eğitim okulları ile öğretmen yetiştirmek için kurulan darülmualiminler bulunmaktaydı. Ancak Dersim'de, bu eğitim kurumlarının varlığına dair herhangi bir bilgi tespit edilememiştir.⁷⁰ Ayrıca II. Abdülhamit döneminde, Türk olmayan Müslüman halktan (Arap, Arnavut, Kürt, vs.) eşraf ve aşiret reislerinin çocuklarına, mesleki ve teknik eğitim vermek üzere "Aşiret Mektebi" kurulmuştur. Eğitim süresi beş yıl olan bu okul, ibtidai ve rüşdiye düzeyinde eğitim vermekteydi. Tamamı yatılı 300-500 arasında değişen öğrenci sayısına sahip olan bu okul, 1907 yılında kapatılmıştır.

⁶⁸ Özdemir, A.R. (2015). Dersim'de Eğitim (1848-1908). İstanbul: İdil Yayıncılık, 81.

⁶⁹ II. Abdülhamit döneminde, Dersim'deki Kızılbaşların, Sünnileştirilebilmeleri için cami, mekteb, medrese, Zazaca Kuran-ı Kerim, Nakşi ve Mevlevi şeyhleri vasıtasıyla, yoğun bir gayret sarf edilmiştir. Özdemir, 2015, 102.

⁷⁰ Özdemir, 2015, 74-77.

Söz konusu okula Dersim bölgesinden de öğrenci alınmıştır. Bu okula zamanla talebin artması neticesinde, sınırlı kontenjan nedeniyle isteyen her öğrenci kabul edilememiş ve çocuklar arasından seçim yapılarak öğrenci kabulü gerçekleştirilmiştir. Dersim bölgesinden, çocukları bu okula kabul edilen aşiretler, 29 Ocak 1893'te, başkente, bir teşekkür yazısı göndermişlerdir.⁷¹

Mamuretülaziz Maarif Müdürlüğü tarafından, 1915 yılında, Dersim bölgesindeki ibtidai mekteplerin teftiş edilmesi için Maarif Müfettişi Hüseyin Hasan Efendi görevlendirilmiştir. Hüseyin Hasan Efendi, yaptığı gözlem ve incelemeler sonucunda Dersim Livası Maarif Teftiş Raporu'nu hazırlamıştır. Raporda, Dersim'in Hozat, Nazımiye, Mazgird, Çarsancak, Ovacık, Çemişgezek kazalarının, merkezinde ve köylerinde yer alan 47 ibtidai mekteb hakkında bilgiler verilmiştir.⁷²

Söz konusu raporda, okulların fiziki şartlarının içler acısı bir halde olduğu, Birinci Dünya Savaşı nedeniyle çok sayıda öğretmenin silah altına alındığı, bazı okullarda bu öğretmenlerin yerine yeni öğretmen görevlendirmelerinin yapılamadığı, bazı okullarda öğretmenlik vasfını taşımayan vekil öğretmenlerin görevlendirildiği, bazı okullarda ise müftülerin veya mezun olmuş gençlerin öğretmenlik yaptıkları, birkaç okul haricinde müfredata uygun öğretim yapılmadığı, okul binalarının harap bir vaziyette olduğu, çoğu okulun tuvaletinin ve bahçesinin bulunmadığı, ders materyallerinin yetersiz olduğu, çoğu okulda sadece Kuran-ı Kerim ve ilmiyal derslerinin yapıldığı, okullarda görev yapan öğretmenlerin yerli halkla sorunlar yaşadıkları, bu nedenle halkın çocuklarını okula göndermek istemedikleri belirtilmiştir.⁷³

2.4. Cumhuriyet Döneminde Modernleşme ve Eğitim

Birinci Dünya Savaşı sonrasında Anadolu'da işgaller başlamıştır. İşgallere karşı koymak ve ülkeyi kurtarmak için, Mustafa Kemal Paşa, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmış ve Kurtuluş Savaşı'nı başlatmıştır. Anadolu halkının siyasi iradesi olarak 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) açılmış ve TBMM'nin kurucu meclis sıfatıyla hazırladığı Teşkilat-ı Esasiye Kanunu, 20 Ocak 1921'de kabul edilmiştir. Yeni Türk devletinin ilk anayasası olan Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun ilk maddesinde egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu ifade edilmiştir. Ulusal egemenliğin somut

⁷¹ Özdemir, 2015, 77-78. Aşiret mektepleri ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. Özkan, E. (2019). *"Aşiret Mekteplerinin Oluşumu ve Dersim'deki Yansımaları"*. Ş. Yedek. (Editör). Tunceli (Dersim) Tarihinden Kesitler. İstanbul: Hiperyayın, 57-78.

⁷² Yedek, Ş. (2019). *"Maarif Teftiş Raporlarına Göre Dersim'de Eğitim (1915)"*. Ş. Yedek. (Editör). Tunceli (Dersim) Tarihinden Kesitler. İstanbul: Hiperyayın, 11-56, 17-18.

⁷³ Yedek, 2019, 41.

olarak vurgulanmasıyla padişah iradesinin yerini millet iradesi almıştır.⁷⁴ TBMM'nin açılması ve 1921 Anayasası'nın kabul edilmesiyle birlikte saltanat hukuku sona ermiş ve devlet yönetiminde padişah ve benzeri aktörlere yer verilmemiştir.⁷⁵ Nihayetinde yönetimde birliğin sağlanabilmesi ve yeni kurulacak devletin önündeki en önemli engelin kaldırılabilmesi için 1 Kasım 1922'de saltanat kaldırılmıştır.⁷⁶

Saltanatın kaldırılmasından kısa bir süre sonra (20 Kasım 1922) Kurtuluş Savaşı'nı sonuçlandıracak Lozan Barış Konferansı başlamıştır. Uzun ve kesintili bir sürecin sonunda, 20 Temmuz 1923'te Lozan Barış Antlaşması imzalanarak Kurtuluş Savaşı başarıyla sonuçlandırılmış ve yeni Türk Devleti uluslararası alanda resmen tanınarak sınırları (Irak sınırı haricinde) hukuken garanti altına alınmıştır. Bundan sonraki aşama artık devletin yönetim biçiminin netleştirilmesiydi. Bu maksatla TBMM tarafından 29 Ekim 1923'te kabul edilen anayasa değişikliği ile devletin yönetim biçimi "Cumhuriyet" olarak belirlenmiş ve ilk Cumhurbaşkanı olarak Mustafa Kemal Paşa seçilmiştir.⁷⁷

Cumhuriyet ilan edilmiş ve Cumhurbaşkanı seçilmiş bile olsa, hilafetin varlığının devam etmesi, devlet başkanlığı konusunda tehlikeli bir belirsizliğe sebep olmuştur. Mecliste ve Meclis dışında, Devlet Başkanı olarak Halifeyi gören geniş bir kesim bulunmaktaydı.⁷⁸ Bu durum geniş çaplı reformların yapılmasının önündeki en önemli engel olmuştur. Bu engeli aşabilmek maksadıyla 3 Mart 1924'te hilafetin kaldırıldığı kanun kabul edilmiştir. Hilafetin kaldırılması sonrasında reformların anayasal düzende şekillenmesi ve yeni devletin kuruluş sürecinin hukuken tamamlanması için yeni, çağdaş ve demokratik bir anayasa hazırlanması gündeme gelmiştir. Bu maksatla 12 kişilik komisyon kurulmuş ve komisyonun çalışmaları neticesinde yeni anayasa 20 Nisan 1924'te TBMM tarafından kabul edilerek yürürlüğe konulmuştur.⁷⁹

Hilafetin kaldırılması ve yeni anayasanın kabulü sonrasında çok sayıda reform gerçekleştirilmiş ve ülkenin modernleşmesi yönünde önemli adımlar atılmıştır. Atatürk'ün hayatını kaybettiği 1938 yılına kadar gerçekleştirilen başlıca reformlar şunlardır:

⁷⁴ Sezer, A. (2001). *"Atatürk Dönemi İç Politika"*. T.F. Ertan (Editör). Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (3. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi, 253.

⁷⁵ Gül, M. (2003). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*. Ankara: Barış Kitabevi, 231.

⁷⁶ Yıldız, H.D. (1989). *"Türkiye Cumhuriyeti"*. Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi (Cilt:12). İstanbul: Çağ Yayınları, 287.

⁷⁷ Eroğlu, H. (1982). *Türk İnkılap Tarihi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 272.

⁷⁸ Lewis, 1984, 261.

⁷⁹ Gül, 2003, 249.

- Hilafetin kaldırılmasıyla birlikte, Şer'iye ve Evkaf Vekaletleri'nin kaldırılması (3 Mart 1924),
- Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim ve öğretim birliğinin sağlanması (3 Mart 1924),
- Tekke ve zaviyelerin kapatılması (2 Eylül 1925),
- Uluslararası takvimin kabulü (26 Aralık 1925),
- İsviçre Medeni Kanunu'nu örnek alan Türk Medeni Kanunu'nun kabulü (17 Şubat 1926),
- Uluslararası rakamların kabulü (24 Mayıs 1928),
- Yeni Türk harflerinin kabulü (1 Kasım 1928),
- Yeni Belediye Kanunu uyarınca kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınması (3 Nisan 1930),
- Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti (Türk Tarih Kurumu / TTK)'nin kurulması (15 Nisan 1931),
- Türk Dili Tetkik Cemiyeti (Türk Dil Kurumu / TDK)'nin kurulması (12 Temmuz 1932),
- Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın kabulü (1 Aralık 1933),
- Milletvekili seçimlerinde kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınması (5 Aralık 1934),
- İş Kanunu'nun kabul edilmesi (8 Haziran 1936).⁸⁰

Cumhuriyet reformları arasında eğitim alanında yapılan yenilikler önemli bir yer tutmaktadır. Osmanlı'dan kalan eğitim kurumları, yapıları ve anlayışları nedeniyle Cumhuriyet ile bağdaşmamaktaydı. Osmanlı Devleti'nin son 200 yılında birbirinden farklı uygulamaları olan çeşitli eğitim kurumları ortaya çıkmıştır. Bu eğitim kurumları, tek merkezden yönetilmedikleri için milli hedeflere ulaşmada etkisiz kalmışlardır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında ülke genelinde dört tip okul bulunmaktaydı:

- Maarif Vekaleti (Milli Eğitim Bakanlığı)'ne bağlı ilk, orta ve yüksek mektepler, meslek mektepleri ve Darülfünun (İstanbul Üniversitesi),

⁸⁰ Mardin, Ş. (2017). Türkiye'de Toplum ve Siyaset (23. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları, 186-187.

- Şeriye Vekaleti'ne bağlı medreseler, kadı mektepleri, hafız mektepleri, Darül'kura ve yüksek medreseler (Fatih, Süleymaniye),
- Kiliselere bağlı Müslüman olmayanların ilk ve orta mektepler, liseler ve din adamı mektepleri,
- Konsolosluklara bağlı, yabancıların (Alman, Amerikan, Avusturyalı, Bulgar, Fransız, İngiliz, İtalyan) liseleri ve kolejleri.⁸¹

Eğitim ve öğretimdeki düzensizliğin ortadan kaldırılması ve inkılapların yerleşmesi ve geliştirilmesi için ihtiyaç duyulan insan gücünün yetiştirilmesi maksadıyla yeni bir milli eğitim politikası benimsenmiştir.⁸² Bu konuda ilk ve en önemli adım, 3 Mart 1924'te kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretim Birliği Yasası)'dur. Söz konusu kanunda:

- Türkiye'deki tüm ilim ve öğretim kurumlarının Maarif Vekaleti (Milli Eğitim Bakanlığı)'ne bağlandığı (Madde-1),
- Şeriye ve Evkaf Vekaleti veya hususi vakıflarca yönetilen tüm medreselerin ve okulların Maarif Vekaleti (Milli Eğitim Bakanlığı)'ne bağlandığı (Madde-2),
- Şeriye ve Evkaf Vekaleti bütçesinde, okullara ve medreselere ait olan birikimlerin eğitim bütçesine gönderileceği (Madde-3),
- Maarif Vekaleti (Milli Eğitim Bakanlığı)'nce, yüksek din uzmanları yetiştirmek üzere Darülfünun (İstanbul Üniversitesi)'da bir İlahiyat Fakültesi'nin açılması, imamlık ve hatiplik gibi din hizmetlerinin yürütülebilmesi için de ayrı okulların açılması (Madde-4),
- Milli Savunma Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı'na bağlı olan okulların, bütçeleri ve eğitim kadrolarıyla birlikte Maarif Vekaleti (Milli Eğitim Bakanlığı)'ne bağlanması (Madde-5) hususları yer almaktadır.⁸³

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulünden hemen sonra, 17 Mart 1924'te medreseler kapatılmış, din görevlisi yetiştirmek için imam hatip okulları açılmış ve tüm okullar Maarif Vekaleti (Milli Eğitim Bakanlığı)'ne bağlanmıştır. Bu dönemde hızlı bir eğitim seferberliği başlatılmış, okulların programları yeni görüşlere göre yeniden şekillendirilmiştir. Ordudan ayrılan subayların çoğu öğretmenliğe atanmış, yetersiz olan eski öğretmenler hızlı kurslarla eğitime tabi tutulmuş ve yeni okullar açılmıştır. Ayrıca halk için açılan kurslarda okuma,

⁸¹ Tarıkahya, Günaydın, 2010, 220-221.

⁸² Sezer, 2001, 276.

⁸³ Tarıkahya, Günaydın, 2010, 221.

yazma, hesap ve temel bilgiler dersleri verilmeye başlamıştır.⁸⁴ 1928 yılında gerçekleştirilen Harf İnkılabı sayesinde okuryazarlık oranının hızla artması sağlanarak daha katılımcı bir toplum oluşturulmasında önemli bir adım atılmıştır.⁸⁵

Eğitim alanındaki diğer bir önemli gelişme de, eğitimi köylerde yaygınlaştırmak, köy çocuklarına mesleki beceri kazandırmak, köy kalkınmasına önderlik edecek insanları yetiştirmek ve köyleri kalkındırmak maksadıyla köy enstitülerinin kurulmasıdır. Enstitülerin kuruluş yeri belirlenirken yerleşim yerlerinin dışında olmalarının yanı sıra demiryollarına veya karayollarına yakın ve devlete ait tarıma elverişli toprak olmasına dikkat edilmiştir. 1937-1948 yılları arasında 21 köy enstitüsü açılmış olup, eğitim sürecinde güzel sanatlar, yabancı dil, müzik ve tiyatro gibi kültürel etkinliklere de yer verilmiştir. Ayrıca köy enstitülerine öğretmen yetiştirmek maksadıyla "yüksek köy enstitüleri" de açılmıştır. Ancak kalkınmanın köylerden başlaması ve köy çocuklarından eğitilmiş ve üretken bir neslin yetişmesi, toprak ağalarını ve yerel egemen unsurları rahatsız etmiştir. Gelen siyasi baskılar neticesinde köy enstitülerinin eğitim programı 1947 yılında köklü bir değişikliğe uğrarken, 1954 yılında tamamen kapatılmışlardır.⁸⁶

Cumhuriyetin ilk yıllarındaki modernleşme sürecinde, ihtiyaç duyulan kadroları yetiştirmek ve bilimsel zihniyeti yerleştirmek maksadıyla yükseköğretim kurumlarında da önemli düzenlemeler yapılmıştır. Üniversite reformu kapsamında, 1933 yılında çıkarılan yasa ile İstanbul Darülfünun'u kapatılarak, yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. Bu değişim sürecinde Darülfünun'da görev yapan 151 öğretim elemanından 59'u görevine devam ederken, diğerleri üniversite dışında bırakılmışlardır. Ayrıca Almanya'daki Nazi yönetiminden kaçan 142 Alman öğretim elemanı, Türkiye'ye gelmiş ve 2 yıl içerisinde Türkçe öğrenerek, İstanbul Üniversitesi'nde ders vermeye başlamışlardır. Bu öğretim elemanlarının çoğu İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar Türkiye'de kalarak ders vermişler, bir kısmı ise savaştan sonra da Türkiye'de kalarak bilimsel gelişmelere katkı sağlamaya devam etmişlerdir.⁸⁷

Yükseköğretimdeki reform, İstanbul Üniversitesi'nin kurulmasından sonra, 1944'te İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ)'nin, 1946'da ise Ankara Üniversitesi'nin kurulması ile devam etmiştir. Temelleri 1773'te kurulan Mühendishane-i Bahri Hümayun (İmparatorluk Deniz Mühendishanesi)'a dayanan İTÜ, 1795'te kurulan İnşaat Fakültesi, 1847'de kurulan

⁸⁴ Ateş, T. (2002). Türk Devrim Tarihi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 187-188.

⁸⁵ Ozankaya, Ö. (2003). Cumhuriyet Çınarı. İstanbul, Cem Yayınevi, 325-326.

⁸⁶ Tarıkahya, Günaydın, 2010, 222-223.

⁸⁷ Akşin, S. (2001). Türkiye'nin Yakın Tarihi. Ankara: İmaj Yayıncılık, 197.

Mimarlık Fakültesi, 1934'te kurulan Makine ve Elektrik Fakülteleri'nin, 1944'te birleştirilmeleriyle kurulmuştur.⁸⁸

Cumhuriyetin yeni hukuk düzenini kuracak hukukçuları yetiştirmek için 1925'te, Hukuk Mektebi, Türk çiftçisine hizmet etmek için 1933'te Yüksek Ziraat Enstitüsü, Türk Dili ve Tarihi konularını araştırmak amacıyla 1935'te Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (DTCF) kurulmuş, 1859'dan beri İstanbul'da üst düzey kamu yöneticileri yetiştiren Mektebi Mülkiye, 1936 yılında Ankara'ya taşınarak Siyasal Bilgiler Okulu adını almış, 1940'lı yılların başında ise Tıp ve Fen Fakülteleri kurulmuştur. Nihayetinde 1946'da Hukuk, Dil ve Tarih-Coğrafya, Fen ve Tıp Fakültelerinin bir araya gelmesiyle Ankara Üniversitesi kurulmuştur. Yüksek Ziraat Enstitüsü, 1948'de, Ziraat ve Veteriner Fakülteleri adıyla Ankara Üniversitesi'ne bağlanırken, 1949'da bu üniversite bünyesinde İlahiyat Fakültesi kurulmuştur. Ayrıca Siyasal Bilgiler Okulu, 1950'de, Siyasal Bilgiler Fakültesi adını alarak Ankara Üniversitesi bünyesine katılmıştır.⁸⁹

Cumhuriyet döneminde oluşturulan veya dönüştürülen eğitim kurumları, Türkiye'nin medeni dünyanın asil bir üyesi olmasını amaçlayarak, Türk Toplumunun bağımsızlığını koruması, çağdaşlaşması ve demokratikleşmesi yönünde önemli katkılar sağlamışlardır.

2.5. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Dersim'in Sosyo-Ekonomik Durumu

Bir ülkenin veya bölgenin sosyo ekonomik yapısı hakkında, en isabetli verileri nüfus sayımları sayesinde bulabilmekteyiz. Osmanlı döneminde son nüfus sayımı, 1914 yılında yapılmıştır. Bu nüfus sayımına göre Dersim nüfusu 92.594 kişi olup, en kalabalık ilçesi Çemişgezek'tir. Nüfus sıralamasında Çemişgezek'i, Dersim'in güneyinde yer alan ve tarımsal faaliyetlere uygun arazilere sahip olan Mazgirt ve Çarsacak kazaları gelmektedir. O dönemde Dersim'in yönetim merkezi olan Hozat, 13.000 civarındaki nüfusuyla dördüncü sırada yer almaktadır. O dönemde Erzincan'a bağlı olan Pülümür, beşinci sırada yer alırken, dağlık bölgedeki Nazımiye ile düz bir ova olmasına karşın, etrafını saran dağlar nedeniyle dış dünyayla bağlantısı çok zayıf olan Ovacık'ta nüfus çok düşüktür. 1914 nüfus

⁸⁸ İstanbul Teknik Üniversitesi Resmi Web Sitesi. <http://www.itu.edu.tr/itu-hakkinda/genel/tarihce> (Erişim Tarihi: 22.03.2019).

⁸⁹ Ankara Üniversitesi Resmi Web Sitesi. <https://www.ankara.edu.tr/kurumsal/tanitim/tarihce/> (Erişim Tarihi: 22.03.2019).

sayımına göre Dersim nüfusunun 77.984'ü Müslüman, 13.878'i Ermeni, 458'i Protestan, 274'ü ise Rum'dur.⁹⁰ (Çizelge 2.4.)

KAZALAR	MÜSLÜMAN	RUM	ERMENİ	PROTESTAN	TOPLAM
Batı Dersim (Hozat)	11.874		1.151		13.025
Çemişgezek	16.434	267	3.772	215	20.688
Çarsancak	12.157		6.862	243	19.262
Ovacık	4.165		10		4.175
Nazımiye	7.276	7	89		7.372
Mazgirt	14.323		1.483		15.806
Pülümür	11.755		511		12.266
TOPLAM	77.984	274	13.878	458	92.594

Çizelge 2.4. 1914 yılı nüfus sayımına göre Dersim nüfusu

1914 sayımına göre, nüfusun çoğunluğu Müslümanlardan oluşmaktadır. Ancak bu sayımda mezhep farkı gözetilmemiş ve Dersim'deki nüfusun çoğunluğunu oluşturan Alevi nüfus, "Müslüman" hanesine yazılarak sayılmıştır. Ermeniler genel Dersim nüfusun %15 civarını oluştururken, ekonomik faaliyetlerin yoğun olduğu Çarsancak (%37), Çemişgezek (%19), Mazgirt (%9) ve Hozat (%9) kazalarında yoğunlaşmıştır. Ayrıca Dersim'de az miktarda Protestan ve Rum nüfus yaşamaktaydı.

Cumhuriyetin ilanından sonraki ilk nüfus sayımı 1927'de yapılmıştır. Bu sayıma göre Türkiye'nin nüfusu 13.648.270 kişi olup, nüfusun %23,2'si şehirlerde, %76,8'i ise köylerde yaşamaktaydı. Dersim'in nüfusu ise 75.230 kişi olup, bu nüfusun 36.636'sı erkeklerden, 38.594'ü kadınlardan oluşmaktaydı.⁹¹ (Çizelge 2.5.)

İLÇELER	ERKEK	KADIN	TOPLAM
Çemişgezek	5.967	7.713	13.680
Hozat	5.445	5.042	10.487
Mazgirt	8.018	7.819	15.837
Nazımiye	3.273	3.121	6.394
Ovacık	2.167	2.100	4.267
Pertek	6.822	7.170	13.992
Pülümür	4.944	5.629	10.573
TOPLAM	36.636	38.594	75.230

Çizelge 2.5. 1927 yılı genel nüfus sayımına göre Dersim nüfusu

Türkiye genelinde olduğu gibi, Dersim'de de, bir önceki sayıma göre nüfus azalma göstermiştir. Bu azalmada Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı sırasında verilen kayıplar etkili olmuştur. Ayrıca 1915'te yaşanan Ermeni Tehciri neticesinde, çok sayıda

⁹⁰ Karpat, K. (2010). Osmanlı Nüfusu (1830-1914). (Çev. Bahar Tırnakçı). İstanbul: Timaş Yayınları, 382-383. Aktaran: Sertel, S. (2014). "Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Genel Nüfus Sayımına Göre Dersim Bölgesinde Demografik Yapı". Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:24, Sayı:1, 269-282, 272.

⁹¹ Sertel, 2014, 272.

Ermeni, Dersim bölgesini terk etmiştir. Tüm bu sebeplerden dolayı, Dersim nüfusu 1914'te 92.594 iken, 1927'de 75.230'a düşmüştür.

Dersim'de, 1927 nüfus sayımına göre nüfusun %70 civarı Kürtçe konuşmaktadır. Ancak Dersim'de çoğunlukla konuşulan dil Zazacadır. Bu sayım sırasında Zazaca ayrı bir dil olarak görülmemiş ve Kürtçenin bir kolu olarak değerlendirilmiştir. Zazacanın, devlet eliyle görmezden gelinmesi, ilerleyen yıllarda Zazaların Kürtleşmesinin ve ayrılıkçı Kürtçü akımlara açık hale gelmelerinin önünü açmıştır. Dersim'de Türkçenin çoğunlukla konuşulduğu tek ilçe Çemişgezek'tir. Pertek'te ise %40 Türkçe, %60 Kürtçe (Zazaca), Hozat'ta ise %20 Türkçe, %80 Kürtçe (Zazaca) oranları mevcuttur. Diğer ilçelerde ise Türkçenin konuşulma oranları %10'un altındadır. Hatta Ovacık'ta bu oran %1-2 seviyesine düşmüştür. Bu ilçelerde Türkçe konuşanların çoğunluğu ise, buralarda görev yapan memurlardır. Dersim'deki Ermenilerin çoğunluğu, 1915'teki tehcirle, bölgeyi terk etmiş olsa da, 1927 sayımında, 556 Ermenice konuşan vatandaşın bulunduğu görülmektedir.⁹² (Çizelge 2.6.)

İLÇELER	CİNSİYET	TÜRKÇE	KÜRTÇE	ERMENİCE	ARAPÇA	ARNAVUTÇA	DİĞER	TOPLAM
Çemişgezek	Erkek	5.106	809	46	1	5		5.967
	Kadın	6.838	818	57				7.713
	Toplam	11.944	1627	103	1	5		13.680
Hozat	Erkek	1.307	4.001	137				5.445
	Kadın	840	4.042	160				5.042
	Toplam	2.147	8.043	297				10.487
Mazgirt	Erkek	350	7.598	58	1		11	8.018
	Kadın	260	7.520	39				7.819
	Toplam	610	15.118	97	1		11	15.837
Nazımiye	Erkek	645	2.628					3.273
	Kadın	151	2.970					3.121
	Toplam	796	5.598					6.394
Ovacık	Erkek	50	2.117					2.167
	Kadın	6	2.094					2.100
	Toplam	56	4.211					4.267
Pertek	Erkek	2.871	3.916	35				6.822
	Kadın	3.138	4.010	22				7.170
	Toplam	6.009	7.926	57				13.992
Pülümür	Erkek	443	4.499	2				4.944
	Kadın	387	5.242					5.629
	Toplam	830	9.741	2				10.573
TOPLAM	Erkek	10.772	25.568	278	2	5	11	36.636
	Kadın	11.620	26.696	278				38.594
	Toplam	22.392	52.264	556	2	5	11	75.230

Çizelge 2.6. 1927 yılı genel nüfus sayımına göre Dersim'de konuşulan diller

Dersim'de, 1927 nüfus sayımına göre, okuryazarlık oranı %3 civarındadır. Ancak bu oran erkeklerde %5,5 civarındayken, kadınlarda %0,3 düzeyine düşmektedir. Dersim'in

⁹² Sertel, 2014, 276.

ilçelerinden en yüksek okuryazarlık oranı %6,21 (erkekler %13, kadınlar %1) ile Çemişgezek'tedir. Çemişgezek'i %3,4 oranı (erkekler %6,6, kadınlar %0,74) ile Pertek takip etmektedir. (Çizelge 2.7.)

İLÇELER	CİNSİYET	OKURYAZAR OLAN		OKURYAZAR OLMAYAN	
		SAYI	YÜZDE (%)	SAYI	YÜZDE (%)
Çemişgezek	Erkek	774	12,97%	5.193	87,03%
	Kadın	75	0,97%	7.638	99,03%
	Toplam	849	6,21%	12.831	93,79%
Hozat	Erkek	175	3,21%	5.270	96,79%
	Kadın	23	0,46%	5.019	99,54%
	Toplam	198	1,89%	10.289	98,11%
Mazgirt	Erkek	186	2,32%	7.832	97,68%
	Kadın	0	0,00%	7.819	100,00%
	Toplam	186	1,17%	15.651	98,83%
Nazımiye	Erkek	168	5,13%	3.105	94,87%
	Kadın	5	0,16%	3.116	99,84%
	Toplam	173	2,71%	6.221	97,29%
Ovacık	Erkek	50	2,31%	2.117	97,69%
	Kadın	1	0,05%	2.099	99,95%
	Toplam	51	1,20%	4.216	98,80%
Pertek	Erkek	451	6,61%	6.371	93,39%
	Kadın	53	0,74%	7.147	99,68%
	Toplam	474	3,39%	13.518	96,61%
Pülümür	Erkek	233	4,71%	4.711	95,29%
	Kadın	0	0,00%	5.629	100,00%
	Toplam	233	2,20%	10.340	97,80%
Toplam	Erkek	2.037	5,56%	34.599	94,44%
	Kadın	127	0,33%	38.467	99,67%
	Toplam	2.164	2,88%	73.066	97,12%

Çizelge 2.7. 1927 yılı genel nüfus sayımına göre Dersim bölgesinde okuryazarlık

Çemişgezek ve Pertek'teki okuryazarlık oranının, diğer ilçelere göre nispeten daha yüksek olmasında, Osmanlı döneminde açılan okulların etkili olduğu söylenebilecektir. Diğer ilçelerdeki okuryazar oranları %1-3 aralığında olup, bu kişilerin de buralarda görev yapan devlet memurları oldukları değerlendirilmektedir. Kadınlar arasındaki okuryazarlık oranlarına bakıldığında, daha vahim bir tablo çıkmaktadır. Çemişgezek ve Pertek'i ayırdığımız zaman, Dersim'deki kadın okuryazarlık oranı, %0,1'in altına düşmektedir. Hatta Mazgirt ve Pülümür'de hiçbir kadın okuma yazma bilmezken, Ovacık'ta sadece bir kadın okuryazardır. Okuryazarlık oranlarının, Dersim genelinde bu kadar düşük olmasında, anadil farklılıklarının etkili olmasının yanı sıra, bölge insanının, devletin eğitim imkanlarından yeterince faydalandırılmamasının da etkili olduğu söylenebilecektir.

Dersim'de, 1927 nüfus sayımına göre, nüfusun %66,3'ü, işsiz, öğrenci veya mesleği belli değildir. Bu kadar yüksek bir işsizlik oranına karşın nüfusun sadece %33,7'si iş sahibidir. Çalışan nüfusun ise %89,3'ü tarım sektöründe çalışmaktadır. Tarım sektöründe

çalışanlar ise büyük bir çoğunlukla kendi ailelerinin tarlalarında çalışmakta olup, herhangi bir katma değer ve ticari kazanç ortaya çıkmamaktadır.

Dersim'de tarım sektöründen sonraki en büyük sektör askerlik mesleğidir. Askerler, çalışan kesimin %3,5'i kadardır.⁹³ Askerlerin yanı sıra hakim, PTT çalışanı ve diğer memurları da dahil edince, Dersim'deki memur sayısı %4,67'lik oranıyla, 1189 kişi olmaktadır. Sanayi sektöründe çalışanlar ise çalışan nüfusun %2,25'i kadardır. Bu oran çok düşük olmakla birlikte, sanayi diye ifade edilen kavram endüstriyel üretim değil, tamirat ve tadilat işleridir. Ayrıca sanayi sektöründe çalışan kadın sayısı 59'dur. Bu sayı çok düşük olmakla birlikte, sanayi sektöründe çalışan kadınların 25'i Çemişgezek'te, 3'i ise Pertek'tedir. Hozat ve Pülümür'de, bu alanda sadece birer kadın çalışmakta, Mazgirt, Nazımiye ve Ovacık'ta hiçbir kadın sanayi iş kolunda çalışmamaktadır. Ticaret ve serbest meslekle uğraşanlar ise çalışan nüfusun %1,6'sıdır.⁹⁴ (Çizelge 2.8.)

İLÇELER	CİNSİYET	TARIM	SANAYİ	TİCARET	SERBEST MESLEK	MEMUR	HAKİM	ASKER	PTT	MUHTELİF	MESLEKSİZ / MESLEĞİ BİLİNMEYEN
Çemişgezek	Erkek	1.592	95	98	42	64	4	139	4	536	3.393
	Kadın	956	25	1	0	2	0	0	0	186	6.540
	Toplam	2.548	120	99	42	66	4	139	4	722	9.933
Hozat	Erkek	2.825	32	64	17	43	1	91	2	9	2.361
	Kadın	493	1	0	1	0	0	0	0	0	4.547
	Toplam	3.318	33	64	18	43	1	91	2	9	7.108
Mazgirt	Erkek	3.556	32	22	5	54	5	35	2	6	4.301
	Kadın	302	0	1	0	0	0	0	0	0	7.516
	Toplam	3.858	32	23	5	54	5	35	2	6	11.817
Nazımiye	Erkek	1.285	4	27	1	27	2	474	0	1	1.452
	Kadın	592	0	1	0	0	0	0	0	0	2.528
	Toplam	1.877	4	28	1	27	2	474	0	1	3.980
Ovacık	Erkek	1.330	3	2	6	5	4	39	1	0	777
	Kadın	772	0	0	0	0	0	0	0	0	1.328
	Toplam	2.102	3	2	6	5	4	39	1	0	2.105
Pertek	Erkek	2.777	81	48	38	21	12	87	5	47	3.706
	Kadın	1.098	32	0	2	0	0	0	0	4	6.034
	Toplam	3.875	113	48	40	21	12	87	5	51	9.740
Pülümür	Erkek	2.410	11	24	3	26	11	26	5	2	2.426
	Kadın	2.635	1	0	0	0	0	0	0	0	2.993
	Toplam	5.045	12	24	3	26	11	26	5	2	5.419
Toplam	Erkek	15.775	258	285	112	238	39	891	19	601	18.416
	Kadın	6.851	59	3	3	2	0	0	0	190	31.486
	Toplam	22.626	317	288	115	240	39	891	19	791	49.902

Çizelge 2.8. 1927 yılı genel nüfus sayımına göre Dersim bölgesinde meslekler

⁹³ Sertel, S. (2013, Eylül). "1927 Nüfus Sayımı Sonuçlarına Göre Dersim'de Nüfus". 2. Uluslararası Tunceli (Dersim) Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Tunceli, 194-208, 204-205.

⁹⁴ Sertel, 2014, 279.

Osmanlı döneminde kurulan eğitim kurumlarının Çemişgezek ve Pertek (Çarsancak) bölgesinde yoğunlaşmasının etkisini, çalışan kadın sayısında da görmekteyiz. Bu ilçelerde kadınlar işgücüne katılmaya başlamışken, eğitim alanında ihmal edilen diğer ilçelerde, kadınlar, ya iş hayatının dışında kalmış, yada sadece tarım sektöründe çalışabilmişlerdir.

İşsizliğin ve mesleksizliğin bu kadar yüksek olduğu bir coğrafyada, asayiş sorunlarının yaşanması kaçınılmazdır. Hem Osmanlı döneminde, hem de Cumhuriyet döneminde yazılan resmi raporlarda, Dersim bölgesinde şekavet (eşkiyalık) vakalarının çok yaygın olduğu, eşkıya gruplarının çevre illerdeki köylülerin hayvanlarını ve tarımsal mahsullerini gasp ettikleri belirtilmektedir. Çözüm önerileri olarak ise bir taraftan asayiş tedbirlerinin artırılması, diğer taraftan Dersimli köylüleri düz ovalarda iskan ederek, tarımsal faaliyetlerle uğraşmalarının sağlanması önerilmiştir. Hatta bazı Nakşibendi şeyhlerinin bölgeye gönderilerek, Dersimlilerin Sünnileştirilmesi de öneriler arasında yer almıştır. Ancak çözüm önerileri arasında eğitim unsurunun bulunmaması, meselenin özünün aslında anlaşılmadığını göstermektedir.

2.6. Tunceli Vilayetin Kuruluşu ve Dersim İsyanı

Osmanlı Devleti, Dersim bölgesine hakim olduktan sonra 1518 yılında, Çemişgezek Sancağı teşkil edilmiş ve Dersim bölgesi 19. yüzyılın başına kadar, Çemişgezek merkezli yönetilmiştir.⁹⁵ Osmanlı Devleti'nin, 19. yüzyılın başında başlattığı yönetim reformu sürecinde devlet teşkilatı yeniden düzenlenmiştir. Tanzimat dönemine kadar Dersim bölgesi, sırasıyla Diyarbakır, Harput ve Erzurum Beylerbeyliği'ne bağlı olarak yönetilmiş ve bu süreçte Dersim bölgesindeki idari birimlerin statüleri sık sık değişikliğe uğramıştır.⁹⁶

Dersim'in yönetim merkezi, 1848 yılında, yaşanan sorunlar nedeniyle, Çemişgezek'ten Hozat'a kaydırılmış ve Çemişgezek Sancağı, Dersim Sancağı'na dönüştürülmüştür. Ancak bu değişiklikten de beklenen sonuç alınamamış, Dersim bölgesinin yönetim sorunu devam etmiştir. Osmanlı Devleti'nin, 19. yüzyılda girdiği savaşlar, merkezi otoriteyi zayıflatırken, aşiretler cesaret kazanmış ve şekavet faaliyetlerini artırmışlardır.⁹⁷ Devlet, yaşanan asayiş sorunlarına, asilerin sürgün edilmesi gibi geçici

⁹⁵ Ünal, M.A. (1999). XVI. Yüzyılda Çemişgezek Sancağı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

⁹⁶ Aksoy, 1985, 183-189.

⁹⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Altı, A. (2019). "XVIII. Yüzyılda Dersimde Aşiretlerin Eşkiyalık Faaliyetleri". Ş. Yedek. (Editör). Tunceli (Dersim) Tarihinden Kesitler. İstanbul: Hiperyayın, 127-155.

çözümler uygularken, nihai bir çözüm üretilememiş ve Dersim bölgesinin yönetim sorunu cumhuriyet dönemine kadar devam etmiştir.⁹⁸

Cumhuriyetin ilk yıllarında, başlatılan reformlarla, vatandaşlık bağıyla bağlı olunan bir ulus devlet inşa edilmesi amaçlanmıştır. Bu süreçte eski imtiyazlarını kaybetme korkusu yaşayan çoğunluğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan aşiretler, dış ülkelerden aldıkları desteklerin de etkisiyle bazı geniş kapsamlı ayaklanmalara (Şeyh Sait ve Ağrı İsyanı gibi) girişmişlerdir. Benzer ayaklanmalar Dersim bölgesinde de görülürken, özellikle cahil ve fakir halk, aşiret ağalarının galeyanına gelmiş, devlete karşı başlatılan ayaklanmalara katılmıştır.⁹⁹

Söz konusu ayaklanmaların çoğu güvenlik güçleri eliyle bastırılırken, askeri çözümün haricinde alternatiflerin de arayışı içerisine girilmiştir. Özellikle Dersim bölgesiyle ilgili askeri ve sivil bürokratlar tarafından, hem Osmanlı, hem de Cumhuriyet döneminde çok sayıda rapor yazılmıştır. Söz konusu raporlarda genel olarak bölgedeki isyanların bastırılabilmesi için güvenlik tedbirlerinin artırılması, bunun için yol ve karakol inşa edilmesi, fakirliğin giderilmesi için ekonomik ve ticari faaliyetlerin canlandırılması ve gerekli eğitim yatırımları kapsamında ihtiyaç duyulan yerlere okul yapılması gibi hususlar yer almaktadır.¹⁰⁰

Cumhuriyet döneminde, hükümet politikalarını etkilemesi yönüyle, Dahiliye Vekili (İçişleri Bakanı) Şükrü Kaya ve Başvekil (Başbakan) İsmet İnönü'nün hazırladığı raporlar dikkat çekmektedir.

Dahiliye Vekili Şükrü Kaya, 1931 yılında hazırladığı raporda: Dersimli aşiretlerin şekavet (eşkıyalık) faaliyetleri içerisinde oldukları, Elazığ, Malatya, Erzincan gibi komşu illerdeki köylere baskınlar yaparak hayvan sürülerini ve tarım mahsullerini kaçırdıkları, bu nedenle sebep oldukları asayiş sorunları nedeniyle çevre vilayetlerin huzuru kaçırdıkları, yaşanan bu korkular nedeniyle saldırıya uğrayan köylerdeki köylülerin yerlerini terk etmeye başlayabileceği, bu nedenle acilen tedbir alınması gerektiği, ancak Dersim içindeki ekonomik ve sosyal durumun da çok kötü olduğu, şekavet faaliyetlerinin aslında bu

⁹⁸ Yılmazçelik, 2011, 54-55. Akgül, S. (1993). "*Cumhuriyet Dönemine Kadar Dersim Sorunu*". Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi (OTAM) Dergisi, Sayı:4, 1-22.

⁹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Zelyut, R. (2011). *Dersim İsyanları ve Seyit Rıza Gerçeği*. (8. Baskı). Ankara: Kripto Kitaplar.

¹⁰⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Bulut, F. (2011). *Dersim Raporları*. (4. Basım). İstanbul: Evrensel Basım Yayın. Demir, C. (2010). *Osmanlı ve Cumhuriyet Döneminde Dersim*. (2. Baskı). İstanbul: Umut Yayıncılık.

fakirlikten kaynaklandığı, bunun için acilen asayişin sağlanması ve bölgede ekonomik faaliyetlerin canlandırılması gerektiği hususlarını belirtmiştir.¹⁰¹

Şükrü Kaya önerdiği ıslahat planında şu hususlara yer vermiştir:

- Halkı toprağa bağlayarak tarımsal faaliyetlerin canlandırılması, gerekli görülmesi durumunda Dersimlilerin Malatya ve Elazığ'daki ovalık alanlarda iskan edilmeleri,
- İdari teşkilatın yeniden düzenlenmesi,
- Gönüllü, dürüst ve ideal sahibi memurların Dersim'de istihdam edilmeleri, Dersimli memurların ise buradan uzaklaştırılmaları,
- Adalet mekanizmasının sağlıklı bir şekilde işletilmesi,
- Yollar yapılması,
- Okullar açılarak Türklük propagandası yapılması.¹⁰²

Şükrü Kaya'ya göre bu ıslahat programı, bölgede hükümet nüfuzunu normal vilayetler düzeyine getirmeyi, yerel halkı ticaret, ziraat ve sanat alanlarına sevk ederek vergi vermeye kabiliyetli bir toplum oluşturmayı amaçlamaktadır. Şükrü Kaya, bu raporda, bu ıslahat programının, Dersim'deki silahlar toplanmadan ve aşiret reisleri bölgeden uzaklaştırılmadan başarıya ulaşamayacağı, bunun için kapsamlı bir askeri hareket gerektiği, ancak hareket sonrasında ciddi bir idari ıslahat programının takip edilmemesi durumunda başarılı bir sonuç alınamayacağı ve yeni aşiret reislerinin türeyip, yeni silahlar temin edileceği, hareket sonrasında yapılacak idari ıslahatlar için hükümetin yeterli mali kaynağı yoksa, silahların toplanmasına başlanmaması ve ıslahatın ertelenmesi hususlarını ifade etmiştir.¹⁰³

Dahiliye Vekili Şükrü Kaya, bu raporu Başvekil İsmet İnönü'ye sunmuş ve konu hükümet nezdinde görüşülmüştür. Ancak başta mali sorunlar olmak üzere çeşitli sebeplerden ötürü raporda belirtilen hususların uygulamasına geçilmemiştir.

Başvekil İsmet İnönü, 1925 yılında hazırlanan ve yürürlüğe konulan Şark Islahat Planı'nın, 10 yıllık etkilerini ve sonuçlarını, yerinde görmek ve varsa eksiklikleri tamamlamak maksadıyla, 1935 yılında, doğu illerini (Adana, Antep, Malatya, Elaziz

¹⁰¹ Bulut, 2011, 265-270.

¹⁰² Kaya, 2010, 420.

¹⁰³ Bulut, 2011, 270-271.

(Elazığ), Dersim, Diyarbakır, Urfa, Mardin, Siirt, Bitlis, Van, Muş, Erzincan, Erzurum, Kars, Artvin, Rize, Trabzon, Gümüşhane, Bayburt) kapsayan uzun bir gezi düzenlemiştir. İsmet İnönü, söz konusu gezi sonrası hazırladığı, 21 Ağustos 1935 tarihli Şark Seyahati Raporu'nda, kapsamlı değerlendirmelere ve çözüm önerilerine yer vermiştir.¹⁰⁴

İsmet İnönü, raporunda, Dersim ile ilgili ayrıntılı bilgilere ve çözüm önerilerine yer vererek, konunun önemini ve aciliyetini vurgulamıştır. İnönü'nün raporundaki Dersim bölgesi ile ilgili kısımlar, Şükrü Kaya'nın raporuyla önemli benzerlikler taşımaktadır. Söz konusu raporda genel olarak:

- Bölgenin acilen silahsızlandırılması, aşiret reislerinin bölgeden uzaklaştırılması ve aşiret düzeninin ortadan kaldırılması, bunun için bölgeye kapsamlı bir askeri hareket düzenlenmesi, hareketin başarısı ve sağlanacak olan asayişin sürekliliği için acilen yollar ve karakollar yapılması,

- Bu işlerin yürütülebilmesi için yeni bir valilik teşkilatının kurulması ve asayiş, adalet, maliye, yol, ekonomi, sağlık, kültür ve eğitim işlerinin oluşturulacak valilik eliyle yürütülmesi,

- Valiliğe kolordu komutanının, kaymakamlıklara ise muvazzaf subayların atanması, ayrıca valiliğin emrinde sabit jandarma teşkilatının yanı sıra, en az yedi adet seyyar jandarma taburunun tahsis edilmesi,

- 1936 yılında karayollarının yapılması, 1937 ilkbaharına kadar yol inşaatlarının tamamlanması durumunda askeri sevkıyatın yapılması ve bölgeyi silahsızlandırma faaliyetinin başlaması,

- Bölgenin silahtan arındırılmasını müteakip Dersim'de yeni düzenin kurulması safhasına geçileceği, yeni devlet teşkilatının kuvvet, adalet ve kültür üzerine inşa edileceği, bunun için idari teşkilatın yeniden tanzim edileceği hususları yer almaktadır.¹⁰⁵

İsmet İnönü'nün, Şark Seyahati Raporu'nda yer alan Dersim ile ilgili hususlar, Bakanlar Kurulu'nca dikkate alınmış ve hazırlanan "Munzur Vilayeti Teşkilatı ve İdaresi Hakkında Kanun" tasarısı, 7 Kasım 1935'te, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'ne sunulmuştur. Dersim bölgesinde yeni kurulması planlanan ilin adı önce Munzur olarak düşünülmüş, ancak 25 Aralık 1935'te kabul edilen 2884 sayılı "Tunceli'nin İdaresi Hakkında Kanun" ile şehrin adının "Tunceli" olmasına karar verilmiştir. Valiye olağanüstü

¹⁰⁴ Demir, 2010, 149-178.

¹⁰⁵ Kaya, 2010, 413-414.

yetkiler veren bu kanunun geçerlilik süresi, 1 Ocak 1940 tarihinde dolmasına karşın, gerekli görülen lüzum üzerine, 1 Ocak 1947 tarihine kadar uzatılmıştır¹⁰⁶

Devletin, gerekli hazırlıkları tamamlayıp, silahları toplama aşamasına geçmeden önce, ayrıcalıklı konumunu kaybetme korkusuna kapılan bazı aşiretler, bölgede görev yapan askeri birliklere saldırılar düzenlemeye başlamışlardır. Demenan ve Haydaran aşiretlerine mensup silahlı unsurlar, 20-21 Mart 1937 gecesini, Pah ve Gahmut bucaklarını birbirine bağlayan Harçik Deresi üzerindeki köprüyü yıkmışlar ve bu iki bucak arasındaki telefon hattını tahrip etmişlerdir. Bu olay üzerine Pülümür, Mazgirt ve Hozat'taki jandarma birliklerine, hareket için hazır olmaları yönünde talimat verilir ve muhtemel bir hava hareketi için 7 adet savaş uçağı, Elazığ'a gönderilir. Bu gelişmeler yaşanırken, 26-27 Mart 1937 gecesini, Sin Jandarma Karakolu'na baskın düzenlenirken, karakol ile Sin bucağı arasındaki telefon hattı tahrip edilmiştir.¹⁰⁷ Askeri birliklere yönelik saldırılarına devam eden aşiret güçleri, 26-27 Nisan 1937 gecesinde, kısa süre önce kurulan Askisor Jandarma Karakolu'na ve Pah bucağının kuzeyinde bulunan iki ayrı askeri birliğe baskın düzenlemişlerdir.¹⁰⁸

Askeri birliklere yönelik saldırıların artması üzerine, Elazığ'daki Piyade Alayı ve Dağ Topçu Taburu'nun, Tunceli'ye sevk edilmek üzere hazır olması, Malatya'daki Piyade Alayı ve Dağ Topçu Taburu'nun ise Elazığ'a sevk edilmesi, Eskişehir'deki bir uçak bölüğünün de Elazığ'a sevk edilmesi talimatları verilmiştir.¹⁰⁹ Harekat hazırlıkları devam ederken, silahlı aşiretler, askeri birliklere yönelik saldırılarına devam etmişler ve 1-2 Mayıs 1937 gecesini, Mazgirt bölgesindeki, üç ayrı askeri birliğe baskın yapılmıştır. Saldırıların artması üzerine, 4 Mayıs 1937'de, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk ve Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ın da katıldığı, yüksek düzeyli bir güvenlik toplantısı yapılmış, söz konusu toplantıda: Dersim'e şiddetli ve etkili bir hareket yapılarak asilerin etkisiz hale getirilmeleri, silahların toplanması, isyana katılan köylerin yakılmak suretiyle tahrip edilmeleri ve ilk etapta 2.000 kişi olmak üzere, bölge halkının batı illerinde iskan edilmeleri yönünde kararlar alınmıştır.¹¹⁰ Bu toplantıdan sonra, Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak, Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Asım Gündüz ve

¹⁰⁶ Demir, 2010, 196-197.

¹⁰⁷ Demir, 2010, 209-210.

¹⁰⁸ Demir, 2010, 214.

¹⁰⁹ Demir, 2010, 215.

¹¹⁰ Demir, 2010, 216.

Jandarma Genel Komutanı Naci Tınaz, 9 Mayıs 1937'de, harekate katılacak birlikleri denetleme ve son hazırlıkları yapmak üzere, Elazığ'a gitmişlerdir.¹¹¹

Yapılan hazırlıklar neticesinde, isyancı aşiretlere yönelik askeri hareket, 22 Haziran 1937'de başlamıştır. Bu harekatta bazı aşiretler devletin tarafında yer alırken, bazıları tarafsız kalmayı tercih etmişlerdir.¹¹² Düzenlenen hareket neticesinde, isyanın elebaşı Seyit Rıza, 10 Eylül 1937'de yakalanmış ve yargılanmak üzere 14 Eylül 1937'de, Elazığ'a sevk edilmiştir.¹¹³ Yapılan yargılamalar neticesinde, Seyit Rıza, idam cezasına çarptırılmış ve 15 Kasım 1937'de, Elazığ'da idam edilmiştir.¹¹⁴

Dersim isyanı, başlatılan kapsamlı hareket neticesinde kısa sürede bastırılmış, suçlular ise yargılanarak cezalandırılmıştır. Ancak, isyanın bastırılması sonrasında beklenen asayiş ve huzur ortamı sağlanamamış, 1938 sonlarına kadar devam eden, bölgenin silahsızlandırılması ve zorunlu iskan uygulamalarında ciddi bir direnişle karşılaşmıştır. İsyancılarla sivil halkın iç içe geçtiği bir ortamda, güvenlik güçlerinin gerekli hassasiyeti göstermediği ve çok önemli miktarlarda sivil can kayıplarının yaşandığı, çeşitli kaynaklarda yer almaktadır.

¹¹¹ Demir, 2010, 217.

¹¹² Demir, 2010, 221.

¹¹³ Demir, 2010, 223.

¹¹⁴ Demir, 2010, 225.

3. SIDIKA AVAR VE EĞİTİM FAALİYETLERİ

Tunceli'de isyanın bastırılması sonrasında, hem kamu kurum ve kuruluşlarının sağlıklı bir şekilde kurulması, hem isyan sonrasında sosyal rehabilitasyonun sağlanması, hem de bölge insanının Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına entegre edilmesi gayretlerine hız verilmiştir. Atatürk, bölgedeki yoksullukların Türkçe bilmemekten ileri geldiğini, bunun isyan sebeplerinden biri olduğunu, bu nedenle köylere Türkçe öğretilmesi gerektiğini ve bunun "ana" ile yapılması gerektiğini söylemişti.¹¹⁵ Bu entegrasyon sürecinde Atatürk'ün görüşlerine göre hareket edilmiş ve Elazığ'da, kız çocuklarının yetiştirilmeleri için bir kız enstitüsü kurulmuştur. Bu enstitüde, Tunceli ve Bingöl köylerinden gelen kız çocuklarına, Türkçe derslerinin yoğunlukta olduğu bir müfredat dahilinde eğitim verilmiş, mezun olduklarında ise köylere dönerek, milli entegrasyon sürecini devam ettirmeleri amaçlanmıştır. Bu eğitim faaliyetlerini yürütmek için de, cumhuriyetin kurucu değerlerini benimsemiş, Atatürk ilke ve inkılaplarına sıkı sıkıya bağlı idealist bir öğretmen olan Sıdika Avar görevlendirilmiştir.

3.1. Sıdika Avar'ın Ailesi ve Meslek Hayatı

Sıdika Avar, 1901 yılında, İstanbul Cihangir'de doğmuştur. Babası belediye memurlarından Mehmet Bey, Annesi Emsal Hanım'dır. Ailenin üç kızından en büyüğü olan Avar, ilkokula mahalle mektebinde başlamış, daha sonra ise Şefik Muhtar Mahalle Mektebi'ne verilmiştir. 12 yaşındayken babasını, daha sonra da annesini kaybeden Avar, iki kız kardeşi ile birlikte teyzelerinin yanında kalmaya başlamıştır. Aynı yıllarda Çapa Kız Öğretmen Okulu'na giren Avar, 1922'de, Çapa'dan mezun olmuş ve Beşiktaş'ta Çerkez Numune Mektebi'nde¹¹⁶ öğretmenliğe başlamıştır.¹¹⁷

¹¹⁵ Avar, S. (2011). Dağ Çiçeklerim (Anılar). (2. Baskı). S. Akgül (Hazırlayan). Ankara: Berikan Yayınevi, 27.

¹¹⁶ Osmanlı Devleti'nde, 23 Temmuz 1908'de, II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle birlikte, tüm toplum kesimleri kendi örgütlerini kurmaya başlamıştır. Çerkezler de 17 Kasım 1908'de, Çerkez İttihad ve Teavün Cemiyeti'ni kurmuşlardır. Kafkasya ve Kafkasyalılar'a hizmeti gaye edinen cemiyet, kendisine geniş bir faaliyet alanı oluşturmuştur. Cemiyet, 1911-1914 arasında, Türkçe-Çerkezçe bir gazete yayınlamış, Batı ve Orta Kafkasya'da okullar açmış, İstanbul'da okuyan Kafkasyalı göçmen çocuklarına yardım için 1914' yılında, İstanbul'da, Kafkasyalılar Arasında Neşr-i Maarif Cemiyeti (İstanbul'da Kafkasyalılar Arasında Eğitimi Yayma Derneği)'ni kurmuştur. Ayrıca Cemiyet, Çarlık Rusyası'na karşı, özgür Kafkasya gayesi için çalışan Kafkasya İstiklal Komitesi (1915), Türkiye'deki Kuzey Kafkasya Siyasi Göçmenleri Komitesi (1916), Şimali Kafkasya Cemiyeti (1918) gibi örgütleri kurmuştur. Osmanlı sınırları içerisinde de faaliyet gösteren Cemiyet, Osmanlı vatandaşı Çerkez çocuklarına kendi dillerinde eğitim verecek kurumları oluşturması için Çerkez Kadınları Teavün Cemiyeti (Çerkez Kadınları Yardımlaşma Derneği) (1919) ile Osmanlı'daki Kafkasyalıların bilimsel ve ekonomik kalkınması için Kafkas Teali Cemiyeti (Kafkas Yükselme Derneği) (1920)'nin kurulmasına öncülük etmiştir. Çerkez Kadınları Teavün Cemiyeti, 1920 yılında, İnas Terakki

Sıdıka Avar, görev yaptığı Beşiktaş Çerkez Numune Mektebi'nde beden eğitimi öğretmeni olan Mehmed Bahaddin Bey (Avar) ile 1922 yılında evlenmiş ve 1924 yılında kızları Bahu dünyaya gelmiştir. Bahaddin Bey, aslen Kafkasya kökenli olup, aynı adı taşıdığı dedesi, küçük yaşlarda Dağıstan'dan İstanbul'a getirilen ve Yıldız Sarayı'nda yetişen iyi bir askerdir.¹¹⁸ Eşiyle birlikte İzmir'e taşınan Sıdıka Avar, bir süre Musevi Mektebi'nde çalışmış, 1925 yılında ise İzmir Amerikan Kız Koleji'ne Türkçe öğretmeni olarak atanmıştır. Bu süreçte, İzmir Kadınlar Hapishanesi'nde kadınlara okuma yazma öğretimini üstlenirken, Salepçioğlu Camii'nde işçi çocukları için açılan el sanatları kursunda görev almıştır.¹¹⁹ 1924 - 1929 arasında İzmir'de yaşayan Avar, 1926-1927 yıllarında İzmir Hakimiyet-i Milliye İlkokulu'nda, 1927-1929 yıllarında ise İzmir Müdafa-i Hukuk İlkokulu'nda öğretmen olarak görev yapmıştır.¹²⁰

Eşi ile birlikte 1929 yılında, Ankara'ya taşınan Sıdıka Avar, 1929-1930 yıllarında, Ankara Keçiören İlkokulu'nda öğretmenlik yapmış, 1930-1932 yılları arasında ise eşinin yönetiminde Çocuk Esirgeme Kurumu ve çocuk bahçelerinde beden eğitimi çalışmalarında görev almıştır.¹²¹ Sıdıka Avar, Ankara'da bulunduğu dönemde, Necatibey İlkokulu'nda (1932-1936) ve Ulus İlkokulu'nda (1936-1939), öğretmen olarak görev yapmıştır. Yoğun çalışma akışı nedeniyle aile hayatında sorunlar yaşayan Avar, 1937 yılında eşinden ayrılmıştır. Bu dönemde Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü'nde Türkçe ve Edebiyat Bölümü'nde eğitim görmeye başlayan Avar, 20 Eylül 1939'da mezun olmuş ve Bolu Kız Enstitüsü'ne Türkçe öğretmeni olarak atanmıştır.¹²² Bolu'da çok kısa bir süre görev yapan Avar, birkaç ay sonra, Elazığ Kız Enstitüsü'ne atanmış ve daha sonra müdür yardımcılığına getirilmiştir. Avar, 1942 yılında, yeni kurulan Tokat Kız Enstitüsü müdürlüğüne atanmış

Mektebi (Kız Gelişim Okulu)'ni alarak okulun ismini Çerkez Numune Mektebi olarak değiştirmiştir. Çerkez Numune Mektebi, 6 sınıflı özel bir okul olup, ilkokul ve ortaokul düzeyinde eğitim vermekteydi. Türkiye'de ilk defa, kız ve erkek öğrencilerin bir çatı altında birlikte ders gördükleri bu okulda, 4-6 yaş arasındaki kız ve erkek çocuklar için bir ana sınıfı da bulunmaktaydı. Öğrencilerinin çoğunun Çerkez olduğu bu okulda, 25-30 kişilik sınıflarda, toplam 150-180 civarında öğrenci eğitim görüyordu. Derslerin çoğunun Çerkezce olduğu bu okulda Latin harfleriyle eğitim veriliyordu. Lozan Antlaşması (24 Temmuz 1923)'nin imzalanmasından bir ay sonra, Çerkez İttihat ve Teavün Cemiyeti ile Çerkez Kadınları Teavün Cemiyeti kapatılmıştır. Çerkez Numune Mektebi ise, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 5 Eylül 1923 tarihli kararı ile kapatılmıştır. <http://www.kafkasevi.com/index.php/article/detail/441> (Erişim Tarihi: 07.08.2019)

¹¹⁷ Avar, S. (2013). Dağ Çiçeklerim. (6. Baskı). A. Sarıhan, Z. Sarıhan (Yayına Hazırlayanlar). Ankara: Öğretmen Dünyası Yayınları, 5.

¹¹⁸ Ekmekçi, S. (2012). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Sisteminde Ayşe Sıdıka Avar ve Eğitim Faaliyetleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, 25.

¹¹⁹ Avar, 2013, 5-6.

¹²⁰ Ekmekçi, 2012, 24.

¹²¹ Avar, 2013, 6.

¹²² Ekmekçi, 2012, 24.

ve buradaki başarılı çalışmaları neticesinde daha önce görev yaptığı Elazığ Kız Enstitüsü'ne, 16 Haziran 1943'te, müdür olarak atanmıştır.¹²³

Elazığ'da, 1959 yılına kadar görev yapan Avar, bu tarihte İstanbul Sultan Selim Kız Enstitüsü'ne, edebiyat öğretmeni olarak, tayinini istemiştir. 1960 darbesi sonrasında, Ankara'ya, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne atanmış, 1962 yılında ise kendi isteğiyle, İstanbul Nişantaşı Kız Enstitüsü'ne edebiyat öğretmeni olarak nakledilmiştir. Emekli olduğu 1 Ocak 1967'ye kadar bu okulda görev yapan Avar, 16 Haziran 1979'da hayatını kaybetmiştir.¹²⁴

3.2. Sıdika Avar'ın Yöneticilik Yılları ve Eğitim Faaliyetleri

Avar'ı, sıradan bir öğretmen olmaktan çıkarıp efsaneleştiren dönem, Elazığ'da, yöneticilik yaptığı yıllardır. Müdürlük yaptığı okul, kurulduğu ilk yıllarda, çoğunluğu Elazığ'da görev yapan üst düzey memurların kız çocuklarına eğitim vermiştir. Avar, Elazığ Kız Enstitüsü müdürlüğüne atandıktan sonra, dönemin Dördüncü Umum Müfettişi Korgeneral Abdullah Alpdoğan'ın da teşvikleriyle ve kendi özverili gayretleriyle, Tunceli ve Bingöl'ün köylerinden getirdiği kız çocuklarını okula kaydetmiştir. Dersim İsyanı sonrası, Tunceli bölgesinde yaşanan acıları telafi edebilmek ve devletle duygusal kopuş yaşayan bölge insanına vatandaşlık bilinci verebilmek için büyük gayret göstermiştir. Eğitim öğretim yılının başlamasından önce at üstünde köyleri dolaşarak, kız çocuklarını bizzat getiren Avar, sene sonunda bu kızları köylerine geri götürerek ailelerine teslim etmiştir. Kızların eğitimlerini tamamlamaları sonrasında ise köylerine dönüp, burada aydınlanma devrimini başlatmaları amaçlanmıştır. Nitekim böyle de olmuştur. Köylerine geri dönen kızların çoğu, buralarda açılan okullarda öğretmenlik yapmaya başlamışlardır. Özellikle Tuncelili kızların, bugünün modern şehri Tunceli'nin, Türkiye'deki eğitim düzeyi sıralamasında üst sıralarda yer almasında büyük emekleri vardır.

Avar, bu dönemde yaşadıklarını gelecek kuşaklara aktarmak maksadıyla çeşitli belgeleri, fotoğrafları, öğrencilerinden gelen mektupları ve anılarını, tuttuğu günlükle birlikte arşivleyerek saklamıştır. Bir sandık dolusu belgenin yok olup gitmesinin önüne geçmek için yoğun bir gayret içine giren Avar, kızı Bahu Avar Görk'ün de destekleriyle anılarını yazmaya başlamıştır.

"1945'ten itibaren doküman toplamaya başladım. Daha evvelki olayları, resmi yazışmaların örneklerini okulun açılışına kadar çıkardım. Jandarmalarla okula

¹²³ Bican, Z. (2009). Sekizinci Şehir İz Bırakanlar. Elazığ: Örnek Ofset Matbaacılık, 142-143.

¹²⁴ Avar, 2013, 6-7.

toplanan kızlarımın dinlediğim hikâyelerini özetleyip ilâve ettim. Esasen Elazığ'a tayinimden itibaren hatıra defteri tutmakta ve köye dönen mezunların mektuplarını saklamakta, okulun etkisini devam ettirmek için cevaplamakta idim. Son senelere doğru, resmî yazışmaların suretleri, kızlarımın mektupları, yıllık rapor suretleri, 19 hatıra defterim, fotoğraflar ve gazete kupürleri, yani bu hatıratın temelini teşkil eden koca bir sandık doküman hazırды. Rahmetli sayın Rüştü Uzel son hastalık zamanına kadar her ziyaretimde bu hatıraları ısrarla sordu ve yazmamı istedi. Emekli olduğum halde içimde vazife yapmayanlara mahsus bir huzursuzluk duymaktaydım. Çünkü iki sene evvel başladığım hatıralarımı bitirememiştim. Tasnif ettiğim dokümanlardan her yıla mahsus yazışmalar, raporlar, gazeteler, hatıra defteri ve kızlarımın yüzlerce mektubunu inceleyip elemek hiç de kolay olmadı. Bu hatıraları bitirmeden ölmekten korktum. Şimdi vazifesini tamamlamış insanların huzuruna kavuştum."¹²⁵

Yazımını tamamladığı hatıralarını, bir nüshası kendinde kalacak şekilde, yayımlanmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı'na teslim etmiş, ancak bakanlık bu belgeleri yayımlamamıştır.¹²⁶ Sıdika Avar'ın ölümünden sonra, kızı Bahu Avar Görk, bu anıların yayımlanması için yoğun çaba göstermiş ve emekli öğretmen Satı Erişen'in desteğiyle yayımlanmasını başarmıştır. Bu anıların kendisinden sonra değerinin bilinmeden yok olması, Bahu Avar Görk için büyük bir korku kaynağı olmuştur. Anıların yayımlanması sonrasında, Türkiye'nin eğitim ordusunda görev yapan idealist öğretmenlerine mükemmel bir yol gösterici olması yönüyle, sevincini kitabın önsözünde yazdığı cümlelerde ifade etmektedir.

"Avar'ın, olayların fırtınasını yaşarken, günlüğünün sayfalarına kırık dökük cümleciklerle not ettiği bu anıları, kendisiyle birlikte ilk müsvedde olarak daktiloya geçirdiğimiz o günlerden beri her okuduğumda, yıllar öncesinin inanç, umut dolu çalışmalarının heyecanı beni yeniden sarmış, ancak ne işlerimden vakit, ne de maddi olanak bulabildiğimden bir davranışa geçememişim. Yaşanmış bu gerçeklerin benimle birlikte karanlığa gömülmesi başlıca korkularımdan biriydi. ... Emekli öğretmen Sayın Satı Erişen, ..., eğitim ordumuzun bin bir derd arasında bunalan bütün idealist bireylerine bir güç kaynağı olacağına inanarak, Avar'ın anılarının ışığa çıkarılmasını bir görev gibi üstlendi.

Topluma sunabildiğimiz bu anılar, ... , okuyucunun bu gerçek yaşam gizlerinde, kendisini sürükleyecek, düşündürecek, aslında içinde taşıdığı "insan, vatan, toprak" sevgisini bütün sıcaklığıyla duyacağına inanıyorum. Okudukça vatanını, insanını, dağını, ovasını, toprağını, taşını, köyünü, komünü, varlarıyla yoklarıyla daha bir başka sevecektir, biliyorum... O zaman Avar'ın ruhu, iniş, çıkışlarıyla, umutlar, muştular, düş kırıklıkları ve heyecanlarıyla coşup çağlamış yaşantısını, kendini adadığı toplumunun gelecek kuşaklarıyla da paylaşabileceği için sonsuza dek şad olacaktır."¹²⁷

Sıdika Avar'ın meşakkatle geçen yıllarını, anılarının derlemesinden oluşan, "Dağ Çiçeklerim" adlı kitabından ayrıntılı bir şekilde öğrenilip, ilham alınmaktadır. Ayrıca Bahu

¹²⁵ Avar, 2013, 17-18.

¹²⁶ Avar, 2013, 10.

¹²⁷ Avar, 2013, 13-14.

Avar Görk, annesinden ayrı geçirdiği gençlik yıllarına rağmen, içindeki vatan ve millet aşkı sayesinde, bu vazifenin kutsallığına inanmış ve hakkını helal etmiştir: "*Ömrümüzün en güzel yıllarını hasret yaşadığım ANAM... "Dağ Çiçekleri"ne helal olsun...*"¹²⁸

3.2.1. Türk Milli Eğitim Sistemi'nde Kız Enstitüleri ve Elazığ Kız Enstitüsü

Türkiye'nin modernleşme sürecinde, kız çocuklarının eğitiminin önemli bir yeri olmuştur. Tanzimat döneminde başlayan, cumhuriyetin ilanından sonra da, tüm ekonomik zorluklara rağmen devam edecek şekilde sürdürülen kızların eğitimi politikasıyla, devletin resmi çizgisine uygun görüşlere sahip kadın kuşaklarının yetiştirilmesi amaçlanmıştır.¹²⁹ Cumhuriyetin ilk yıllarında, kız çocuklarının eğitimi ile ilgili olarak başlıca üç politikanın etkili olduğu ileri sürülmektedir. Birincisi, kentli orta ve üst sınıfa mensup kadınların yeniden inşa edilen bir ülkede başarılı profesyoneller olmaları için eğitimin her aşamasında yer almalarının sağlanması, ikincisi, kırsal kesimdeki kadınların ilkokula giderek daha üretken olmaları ve çocuk yetiştirmelerinin teşvik edilmesi, üçüncüsü ise yeni ulus devletin modern ve seküler yapısına uygun bir kadın tipinin yetiştirilmesi amaçlanmıştır.¹³⁰ Bu amaçlar doğrultusunda, cumhuriyetin ilk yıllarında açılan kız enstitüleri ile batılı illerdeki kız çocuklarına çağdaşlık, ev idaresi ve Türklük bilinci konularında eğitim vererek, cumhuriyet değerlerinin tabana yayılması hedeflenirken, doğu illerinde Türkçenin öğretilmesi esas gaye olarak görülmüştür.¹³¹

Osmanlı döneminde Kız Sanat Mektebi adıyla kurulan okullar, 1928 yılında Kız Enstitüsü'ne dönüştürülerek, müfredatları yeniden düzenlenmiştir. İlk kız enstitüsü, 1928 yılında, Ankara'da, İsmet Paşa Kız Enstitüsü adıyla eğitime başlarken, kısa süre içerisinde İstanbul, İzmir, Bursa, Manisa, Adana, Trabzon, Urfa ve Elazığ gibi şehirlerde yenisiz kız enstitüleri açılmıştır. Kız enstitülerinin sayısı 1939 yılında 14 iken, bu sayı 1943 yılında 33'e, 1947 yılında ise 40'a ulaşmıştır.¹³² Kız enstitüleri, 1938-1939 eğitim öğretim yılından sonra, olgunlaşma enstitüsü ve teknik liselere ayrılarak, lise düzeyinde de eğitim vermeye başlamıştır.¹³³ Kız enstitülerinde verilen batılı eğitim metotları benimsenirken,

¹²⁸ Avar, 2013, 16.

¹²⁹ Somel, S.A. (2000). "*Osmanlı Modernleşme Sürecinde Kız Eğitimi*". Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi, Yıl:5, Sayı:10, 223-238, 236.

¹³⁰ Gök, F. (2011). "*Türkiye Cumhuriyeti'nin Erken Dönemlerinde Kız Enstitüleri*". M. Carlson, A. Rabo, F. Gök (Derleyenler). Çok Kültürlü Toplumlarda Eğitim: Türkiye ve İsveç'ten Örnekler. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 97-111.

¹³¹ Çağlayan, E. (2018). "*Kemalizm'in "Medeniyet Fabrikası": Kız Enstitüleri*". Tarih ve Gelecek Dergisi, Cilt:4, Sayı:3, 8-35, 9. Akşit, E.E. (2012). Kızların Sessizliği: Kız Enstitülerinin Uzun Tarihi. (2. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları, 144.

¹³² Gök, 2011, 100-101.

¹³³ Akşit, 2012, 165.

yurtdışından getirilen uzmanlardan faydalanılmış ve eğitim için yurtdışına öğrenci ve öğretmen gönderilmiştir.¹³⁴

Elazığ Kız Enstitüsü, 1937 yılında, Dördüncü Umum Müfettişi¹³⁵ Korgeneral Abdullah Alpdoğan'ın girişimleriyle kurulmuş olup, açılışına Orgeneral Kazım Orbay, Korgeneral Abdullah Alpdoğan, Elazığ Valisi Şefik Binicioğlu, Tunceli Vali Muavini Sedat Ögen katılmıştır. Enstitü Müdürü Nuriye Hekimoğlu, yaptığı açılış konuşmasında: kızların Türklük bilinciyle, yurduna ve Türk Devrimi'ne bağlı, mesleki bilgilere sahip, kuracakları yuvalarında ise bilgili ev kadınları olarak yetiştirilmesinin amaçlandığını ifade etmiştir. Elazığ Kız Enstitüsü müdürlüğüne, 1939 yılında atanan Sıdika Avar, anılarında, haftada 44 saat eğitim verildiği, bunun 12-13 saatinin Türkçe dersi olduğu, Türkçenin haricinde tabiat bilgisi, yurt bilgisi, matematik, sağlık bilgisi, çocuk bakımı, ev idaresi, yemek, dikiş ve nakış derslerinin verildiği, 1939-1940 öğretim yılında 13 mezun verdikleri hususlarını ifade etmiştir.¹³⁶

3.2.2. Eğitim Anlayışı ve Öğrencilerine Bakışı

Avar, Bolu'dan Elazığ'a tayini çıktığında çok heyecanlıdır. Ülküsü uğruna zor bir memlekete gidip, bir an önce görevine başlamayı ve kendisini yalnız kalmış bölgelerin insanlarına adanmayı beklemektedir: *"Bir ülkü uğruna bu ilden (Bolu) gitmeyi sabırsızlıkla bekliyordum. ... Kilometrelerin gerisindeki o yalnız kalmış bölgelerin insanlarına el*

¹³⁴ Arıç, A.S. (2014). *"Türkiye'de Kız Enstitüleri: Gelenekten Geleceğe"*. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı:20, 193-216, 195.

¹³⁵ Umumi Müfettişliği ilk olarak II. Abdülhamit zamanında ortaya çıkmıştır. Berlin Kongresi (1878)'nde Doğu Anadolu Bölgesindeki altı ilde (Erzurum, Sivas, Van, Bitlis, Mamuratül-aziz (Elazığ), Diyarbakır) ıslahat yapılmasına dair yapılan baskı sonucu bölgeye Umum Müfettişi Ahmet Şakir Paşa gönderilmiştir. Paşa'nın görev ve yetkileri bir talimatla belirlenirken, asayişin sağlanması için gerekirse şiddete bile başvurma izni de verilmiştir. Daha sonra 1902 yılında kabul edilen bir kararname ile Hüseyin Hilmi Paşa, Selanik, Manastır ve Kosova vilayetlerinden oluşan Vilayet-i Selase'ye umumi müfettiş olarak atanmıştır. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra kaldırılan umumi müfettişlik kurumu 1913 yılında tekrar gündeme gelmiştir. Osmanlı Devleti ile Rusya arasında, Doğu Anadolu'da sözde ıslahat yapılması ve umum müfettişlikleri kurulması amacıyla, 8 Şubat 1914'te, Yeniköy Antlaşması imzalanmıştır. Anlaşmaya göre, Erzurum, Trabzon, Sivas illerine Hollandalı, Van, Bitlis, Harput, Diyarbakır illerine Norveçli umum müfettişleri atanmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın çıkması sonrasında müfettişlerin görevlerine son verilmiş ve ülkelerine gönderilmişlerdir. Bulut, E.Ç. (2015). "Devletin Taşradaki Eli: Umumi Müfettişlikler". Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi (ÇTAD), Yıl:11, Sayı 21, 83-110, 85. Umumi Müfettişlikleri, 1927 yılında, yeniden gündeme getirilmiştir. Devletin, merkeze uzak, ulaşım ağının yetersiz olduğu, öncelikle Doğu ve Güneydoğu illerinde, güvenlik, asayiş ve sosyal konular gibi birçok alanda işlerin uyumlu yürütülmesi ve ülkenin hızla kalkınması amacıyla, 25 Haziran 1927'de çıkarılan kanunla, umumi müfettişlikler kurulmuştur. Söz konusu kanun, ülkeyi beş Umumi Müfettişliğe bölmüştür. Birinci Umumi Müfettişlik 27 Haziran 1927'de Diyarbakır'da, İkinci Umumi Müfettişlik 19 Şubat 1934'te Edirne'de, Üçüncü Umumi Müfettişlik 6 Eylül 1935'te Erzurum'da, Dördüncü Umumi Müfettişlik 16 Aralık 1935'te Elazığ'da, Beşinci Umumi Müfettişlik 24 Haziran 1947'de Adana'da kurulmuştur. Toparlak, B. (2016). *"Türkiye Cumhuriyeti'nde Dördüncü Umumi Müfettişliğin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Faaliyetleri"*. Akademik Bakış Dergisi, Sayı:53, 222-238, 223. Umumi Müfettişlikleri, 1952 yılında lağvedilmişlerdir. Bulut, 2015, 96.

¹³⁶ Elazığ İl Millî Eğitim Müdürlüğü. (2010). Elazığ Eğitim Tarihi. Elazığ: Elazığ Millî Eğitim Müdürlüğü Yayınları, No:2, 96-98.

vermek, gönül vermek, yol açmak için gidiyorum. Çetin bir kavgaya baş koyuyorum. Bu gazayı başarmak için insanları gönül dolusu sevmeli, benliğimi onlara adamalıyım."¹³⁷

Avar, görevine başladıktan sonra hem okulun fiziki şartlarının yetersiz olduğunu, hem öğretmenlerin öğrencilere kötü muamele yaptıklarını gözlemlemiştir. Hastane binası olarak inşa edilen iki katlı okul binasının, üst katındaki terasın yatakhaneye çevrilmesiyle üç kata çıktığı, okulun eğitim verilen iki katında ise 13 tane atölye ve sınıf, 14 tane de küçük ve çok küçük oda bulunduğunu ifade etmiştir.¹³⁸ Yatakhanein durumunun da kötü olduğunu, burada kullanılan karyola, yatak, yastık ve battaniye gibi malzemelerin eski olduğunu belirtmiştir.¹³⁹

Avar, okulda görev yapan öğretmenlerin de öğrencilere kötü muamele yaptığını, aşağıladıklarını, hor gördüklerini, hatta "Dağ Ayıları" diye hitap ettiklerini gözlemlemiştir. Yatılı olmayan enstitü öğrencilerinin, iyi giyimli, şehirli kızlar oldukları, yatılı öğrencilerin, onlara "abla" diye seslenip hizmet ettikleri ve paltolarını asmak, çantalarını taşımak, sefer taslarını yemekhaneye götürmek gibi özel işlerini yaptıklarını belirtmiştir. Enstitü öğrencileri, yatılıları küçümserken, yatılı öğrencilerde de büyük bir aşağılık duygusu bulunmaktaydı.¹⁴⁰ Yatılı öğrenciler, Tunceli bölgesinden gelen ve Dersim İsyanı zamanında çatışmaların yaşandığı köylerin çocuklarıydı. Yaşadıkları olaylar neticesinde üzerlerinde çok olumsuz etkiler kalan bu çocukların, gece uykularında sayıkladıkları, ağladıkları bağırdıkları, sevgi dolu kısa bir teskinden sonra tekrar uydukları belirtilmektedir. Avar'a göre bu çocukların hepsi insan yavrusuydu ve bu yaralı gönüllerin sevgi ve şefkatle tedavi edilmeleri gerekmektedir.¹⁴¹

Yatılı öğrencilerle yakından ilgilenen Avar'a, bir süre sonra bu öğrencilerin amirliği verilmiştir. Bu görevi alırken, Genel Müdür (Kız Teknik Öğretim Müdürü) Nurettin Boyman'ın kendisine söyledikleri aklına gelmiştir: "*Şimdi yatılıları özümseyeceksin, Atatürk'ün isteği bu. ...*"¹⁴² Elazığ'a atandığı ilk günden beri, yatılı öğrencilerin, diğer öğrenciler ve hademeler tarafından aşağılandığını, hatta hademelerin, kendi yapmaları gereken görevleri yatılı öğrencilere yaptırdıklarını gözlemlemiştir. Amirlik görevine gelir gelmez, okul müdürünü de ikna ederek, kızların ve okulun temizliği, yemek düzeni,

¹³⁷ Avar, 2013, 19-20.

¹³⁸ Avar, 2011, 23.

¹³⁹ Avar, 2011, 25.

¹⁴⁰ Avar, 2011, 22.

¹⁴¹ Avar, 2011, 26-27.

¹⁴² Avar, 2011, 41.

hademelerin sorumlulukları ve enstitü öğrencilerinin yatılı öğrencilere yaklaşımları gibi konularda bazı kararlar almıştır:

1. *Yatılıların sacını kesmeyeceğiz. Temizliğini ben üstüme alıyorum.*
2. *Çocukları hademe tahakkümünden kurtaracağız.*
3. *Yatılıların okul içi temizliğe yardımında ıslahat yapacağız. Şimdilik öğretmenlerin işine bakanları bırakacağız, çünkü çamaşır yıkama ve ütü usullerini derinlemesine öğreniyorlar. Atölyelerin ve okulun koruyuculuğu ikinci ve üçüncü sınıfların sorumluluğuna verilerek işte de onlara onur sağlanacak.*
4. *Aşçı yanına yardımcı öğrenci gönderilmeyecek.*
5. *Köfte, kızartılacak börek ve tatlılar yatılı ikinci ve üçüncü sınıfların yemek dersi günlerine rastlatılacak, malzemenin bir kısmı yemek öğretmenlerine verilerek çocuklar tarafından atölyede hazırlanıp pişirilerek öğrenim sağlanacak.*
6. *Sebze ayıklamak için öğrenciler etütten alınmayacak. Bu iş iki saatlik birinci etütte, kadın hademeler tarafından boş zamanlarında yapılacak.*
7. *Hademeler, öğrenciler yemekten çıktıktan sonra yemek yiyecek.*
8. *Giyimde çocukların ihtiyacı düşünülerek ilâve yapılacak, hamam havlusu işi çözümlenecek.*
9. *Hamam sıkı kontrol altına alınacak.*
10. *Enstitüleri yatılı kardeşlerle kaynaştırma, onların eğitimde yatılı kardeşlerine yardımcı olma çareleri aranacak."¹⁴³*

Ders yılı başında da, hademelere yönelik yaptığı konuşmada, görevleriyle ilgili sıkı kurallar getirmiş, bunlara riayet etmek istemeyenlerin kendilerine yeni bir iş bulup ayrılacaklarını söylemiştir. Bu konuşma sonrasında hademeler, epey söylenmiş, hatta ay başında 2 hademe işten ayrılmıştır. Avar'ın, hademelere yönelik talimatları, aslında olması gerekenin ilanından başka bir şey değildi:

1. *Öğrenciye kötü söz söylenmeyecek, küfür hiç edilmeyecek, hele dayak asla olmayacak. "Kuyruklu Kürt", "dağ ayısı" lâflarını duyduğumuzu okulda tutmayacağız.*
2. *Koridor ve dershaneleri siz temizleyeceksiniz, yalnız atölye temizliğini yatılılara vereceğiz. Onlara siz karışmayacaksınız. Uygunsuz bir şey olursa bize haber vereceksiniz.*
3. *Bütün sobaları siz erkek hademeler yakacaksınız, odun ve kömürü de siz taşıyacaksınız.*
4. *Öğrenciler çamaşıra, sebze ayıklamaya, mutfak işine karıştırılmayacak.*
5. *Hamama giden hademeler evvela küçük öğrencileri yıkayacak, en son kendileri yıkanacak.*
6. *Akşamları evlerinize giderken nöbetçi öğretmenin kontrolünden geçerek gideceksiniz."¹⁴⁴*

¹⁴³ Avar, 2011, 58-59.

Elazığ Kız Enstitüsü'nün yatılı kısmı, 1939-1940 öğretim yılında, 13 mezun vermiştir. Bu mezunlardan birisi Ankara Çocuk Yuvası'na çocuk bakıcısı olarak yerleşmiş, biri (Hüsniye adlı öğrenci) Akçadağ Kız Enstitüsü'ne yerleşmiş, diğer kızlar ise köylerine dönerek evlenmişlerdir. Sıdika Avar, 16 Haziran 1943'te, Elazığ Kız Enstitüsü'ne müdür olarak atanmasından sonra, o yıl mezun olan kızların Akçadağ Köy Enstitüsü'ne kabul edilmesi için girişimlerde bulunmuş ve orada kendi öğrencileri için bir hazırlık sınıfı açılmasını sağlamıştır. Elazığ Kız Enstitüsü'nden, 1943 yılında mezun olup, Akçadağ Köy Enstitüsü'ne yerleşen kızlara, 1939 yılında bu okula yerleşen Hüsniye ablalık yapmış ve bu kızlar daha sonra mezun olup, köy okullarında öğretmenlik yapmaya başlamışlardır.¹⁴⁵ Öğrencilerin, köy enstitüsüne kayıt olabilmeleri için babalarından onay gerekmekteydi. Babalar ise *"buralarda isyan çıkmıştır, hükümet bizim çocukları memur yapıp aylık vermez"* diyerek onay verilmesine sıcak bakmamışlardır. Ancak köy enstitülerine yerleşen öğrencilerin mezun olduktan sonra öğretmen olarak çalışmaya başlamalarıyla, babalardaki direnç zamanla kırılmış ve hükümete güven artarak okullara olan rağbet çoğalmıştır.¹⁴⁶

Avar'ın sorumluluğu altındaki kız öğrenciler, jandarmalar tarafından, Tunceli'nin köylerinden toplanıyordu. Bu durumun hem çocukları, hem de aileleri ürkütmesi nedeniyle, Avar, sorumluluğu üzerine almak istemiştir. Bu maksatla, 1940 yılının Temmuz ayında, Dördüncü Umum Müfettişi Abdullah Alpdoğan ile görüşen Avar, olumlu cevap almıştır:

- *"Paşam, kızlarımızın jandarma ile toplanması, hem çocukları, hem aileleri ürkütüyor. İzin verirseniz köylere çocuk toplamaya ben gideyim. Aileler kime teslim ettiklerini, kimin okutacağını görürlerse gönülleri rahat olmaz mı?"*

- *"Ben de bunu çok düşündüm. Hangi öğretmen?" dedi ve durdu. Dikkatlice bana baktı, sertçe:*

- *"Kelleni koltuğuna aldığıın farkında mısın?"*

Bir an düşündüm. Soruyu karşı soru ile karşıladım:

- *"Efendim, bu kelle düşerse kızımı okutur musunuz?"*

Paşanın üzülmediği yüzünden belliydi. İki elini masanın üstüne koyarak ayağa kalktı, askerce:

- *"Evet!" dedi.*

Ben de ayağa fırladım. Söz bitmişti herhalde, askerce selam vererek:

- *"Sağ ol paşam!" deyip çıktım. Öğle sonu izin kâğıdım gelmişti."¹⁴⁷*

¹⁴⁴ Avar, 2011, 59.

¹⁴⁵ Avar, 2011, 60.

¹⁴⁶ Avar, 2011, 109.

¹⁴⁷ Avar, 2011, 68.

Bu izinden sonra hazırlıklarını yapan Avar, kızıyla birlikte, Pertek üzerinden Mazgirt'e doğru yola çıkmıştır.¹⁴⁸ Bu zorlu yolculuk süresinde, güzergahı üzerinde bulunan bazı öğrencilerinin köylerinde, birkaç gün konaklamıştır.¹⁴⁹, Büyük bir misafirperverlikle karşılanan Avar, yolculuğunun devamında geçtiği bazı köylerde de nefretle karşılanmıştır. Bu yolculuk esnasında bir gece, kendisine kalacak yer bulamayan Avar ve kızı, zorunlu olarak jandarma karakolunun bahçesinde, bir dut ağacının altında uyumak zorunda kalmışlardır. Bu sebeple jandarma, Avar ve kızına kalacak yer ayarlayabilmek için köylülere baskı yapmayı denemiştir. Avar, zaten gönlünü kazanmak için yola çıktığı köylülere gücendirmemek için bunu engellemiştir.¹⁵⁰ Avar ve kızı, yolculuklarının devamında acıktıkları için bir köye girmişler, köylülerden para karşılığı ekmek, süt, yoğurt ve yumurta rica etmişler, ancak köylüler bu ricayı geri çevirmişlerdir. Bu köyden, aç karna ve üzgün bir şekilde ayrılırken, buradan yine de birçok öğrenciyi okuluna alma hedefini aklına koymuştur.¹⁵¹

1940-1941 ders yılında okula gelmesi şüpheli olan öğrencilerin de gelmesi sevinçle karşılanmıştır. Diğer taraftan okula yeni başlayanların alışabilmeleri için üst sınıflar teşkilatlandırılmış ve hızlı bir kaynaşma sağlanmıştır.¹⁵² 1942-1943 ders yılında ise okula 21 öğrenci kayıt yaptırmıştır. Bu yeni öğrenciler, 14 yaşından küçük, zeki ve temiz kızlardır. Eski öğrenciler, yenilere kılavuzluk yaparlarken, okula, bıçkı-dikiş, moda, nakış, çiçek, çocuk bakımı ve Türkçe dersleri için yeni öğretmenler tayin edilmiştir. Ancak Avar, 1942 yılının Ekim ayında, kuruluşunu tamamlayıp, öğretime başlatması için, Tokat Kız Enstitüsü müdürlüğüne tayin edilmiş ve büyük bir üzüntüyle Elazığ'dan ayrılmıştır.¹⁵³

Avar, Tokat'ta kısa bir süre görev yaptıktan sonra tekrar Elazığ'a tayin edilmiş ve 16 Haziran 1943'te, Elazığ Kız Enstitüsü müdürlüğü görevine başlamıştı. Avar, Elazığ'a gitmeden önce, yetkililerin direktiflerini almak ve Elazığ Kız Enstitüsü'nün eksikliklerini bildirmek için Ankara'ya uğramıştır. Ankara ziyareti sırasında Kız Teknik Öğretim Müdürü Nurettin Boyman ile yaptığı görüşme sırasında, Boyman, kendisine şu hususları belirtmiştir:

"Yatılı çocuklar yalınayak, başı kabak, bit içinde, pislik içinde... Okul perişan. Müdür yeni evlenmiş, okulun durumunu anlatmaya gelmedi bile. Rapor aldı oturdu.

¹⁴⁸ Avar, 2011, 69-70.

¹⁴⁹ Avar, 2011, 77.

¹⁵⁰ Avar, 2011, 81-82.

¹⁵¹ Avar, 2011, 82-83.

¹⁵² Avar, 2011, 90.

¹⁵³ Avar, 2011, 98-99.

*Genç arkadaşlar daha zabtu rabta girmemiş. Paşa, Vali, sizin çalışmalarınızı beğeniyorlar. Aferin! Tokat'ta da iyi sonuç aldın. Göreyim seni, esas vazifen burası. Tokat'ta denedik sizi, burada misyonerliğini görmeliyiz. ... Çalışmalarınızda beni mahcup etmeyeceğinize inanıyorum...*¹⁵⁴

Avar, okulun, su deposu, hamam, yatakhane, mutfak ocağındaki eksikliklerini, bacalarında ve lağımlarında yaşanan sorunlarını, öğrencilerin ise dolap, karyola, iskemle, masa, kıyafet gibi eksikliklerini, bakanlık yetkililerine bildirdikten sonra Elazığ'a doğru yola çıkmış ve 16 Haziran 1943'te görevine başlamıştır.¹⁵⁵

1944-1945 ders yılı öncesinde yatılı okuyan köy kızlarının sayısı 75'e çıkmış ve kontenjanın tamamlanabilmesi için 33 öğrenci kalmıştır. Daha önce yapılan köy ziyaretlerinde Pertek ve Mazgirt ilçelerine gidilmiş ve buralardan çok sayıda öğrenci kaydedilmiştir. Avar, bu dönem için kendisine Tunceli merkezi ve köyleri ile Hozat ve Pülümür'ü hedef olarak koymuştur. Avar, gerekli yazışmalardan sonra Hozat'a doğru yola çıkmış ve yaptığı ziyaretler neticesinde yeni öğrenciler almayı başarmıştır. 1944-1945 ders yılı öncesinde, 9'u Hozat'tan olmak üzere, 25 yeni öğrenci kaydetmiş ve okulun yatılı kız öğrenci sayısını 100'e çıkarmıştır.¹⁵⁶

Avar için, 1944-1945 ders yılı başlangıcının ayrı bir önemi vardı. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Elazığ Kız Enstitüsü'nü ziyaret edecekti. 1944 yılının Eylül ayı başlarında gerçekleşen bu ziyarette, İsmet İnönü'ye, Genelkurmay Başkanı Kazım Orbay, 3. Ordu Komutanı Mustafa Muğlalı, Prof. Dr. Nihat Erim (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi), valiler, Elazığ milletvekilleri ve birçok sivil erkan eşlik etmiştir. İsmet İnönü, ziyareti sırasında okulla ilgili bilgi alırken, özellikle yatılı kızlarla ilgili sorular sormuştu. Ziyaret henüz okulların açılmasından önce gerçekleştiği için, öğrenciler daha gelmemişti. Sadece öğretmenlere yardım için çağrılan birkaç son sınıf öğrencisi ile yatılı kızlardan Hozatlı Elmas adlı öğrenci vardı. İsmet İnönü'nün huzuruna çıkarılan Elmas, kendisine sorulan sorulara verdiği cevaplarla takdir toplamıştı. Elmas, mezun olduktan sonra Akçadağ Köy Enstitüsü'ne gitmiş ve daha sonra öğretmen olmuştur.¹⁵⁷

Avar'ın yöneticilik yıllarında, yakındığı konulardan biri de, fiziki şartların ve imkanların yetersizliğinin yanı sıra, öğretmenlerin idealizm eksikliğidir. Öğrencilerin, köylerden toplanmaları nedeniyle, başta giyim kuşam konusu olmak üzere, birçok alanda bilgi ve beceri eksiklikleri bulunmaktaydı. Bu eksiklikleri kapatmak ise sabır ve özveri

¹⁵⁴ Avar, 2011, 102.

¹⁵⁵ Avar, 2011, 103-105.

¹⁵⁶ Avar, 2011, 117-121.

¹⁵⁷ Avar, 2011, 121-124.

gerektirmektedir. Öğretmenlerin, öğrencilere, en temel yetenekler olan, ayakkabı giymeyi, çitçitleri kapamayı, yaka düğmelerini ilikleme, saç tokalarını tutuşturmayı, çorap lastiklerini kullanmayı öğretmeleri gerekmektedir. Genç öğretmenler, bu işleri yadırgamışlar ve küçümsemişlerdir. Ayrıca yeni mezun öğretmenler tarafından, Elazığ Kız Enstitüsü, görevin zorluğu nedeniyle, en korkunç enstitü olarak görülmektedir. Ancak Elazığ Kız Enstitüsü, bu zorlukların yanı sıra, diğer enstitülerde olmayan bazı imkanları da sunmaktaydı. Ev kirası, yeme, içme, ısınma masrafının olmaması, çamaşır ve ütü işlerinin de hademeler ve öğrenciler tarafından yapılması, bu imkanlar arasındaydı. Avar, bu durumu, 1944-1945 ders yılı sonu raporunda şu cümlelerle belirtmiştir:

"Bu yıl gelen öğretmen arkadaşlarımdan öğrendiğime göre kuraları Elazığ'a çıkanların üzüntülerine karşı "Bir sene sonra sizi istediğiniz yere alırsınız" sözü verilmiştir. Bu yüzden buradaki bazı arkadaşlar bir yıllık misafir gibi işlerine parmak uçları ile dokunmuşlar, bizzat işin içine girmeyi lüzumsuz bulmuşlardır. ... İş pek çeşitli ve ağır olan okulumuza verilecek öğretmenlerin, hayatını kazanmak zorunda olan ve mesleğine emellerini bağlamış ve okulumuzun hususiyetlerini bilerek isteyenlerden seçilmesi daha uygundur."¹⁵⁸

3.2.3. Öğrenci Temin Faaliyetleri

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, yaptığı doğu gezisinden sonra, Elazığ Kız Enstitüsü'nün yatılı kısmına, Bingöl'den 25 öğrenci alınması talimatını vermişti. Tunceli'ye ayrılan 75 öğrencilik kontenjana, Bingöl'den de 25 öğrenci kontenjanı eklenmesiyle okulun toplam yatılı kontenjanı 100'e çıkmıştı. Bu talimat doğrultusunda 4. Umum Müfettişliği, Avar'a kamyonet tahsis etmişti. Avar, 1945 yılının Ağustos ayında, yanına biri Kırmançça, diğer Zazaca bilen iki öğrenci almış ve yola çıkmıştı. Bu öğrenciler, Bingöl'de kendisine hem tercümanlık yapacak, hem de öğrencilerle konuşarak ikna edilmelerine yardımcı olacaklardı.¹⁵⁹ Ancak ziyaret edilen köylerde, "kızları toplayıp, İngiliz'e, Rus'a verecekler, Kürtlerin dölünü bozacaklar" şeklinde yayılan dedikodu neticesinde, halk Avar'a soğuk durmuş ve kızlarını vermekten kaçınmıştı. Bu dedikoduların yanı sıra köylerin mutaassıplığı nedeniyle, köylülerle iletişim kurmakta zorlanan Avar, bu yolculuğunda beklediği sonucu alamamış ve sadece bir öğrenci bulabilmiştir.¹⁶⁰ (EK-1)

Avar, 1946-1947 ders yılı başlamadan önce, 17 Eylül 1946'da, Dördüncü Umum Müfettişliği'ne yazdığı yazıda, Bingöl'den gelen 10 öğrenciden birinin mezun olduğu, Bingöl kontenjanının 25 olması nedeniyle, boş olan 16 kontenjana, Bingöl Valiliği'nin öğrenci temin edip edemeyeceğini sormuştur. (EK-2) Umum Müfettişliği tarafından gelen

¹⁵⁸ Avar, 2011, 129-130.

¹⁵⁹ Avar, 2011, 133-134.

¹⁶⁰ Avar, 2011, 136.

cevabi yazıda, kayıtlı 9 öğrencinin getirilmesi ve yeni 16 öğrencinin kaydedilmesi için Avar'ın görevlendirildiği, bunun için bir an önce hareket etmesinin faydalı olacağı, yolculuk için kendisine kamyonet tahsis edileceği bildirilmiştir. (EK-3) Müfettişliğin talimatı üzerine hazırlıklarını yapan Avar, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne, 3 Ekim 1946'da yazdığı yazıda durumu bildirmiş ve yokluğunda yerine müdür muavininin vekalet edeceğini belirtmiştir. (EK-4)

Bingöl'de, 1949 yılının Ağustos ayında şiddetli bir deprem meydana gelmiştir.¹⁶¹ Bu deprem sonrasında, Avar'a, 1949 Ekim ayında, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, deprem bölgesine gidip kimsesiz kalan 12-18 yaş aralığındaki kızların, enstitüye kaydedilmesi talimatı verilmiştir. Bu talimat doğrultusunda Bingöl'e hareket eden Avar, bir gece Karlıova'da kalıp, Licik Köyü (bugünkü Kaynarpmar Köyü, Karlıova ve Kiğı ilçelerinin kuzeyinde, Yedisu ilçesinin güneyinde)'ne kadar olan köyleri ziyaret etmeye başlamıştır.¹⁶² (EK-5, EK-6, EK-7)

Pülümür Kaymakamlığı'ndan Elazığ Kız Enstitüsü Müdürlüğü'ne, 9 Kasım 1949'da gönderilen yazıda, Pülümür'den bu okula kaydedilmek üzere dört kız çocuğunun gönderildiği bildirilmiş ve bu çocuklar ile ilgili neticenin kendilerine bildirilmesi istenmiştir. (EK-8) Sıdika Avar'ın, enstitü müdürü olarak, Pülümür Kaymakamlığı'nın talebine karşılık, Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne, 24 Kasım 1949'da yazdığı yazıda, enstitünün yatılı kısmına alınmak üzere gönderilen çocuklardan üçünün, yaşlarının küçük olması nedeniyle okula kayıt olmalarının mümkün olmadığı, bu çocukları iade etmek üzere, kendisinin, 25 Kasım 1949'da, Pülümür'e hareket edeceği belirtilmiştir. (EK-9) Söz konusu dört çocuktan üçü ailelerine teslim edilirken, birinin okula kaydının yapıldığı tahmin edilmektedir. Tunceli'nin iklim şartları ve 1949 yılındaki ulaşım araçlarının durumu düşünüldüğünde, Avar'ın, Kasım ayının son günlerinde, bu öğrencileri ailelerine bizzat teslim etmesi, sahip olduğu sorumluluk duygusunu ve işine olan bağlılığını göstermektedir.

¹⁶¹ 20 Ağustos 1949'da saat: 21.50'de başlayan ve Bingöl civarında etkili olan ve biri şiddetli üçü orta şiddette olmak üzere dört deprem meydana gelmiş, deprem Karlıova ve Kiğı ile köylerinde zarara yol açmıştır. 23 Ağustos 1949'da saat: 16.55'te Karlıova'da şiddetli bir deprem daha olmuş, bu depremde dört ev yıkılmış, can kaybı yaşanmamıştır. Deprem sonrasında Bingöl Valiliği tarafından İçişleri Bakanlığı'na gönderilen yazılı izahata göre; Karlıova'da 163 ölü, 100'e yakın yaralı, Kiğı'da 83 ölü, 100'den fazla yaralının olduğu, Karlıova'da 400, Kiğı'da 500'den fazla evin tamamıyla yıkıldığı, birçok evin de oturulamaz hale geldiği, en az 50'şer yataklı 2 seyyar hastanenin, Karlıova ve Kiğı merkezlerinde kurulması gerektiği, yerel imkânlarla temin edilmesi mümkün olmayan kefenlik ve çamaşırılık için, en yakın illerden, 200 top bezin, en seri vasıta ile gönderilmesi, Kiğı'ya 1.000 adet, Karlıova'ya 500 adet çadırın yollanması hususları bildirilmiştir. Sertel, S., Sanyürek, B. (2018). "Bingöl'de Meydana Gelen Afetler Ve Alınan Tedbirler (1934-1972)". Social Mentality and Researcher Thinkers Journal (Smart Journal), Cilt:4, Sayı:11, 363-388, 369-370.

¹⁶² Avar, 2011, 234.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, 1949 Aralık ayında yapılan denetleme sonucunda, başarılı bulunan Elazığ Kız Enstitüsü Müdürü Sıdıka Avar, bizzat Bakan tarafından "Teşekkür Belgesi" ile ödüllendirilmiştir. (EK-10)

1950-1951 ders yılı öncesinde, öğrencilerini toplamak için Kiğı'ya giden Avar, buradan 11 öğrenci ile dönmüştür.¹⁶³ Avar, aynı ders yılının Ekim ayında, Pülümür ve Merkez köylerindeki¹⁶⁴, 17 Kasım 1950 tarihinde ise Hozat ve köylerindeki öğrencileri toplamak için yola çıkmıştır. (EK-11)

Sıdıka Avar, 1950-1951 ders yılının sonunda, yatılı öğrencilerini, ailelerine teslim etmek üzere, çeşitli il ve ilçelere yolculuklar yapmıştır. Bu maksatla, 24 Mayıs 1951'de Bingöl'e (EK-12), 29 Mayıs 1951'de Pülümür'e (EK-13), 5 Haziran 1951'de Nazımiye'ye (EK-14), 17 Haziran 1951'de Kiğı'ya (EK-15) doğru hareket etmiştir.

Sıdıka Avar, 1951-1952 ders yılının sonunda da, yatılı öğrencilerini, ailelerine teslim etmiş ve bu maksatla, 29 Mayıs 1952'de Mazgirt'e (EK-16), 12 Haziran 1952'de Bingöl'e (EK-17), 22 Haziran 1952'de Kiğı'ya (EK-18) hareket etmiştir.

Avar, 1952-1953 ders yılının başında ise, yatılı öğrencilerini toplamak için, 10 Ekim 1952'de Kiğı'ya (EK-19), 17 Ekim 1952'de Pülümür'e (EK-20), 31 Ekim 1952'de Bingöl'e (EK-21), 14 Kasım 1952'de ise Nazımiye'ye (EK-22) gitmiştir.

Avar, 1952-1953 ders yılının sonunda, yatılı öğrencilerini ailelerine teslim etmek için, 20 Mayıs 1953'te Pülümür ve Nazımiye'ye (EK-23), 6 Haziran 1953'te Mazgirt, Muhundu ve köylerine (EK-24), 11 Haziran 1953'te Bingöl'e (EK-25), 26 Haziran 1953'te ise Kiğı'ya (EK-26) gitmiştir. Avar, bu yolculuk sırasında, hem sağlık sorunlarından dolayı kendisine yardım etmesi, hem de öğrenci dağıtma ve toplama işlerini öğrenmesi için, yanına Müdür Muavini Fahriye Çokgürses'i almıştır. (EK-23)

Vatan Gazetesi ekibi, doğu illerini de kapsayan bir yurt gezisine çıkmıştı. Bu kapsamda Elazığ'daki kurumları dolaşan ekip, Elazığ Kız Enstitüsü'nü de ziyaret etmiştir. Gazeteci Ahmet Emin Yalman Bey, okul hakkında bilgi aldıktan sonra, öğrencilerin derslerine girmiş ve öğrencilerle samimi bir sohbet gerçekleştirmiştir. Yalman, ziyaret sonrası okuldaki anılarını gazetesinin Elazığ ekinde yazmış ve yazısında, Avar'ın

¹⁶³ Avar, 2011, 246.

¹⁶⁴ Avar, 2011, 250.

idealizminden, uyguladığı eğitim tekniklerinden ve kızların geldiği durumdan övgüyle bahsetmiştir.¹⁶⁵

Avar, 1953-1954 ders yılının başında da, yatılı öğrencilerini toplamak için yola çıkmış ve 29 Eylül 1953'te Mazgirt'e (EK-27), 6 Ekim 1953'te Kiğı'ya (EK-28), 12 Ekim 1953'te Bingöl'e (EK-29), 22 Ekim 1953'te Pülümür ve Nazımiye'ye (EK-30) gitmiştir. Ancak bu ders yılında, Mazgirt'in Muhundu bucağından gelen iki öğrenci, dönem ortasında rahatsızlanmış ve Sıdika Avar tarafından, ailelerine geri iade edilmiştir. Hasta çocuklar ailelerine teslim edilirken, daha önce okulun öğrencisi olup, okulu bırakan beş öğrencinin, Avar ile birlikte, Elazığ'a dönüp öğrenime devam etmeleri sağlanmıştır. (EK-31)

Avar, 1953-1954 ders yılının sonunda, yatılı öğrencilerini ailelerine teslim etmek için, 26 Mayıs 1954'te Nazımiye'ye (EK-32), 11 Haziran 1954'te Muhundu'ya (EK-33), 24 Haziran 1954'te Kiğı ve Bingöl'e (EK-34) gitmiştir.

Avar, 1954-1955 ders yılının başında da, yatılı öğrencilerini toplamak için, 5 Ekim 1954'te Pülümür'e (EK-35), 11 Ekim 1954'te Nazımiye'ye (EK-36), 24 Ekim 1954'te Kiğı ve Bingöl'e (EK-37) gitmiştir.

Avar, 1954-1955 ders yılı başladıktan kısa bir süre sonra Ankara'ya tayin edilmiştir. Avar'ın, Aralık 1954'te Elazığ'dan ayrılmasıyla sahipsiz kalan yatılı öğrenciler, ders yılı sonunda, köylerine, kendi imkanlarıyla dönmek zorunda kalmışlardır. Avar, tekrar Elazığ Kız Enstitüsü'ne atanıp, 29 Ekim 1955'te göreve başladığında, öğrencilerinin eksik olduğunu ve sadece 48 öğrencinin okula başladığını, bazı bölgelerin kayıtlı öğrencileri bile göndermediğini görmüştür. Bu nedenle 1 Kasım 1955'te Nazımiye ve Kalan'a (EK-38), 10 Kasım 1955'te Kiğı'ya (EK-39), 16 Kasım 1955'te Bingöl'e (EK-40), öğrencilerini teslim almaya gitmiştir. Gittiği yerlerde köylüler kendisine sitem etmişler ve yokluğunda çocuklarıyla ilgilenilmediğinden yakınmışlardır. Avar, eski öğrencilerini toplamak için velileri ikna etmeye çalışmış, ancak çok zorluk çekmiştir. Hatta gidemeyip haber yolladığı bazı köyler ve mezralar, kızlarını hiç yollamamış ve 1955-1956 ders yılı böyle başlamıştır.¹⁶⁶

Avar, 1955-1956 ders yılının sonunda, yatılı öğrencilerini ailelerine teslim etmek için, 20 Mayıs 1956'da Pülümür'e, 23 Mayıs 1956'da Mazgirt'e, akabinde Nazımiye ve Bingöl'e (EK-41), 13 Haziran 1956'da ise Kiğı'ya (EK-42) gitmiştir.

¹⁶⁵ Avar, 2011, 309-314.

¹⁶⁶ Avar, 2011, 348-350.

Avar, 1956-1957 ders yılının başında, yatılı öğrencilerini toplamak için, 26 Eylül 1956'da Mazgirt'e (EK-43), 3 Ekim 1956'da Nazımiye'ye (EK-44), 12 Ekim 1956'da Bingöl'e (EK-45), 18 Ekim 1956'da Kiğı'ya (EK-46), 25 Ekim 1956'da Ovacık'a (EK-47), 1 Kasım 1956'da ise Nazımiye'ye (EK-48) gitmiştir.

Gazeteci Hikmet Feridun Es ve eşi Semiha Es, Sıdika Avar'ı ve eğitim faaliyetlerini yakından görmek için Elazığ'a gelmişlerdir. Hikmet Feridun Es, Avar'ın severek takip ettiği, seyahat yazıları yazan bir gazetecedir. Avar, kendisini ziyarete gelen Es ailesine, öğrenci toplamak için gideceği Ovacık'a beraber gitmeyi teklif etmiş ve maceralı yolculuğu birlikte yapmışlardır. Es, ailesinin tecrübesiz tavırları nedeniyle ürken bazı Ovacık köylüleri, kızlarının kaçırılacağı korkusuyla, evlerine kapanmış ve Avar'a kızlarını vermemişlerdir. Ancak daha sonra gidilen bazı köyler de tam tersi bir tavır sergilemiş ve kızlarını almaları için Avar'a ricacı olmuşlardır. Ovacık yolculuğu sırasında çok sayıda resim çeken Es ailesi, dönüşte Avar ile kapsamlı bir röportaj yapmış ve bu röportaj Hayat Mecmuasında yayımlanmıştır.¹⁶⁷

"Bu sahifelerde idealist bir Türk kadınının, Sıdika Avar'ın hakiki romanını okuyacaksınız. At sırtında dağ dağ dolaşarak talebe toplayan öğretmen Sıdika Avar'ın..."

KIZIMI DA GÖTÜR!...

Elazığ Kız Enstitüsü Müdürlüğü'nde bu inanılmaz işle meşguldür.

Şimdi Elazığ, Tunceli, Bingöl çevresindeki halk, bu ufacık tefecik kadından bir azize gibi bahseder. Onun hakkında iki yüze yakın mani, masallar ve çocukların dilinde sayısız Avar şarkıları vardır.

O, yol vermez, geçit tanımaz dağları at sırtında tırmanır, dağ köylerinden, Atatürk'ün söylediği gibi, bazen hiç Türkçe bilmeyen, çoğu esmer köy kızlarını toplar, onları kendi ceketine sarıp mektebine götürür.

Avar, Doğu'da gerçekten inanılmaz bir isimdir. Vaktiyle ancak mavzer gücüyle girilebilen dağ tepesindeki köylere, bu masal kadın talebe toplamak için gittiği zaman, köylüler:

- *Kızımı da götür, Avar!... diye atının üzengisine yapışıyor...*

"Kızımı da götür!..." Tunceli ve Bingöl dağlarının en meşhur cümlesidir.

Hiç Türkçe bilmediği halde şehre, Avar'ın çatısına gelen kızı, bir kere de 3-4 sene sonra görünüz.

Ben bir insan yaratma mucizesini Elazığ Kız Enstitüsü'nde gözlerimle gördüm."¹⁶⁸

Hikmet Feridun Es

¹⁶⁷ Avar, 2011, 359-376.

¹⁶⁸ Avar, 2011, 362.

Avar, 1956-1957 ders yılının sonunda, yatılı öğrencilerini ailelerine teslim etmek için, 20 Mayıs 1957'de Pülümür ve köylerine (EK-49), 23 Mayıs 1957'de Bingöl ve köylerine (EK-50), 11 Haziran 1957'de Ovacık'a (EK-51), 18 Haziran 1957'de Hozat'a (EK-52), 21 Haziran 1957'de Kiğı'ya (EK-53), 26 Haziran 1957'de Nazımiye'ye (EK-54), 29 Haziran 1957'de Mazgirt'e (EK-55) gitmiştir.

Avar, Elazığ'daki bürokratik ve siyasi çevrelerle, görüş ayrılıkları nedeniyle, bazı sorunlar yaşamıştır. Bu nedenle, 27 Ekim 1957 Milletvekili Genel Seçimleri öncesinde, Elazığ'da bulunmak istemeyen Avar, yıllık izne ayrılmıştır. İzne çıkmadan önce de, faydasız olacağını bildiği halde, İl Milli Eğitim Müdürü'nün tavsiyesi doğrultusunda, eski öğrencilerine mektuplar yazarak, ders yılı başlamadan önce, okula kendi imkanlarıyla gelmelerini istemiştir. Ancak izinden döndüğünde, okula sadece 48 öğrencinin geldiğini görünce çok üzülmüştür. Hatta Bingöl ve Kiğı çevresindeki öğrencilerden hiç gelen olmamıştır. Bu nedenle, izinden döner dönmez, havanın soğumasına ve yolların zorluğuna aldırmaksızın, Karakoçan üzerinden, 21 Kasım 1957'de, Bingöl ve Kiğı'ya doğru yola çıkmıştır.¹⁶⁹ (EK-56)

Aynı ders yılının (1957-1958) sonunda ise Pertek ve Mazgirt üzerinden gidilerek, öğrenciler, ailelerine teslim edilmiştir.¹⁷⁰ Avar, bunun için, 20 Mayıs 1958'de, 14 öğrenciyle birlikte Bingöl'e (EK-57), 26 Mayıs 1958'de Pülümür'e (EK-58), 29 Mayıs 1958'de Mazgirt Muhundu'ya (EK-59), 24 Haziran 1958'de Kiğı'ya (EK-60), 26 Ağustos 1958'de, 8 öğrenciyle birlikte Mazgirt'e (EK-61) gitmiştir.

1958-1959 ders yılı başında, Tunceli'deki öğrenciler gelmeye başlamış, ancak Kiğı'dakilerin hiçbiri gelmemiştir. Avar, Kiğı'daki öğrencileri toplamak için yine yollara düşmüş ve bizzat kendisi okula getirmiştir. Ancak bu ders yılını çok sevdiği öğrencileriyle tamamlayamamış ve kendi talebi doğrultusunda, İstanbul'a tayin edilmiştir.¹⁷¹ (EK-62)

3.2.4. Köy Kadınlarının Eğitilmesinde Yeni Bir Uygulama: Köy Kadınları Gezici Kursları

Avar, enstitü yöneticiliğinin yanı sıra, çevre ilçelerdeki kadınların mesleki gelişimlerine katkı sağlayabilmek için köy kadınları gezici kursları açma ve bunları idare etme de sorumluluğu da verilmiştir. Elazığ, Bingöl ve Tunceli'de açılan bu kurslarda, kadınlara biçki, dikiş, ev idaresi gibi, çeşitli konularda uygulamalı eğitim verilmiştir.

¹⁶⁹ Avar, 2011, 380.

¹⁷⁰ Avar, 2011, 384.

¹⁷¹ Avar, 2011, 390-391.

Kadınların eğitim sırasında yaptıkları ürünler, dönem sonunda açılan sergilerde sergilenerek, hem diğer kadınların da bu kurslara katılımı teşvik edilmiş, hem de kursu tamamlayan kadınlara maddi kazanç sağlanmış ve ekonomik sisteme dahil olmaları sağlanmıştır.¹⁷²

Bu kurslar, kaynakların ve fiziksel imkanların (bina, teçhizat,vs.) sınırlı olması nedeniyle, sabit ve sürekli faaliyet göstermek yerine, her dönem yer değiştiren mesleki eğitim kurumları olmuştur. Köy kadınları gezici kursları Elazığ'ın, Alacakaya ve Arıcak haricinde tüm ilçelerinde (Merkez, Ağın, Baskil, Karakoçan, Keban, Kovancılar, Maden, Palu, Sivrice) açılmıştır. Ayrıca Merkez ilçeye bağlı Mollaköy, Germili (Yedigöze), Habusu (İkizdemir), Hogu (Yurtbaşı), Keban ilçesine bağlı Birvan, Maden ilçesine bağlı Hazar (Gezin), Palu ilçesine bağlı Seydili köylerinde de bu kurslardan açılmıştır. Tunceli'de ise Nazımiye hariç tüm ilçelerde (Kalan (Merkez), Çemişgezek, Hozat, Mazgirt, Ovacık, Pertek, Pülümür) ve Pertek'in Vaskirt (Çalıözü) kazasında, köy kadınları gezici kursları açılmıştır. Bingöl'de ise sadece Elazığ sınırındaki Genç ilçesinde köy kadınları gezici kursu açılmıştır.

Avar, Tunceli'de faaliyet gösteren köy kadınları gezici kurslarına yönelik çok fedakar çalışmaları olmuş ve müdürlüğünü yaptığı enstitüye öğrenci toplarken gösterdiği gayreti, bu konuda da göstererek, toplumsal gelişime önemli katkılar sağlamıştır. Bu kapsamda Avar:

- Köy kadınları gezici kursunun yıllık sergisini açmak için, 24 Haziran 1948'de, birkaç öğretmen ve iki memurla birlikte, Çemişgezek'e gitmiştir. (EK-63)

- Köy kadınları gezici kursunun yerini tespit etmek ve açılışlarını yapmak için, 9 Ekim 1949'da Çemişgezek'e (EK-64), 11 Ekim 1949'da Mazgirt'e (EK-65), 26 Ekim 1949'da Pertek'in Vaskirt kazasına (EK-66) gitmiştir.

- Tunceli'ye bağlı kurslar hakkında Tunceli İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile görüşmeler yapmak ve Kalan (Tunceli / Merkez)'daki köy kadınları gezici kursunu denetlemek için 14 Aralık 1949'da Tunceli'ye gitmiştir. (EK-67)

- Kurs malzemelerini teslim etmek üzere, 25 Şubat 1951'de, Pülümür'e (EK-68) ve Kalan köy kadınları gezici kursunu denetlemek için, 27 Nisan 1951'de, Tunceli'ye (EK-69) gitmiştir.

¹⁷² Avar, 2011, 207-219.

- Köy kadınları gezici kursunu denetlemek için, 20 Şubat 1952'de, Tunceli'ye (EK-70), 16 Nisan 1952'de, Hozat'a (EK-71), 28 Nisan 1952'de, Mazgirt'e (EK-72), 7 Mayıs 1952'de Pülümür'e (EK-73) gitmiştir.

- Köy kadınları gezici kursunu denetlemek için, 25 Kasım 1952 (EK-74) ve 6 Ocak 1953'te (EK-75), Çemişgezek'e, 29 Nisan 1953'te Pülümür'e (EK-76) gitmiştir.

- Köy kadınları gezici kursunu denetlemek için, 29 Nisan 1954'te Hozat'a (EK-77), 3 Mayıs 1954'te Tunceli'ye (EK-78), 13 Mayıs 1954'te Mazgirt'e (EK-79) gitmiştir.

- Köy kadınları gezici kursunda yaşanan bazı sorunları çözmek için 6 Kasım 1954 Hozat'a (EK-80) gitmiştir.

- Köy kadınları gezici kursunu denetlemek için, 29 Mart 1957'de Pertek'e (EK-81), 8 Nisan 1958'de Mazgirt'e (EK-82), 26 Mayıs 1958'de Pülümür'e (EK-83) gitmiştir.

Köy kadınları gezici kurslarında ders verecek olan öğretmenler, yaz aylarında, Elazığ Kız Enstitüsü'nde verilen kurslarla yetiştirilmiştir. Avar, 1956 yılının yaz aylarında bu kursla ilgilenmek zorunda kaldığı için yıllık izin kullanamamış ve izin hakkını 1956 Kasım ayında kullanmak üzere, Maarif Müdürlüğü (İl Milli Eğitim Müdürlüğü)'nden talepte bulunmuştur. (EK-84)

Köy kadınları gezici kurslarına öğretmen yetiştirmek için 1958 yılının yaz aylarında da, Elazığ Kız Enstitüsü'nde kurs açılmıştır. Bu kursun sonunda, öğretmen adaylarına, 30 Ağustos 1958 - 4 Eylül 1958 tarihleri arasında, Ovacık'ta uygulama eğitimi yapılmıştır. (EK-85) Bu kurs sürecinde de izin kullanamayan Avar, enstitüye öğrenci toplama faaliyetini de tamamladıktan sonra, 22 Ekim 1958'de, çok yorulduğunu belirterek izin talebinde bulunmuştur. (EK-86) İzin talebine olumlu karşılık alan Avar, 4 Kasım 1958'de, bir aylık izne ayrılmıştır. (EK-87)

3.2.5. Türk Siyasetinde Yeni Yüzler Arayışı: Avar'a Milletvekili Adaylığı Teklifi

Türkiye'de, 1945 yılında, Demokrat Parti (DP)'nin kurulmasıyla, çok partili siyasi hayat başlamıştır. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), 1945-1950 arasında, iktidarını devam ettirmekle birlikte, ülkedeki başta ekonomi olmak üzere çeşitli sorunlar ve DP'nin siyasi yükselişi nedeniyle, yeni siyasi ve idari arayışlar içerisine girmeye başlamıştır. CHP, 1945-

1950 arasında, devlet yönetiminde bazı değişikliklere giderken, parti içinde de yeni isimleri ön plana çıkarma gayreti içerisine girmiştir.

Bu siyasi atmosfer içerisinde, CHP Müfettişi ve Bursa Milletvekili Sadık Tahsin Arsel, 1950 milletvekili seçimleri (14 Mayıs 1950)¹⁷³ öncesinde, Avar ile Elazığ Halkevi'nde bir görüşme yapmış ve partisinin Avar'ı Tunceli'den milletvekili adayı göstermek istediğini iletmiştir. İdealist bir eğitimci olan Avar ise, bu öneriyi çok kısa süre içinde değerlendirip, kendisinin siyaseten yetersiz olduğu gerekçesiyle nazikçe reddetmiştir. Avar, Arsel'e cevaben: *"Beyefendiciğim, ben iyi bir hocayım. Şöyle böyle bir müdürüm, oysa mebusluk hakkında hiç bir fikrim yok. Meclis'te bir hiç olmayı asla istemem. Hocalığı politikadan üstün görüyorum. Teşekkür ederim."* demiştir.¹⁷⁴

3.2.6. Mesleki Gelişim Çalışmaları ve ABD Seyahati

Avar, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, 8-13 Mayıs 1951 tarihleri arasında, Ankara'da düzenlenen, "Teknik Öğretimin Problemleri" konulu toplantıya davet edilmiştir. (Resim 3.1.) Söz konusu toplantıda Bakan Tevfik İleri, Avar'a: "Çalışmalarınızı işitiyor, memnun oluyoruz, devamını arzu ediyoruz." diyerek iltifat etmiştir. Ayrıca Avar'ın Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nden aldığı davetiyenin başkalarına intikal ettirilmesini engellemiş ve dönüşünde tekrar kendi okulunda çalışmaya devam etmesini sağlamıştır.¹⁷⁵

¹⁷³ 1950 Milletvekili Genel Seçimleri sonucunda, Türkiye genelinde, Demokrat Parti (DP) %53,5 oy oranı ile 416 milletvekili çıkarmış, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ise %39,9 oy oranı ile 69 milletvekili çıkarmıştır. DP, Elazığ'da %51,1, Bingöl'de %25,5, Tunceli'de %36,4 oy alırken, CHP, Elazığ'da %44,4, Bingöl'de %48, Tunceli'de %25,6 oy almıştır. <http://www.yenisafak.com/secim-1950/secim-sonuclari> (Erişim Tarihi: 02.06.2019)

¹⁷⁴ Avar, 2011, 239.

¹⁷⁵ Avar, 2011, 291.

Elazığ Valiliğine

Kız , Erkek Sanat okul ve Enstitülerinle yapı enstitülerinin daha verimli ve daha rasyonel olarak çalışmalarını sağlamak , öğretim programları ve kitap işleri üzerinde görüşmek , mezunlara döner sermayeden veya başka kaynaklardan yardım temin etmek , normal öğretim sistemi ve daha başka teknik öğretimle ilgili konular üzerinde görüşmek maksadıyla ilşik listede adları ve görevleri yazılı bulunan okul Müdürlerinin 8-13/Mayıs/1951 tarihleri arasında Ankara'da yapılacak toplantıya iştirakleri uygun görülmüştür .

Gecici görev yollukları Ankara'da ödenecek olan ilgililerin lezâir tarihinde Ankara'da bulunmalarının teminini saygılarımla rica ederim .

M. Eğitim Bakanı a.

Adı ve soyadı	Görevi
I - Sıdika Avar	Elazığ Kız Enstitüsü Müdürü

Aslı gibidir . 9/V/1951

Resim 3.1. Milli Eğitim Bakanlığı'nın, Ankara'da düzenlenecek olan mesleki toplantıya, Sıdika Avar'ı davet ettiğine dair yazı (30.04.1951)

ABD'den aldığı davete icabet eden, 1951 yılının Eylül ayında, ABD'ye giden Avar, (Resim 3.2.) buradaki yaşam tarzını, okulları ve eğitim anlayışını yerinde inceleme fırsatı bulmuştur. Bu ziyaret sırasında, bir taraftan incelemelerde bulunurken, diğer taraftan okulunun ve öğrencilerinin içinde bulunduğu durumu düşünmüş ve Türkiye'nin bu seviyeyi yakalayabilmesi için kaç kuşak geçmesi gerektiğini hesap etmeye çalışmıştır.¹⁷⁶ Dönüşünde ise Ulus Gazetesi'ne, ABD'deki gözlemlerini içeren bir röportaj vermiş ve bu röportaj 18 Kasım 1952'de yayımlanmıştır.¹⁷⁷ Ayrıca, Avar, ABD'de gördükleri ve yaptığı incelemelere ilişkin bir raporu, Milli Eğitim Bakanlığı'na vermiştir. (Resim 3.3.)

¹⁷⁶ Avar, 2011, 292-293.

¹⁷⁷ Avar, 2011, 294.

710

9/11/1951

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

3/11/1951 tarih ve 6106 sayılı emirleriniz karşılığıdır:
Amerika'ya gitmek üzere izinli sayılan okulumuz Müdürü
Sıdıka Avar 7/IX/1951 tarihinde görevinden ayrılmıştır.
Durumu saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü V.
Mennune Özkal
M. Özkal

NOT: Bakanlıkla okul hakkında
temas etmek üzere 7/IX/1951
de Elazığ'dan ayrılmıştır.
20/IX/1951 tarihinde de
Ankaradan-Amerikaya hareket etmiştir.

Resim 3.2. Elazığ Kız Enstitüsü'nün, ABD'ye gitmek üzere izin alan Sıdıka Avar'ın görevden ayrıldığına dair, İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (07.11.1951)

192

Ad.

18/III/1952

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

5/ III/ 1952 Tarih ve 1277 sayılı emirleriniz karşılığıdır:
Okulumuz Müdürü Sıdıka Avar, Amerikada gördüğü ve yaptığı
tetkiklere ait raporunu Bakanlığa vermek üzere beraberinde Ankara'ya
götürdüğünü saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü V.
Mennune Özkal
M. Özkal

Resim 3.3. Elazığ Kız Enstitüsü'nün, Sıdıka Avar'ın, ABD izlenimlerinin yer aldığı raporu Bakanlığa sunduğuna dair, İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (18.03.1952)

Tanzimat Döneminden, günümüze kadar, batılı ülkelerdeki gelişmişliğin ülkenize de taşınabilmesi için, yurtdışına öğrenci ve uzman personel gönderilmesi, geleneksel Türk devlet politikası haline gelmiştir. Söz konusu öğrenciler ve uzman personeller, Türkiye'ye döndüklerinde, ülkenin kalkınması yönünde büyük katkılar sağlamışlardır. Türkiye'nin izlediği batıya yönelik dış politikanın da etkisiyle, 1950'li yıllarda, çok sayıda uzman yurt içine gelirken, yurt dışına da eğitim maksadıyla çok sayıda Türk vatandaşı gönderilmiştir.

Avar örneğinde görüldüğü üzere, yurt dışına gidenler, oralardaki tecrübelerini yurt içine aktararak, ülkenin gelişimine katkı sağlamışlardır.

3.2.7. Elazığ Öğretmen Okulu'nun Kuruluşu

Elazığ Halkevi kapatılmış ve eşyaları çeşitli kamu kurumlarına dağıtmaya başlamıştır. Bu dağıtımdan iki hafta sonra, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Avar'a, halkevi binasının öğretmen okulu olacağı, bu okulu müdür vekili olarak kurması, okulun bu yıl halkevinin eşyalarıyla idare edilmesi ve hemen öğrenci kaydı yapıp seçme sınavlarına gidilmesi yönünde emirler gelmiştir. Emri alır almaz hemen Vali ile görüşen Avar, eşya dağıtımını ivedilikle durdurmuş olsa da geriye işe yarayan pek bir eşya kalmamıştır. Avar, aldığı emir doğrultusunda, hemen okulun badana, tuvaletler, musluklar, camlar gibi küçük onarım işlerine girişmiştir. Diğer taraftan da hiç bilgi sahibi olmadığı öğretmen okullarının, müfredatı ve yönetimi konusunda, Bakanlık ile görüşmüş ve yönetmelik, müfredat ve bu işlerde yetişmiş bir müdür istemiştir. Okulun ilk katının onarımı hızla tamamlanmış ve açılış, Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın doğu gezisi sırasında yapılmıştır.¹⁷⁸

3.2.8. Öğrencilerinin Gözüyle Avar

Eğitim alanında önemli bir iz bırakan Avar kadar, yetiştirdiği öğrenciler de merak konusu olmuştur. Avar'ın yetiştirdiği öğrenciler, birçok kişi ve kurum tarafından araştırılmış ve kendileriyle çeşitli zamanlarda röportajlar yapılmıştır. Söz konusu röportajlarda, Avar'ın eğitim anlayışı, kendilerinin öğrencilik yılları ve mezun olduktan sonraki kariyerleri hakkında sorulan sorular dikkat çekmektedir.

Avar'ın müdürlük yaptığı Elazığ Kız Enstitüsü, günümüzde Öğretmen Sıdika Avar Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi adıyla eğitim faaliyetlerine devam etmektedir. Söz konusu okulun idarecilerinin ve öğretmenlerinin girişimleriyle, yıllık olarak, "Dağ Çiçekleri" adıyla bir dergi yayımlanmaktadır. Dergide, öğrencilerin eğitimlerine ve mesleki gelişimlerine ilişkin çok sayıda makale ile birlikte, okulun bazı eski öğrencileriyle yapılan röportajlar da yer almaktadır.

Derginin, 2010 yılı Mayıs ayında yayımlanan üçüncü sayısında, Hatun Tuna ile yapılan röportaja yer verilmiştir. Tuna, 1935 yılında, Tunceli'nin Çiçekli nahiyesine bağlı Hüsna köyünde doğmuştur. Halen Almanya'da yaşayan Tuna'nın, sekiz çocuğu vardır. Tuna, kendisiyle yapılan röportajda şu hususları belirtmiştir:

¹⁷⁸ Avar, 2011, 316-317.

"1945 yılında sayın merhum Sıdika Avar tarafından Tunceli'den okula getirildim. Doğu Anadolu'daki bütün kızları kendisi topluyordu. Okula geldiğimde hiç unutmam başımda sirke vardı. Yemekler dağıtıldı. Masaya oturdum; ama yemek yiyemedim. Utandım, sıkıldım, çekindim. Ağlaya ağlaya bir hal olmuştum. Sıdika Avar yanıma oturdu. Başımı okşadı. Elime bir yazı verdi. Sadece benim değil Doğu Anadolu'daki bütün kızların kendi kızı olduğunu söyledi. Okulumuzun kız okulu olduğunu, bütün kızların kızı olduğunu, bu kurumun namus dairesi olduğunu belirtti. Bina dışındaki erkeklere karşı bizi uyardı "sakın aldanmayın!" diye defalarca uyardı.

O; okulumuzu evi gibi benimsemişti. "Yiyin, için, okuyun, ama devlete zarar vermeyin. Adam olun." derdi. Gezdiği zaman yer yerinden inlerdi. Öğrenciler titrerlerdi. Orta boyluydu. Güler yüzlü ama hırçın ve sertti. "Sizi beslerim de, okuturum da" diyordu. Hiç unutmam: Bir yıl deprem oldu. Varto depremiydi. Yatak odalarında taş merdivenler vardı. Dış kapıyı açıp "kaçın" diyordu. Öncesinde biz öğrencilere tatbikat yaptırmıştı.

...

Siyah önlük dönemi öğrencisiyim. Siyah ayakkabıları devlet verirdi. Hepsini bayan öğretmendi. Çamaşırlar kazanlarda yıkanıyordu. Şimdiki gibi makineler yoktu. Aynı zamanda Beden Eğitimi dersi de yapıyorduk. Spor derslerimizde bizi çalıştırırdı. Nitekim O; büyük insandı, ben ise dağ çiçeğiydim."¹⁷⁹

Derginin, 2011 yılı Mayıs ayında yayımlanan dördüncü sayısında, Gülderen Dülger ile yapılan röportaja yer verilmiştir. Dülger, 1940'da doğmuş olup, 1955-1957 yılları arasında bu okulun öğrencisi olmuştur. Kendisiyle yapılan görüşmede, Avar'ı bugün gibi hatırladığını söyleyen Dülger, şu hususları ifade etmiştir:

"Bu lisede en büyük hayalim resim öğretmeni olmaktı. Ağabeyim izin vermedi. Bitirince butik açarız dedi. Dikiş bölümüne girdim, ama resim kabiliyetim vardı. Kısmet olmadı, evlendim. Defilelerimiz çok güzel olurdu. Defilelerde yaptığım tablolar beğenildi ve gazetelerde çıktı. Bizler enstitüdeydik, yatılı olanlardan değildik. Köyden gelenler bize sarılıp abla diye hitap ederlerdi. Biz onlara yardımcı olurduk. Derslerini beraber yapardık.

Hiç unutmam: Sıdika Avar Hanımefendi, benim bir tablomu çok beğenmişti. Adını "İncili Kız" koydu. Boyalar getiriyordu. Ortaokulda kültür dersleri verildi. Arkadaş ortamımız sıcaktı. Günlük tutardık. Birbirimizin görüşlerini deftere yazardık. İlk sınavımız saten kumaşa sarılmış manken çizmekti. Kompozisyon dersinde güncel olayları yazardık. O sırada Varto'da büyük bir deprem olmuştu. Sanki bir yakınımız oradaymış gibi yazmamız istenmişti.

Bana, gel doktor olacaksın deseler bile gözümde yoktu. İlle de resim öğretmeni olmak istiyordum. Törenlere katılırdık. Üzerimizde kısa pileli eteklerimiz vardı. Sıdika Hocam, defilelerden önce prova yapmaya bayılırdı. Defileden sonra görücülerimiz çoğalırdı.

Sıdika Hoca, köylerden topladığı çocuklara daha çok itina gösterirdi. Oturarak yemek yemezdi, elinde tabağıyla kızların arasında gezinirdi. Onun en çok örnek

¹⁷⁹ Elazığ Öğretmen Sıdika Avar Kız Teknik ve Meslek Lisesi. (Mayıs 2010). "Hatun Tuna ile Görüşme". Dağ Çiçekleri Dergisi, Sayı:3, 7.

aldığım tarafı, Atatürkçü olması ve erkek gibi bir kadın olmasıydı. Mezuniyete bir ay kala beni yanına çağırды. Kurs hocalığı için kal dedi. Ben gidemedim. Ücretini ödememek için ailem göndermedi. Halbuki, o bana iyi resim yapan dikiş de dikebilir dedi. Sergi için herkes aynaya bakıp kendi resmini yapacaktı. Kızlara şarkı söylettirdi. Adeta bir terapiydi. Anlatılacak çok şey var aslında..."¹⁸⁰

Derginin, 2012 yılı Mayıs ayında yayımlanan beşinci sayısında, Nurhan Köse (Ekinci) ve Süheyla Gündüz (Topuz) ile yapılan röportajlara yer verilmiştir. Köse, 1934'te doğmuş olup, 1951-1956 yılları arasında bu okulun öğrencisi olmuştur. Süheyla Gündüz ise, 1935'te, Elazığ'da doğmuş ve 1952-1954 yılları arasında bu okulda eğitim görmüştür.

Nurhan Köse, babasının öğretmen olmasına rağmen, dönemin zihniyetine uyarak eğitimine devam etmesine izin vermediğini, kendisinin ise şu an dört çocuğunun olduğunu ve özellikle kız çocuklarını okuttuğunu belirtmiştir. Köse, kendisiyle yapılan görüşmede, şu hususları ifade etmiştir:

"Müdürümüz Sıdika Avar idi. Köylere atla gider, kız çocuklarını toplardı. Gelen köy kızları Türkçeyi doğru düzgün konuşamazdı. Önce onlara iyi bir iletişim kurmaları için dil öğretirdi. Sonra onları derse alırdı.

... O yıl İsmet İnönü okulumuza geldi. Müdire Hanım beni çağırды. İsmet İnönü'nün takım elbisesini bana ütöletti. İnönü beni çağırды ve teşekkür etti. İşte o zaman müdiremiz çok gururlandı.

O, öğrencilerinin düzgün ve terbiyeli olmalarını isterdi. Titizlikle davranır, takibe alırdı. İsimleri çıkmasın, kötü anılmasınlar diye dikkat eder, evlerine kadar eşlik eder ya da doğru düzgün ulaşmaları için bunu sağlardı.

Esas ve akşam sanat okulu vardı. Esas, ilkokuldan sonra beş yıldır. Özelden gelenler sadece mesleki eğitim alırlardı. Ortaokuldan sonra gelenler özeldi. Akşam sanat okuluna gelip dil bilmeyenlere okuma yazma öğretilirdi. Okulda çark sürekli dönerdi. Anlayacağımız hiçbir şey şaşmazdı.

...

Sıdika Avar, okul bahçesinde tavuk beslerdi. Kızları doyururdu. Kazanlarda su ısıtılır, çamaşırcı kadınlar tarafından çamaşırlar yıkanırды. Bitli öğrencileri bizzat kendisi yıkar temizlerdi. Taş binanın ön kapısından öğretmenler, arka kapısından öğrenciler girerdi. Öğlene kadar ders yapılır, öğleden sonra iş yapılırdı. Bohçalar işler ve yapardık. Elimizde iş çoktu ve sürekli el işi yapardık."¹⁸¹

Süheyla Gündüz (Topuz) ise kendisiyle yapılan görüşmede, şu hususları ifade etmiştir:

"O günleri unutamıyorum. Sıdika Avar unutulacak bir yönetici değil. Hepimiz, yani dönem arkadaşlarımız onu örnek alıyorduk. Bu okulda eğitim hayatım boyunca en iyi aldığım, ruhumda, bedenimde bu yaşıma kadar uyguladığım tek bir şey var,

¹⁸⁰ Elazığ Öğretmen Sıdika Avar Kız Teknik ve Meslek Lisesi. (Mayıs 2011). "Gülderen Dülger ile Görüşme". Dağ Çiçekleri Dergisi, Sayı:4, 14.

¹⁸¹ Elazığ Öğretmen Sıdika Avar Kız Teknik ve Meslek Lisesi. (Mayıs 2011). "Nurhan Köse (Ekinci) ile Görüşme". Dağ Çiçekleri Dergisi, Sayı:5, 10.

görgü kuralları. Hocalarımız o kadar güzel verdiler ki, ben önce çocuklarıma, sonra da torunlarıma uyguladım. ...

*Müdire Hanım Sıdika Avar, beni çok severdi. Fiziğim düzgündü, boyum uzundu. Senin hoca olman lazım diyordu. Hiç unutmam, misafirleri karşılamamı beğenir, beni giydirir ve defilelere çıkarırdı. Bu nedenle Enstitü Hanımı Kulübü üyesiydim. Çok zayıf olduğum için giysileri üzerimde görmek çok hoşuna giderdi. Bir gün şapka başımda, elbise üzerimde odasına girdim. Çok zayıf olmama rağmen karnımı içeri çekmemi söyledi. Öğretmen okulunun bahçesinde defileler yapılırdı."*¹⁸²

Sıdika Avar üzerine, "Cumhuriyet Dönemi Eğitim Sisteminde Ayşe Sıdika Avar ve Eğitim Faaliyetleri" konulu yüksek lisans tezi hazırlayan Sedat Ekmekçi, çalışması sırasında, Avar'ın eski öğrencilerinden Neriman Gökçen (Çalikoğlu) ile 2010 yılının Mayıs ayında bir röportaj gerçekleştirmiştir. Gökçen, kitap basım ve matbaa üzerine işyerleri olan, o dönemde Elazığ'ın tanınan eşraflarından Çalikoğlu ailesine mensuptur. Gökçen ve kız kardeşi, 1940'lı yıllarda, dört yıl boyunca, Elazığ Kız Enstitüsü'nün gündüz bölümünde eğitim görmüşlerdir. Gökçen, kendisiyle yapılan röportajda şu hususları belirtmiştir:

"Ben ve kız kardeşim Elazığ Kız Enstitüsü'nde gündüzlü 'esas' kısımda okuduk yani akşamları yatılı kalmaz evlerimize giderdik. O dönemde mezun olan sekiz kızdan biriydim. Bir de yatılı kısmı vardı ki, orada da köylerden getirilmiş çocuklar kalırdı. Yatılı ve gündüzlü çocukların sınıfları ayrıydı.

Sayın Avar, benim dört yıl öğretmenliğimi üstlendi. Onu anlatmak o kadarda kolay olmasa da Avar mükemmel bir öğretmendi. Her zaman şunu belirtmişimdir ki Avar gibi öğretmenler birkaç yüz tane olsa Türkiye'de eğitim sorunu tüm samimiyetimle söylüyorum ki kalmazdı. O; bizim sadece öğretmenimiz değil aynı zamanda annemiz babamız ablamız kadar yakınımızdı. Avar bizi tanımakla kalmaz aynı zamanda birebir tüm öğrencilerin aileleriyle tanışır, yaşadıkları şartları görmek için evlerine gider ve her öğrenciyle yakından ilgilenirdi.

Bütün öğrencilerin ailelerini tanırdu. Varlıklı ailelerden yardım toplar, fakir öğrenciler ve okul masrafları için harcardı. Okulun tüm basım işlerini benim ailem gönüllü olarak üstlenmişti. Avar her öğrencinin evine misafir olarak gider talebelerin misafir karşılama, hizmet etme, uğurlama davranışlarını yerinde gözlemlerdi. Açıkçası Avar inanılmaz biriydi. Avar, müthiş bir şekilde Elazığ'a düşküncüydü. Hatta çoğu zaman yazları da gitmez, burada kalırdı. Avar'ın bu sevgisine Elazıglılar da karşılık verir, onun bir dediğini iki etmezlerdi.

*Okuldan mezun olanlar eğitimlerine Ankara ve diğer illerde devam eder ve öğretmen olurlardı. Maalesef ben, okulu bitirdikten sonra devam etmedim."*¹⁸³

Ekmekçi, Sıdika Avar'ın, Atatürk tarafından gönderildiği yönündeki iddiaları, Gökçen'e sorduğunda şu cevabı almıştır:

"Bu konu hakkında bir bilgi sahibi değildim açıkçası. Bunu Avar'a soracak kadar cesaretim de yoktu. Zira henüz o zamanlarda çocuktum ve özel hayatı olduğu

¹⁸² Elazığ Öğretmen Sıdika Avar Kız Teknik ve Meslek Lisesi. (Mayıs 2011). "Süheyla Gündüz (Topuz) ile Görüşme". Dağ Çiçekleri Dergisi, Sayı:5, 11.

¹⁸³ Ekmekçi, 2012, 81-82.

*için sormaya da çekiniyorduk. Ancak o dönemde yatılı hocalar arasında bu tür polemikler yapılıyordu ve Atatürk tarafından gönderildiği söyleniyordu. Halk arasında da böyle spekülasyonları birkaç kere duydum. Ancak bu hususta kendisinden böyle bir şey işitmedim ve de sormadım. Böyle bir şeye de açıkçası ihtimal vermiyorum. Ayrıca çocukları bir amaç dâhilinde yetiştirdiği, asimilasyonun bir parçası yaptığı fikirlerine şiddetle karşıyım. Zira kendini dağ çocuklarına adanmış bu neferin böyle bir şey yapması katiiyen mümkün olmayıp imkân dâhilinde değildir. Olsaydı biz şahit olurduk. O dönemde asla böyle bir şey yoktu, bu söylemler de Sıdika Hanım'ı kötülemeye ve başka amaçlara hizmet etmektedir."*¹⁸⁴

Gazeteci Hasan Akar, Tokat Şairler ve Yazarlar Derneği ve Kümbet Dergisi ekibiyle birlikte, 7-9 Ağustos 2009 tarihleri arasında, Bingöl'ün Kiğı ilçesinde düzenlenen 1. Kiğı Seyit Kasım Doğa, Kültür ve Bal Festivali'ne katılmıştır. Akar, festival sırasında, Sıdika Avar'ın, Kiğı'dan da öğrenci toplama faaliyetleri ile ilgili yerel halkla bazı görüşmeler yapmıştır. Kiğılı şair Şaziye Çelikler'in annesi olan 1928 doğumlu Gülsüm Ürün (Uyan) ile yaptığı görüşmede şu bilgileri almıştır:

"Babam küçük yaşta ölmüştü. Ben de ilkokul üçüncü sınıfa kadar gidip beşi tamamlamadan ayrıldım. Öğretmenimiz Kiğılı Fatma Budak idi. Erzurum Nene Hatun Öğretmen Okulu'nu bitirerek öğretmen olmuştu. Avar Öğretmen geldiğinde halk arasında "Bir kadın muallim gelmiş kızları okutmak için Elazığ'a götürecekmış" dediler. Selen Köprüsü'ne kadar bir kamyonla gelmiş, oradan atla Kiğı'ya kadar getirmişlerdi. Hasan Ağa'nın hanında özel hazırlanmış odada kaldı. Kazadaki kaymakamla ve ileri gelenlerle görüşmeler yaptı. Benim arkadaşlarım Tomris Budak (Fatma Budak öğretmenimizin kızı), Kiğı'nın zenginlerinden İsmail Engin'in kızları Hacer ve Nursel Engin'i götürdü.

*Nursel Engin, Elazığ Kız Enstitüsü'nü okuyarak anaokulu öğretmeni, Hacer Engin de Kız Öğretmen Okulunu bitirerek ilkokul öğretmeni oldular. Nursel Engin daha sonra bizim kazada da yıllarca görev yaptı. Tomris Budak ise hemen her yaz, Kiğı'da biçki dikiş, nakış kursları açtı. Yüzlerce kız kendi çeyizini fazla masraf yapmadan dizdi. Ben kızım Şaziye'ye hep Sıdika Avar'ı hikayeleriyle örnek olarak anlatarak öyle idealist olmasını istedim. O da öğretmen olunca sanırım onunla ilgili gerçeği öğrencilerine aktarmıştır."*¹⁸⁵

Gazeteci Akar, Gülsüm Ürün'den aldığı bilgiler doğrultusunda, Avar'ın eski öğrencilerinden Hacer Engin (Kuluğ) ile bir telefon görüşmesi yapmıştır. Söz konusu görüşmede Engin, şu hususları ifade etmiştir:

"Onu bizim yöremizde bilmeyen, duymayan yoktur. Atatürk'ü nasıl bilirlerse onu da öyle tanır. Bizim üst devremiz ablalarımız, onun çocukları kendi elleriyle yıkadığını, saçlarını taradıklarını, ördüklerini, bitlerini dahi temizlediğini anlatırlardı. Babam İsmail Ağa, Kiğı'nın zengin esnaflarından biriydi. Bir keresinde Sıdika Avar'la ilçeye at sırtında beraber geldiklerini, erkekler gibi giyindiğini, goş

¹⁸⁴ Ekmekçi, 2012, 82-83.

¹⁸⁵ Akar, H. (02.11.2011). "Tokat Kız Enstitüsü Kurucu Müdürü İdealist Eğitimci Sıdika Avar Üzerine" <http://www.tokatgazetesi.com/mobil/makale/tokat-kiz-enstitusu-kurucu-muduru-idealiste-egitimci-sidika-avar-uzerine/996> (Erişim Tarihi: 07.07.2019)

*pantolon, ayağında uzun çizme sırtına ceket giydiğini, "Sizi evimde misafir edeyim." sözüne karşılık, prensibi gereği kimsenin evinde kalmadığını söylemişti. Yemek teklifine ise "Siz bana buraları iyi bilen iki kılavuz bulursanız, yemiş gibi olurum." demişti Babamın yanında çantasını açmış, kurumuş ekmekleri yemiş, bu durum karşısında babam da varlığından utanmış. Sıdika Avar, Dersim isyanından sonra öksüz, yetim kalmış çocukları topluyordu."*¹⁸⁶

Avar'ın öğrencilerinden olan şair Berika Alp (Küçük), 13 Mayıs 2008'de hayatını kaybetmiştir.¹⁸⁷ Vefat etmeden önce kendisiyle yapılan bir röportaj, Fırat'ın Sesi Gazetesi'nde, 2010 yılında yayımlanmıştır. Söz konusu röportajda, Berika Alp (Küçük) şu hususları ifade etmiştir:

"Türkçe öğretmeni olarak atandığı Elazığ'da Harput-Elazığ kültürünün doğudaki geri kalmışlık düşüncesinden farklı olduğunu görünce idealindeki Türk kadınına görmek ve yetiştirmek üzere il sınırlarını aşmıştır. Bingöl, Tunceli il ve ilçelerinden, okuma yazma bilmeyen taassubun etkisi ile okula gönderilmeyen kız çocuklarını, ailelerinden güçlüklerle alıp Elazığ Kız Enstitüsü yatılı bölümünde, onları eğitip aydın birer Türk kıızı olarak ana babalarına teslim etmiştir.

...

1948-1953 yıllarını onun öğrencisi Berika Alp olarak yasadım. Onunla dolu dolu bir beş yıl. O yılların öğrencileri olarak Sıdika Avar hocamızdan aldığımız yaşam felsefesini, o ışığı, o feyzi, o kadar benimsedik ki bu yaşlarımıza kadar o çizgiden çıkmadık. Başımız dik, ayaklarımız üstünde durmanın gururunu yaşıyoruz.

Atatürk Cumhuriyetinin koruyucusu sayılı kadınlardan olan Avar, eğitim ordusunun gönüllü bir neferi olarak bizleri özgür, demokrat, milliyetçi ve laik Türk kadını ve Türk anası mertebesine ulaştırmak çabasında idi. Bu yolda başarılı oluşun örneklerini vermiştir.

Sıdika Avar, Türklüğe verdiği önem kadar Türkçeye de çok önem verir. Güzel Türkçemizi çok güzel konuşurdu. Bizlere verdiği önemli öğütlerden biri de bu idi. "Bir milletin dili, o milletin kültürü, tarihi ve dinidir. İleriye taşıyacak, yaşatacak en etken unsurdur" derdi. Bu yüzden Türkçeyi, Türkçe olarak konuşmayı ve yazmayı tercih eder, dilimize yabancı kelime sokmak istemezdi.

Sıdika Avar hocam aynı zamanda iyi bir ekonomi uzmanıydı. Türk malını kullanmayı ve tasarruf etmeyi en iyi şekilde bize o öğretti. Kutsal dinimizin gereği olan israfi asla affetmezdi. Türkiye'nin ekonomi sisteminin dengesi Türk kadınının sırtından geçer, bu dengeyi sakın asla bozmayasınız, diye bizi bu ekonomik terbiye içerisinde yetiştirdi.

*1955'ten bugüne, Berika Küçük olarak sürdürdüğüm ömrümü, ondan aldığım örneklerle üzerime düşen görevleri onun doğrutusunda yaşamaya çalıştım."*¹⁸⁸

¹⁸⁶ Akar, H. (02.11.2011). "Tokat Kız Enstitüsü Kurucu Müdürü İdealist Eğitimci Sıdika Avar Üzerine" <http://www.tokatgazetesi.com/mobil/makale/tokat-kiz-enstitusu-kurucu-muduru-idealiste-egitimci-sidika-avar-uzerine/996> (Erişim Tarihi: 07.07.2019)

¹⁸⁷ <https://www.biyografiya.com/biyografi/721> (Erişim Tarihi: 07.07.2019)

¹⁸⁸ Fırat'ın Sesi Gazetesi. (2010). "Elazığ'da Bir Eğitim Akıncısı". Elazığ, 12-13. Aktaran: Ekmekçi, 2012, 85-86.

Derginin, 2012 yılı Mayıs ayında yayımlanan beşinci sayısında, öğretmen Melahat Demirci ile yapılan röportaj da yer almaktadır. Avar ile aynı dönemde görev yapan ve çocuk gelişimi öğretmeni olan Demirci, kendisiyle yapılan röportajda şu hususları belirtmiştir:

"Sıdika Avar çok çalışkan olduğu için öğretmenlerinden de çalışmalarını beklerdi. Geçmişe döndüğümde Sıdika Avar'ın kız çocuklarını toplayıp getirdiğini, onlara sahip çıktığını hatırlıyorum. Çocukların saçlarını sıfıra verirdi. Çünkü çoğu bitliydi. Hamamda kendisi yıkar ve giydirirdi. Bu öğrencilere çok önem verirdi. ...

...

O, farklı bir insandı. İşine kendisini vermişti. Gönlünü koymuştu. Ben çok müdür değiştirdim. En çok Sıdika Avar bende iz bıraktı. Öğretmen evlendikten sonra artık ondan hayır yok derdi. En son tayin oldu. Ben meslek hayatıma devam ettim."¹⁸⁹

Öğrencilerinin ve meslektaşının anlattıkları göz önüne alındığında, Avar'ın çok yönlü kişiliği dikkat çekmektedir. Bir yönüyle anne yüreğiyle öğrencilerini kucaklayan Avar, tüm şefkatiyle onlar için çalışmıştır. Öğrencilerinin giyimi, beslenmesi, sağlık durumu gibi en temel ihtiyaçlarıyla yakından ilgilenen Avar, iyi bir eğitim almaları için de elinden geleni yapmıştır. Temel kültür derslerinin yanı sıra, meslek derslerinin de uygulamalı olarak verilmesini sağlayan Avar, bu eğitimin çıktılarını, düzenlenen çeşitli defilelerde ve sergilerde doğrudan gözlemlemiştir. Ayrıca, yaptığı ev ziyaretlerinde, öğrencilerinin görgü kurallarını uygulama düzeylerini aile ortamında incelemiştir. Avar, büyük zorluklarla yürüttüğü öğrenci toplama faaliyetleri sırasında, şahsi menfaat temin ettiğine yönelik dedikodulara mahal vermemek için yerel eşrafın sunduğu imkanları reddetmiştir. Bu süreçte kendisine teklif edilen ikramları ve konaklama imkanlarını reddeden Avar, kendisine yardım etmek isteyenlerden sadece öğrenci toplamasına yardım edebilecek kılavuz verilmesi yönünde taleplerde bulunmuştur. Buradan da Avar'ın, görev aşkını, şahsi rahatının önüne koyduğunu anlamaktayız.

Avar'ın bir diğer yönü ise vatan, millet sevgisi ve cumhuriyet değerlerine bağlılığıdır. Öğrencilerine, devletin sunduğu tüm imkanlardan faydalanmaları, ama asla devlete düşmanlık yapmamaları telkininde bulunan Avar, cumhuriyet değerlerine sadık bireyler yetiştirme gayreti içerisindeydi. Ayrıca kalkınmanın kadın eliyle köylerden başlayacağına inanan Avar, hem yöneticilik yaptığı okulda kız öğrencilerin meslek edinmelerini, hem de yetiştirdiği öğrencilerin açılan meslek kurslarında öğretmenlik yapmalarını sağlayarak,

¹⁸⁹ Elazığ Öğretmen Sıdika Avar Kız Teknik ve Meslek Lisesi. (Mayıs 2011). "Melahat Demirci ile Görüşme". Dağ Çiçekleri Dergisi, Sayı:5, 11.

milli ekonominin ve yerli malı üretiminin gelişimine, kendi imkanları ölçüsünde katkı sağlamayı başarmıştır.

4. AVAR VE TUNCELİ'DE 1940-1970 YILLARI ARASINDA EĞİTİM VE SOSYO-KÜLTÜREL DURUM

Bu bölümde, Avar'ın eğitim faaliyetlerinin, Tunceli'deki sonuçları üzerinde durulmuş olup, 1940-1970 yılları arasında yapılan nüfus sayımı verilerinin yanı sıra, Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM)'nün Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'nin verilerine dayandırdığı eğitim istatistiklerinden faydalanılmıştır.

4.1. Eğitim ve Okullaşma Durumu

Türk milli eğitim sistemi ve okulların öğrenci ve öğretmen sayıları ile ilgili bilgilere, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (İncelediğimiz dönemdeki adıyla Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM)) tarafından yıllık veya beş yıllık olarak hazırlanan eğitim istatistiklerinden ulaşabiliyoruz. Ancak, okul ve öğrenci sayılarının kent-köy ayrımı veya öğretmenlerin cinsiyetlerine göre farklılıklarının bazı yıllardaki raporlarda yer almasına karşın, çoğu raporlarda olmaması, bazı veri kayıplarına sebep olmuştur. Gene de elde edilen veriler, incelediğimiz dönemdeki okullaşma durumunu genel hatlarıyla analiz edebilecek yeterliliğe sahiptir.

Tunceli'de, 1942-1943 öğretim yılında 64 adet ilkokul varken, bunların 35'i köylerde, 29'u ise il ve ilçe merkezlerinde yer almaktaydı. İlkokul sayısı, 1949-1950 öğretim yılında 161 (151 köy, 10 kent)'e çıkarken, bu sayı 1959-1960 öğretim yılında 220'ye, 1969-1970 öğretim yılında ise 376 (362 köy, 14 kent)'ya yükselmiştir. Bu yıllardaki öğrenci ve öğretmen sayıları da, okul sayılarıyla doğru orantılı bir şekilde artış göstermiştir. Tunceli'deki ilkokullarda, 1942-1943 öğretim yılında, 3.484 öğrenci eğitim görürken, 88 öğretmen görev yapmaktaydı. Öğrenci sayısı, 1959-1960 öğretim yılında 12.161 olurken, 1968-1969 öğretim yılında 25.015'e yükselmiştir. Öğretmen sayısı ise 1959-1960 öğretim yılında 338, 1969-1970 öğretim yılında 581 olmuştur.

1944-1948 yılları arasındaki verilerde, köylerde ve kent merkezinde eğitim veren okullardaki öğrencilerin sayısı ayrıntılı bir şekilde tasnif edilmiştir. Bu yıllarda, Tunceli genelindeki ilkokul öğrencilerinin %70-80'i köy okullarında eğitim görmektedir. Ayrıca köy okullarında eğitim gören öğrencilerin %30-40 civarını kız öğrenciler oluştururken, il genelindeki kız öğrencilerin neredeyse tamamı (%80-90 civarı) köy okullarında eğitim görmektedir. Sonraki yıllarda verilen öğrenci sayılarında köy-kent ayrımı yapılmamakla birlikte, eldeki mevcut verilerden köylerdeki ilkokullarda çok önemli sayıda öğrencinin eğitim gördüğü ve bu öğrencilerin en az %30'unun kız öğrenciler olduğu tahmin edilmektedir. (Çizelge 4.1.)

ÖĞRETİM YILI	İLKOKUL SAYISI			ÖĞRENCİ SAYISI (SADECE KÖYLER)			ÖĞRENCİ SAYISI (TUNCELİ GENELİ)			ÖĞRETMEN SAYISI		
	KÖY	KENT	TOPLAM	ERKEK	KIZ	TOPLAM	ERKEK	KIZ	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM
1942-1943 ¹⁹⁰	35	29	64						3.484			88
1943-1944 ¹⁹¹	49											
1944-1945 ¹⁹²	57			2.579	1.551	4.130	3.409	1.707	5.116			70
1945-1946 ¹⁹³	51			2.768	1.519	4.287	4.065	1.726	5.791			98
1946-1947 ¹⁹⁴	57			2.239	1.250	3.489	3.902	1.329	5.231			94
1947-1948 ¹⁹⁵	112	9	121	2.239	1.250	3.489	5.789	1.860	7.649			114
1948-1949 ¹⁹⁶	124	9	133				5.883	2.056	7.939			155
1949-1950 ¹⁹⁷	151	10	161				6.683	2.970	9.653			192
1950-1951 ¹⁹⁸	161	11	172				6.820	3.144	9.964			225
1951-1952 ¹⁹⁹	173	12	185				6.646	3.183	9.829			235
1952-1953 ²⁰⁰			193				6.732	3.146	9.878	224	22	246
1953-1954 ²⁰¹			197				6.835	3.228	10.073			268
1954-1955			195				6.456	3.070	9.526			263
1955-1956			201				6.639	3.153	9.792			271
1956-1957			199				6.943	3.283	10.226			255
1957-1958			204				7.423	3.277	10.700	261	15	276
1958-1959			204				7.979	3.230	11.209	276	17	293
1959-1960			220				8.786	3.375	12.161	317	21	338
1960-1961 ²⁰²			240				9.940	3.860	13.800	352	25	377
1961-1962 ²⁰³			240				10.979	4.413	15.392	363	32	395
1962-1963			249				11.728	4.775	16.503	333	31	364
1963-1964			261				12.331	5.276	17.607	336	41	377
1964-1965			284				13.313	6.098	19.411	383	36	419
1965-1966 ²⁰⁴			299				13.802	6.812	20.614	412	42	454
1966-1967			305				14.666	7.520	22.186	437	40	477
1967-1968 ²⁰⁵			322				15.297	8.279	23.576	469	49	518
1968-1969			350				15.809	9.206	25.015	508	68	576
1969-1970	362	14	376							508	73	581

Çizelge 4.1. Tunceli'deki İlkokulların Durumu (1942-1970)

¹⁹⁰ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1945). Milli Eğitim İstatistikleri 1942-1943. (Yayın No: 238). Ankara, BİUM.

¹⁹¹ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1945). Milli Eğitim İstatistikleri 1943-1944. Ankara, BİUM.

¹⁹² Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1945). Milli Eğitim İstatistikleri 1944-1945. (Yayın No: 270). Ankara, BİUM.

¹⁹³ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1947). Milli Eğitim İstatistikleri 1945-1946. (Yayın No: 280). Ankara, BİUM.

¹⁹⁴ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1949). Milli Eğitim İstatistikleri 1946-1947. (Yayın No: 305). Ankara, BİUM.

¹⁹⁵ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1949). Milli Eğitim İlköğretim İstatistikleri 1947-1948. (Yayın No: 306). İstanbul, BİUM.

¹⁹⁶ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1950). Milli Eğitim İlköğretim İstatistikleri 1948-1949. (Yayın No: 325). İstanbul, BİUM.

¹⁹⁷ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1952). Milli Eğitim İlköğretim İstatistikleri 1949-1950. (Yayın No: 334). İstanbul, BİUM.

¹⁹⁸ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1952). Milli Eğitim İlköğretim İstatistikleri 1950-1951. Ankara, BİUM.

¹⁹⁹ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1952). Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1951-1952. (Yayın No: 355). Ankara, BİUM.

²⁰⁰ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1953). Maarif İstatistikleri İlköğretim 1952-1953. (Yayın No: 361). Ankara, BİUM, 92.

²⁰¹ Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı (DİE). (1963). Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1953-1960. (Yayın No: 431). Ankara, DİE, 66, 245.

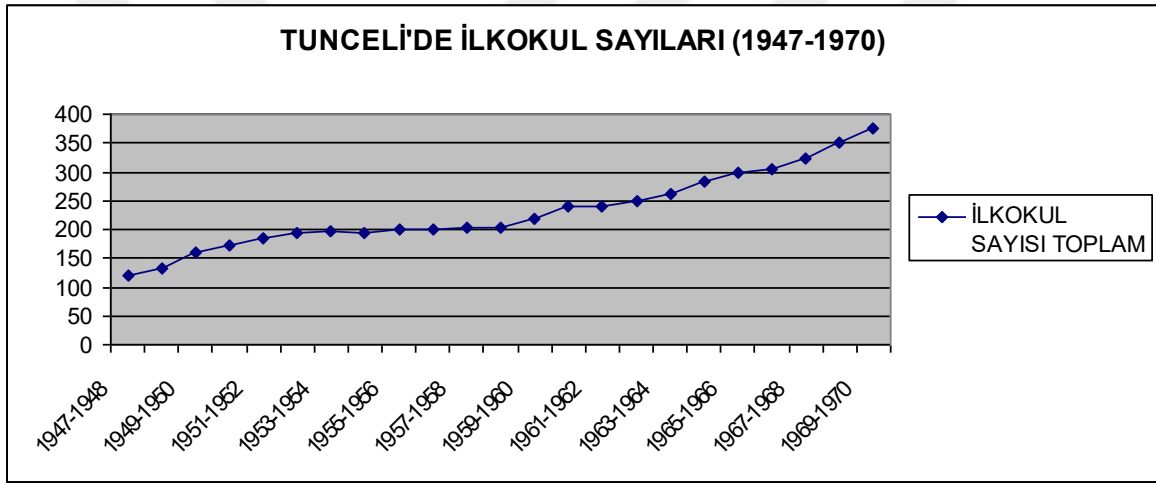
²⁰² Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1965). Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1960-1961. (Yayın No: 465). Ankara, DİE, 95, 330-331, 380.

²⁰³ Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1965). Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1961-1965. Ankara, DİE, 70, 348-349, 425.

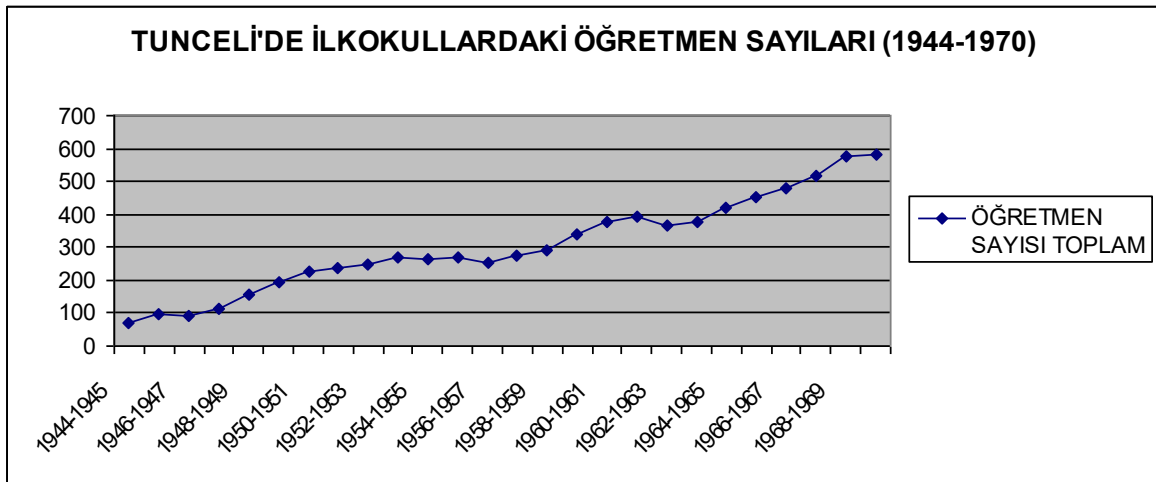
²⁰⁴ Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1969). Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1965-1967. (Yayın No: 587). Ankara, DİE, 194-195, 208, 246.

²⁰⁵ Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1977). Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1967-1972. (Yayın No: 818). Ankara, DİE, 222.

Tunceli'deki ilkokul sayılarının, 1947-1970 yılları arasındaki gelişimi incelendiğinde, 1947-1952 arasında hızlı bir artış yaşanırken, 1952-1959 arasında durağan bir dönem geçmiş ve bu tarihten sonraki okul sayılarında tekrar hızlı bir artış gözlenmiştir. (Resim 4.1.) Tunceli'deki okul sayılarının artış göstermediği yıllarda (1952-1959), Türkiye'nin iç ekonomik ve ekonomik durumunun etkili olduğu, o yıllarda yaşanan ekonomik daralmanın etkisiyle, dönemin iktidar partisinin siyasi tercihler nedeniyle, kamu kaynaklarının kullanımı konusunda önceliğini Tunceli'den yana kullanmadığı değerlendirilmektedir. Nitekim bu yıllarda Tunceli'de görev yapan öğretmen sayıları incelendiğinde, okul sayıları ile orantılı bir seyir izlediği görülmektedir. (Resim 4.2.)

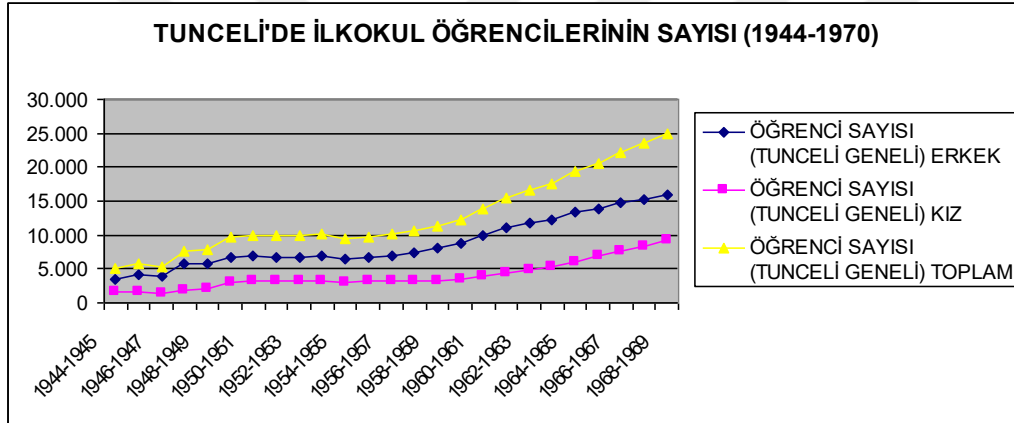

Şekil 4.1. Tunceli'deki İlkokul Sayıları (1947-1970)

Şekil 4.2. Tunceli'deki İlkokullarda Görev Yapan Öğretmen Sayıları (1944-1970)

Tunceli'deki ilkokullarda, 1944-1970 arasında eğitim gören öğrenci sayıları incelendiğinde, 1950'ye kadar hızlı bir artış gözlenmiş, 1950-1960 arasında ise durağan bir dönem yaşanmıştır. Öğrenci sayısında, 1960'tan sonra ise hızlı bir yükselme gözlenmiştir. (Resim 4.3.) Eldeki mevcut veriler dikkate alındığında, ilkokula giden erkek öğrencilerin çoğunun il ve ilçe merkezlerindeki okullarda, kız öğrencilerin çoğunun ise köylerdeki ilkokullarda eğitim gördüğü tahmin edilmektedir. Çünkü erkek çocukları, köy ortamında ekonomik faaliyetlere katılabilecekken, şehir merkezinde aynı istihdam imkanlarına sahip olamıyorlardı. Bu nedenle eğitim imkanlarını sonuna kadar değerlendirmeyi tercih eden il ve ilçe merkezlerindeki erkek öğrenciler, sadece ilkokul eğitimiyle yetinmemişler ve sonraki bölümlerde ayrıntısıyla inceleyeceğimiz ortaokul, lise, öğretmen lisesi gibi okullarda eğitimlerine devam etmişlerdir.

Şekil 4.3. Tunceli'de İlkokul Öğrencilerinin Sayısı (1944-1970)

Tunceli'de, 1948'de sadece merkez ilçede ortaokul varken, bu okulda toplam 21 öğrenci eğitim görmekteydi. Bu tarihten sonra her yıl bir ilçede ortaokul açılarak, 1951 yılında bu sayı dörde çıkmış, 1952'de ise üç ilçede daha okul açılarak sayı yediye çıkmıştır. 1962'de ise ortaokul sayısı sekize çıkarken, 1965'te ona yükselmiştir. Öğrenci sayısı ise 1948'de 21 iken, 1952'de 328, 1960'ta 991, 1969'da 3.537 olmuştur. Ancak okula başladıktan sonra eğitimini tamamlayamayan çok sayıda öğrenci bulunmaktaydı. Okuldan ayrılanların öğrenci sayısına oranı, 1960'a kadar %30-40 düzeyinde iken, bu oran 1960'tan sonra %10 civarına inmiştir. (Çizelge 4.2.)

ÖĞRETİM YILI	ORTAOKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI			ÖĞRENCİ SAYISI (AYRILAN)			ÖĞRETMEN SAYISI		
		ERKEK	KIZ	TOPLAM	ERKEK	KIZ	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM
1948-1949 ²⁰⁶	1			21			1			5
1949-1950 ²⁰⁷	2			105			22			9
1950-1951 ²⁰⁸	3	142	11	143						18
1951-1952 ²⁰⁹	4			228	39	3	42	13	2	15
1952-1953 ²¹⁰	7	311	17	328						
1953-1954 ²¹¹	7	365	31	396	25	2	27	29	6	35
1954-1955	7	414	45	459	48	12	60	30	13	43
1955-1956	7	258	30	288	63	11	74	24	8	32
1956-1957	7	414	32	446	124	5	129	44	7	51
1957-1958	7	298	12	310	68	8	76	44	5	49
1958-1959	7	257	27	284	72	11	83	44	11	55
1959-1960	7	292	32	324	73	4	77	59	9	68
1960-1961 ²¹²	7	906	85	991	66	7	73	61	4	65
1961-1962 ²¹³	7	930	80	1.010	47	7	54			
1962-1963	8	951	78	1.029	56	6	62	59	8	67
1963-1964	8	1.003	75	1.078	71	9	80	64	9	73
1964-1965	8	1.188	100	1.288	103	25	128	46	11	57
1965-1966 ²¹⁴	10	1.334	130	1.464	166	11	177	51	11	62
1966-1967	10	1.550	167	1.717	21	1	22	62	15	77
1967-1968 ²¹⁵	9	2.350	265	2.615	270	40	310	79	17	96
1968-1969	10	2.350	265	2.615	255	25	280	98	23	121
1969-1970	10	3.149	388	3.537	399	36	435	94	16	110

Çizelge 4.2. Tunceli'deki Ortaokulların Durumu (1942-1970)

Tunceli'deki ortaokulların öğrenci sayıları, yeni açılan okullarla birlikte artış göstermiş, ancak bu artış 1960 yılına kadar beklenen düzeyde gerçekleşmemiştir. 1960 yılından sonra ise hem erkek hem de kız öğrenci sayısında hızlı bir yükselme yaşanmıştır. Ancak, il ve ilçe merkezlerinde yer alan bu ortaokullardaki kız öğrenci sayıları, hem 1960 öncesi, hem de 1960 sonrasında, erkek öğrencilerin ancak %10'u düzeyinde kalmıştır.

²⁰⁶ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1950). Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1948-1949. (Yayın No: 326). İstanbul, BİUM.

²⁰⁷ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1952). Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1949-1950. (Yayın No: 335). İstanbul, BİUM.

²⁰⁸ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1952). Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1950-1951. (Yayın No: 347). Ankara, BİUM.

²⁰⁹ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1953). Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1951-1952. (Yayın No: 356). Ankara, BİUM.

²¹⁰ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1954). Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1952-1953. (Yayın No: 367). Ankara, BİUM.

²¹¹ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1963). Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1953-1960. (Yayın No: 437). Ankara, BİUM.

²¹² Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1965). Milli Eğitim İstatistikleri Ortaöğretim 1960-1961. (Yayın No: 466). Ankara, DİE.

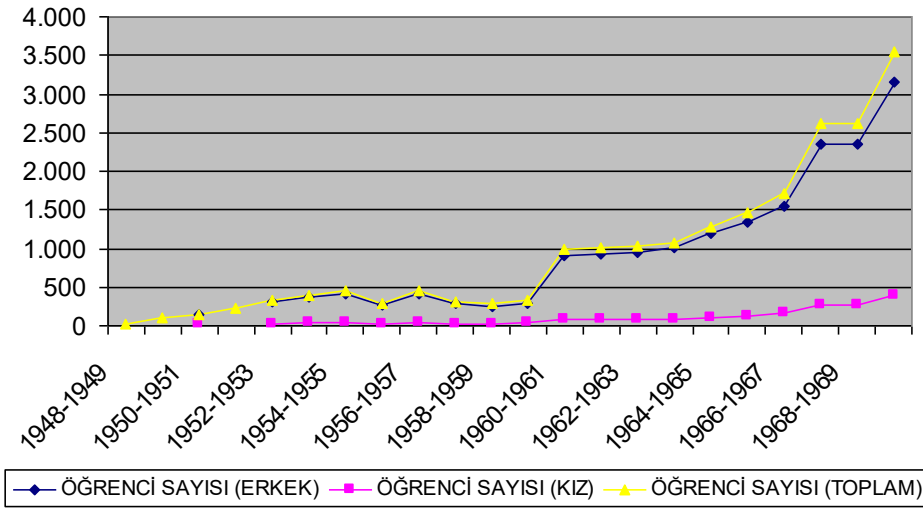
²¹³ Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1965). Milli Eğitim İstatistikleri Ortaöğretim 1961-1965. (Yayın No: 534). Ankara, DİE.

²¹⁴ Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1970). Milli Eğitim İstatistikleri Ortaöğretim 1965-1967. (Yayın No: 608). Ankara, DİE.

²¹⁵ Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1976). Milli Eğitim İstatistikleri Ortaöğretim 1967-1971. (Yayın No: 761). Ankara, DİE.

(Resim 4.4.) Erkek öğrencilerin, ortaokullara bu kadar yüksek düzeyde rağbet etmeleri, gençlerin geleceğini, şehirdeki iş imkanlarının yetersizliği nedeniyle, eğitim ile geliştirmek istediklerini göstermektedir. Benzer durum köylerde yaşayan kızlarda da görülmektedir. Köy kızları ilkokullara, erkeklere yakın bir düzeyde rağbet ederken, eğitimi hayata tutunmanın en önemli fırsatı olarak görmektedirler. Ancak kız çocukları, köylerde ortaokul olmaması nedeniyle eğitimlerine devam edememişlerdir. Şehir merkezindeki kızların ise hem ilkokullara, hem de ortaokullara, pek rağbet etmemeleri dikkat çeken bir ayrıntıdır. Diğer taraftan erkek çocuklarının, ortaokullara bu düzeyde rağbet etmeleri, daha üst düzeydeki, lise ve dengi okullara olan talebi de arttırmıştır.

TUNCELİ'DEKİ ORTAOKULLARIN KAYITLI ÖĞRENCİ SAYILARI (1948-1970)

Şekil 4.4. Tunceli'deki Ortaokulların Öğrenci Sayıları (1948-1970)

Tunceli Milletvekili Aslan Bora, 1956 yılının Ocak ayında, TBMM'de, Tunceli'nin eğitim sorunları hakkında soru önergesi vermiştir. Söz konusu soru önergesinde, Tunceli'nin merkezinde ve ilçelerinde ortaokullar olmasına rağmen, bu okullardan mezun olan öğrencilerin, Tunceli'de lise olmadığı için öğrenimlerine devam edemedikleri, az sayıdaki ailelerin, çocuklarını civar illerdeki liselere göndermek zorunda kaldıkları, ancak ilçelerdeki vatandaşların çok fakir olmasından dolayı çoğunun bu imkana sahip olmadıkları, bu nedenle Tunceli'de lise kurulması gerektiği hususları yer almıştır.²¹⁶ Bu soru önergesi sonrasında başlatılan girişimler neticesinde, merkez ilçede Tunceli (Kalan) Lisesi kurulmuş ve 1957-1958 öğretim yılında öğrenci almaya başlamıştır.

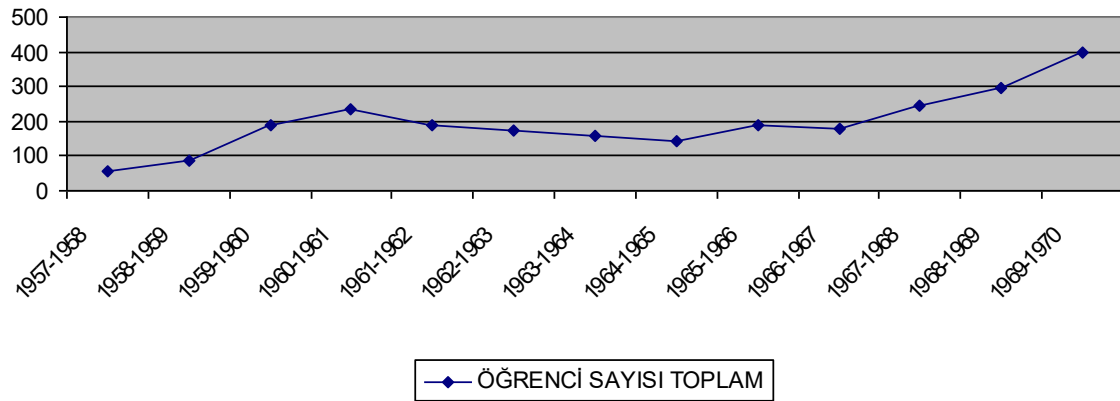
²¹⁶ Ulus, 19.01.1956. Aktaran: Sertel, S. (2012). Cumhuriyet Döneminde Tunceli (1940-1970). Yayımlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 245.

Tunceli Lisesi, ilk senesinde (1957-1958) 54 öğrenciyle eğitime başlamış ve sonraki yıllarda bu sayı artış göstermiştir. Lisenin öğrenci sayısı, 1960-1961 öğretim yılında 234'e ulaşmış, ancak bu yıldan sonra kısmen düşüşe geçmiştir. 1965-1966 öğretim yılında tekrar artışa geçen öğrenci sayısı, 1969-1970 öğretim yılında 396'ya ulaşmıştır. (Çizelge 4.3. ve Resim 4.5.)

ÖĞRETİM YILI	ÖĞRENCİ SAYISI			ÖĞRENCİ SAYISI (AYRILAN)			ÖĞRETMEN SAYISI		
	ERKEK	KIZ	TOPLAM	ERKEK	KIZ	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM
1957-1958 ²¹⁷			54			1			3
1958-1959			85			9			5
1959-1960	182	9	191						
1960-1961 ²¹⁸	222	12	234	15	1	16	4	5	9
1961-1962 ²¹⁹	180	9	189			16			
1962-1963	162	9	171	18	1	19	9	2	11
1963-1964	154	6	160	17	1	18	8	5	13
1964-1965	140	3	143	5	1	6			
1965-1966 ²²⁰	179	8	187				15	5	20
1966-1967	168	12	180				12	4	16
1967-1968 ²²¹	232	12	244				17	5	22
1968-1969	277	17	294	23	5	28	17	3	20
1969-1970	371	15	396				12	2	14

Çizelge 4.3. Tunceli Lisesi'nin Durumu (1957-1970)

TUNCELİ (KALAN) LİSESİ'NİN ÖĞRENCİ DURUMU (1957-1970)

Şekil 4.5. Tunceli (Kalan) Lisesi'nin Öğrenci Durumu (1957-1970)

²¹⁷ DİE, Ortaöğretim İstatistikleri 1953-1960.

²¹⁸ DİE, Ortaöğretim İstatistikleri 1960-1961.

²¹⁹ DİE, Ortaöğretim İstatistikleri 1961-1965.

²²⁰ DİE, Ortaöğretim İstatistikleri 1965-1967.

²²¹ DİE, Ortaöğretim İstatistikleri 1967-1971.

Tunceli'de ortaokulu bitiren öğrencilerin sadece %15 civarı liseye devam edebilmiştir. Bu durumun en önemli sebebi, ilçelerde ikamet eden ortaokul mezunlarının, mesafe uzunluğu, zorlu iklim şartları ve maddi yetersizlikler gibi sebeplerle, liseye devam edememeleridir. Ayrıca lisede okuyan kız öğrencilerin sayısı incelendiğinde, erkek öğrencilerin sadece %5'i civarında oldukları görülmektedir. Bu durumun, zaten az sayıda olan ortaokul mezunu kızların, bir an önce hayata atılma veya erken evlenme gibi sebeplerden kaynaklanmış olabileceği değerlendirilmektedir.

Tunceli Öğretmen Lisesi, 1962-1963 öğretim yılında, 160 öğrenci ile eğitime başlamıştır. Bu okul, daha garantili iş imkanı sunması nedeniyle, kurulduğu yıldan itibaren, Tunceli Lisesi'nden daha fazla öğrenci çekmeyi başarmış ve öğrenci sayısı, 1969-1970 öğretim yılında 877'ye ulaşmıştır. Ancak Tunceli Öğretmen Lisesi, bu kadar rağbet görmesine karşın, okulda eğitim gören kız öğrencilerin sayısı, erkeklerin %2'si düzeyinde kalmıştır. (Çizelge 4.4.)

ÖĞRETİM YILI	ÖĞRENCİ SAYISI			ÖĞRENCİ SAYISI (AYRILAN)			ÖĞRETMEN SAYISI		
	ERKEK	KIZ	TOPLAM	ERKEK	KIZ	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM
1962-1963 ²²²	157	3	160	4	1	5			
1963-1964	219	4	223						
1964-1965	307	11	318	3	2	5			
1965-1966 ²²³	289	20	309	15	5	20	10	3	13
1966-1967	575	15	590	39	3	42	10	0	10
1967-1968 ²²⁴	812	13	825				24	1	25
1968-1969	870	14	884				23	2	25
1969-1970	860	17	877				27	2	29

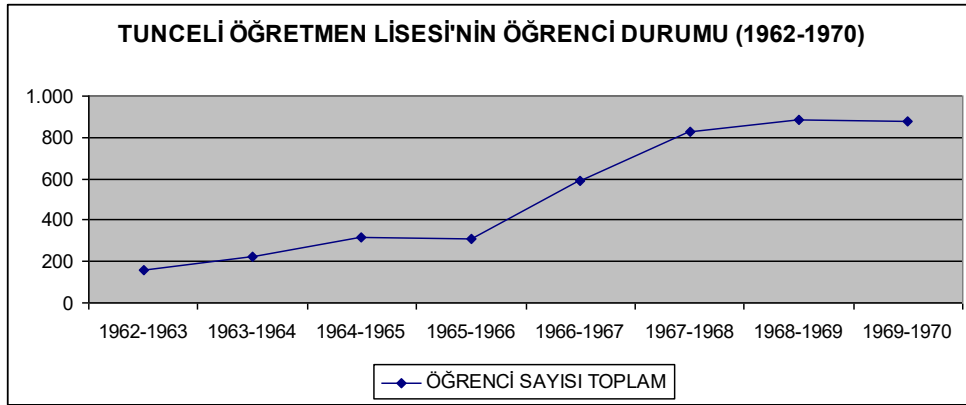
Çizelge 4.4. Tunceli Öğretmen Lisesi'nin Durumu (1962-1970)

Tunceli Öğretmen Lisesi'nin yıllara göre öğrenci sayıları incelendiğinde, 1962-1965 arasında hızlı bir artış yaşanmış, 1965-1966 öğretim yılında çok az miktarda azalma olmuş, 1966-1968 arasında katlanarak artmış, 1968-1970 arasında ise pek bir değişim olmamıştır. (Resim 4.6.)

²²² Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1965). Milli Eğitim İstatistikleri (Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim) 1961-1965. Ankara, DİE.

²²³ Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1969). Milli Eğitim İstatistikleri (Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim) 1965-1967. (Yayın No: 600). Ankara, DİE.

²²⁴ Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1977). Milli Eğitim İstatistikleri (Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim) 1967-1973. (Yayın No: 802). Ankara, DİE.

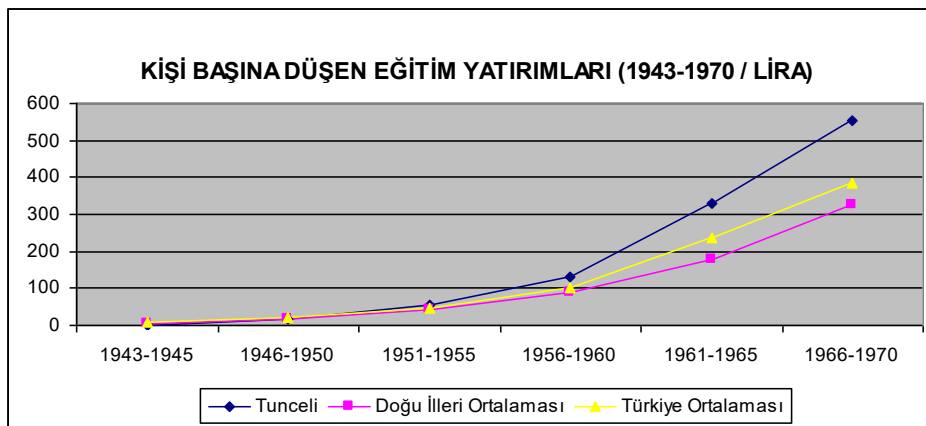

Şekil 4.6. Tunceli Öğretmen Lisesi'nin Öğrenci Durumu (1962-1970)

Kişi başına düşen eğitim yatırımları incelendiğinde, 1943-1945 arasında, Türkiye ortalamasının 7,42 TL, doğu illeri ortalamasının 4,99 TL, Tunceli'nin ise 1,83 TL olduğu görülmektedir. 1946-1950 arasında, aradaki fark azalmakla birlikte, Tunceli, hem doğu illeri hem de Türkiye ortalamasının hala gerisindedir. 1951-1955 arasında ise doğu illeri ortalaması 42,08 TL, Türkiye ortalaması 47,56 TL olurken, Tunceli 56,91 TL ile öne geçmiştir. Tunceli, 1956 yılından itibaren, aradaki farkı açmaya başlamış ve 1966-1970 arasında doğu illeri ortalamasının %70, Türkiye ortalamasının ise %45 fazlası bir seviyeye ulaşmıştır. (Çizelge 4.5. ve Resim 4.7.)

	Tunceli	Doğu İlleri Ortalaması	Türkiye Ortalaması
1943-1945	1,83	4,99	7,42
1946-1950	17,39	18,46	21,86
1951-1955	56,91	42,08	47,56
1956-1960	132,36	87,72	102,44
1961-1965	327,49	176,48	237,34
1966-1970	551,74	324,51	384,83

Çizelge 4.5. Kişi Başına Düşen Eğitim Yatırımları (1943-1970 / Lira)²²⁵

Şekil 4.7. Kişi Başına Düşen Eğitim Yatırımları (1943-1970 / Lira)

²²⁵ Sertel, 2012, 215-216.

Eğitim yatırımları illere ve yıllara göre incelendiğinde, Tunceli'nin ayrıcalıklı bir yeri olduğu gör÷lmektedir. Bu ayrıcalıklı durumun ortaya çıkmasında, Tunceli'ye yönelik eğitim eksenli bir devlet politikasının varlığının yanı sıra, bölge insanının da eğitime çok önem vermesinin ve bu konuda talepkâr olmasının etkili olduğu söylenebilecektir. Tunceli'de, her düzeydeki eğitim kurumlarında okuyan öğrenci sayılarının durağan bir seyir izlediği 1956-1960 arasındaki dönemde bile, kişi başına düşen eğitim yatırımları, Türkiye ve doğu illeri ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Bu süreçte öğrenci sayılarında belirgin bir artış yaşanmamakla birlikte, her kademedede yapılan eğitim yatırımları sayesinde yeni okullar açılmış ve altyapı eksiklikleri giderilmeye çalışılmıştır.

Tunceli'deki yoğun eğitim yatırımlarına rağmen, halkın daha fazla eğitim hizmeti talebi, siyasetçilerin de gündemine oturmuştur. Tunceli Milletvekili Kenan Aral, 5 Temmuz 1972'de, TBMM'de, gündem dışı olarak yaptığı konuşmada, birçok köyün hala okulsuz olduğu, okulu olan köylerde ise köy çocuklarının tamamının okuldan faydalanamadığı, Tunceli köylerinin mezralardan oluştuğu ve mezralar arasında mesafelerin 5 kilometreden fazla olduğu, kışın 4-5 metreye varan kar kalınlığında 7-12 yaş arasındaki çocukların okula gitmesinin mümkün olmadığı, bu nedenle Çemişgezek, Mazgirt, Pertek, Hozat ilçelerinde de birer yatılı bölge okulu açılması gerektiği, halkın katkısıyla yatılı bölge okulu haline getirilmek üzere Mazgirt Bulgurcular İlkokulu'nun da tamamlanarak yatılı bölge okulu haline getirilmesi için ilgili makamlara yaptığı başvurularından olumlu bir sonuç alamadığı, ilgili merci ve makamları bu konuya eğilmeye davet ettiği, bu yıl Tunceli'de 25 derslik ilkokul yapılması için gönderilen para ile ancak 4 derslikli okul yapılabileceği, bu durumun ÷lkeyi yönetenlerin Türkiye'nin realitelerinden ne kadar uzak olduklarının bir örneğini oluşturduğu hususlarını belirtmiştir.²²⁶

Tunceli'de uzun yıllar boyunca yapılan eğitim yatırımları neticesinde, merkez ve çevre ilçelerde, her kademededen çok sayıda eğitim kurumu faaliyet göstermeye başlamıştır. Tunceli'de, 1973 yılında yayımlanan Tunceli İl Yıllığı'na göre, 1972-1973 öğretim yılında, 3 lise, 8 meslek okulu, 9 ortaokul, 17 il ve ilçe merkezinde bulunan ilkokul, 401 köy ilkokulu, 3 yatılı bölge okulu bulunmaktadır. (izelge 4.6.)

²²⁶ Millet Meclisi Tutanak Dergisi. (05.07.1972). Dönem:3, Cilt:26, Toplantı:3, Birleşim:120, 304. https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM__d03/c026/mm__03026120.pdf (Erişim Tarihi: 01.08.2019)

İLÇELER	LİSE	MESLEK OKULU	ORTAOKUL	İLKOKUL (KENT)	İLKOKUL (KÖY)	YATILI BÖLGE İLKOKULU
MERKEZ	1	3	1	5	49	
ÇEMİŞGEZEK		1	1	1	45	
HOZAT		1	1	1	41	
MAZGİRT	1	1	2	2	65	
NAZİMİYE			1	1	27	1
OVACIK			1	1	48	1
PERTEK	1	1	1	4	57	
PÜLÜMÜR		1	2	2	69	1
TOPLAM	3	8	9	17	401	3

Çizelge 4.6. Tunceli'deki Okullar (1972-1973 Öğretim Yılı)²²⁷

Tunceli'de, 20-30 yıldır süren hızlı okullaşma sürecine rağmen, yeterli okul sayısına hala ulaşamamıştır. Tunceli'deki eğitim hizmetlerinin en önemli sorunları arasında, lise eğitiminin henüz tüm ilçelere yaygınlaştırılmamış olması, meslek eğitimi veren okulların yetersizliği ve çok sayıda köy ilkokulu olmasına rağmen okul olmayan köylerdeki çocukların eğitimi için kurulması gereken yatılı bölge okullarının azlığı sayılabilecektir.

Avar'ın Tunceli'deki köy ilkokullarının gelişiminde çok önemli katkıları olmuştur. Öncelikle yöneticiliğini yaptığı okuldan mezun olan kızlardan bazıları, Akçadağ Köy Enstitüsü'nü tamamlayarak köylerinde öğretmenliğe başlamışlardır. Ama bu şekilde görev yapan öğrencilerinin sayısı az olup, asıl dikkat çeken bu kızların köylerinde rol model olup, eğitim hamlesini başlatmış olmalarıdır. Tunceli'deki köy okullarına, kız öğrenciler yoğun bir ilgi göstermiş ve neredeyse erkek öğrenciler kadar bu okullara devam etmişlerdir. Hatta köy ilkokullarındaki kız öğrencilerin sayısı, il ve ilçe merkezlerindeki ilkokullardaki kız öğrencilerin çok üzerindedir. Feodal düzenin tüm gücüyle varlığını devam ettirdiği bir coğrafyada, tarım ve hayvancılığa dayalı emek yoğun bir üretim sistemi içerisinde, köylerdeki kız çocuklarının okula gönderilmesi yerine, ev veya tarla işlerinde çalıştırılması, yaygın bir uygulamadır. Zaten Avar, köylerden öğrenci toplamaya çalıştığı dönemlerde, kızların okutulması yerine çalıştırılması veya evlendirilmesi gibi sorunlarla da karşılaşmıştır. Ancak mücadele azmi sayesinde köylü kesimin başta kızları olmak üzere, çocuklarını okula göndermeye ikna etmiştir. Bu konuda yetiştirdiği öğrencilerinin, köylere döndükten sonra çevreye olumlu örnek teşkil etmelerinin de çok önemli faydası olmuştur. Avar'ın, köy okullarına olan talebin artmasında böyle bir doğrudan etkisinin yanı sıra dolaylı etkisi de olmuştur. Erken yaşta evlenen bu kızlar, çocuklarını köy ilkokullarına gönderirken, çevrelerindeki ailelerin de çocuklarını göndermelerini teşvik etmişlerdir.

²²⁷ Tunceli Valiliği. (1973). Tunceli İl Yıllığı. Ankara, 87-88. Aktaran: Sertel, 2012, 120.

Avar'ın köy ilkokullarında gösterdiği güçlü etkiyi, il ve ilçe merkezlerindeki ilkokullar ile ortaokullar ve liselerde görememekteyiz. Avar, öğrenci toplama faaliyetlerinde köyler üzerinde yoğunlaştığı için il ve ilçe merkezlerinde pek etkili olamamıştır. Üzerine yoğunlaştığı kesimin çoğunun maddi yetersizlikleri olan aileler olması nedeniyle de, bu çocuklar il ve ilçe merkezlerinde yer alan ortaokullarda ve liselerde, eğitim görme imkanını yakalayamamışlardır.

4.2. Tunceli'de Mesleki Gelişim ve İstihdam

Tunceli'deki istihdam verileri ve meslek grupları incelendiğinde, 1945 yılında çok yüksek bir oranda işsizlik olduğu görülmektedir. Özellikle kadın nüfustaki işsizlik, kadın işgücünün %85'i düzeyindedir. İşsiz nüfus, daha sonraki yıllarda, tarım ve benzeri sektörlerde istihdam edilmiş olup, bu sektörlerdeki istihdam toplam istihdamın %90'ı civarına ulaşmıştır. Memurlar tarafından yürütülen idari hizmetler, tarımdan sonraki en büyük istihdam alanını oluştururken, yerel eşraf tarafından yürütülen imalat, ticaret, nakliyat, serbest meslek gibi sektörler, Tunceli'deki diğer meslek grupları arasındadır. (Çizelge 4.7.)

İşsizliğin azalmasında, devletin tarım ve benzeri sektörleri özendirmesinin yanı sıra, açılan meslek kurslarında nitelikli işgücü yetiştirilmeye çalışılması da etkili olmuştur. Bu bağlamda, Avar, bir taraftan Elazığ Kız Enstitüsü'nde yetiştirdiği kız öğrencilere mesleki yetenekler kazandırmış, diğer taraftan yöneticiliğini yürüttüğü gezici köy kadınları kursları ile okul çağı geçen kadınlara, temel ihtiyaçlarını üretebilecek eğitimlerin verilmesini sağlamıştır. Avar'ın, mesleki eğitim ve istihdam artışıdaki etkisi, yetiştirdiği kız öğrenciler ve kadın kursiyerler ile sınırlı olmakla birlikte, ailenin temel ihtiyaçlarını üretebilen bireyler yetiştirilmesini sağlamıştır.

MESLEKLER	CİNSİYET	1945	1950	1955	1960	1965	1970
TARIM, ORMANCILIK, BALIKÇILIK, MADEN VE TAŞ ÇIKARMA	ERKEK	20.722	31.234	26.641	27.240	27.163	24.589
	KADIN	5.862	30.018	29.679	30.565	29.663	29.677
	TOPLAM	26.584	61.252	56.320	57.805	56.826	54.266
İMALAT	ERKEK	828	1.701	743	1.064	1.063	
	KADIN	24	116	55	65	71	
	TOPLAM	852	1.817	798	1.129	1.134	
TİCARET	ERKEK	290	76	334	430	409	550
	KADIN	5	3	4	4	3	11
	TOPLAM	295	79	338	434	412	561
NAKLİYAT	ERKEK	90	182	184	333	344	
	KADIN	2	0	1	1	0	
	TOPLAM	92	182	185	334	344	
HİZMETLER	ERKEK		172	2.221	2.560	3.611	1.129
	KADIN		30	18	21	26	54
	TOPLAM		202	2.239	2.581	3.637	1.183
TEKNİK ELEMAN VE SERBEST MESLEK	ERKEK		268	474	610	833	1.192
	KADIN		29	30	69	115	321
	TOPLAM		297	504	679	948	1.513
İDARİ HİZMETLER	ERKEK		1.060	520	578	721	892
	KADIN		36	11	7	10	37
	TOPLAM		1.096	531	585	731	929
HİZMETLER, SERBEST MESLEK, İDARİ HİZMETLER	ERKEK	2.648					
	KADIN	23					
	TOPLAM	2.671					
TARIM DIŞI SEKTÖRLERDE ÇALIŞAN İŞÇİLER	ERKEK			409	737	641	919
	KADIN			3	4	0	660
	TOPLAM			412	741	641	1.579
DİĞER	ERKEK	89					4.547
	KADIN	83					67
	TOPLAM	172					4.614
MESLEKSİZ / MESLEĞİ BELLİ OLMAYANLAR	ERKEK	21.148	9.967	634	340	260	
	KADIN	38.634	12.316	18	18	0	
	TOPLAM	59.782	22.283	652	358	260	
TOPLAM İŞGÜCÜ	ERKEK	45.814	44.640	32.160	33.892	35.045	33.818
	KADIN	44.632	42.548	29.819	30.736	29.888	30.827
	TOPLAM	90.446	87.208	61.979	64.628	64.933	64.645

Çizelge 4.7. Tunceli'de Meslek Grupları (1945-1970)²²⁸

4.3. Avar'ın Öğrencilerinin Demografik Durumu

Avar'ın Elazığ Kız Enstitüsü'nde görev yaptığı yıllarda eğitim gören öğrencilerle ilgili bilgilere, öğrenci kayıtlarının tutulduğu künye defterlerinden ulaşılabilmektedir. Bu defterlerde öğrencinin adı, soyadı, doğum tarihi, doğduğu ve nüfusa kayıtlı olduğu yer, babasının adı ve mesleği, geldiği okul ve enstitüye kayıt tarihi, enstitüye sınavla veya sınavsız alındığı, devam ve mezuniyet durumu ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Ancak bu defterlerde, birçok öğrencinin kaydında eksik bilgiler bulunmaktadır. Kayıtlarla ilgili bir başka sorun da, el yazısı ile doldurulan defterlerdeki bazı bölümlerin kötü yazım nedeniyle tam okunamamasıdır. Diğer taraftan, bu defterlerin taranarak bilgisayar ortamına aktarılması sırasında gerekli hassasiyetin gösterilmemesi nedeniyle, bazı veri kayıpları yaşanmıştır.

²²⁸ Sertel, 2012, 476-483.

Bu eksik hususlarla birlikte, 383 sayfa künye defteri incelenmiştir. Yapılan incelemeler neticesinde, Avar'ın görev yaptığı dönemde bu okulda okuyan öğrenciler ile ilgili önemli bilgilere ulaşılmıştır. Ancak eksik bilgi girilmesi ve yazıların tam okunamaması gibi sebeplerden dolayı kesin bilgilere ulaşılamamış olup, elde edilen sayılarda bazı küçük sapmalar mümkün olabilmektedir. Defterlerde bazı öğrenciler ile ilgili görülen eksik bilgiler şunlardır:

- Doğum tarihleri eski takvime göre verilmiş, ancak verilen tarihin miladi takvime çevrilmesi sırasında çok büyük yaşlar (genelde 20'nin üzeri) çıkmıştır.
- Nüfusa kayıtlı olunan yer ile doğduğu yer ilçe olarak belirtilmemiş, hatta bazı öğrencilerin kayıtlarında bu bilgiler boş bırakılmıştır. Bazı yerler ise sadece köy adı olarak verilmiştir. Özellikle ismi değişen veya birkaç yerde isim benzerliği olma ihtimali olan köylerin tespiti, öğrencilerin nüfusa kayıtlı oldukları ve doğdukları yerin bulunmasını zorlaştırmıştır.
- Birçok öğrencinin babasının mesleği kısmı boş bırakılmıştır. Bu nedenle öğrencilerin sosyo-ekonomik durumları hakkında yorum yapmak zorlaşmıştır.
- Bazı öğrencilerde, mezun olduklarına, devamsızlıktan kaldıklarına veya kayıt sildirdiklerine dair bilgiler bulunurken, çoğu öğrencide bu kısım boş bırakılmıştır. Bu nedenle öğrencilerin okula devam durumu ve mezunların akıbeti hakkında kesin bilgiye ulaşılamamıştır.

Künye defterlerinin incelenmesi neticesinde, Elazığ Kız Enstitüsü'nde 1939-1959 yılları arasında, 1.542 öğrencinin eğitim gördüğü tespit edilmiştir. Bu öğrencilerin, 583'ü Elazığ, 239'u Tunceli, 56'sı Bingöl, 500'e yakını ise diğer illerin nüfusuna kayıtlıdır. 180 öğrencinin ise nüfusa kayıtlı oldukları yer ile ilgili bilgi verilmemiştir.

Elazığ nüfusuna kayıtlı öğrenciler, şehrin yerlisi olup çoğunlukla tüccar, esnaf, memur ve emekli çocuklarıdır. Elazıglı öğrencilerin çoğu, 1930'lu yıllara kadar Elazığ il merkezi olan Harput nüfusuna kayıtlı iken, Palu, Maden ve Keban ilçelerinden de çok sayıda öğrenci bu okulda eğitim görmüştür. Elazıglı öğrencilerin %70'i civarının okula devamı veya mezuniyeti ile ilgili bilgi bulunmazken, %20'ye yakın bir kısmının okula devam etmediği ifade edilmiştir.

Tuncelili öğrenciler genellikle çiftçi ailelerin çocukları olup, bazılarının babası emekli olmuş, bazılarınınki ise ölmüştür. Öğrencilerin çoğu Pertek, Hozat ve Pülümür ilçeleri nüfusuna kayıtlıdır. Mazgirt ve Nazımiye'den de çok sayıda öğrenci varken, Ovacık

ilçesinden gelen öğrenci yok denecek kadar azdır. Ayrıca Tunceli'den gelen öğrencilerin çoğu mezun olmuştur. Çeşitli sebeplerden dolayı okuldan ayrılanların sayısı ise %3-4 düzeyinde kalmıştır.

Elazığ Kız Enstitüsü'nün yatılı kısmında, Tuncelili öğrenciler için yıllık 75 kişilik kontenjan ayrılmıştır. Eğitim süresinin üç yıl olduğu düşünülürse, 1939-1959 arasında, Tunceli'den 500 civarında öğrencinin kayıt yaptırmış olması gerekmektedir. Avar'ın tüm meşakkatli öğrenci toplama faaliyetlerine rağmen, kayıt yaptıran öğrenci sayısı 239'da kalmıştır. Nüfus kaydı belirtilmemiş öğrencilerin tamamının Tunceli'den geldiğini varsaysak bile, gene Tunceli'den beklenen öğrenci sayısına ulaşamadığı görülmektedir. Bu noktada, Avar'ın bu kadar zor şartlar altında, karamsarlığa kapılmadan öğrenci toplamaya devam etmesi, topladığı öğrencilerle yakından ilgilenip başarılı bir şekilde mezun olmalarını sağlaması, öğrencilerin mezun olmasından sonra da iletişime devam edip hem yeni öğrenciler bulunması hem de köylülerin eğitimi gibi konularda desteklerini alması takdir edilmesi ve örnek alınması gereken bir davranıştır. Avar'ın bu gayretleri olmasaydı, zaten doldurulamayan Tunceli kontenjanının, tamamen boş kalmasıyla sonuçlanabilirdi.

Bingöl'den 56 öğrenci kayıt yaptırmış olup, bu öğrencilerin neredeyse tamamı Kiğı ilçesindedir. Bingöl'de, 1949 yılında yaşanan deprem felaketinden sonra, enstitünün yatılı kısmında, Bingöllü öğrenciler için, Tuncelili öğrencilere ilave olarak, 25 kontenjan verilmiştir. Bakanlık tarafından verilen bu talimat sonrasında, Bingöl'den de öğrenci toplama faaliyetine başlayan Avar, pek başarılı olamamıştır. Muhafazakar ve feodal toplum yapısı nedeniyle, Bingöllüler kızlarını yatılı olarak vermek istememişler, hatta Avar'a direnç göstermişlerdir. Bu süreçte sadece Kiğı ilçesinde sıcak bir şekilde karşılanan Avar, buradan çok sayıda öğrenciyi okuluna kaydetmeyi başarmıştır. Kiğılıların bu yumuşak tavrında, Avar'ın daha önce çok sayıda öğrenci aldığı Pülümür'ün Kiğı'ya, hem coğrafi hem de kültürel yakınlığının etkili olduğu söylenebilecektir.

Bingöl'e, 1949 yılında, ayrılan 25 kişilik kontenjan dikkate alındığında, 1949-1959 arasında, 100'e yakın öğrencinin enstitüye kayıt yaptırmaması beklenirdi. Ancak bu rakam 56'da kalmış ve Kiğı ilçesinin haricinde, enstitüye pek rağbet olmamıştır. Ayrıca Bingöl'den gelen öğrencilerin sadece %20'si civarı mezun olmayı başarırken, çok sayıda Bingöllü öğrenci okula devam etmemiştir.

Elazığ Kız Enstitüsü'nün künye defterlerine göre, 500'e yakın öğrenci, başta İstanbul, Ankara, Malatya, Gaziantep, Şanlıurfa gibi çeşitli şehirlerin nüfuslarına kayıtlıdır. Bu

öğrenciler çoğunlukla, Elazığ'da görev yapan, hakim, savcı, asker, öğretmen gibi devlet memurlarının çocuklarıdır.

4.4. Okuryazarlık Durumu

Eğitim seviyesi, cumhuriyetin ilk yıllarında, tüm Türkiye genelinde olduğu gibi Tunceli'de de çok kötü durumdadır. Eğitim alanında, Türkiye ortalamasının çok altında olan Tunceli'de, temel eğitim bir tarafa, okuryazar nüfus bile ancak %3'e yakın bir seviyededir. Erkeklerde ise bu oran %5,5 seviyesindeyken, kadınlarda %0,3'lere kadar inmektedir.

Tüm Türkiye genelinde okuryazar nüfus oranını artırmak için, 1927 yılında, Halk Dershaneleri Talimatnamesi yayımlanmıştır. Söz konusu talimatnameye göre; hiç okuma imkanı bulamamış vatandaşlara bilmesi gereken hayati ve medeni bilgilerin aktarılması amaçlanmıştır. Halk dershanelerinde, 20 yaşına kadar ilk tahsilini (ilkokul) yapmayan gençlerin eğitimi zorunlu tutulurken, 20-40 yaş arasındaki vatandaşların eğitimi isteğe bağlı olarak yürütülmüştür. Ancak halk dershaneleri kurulduğunda henüz Harf İnkılabı'nın yapılmamış olması nedeniyle, beklenen verim alınamamıştır.²²⁹

Harf İnkılabı (1 Kasım 1928) sonrasında ülke genelinde okuma yazma seferberliği başlatılmıştır. Bu maksatla, bakanlar Kurulu'nun 11 Kasım 1928 tarihli kararıyla, millet mektepleri kurulmuş ve bu kararın 24 Kasım 1928'de Resmi Gazete'de yayımlanmasıyla resmîyet kazanmıştır. Millet mekteplerinin kurulmasıyla, bir taraftan Arap harfleriyle okuma yazma bilenlere yeni harflerin öğretilmesi, diğer taraftan da hiç okuma yazma bilmeyenlere yeni harflerle birlikte bu eğitimin verilmesi amaçlanmıştır. Zaman içerisinde şartların değişmesiyle birlikte, millet mekteplerindeki eğitim müfredatı genişletilmiş ve hayat bilgisi ile vatandaşlık dersleri de verilmeye başlanmıştır.²³⁰

Halk dershanelerinde ve ulus okullarında görev yapacak öğretmenler (muallimler), Milli Eğitim Müdürlükleri (Maarif Müdürlükleri) tarafından belirlenmiştir. Bu maksatla askerliğini çavuş olarak yapan okuma yazma bilen erkekler ile temel eğitimini almış okuma yazma bilen kadınlar, bu eğitim kurumlarında istihdam edilmiştir. Türkiye genelinde olduğu gibi Tunceli'de de, 1942-1949 arasında, ulus okulları etkin bir şekilde eğitim faaliyetlerini yürütmüştür. 1945-1946 öğretim yılında öğretmen sayısı 31, öğrenci

²²⁹ Demir, G.T., Altunay Şam, E. (2017). "Millet Mekteplerinin Fikri Temelini Oluşturan Halk Dershane ve Konferansları Talimatnamesi Üzerine Bir İnceleme". Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (ASOS Journal), Yıl:5, Sayı:49, s.337-350, 348.

²³⁰ Demir, Altunay Şam, 2017, 348.

sayısı 964 olan Tunceli'deki ulus okullarında, bu tarihten sonra gerileme yaşanmış ve eğitim verdiği son yıl olan 1948-1949 öğretim yılında, öğretmen sayısı 14'e, öğrenci sayısı ise 148'e düşmüştür. (Çizelge 4.8.) Ulus okullarının bir üst kademesi olarak eğitim veren halk dersaneleri ise, Tunceli'de, 1955-1967 yılları arasında faaliyet göstermiştir. 1960 yılına kadar yavaş bir gelişim gösteren Tunceli'deki halk dersaneleri, 1960-1961 öğretim yılında en parlak dönemini yaşamıştır. Ancak halk dersaneleri, bu yıldan sonra düşüş eğilimine girmişler ve 1966-1967 öğretim yılından sonra eğitim faaliyetlerine devam etmemişlerdir. (Çizelge 4.8.)

Türkiye genelinde yürütülen okuma yazma seferberliği kapsamında, köy okullarında öğretmenler tarafından akşam kurslarında, okuma yazma eğitimleri verilmeye çalışılmıştır. Ancak her köyde okul olmaması, okul olsa bile her köye gönderecek kadar öğretmenin bulunmaması nedeniyle, daha yerel çözümler aranmaya başlanmıştır. Bu maksatla, 1937 yılında, Köy Eğitimleri Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanuna göre; köy hayatına uyumlu gençler, köylerde okuma yazma eğitimi vermek ve köylülere ziraat işlerinin modern bir şekilde yürütülmesinde rehberlik etmek için, açılacak köy eğitimleri kurslarında eğitime tabi tutulacaktır.²³¹ Bu kurslara katılabilmek için adayların, askerliğini çavuş veya onbaşı olarak yapmış olması, ilkokulu bitirmiş yada okur yazar olması, köyde yüz kızartıcı bir halinin olmaması, hangi köyde çalışacak ise o köyden seçilmiş olması istenmiştir.²³² Bu eğitimleri başarı ile tamamlayan gençler, okul olmayan köylere gönderilerek, görevlerine başlamışlardır.

Köy Eğitimleri Kanunu'nun çıkarılmasından sonra, köy eğitim kurslarında ve öğrenci sayılarında hızlı bir artış yaşanmıştır. Bu kursların öğrenci sayısı, 1937'de 1370, 1938'de 1.830, 1939'da ise 1.658'e çıkmıştır.²³³ Merkezi şehirlerde kurulan bu kursların sayısı, 1939'da 15'e ulaşmış ve çevre illere de verilen kontenjan doğrultusunda gelen öğrencilerle birlikte eğitimlerini sürdürmüşlerdir. Malatya'nın Akçadağ ilçesindeki kursa, 1939 yılında, Diyarbakır'dan 25, Elazığ'dan 15, Malatya'dan 40, Maraş'tan 40, Tunceli'den 10 ve Urfa'dan 30 olmak üzere toplam 160 öğrencilik kontenjan ayrılmıştır..²³⁴ Köy eğitim kursları, 1940 yılında, kapsamı ve niteliği genişletilerek köy enstitülerine dönüştürülmüştür. Ancak yaşanan iç siyasi gelişmeler neticesinde, köy enstitüleri, 1948

²³¹ Sarı, M., Uz, E. (2017). "Cumhuriyet Döneminde Köy Eğitim Kursları". Turkish, History Education Journal (TUHED), Cilt:6, Sayı:1, 29-55, 41.

²³² Yücer, N. (2010). Cumhuriyet Dönemi'nde Köy Öğretmen Yetiştiren Kurumlar ve Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 54.

²³³ Oran, H. (1993). Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri. İzmir: Dikili Belediyesi Kültür Yayınları, 6.

²³⁴ Sarı, Uz, 2017, 43-44.

yılında kapatılmış ve bu enstitülerden yetişen öğretmenler arasında ayıklama yapılarak, sayıları azaltılmıştır.²³⁵

Tunceli'de eğitimli köy okulları, 1944 yılında, 12 eğitimci, 289 öğrenci ile öğretime başlamış, kısa sürede de hızlı bir gelişim göstererek 1946 yılında öğretmen sayısı 48'e, öğrenci sayısı ise 945'e çıkmıştır. Ancak bu artış kısa süreli olmuş ve bu tarihten sonra öğretmen ve öğrenci sayısında ciddi azalma yaşanmıştır. 1950 yılından sonra önemini tamamen kaybeden eğitimli köy okulları, en son 1953 yılında, 14 öğrenci ile eğitim vermiştir. Eğitimli köy okulları ise 1945 yılında, 726 öğrenci ile eğitim faaliyetine başlamış ve 1949 yılında öğrenci sayısı 3.365'e ulaşmıştır. Ancak bu tarihten sonra eğitimli köy okulları da düşüşe geçmiş ve en son eğitim verdiği 1953 yılında, öğrenci sayısı 263'e inmiştir. (Çizelge 4.8.)

ÖĞRETİM YILI	ULUS OKULLARI (MİLLET MEKTEPLERİ)		HALK DERSHALERİ		EĞİTİMLİ KÖY OKULLARI		ÖĞRETMENLİ KÖY AKŞAM OKULLARI	
	ÖĞRETMEN SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI
1942-1943	23	788						
1943-1944	32	888						
1944-1945	34	866			12	289		
1945-1946	31	964			43	844		726
1946-1947	21	419			48	945		
1947-1948	17	374			17	319		683
1948-1949	14	148			12	164		302
1949-1950					21	344		3.365
1950-1951						162		1.426
1951-1952						42		752
1952-1953								707
1953-1954						14		263
1954-1955								
1955-1956			6	76				
1956-1957			7	76				
1957-1958			8	165				
1958-1959			8	173				
1959-1960			8	187				
1960-1961			106	2.470				
1961-1962								
1962-1963			77	1.115				
1963-1964			24	376				
1964-1965								
1965-1966			39	555				
1966-1967			29	500				

Çizelge 4.8. Tunceli'deki Ulus Okulları, Halk Dershaneleri ve Köy Akşam Okullarının Durumu (1942-1970)²³⁶

²³⁵ Sarı, Uz, 2017, 47.

²³⁶ Sertel, 2012, 120-139.

Tunceli'deki çeşitli eğitimler sayesinde okuma yazma düzeyinde olumlu bir iyileşme yaşanmıştır. Erkek okur yazar nüfus, 1945'te 11.649 iken, 1965'te 34.638'e çıkmıştır. Kadın okur yazar nüfus ise 1945'te 2.771 iken, 1965'te 11.748'e çıkmıştır. Ancak artan nüfus nedeniyle okuma yazma bilmeyen nüfusta beklenen azalma yaşanmamıştır. Okuma yazma bilmeyen erkek nüfus, 1945'te 23.342 iken, 1965'te 25.677 olmuş ve 1945-1965 yılları arasında 25.000-30.000 aralığında değişim göstermiştir. Okuma yazma bilmeyen kadın nüfus ise, 1945'te 31.977 iken, 1965'te 46.945'e çıkmıştır. (Çizelge 4.9.)

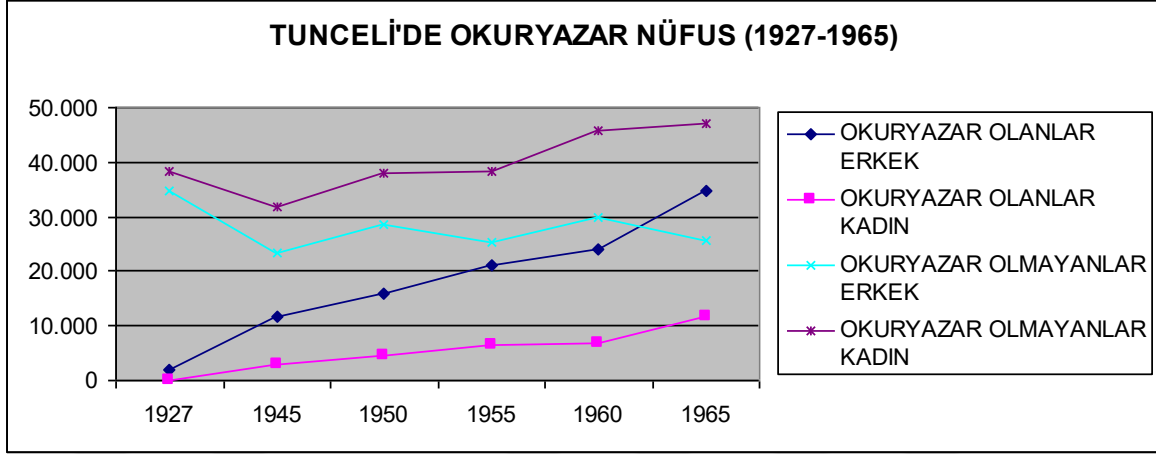
		1927	1945	1950	1955	1960	1965
OKURYAZAR OLANLAR	ERKEK	2.037	11.649	16.005	21.179	23.958	34.638
	KADIN	127	2.771	4.707	6.654	6.805	11.748
	TOPLAM	2.164	14.420	20.712	27.833	30.763	46.386
OKURYAZAR OLMAYANLAR	ERKEK	34.599	23.342	28.650	25.421	29.905	25.677
	KADIN	38.467	31.977	37.841	38.455	45.764	46.945
	TOPLAM	73.066	55.319	66.491	63.876	75.669	72.622
OKURYAZAR ÇAĞINDAKİ (6 YAŞ VE ÜZERİ) NÜFUS	ERKEK	36.636	34.991	44.655	46.600	53.863	60.315
	KADIN	38.594	34.748	42.548	45.109	52.569	58.693
	TÜMÜ	75.230	69.739	87.203	91.709	106.432	119.008

Çizelge 4.9. Tunceli'de Okuryazar Nüfus (1927-1965)²³⁷

Okuryazar nüfusun 1927-1965 arasındaki seyri incelendiğinde, 1927 yılında, okuma yazma bilenlerin sayısı neredeyse yok denecek kadar azdır. Okuryazar nüfusun, 1927 yılında bu kadar düşük olmasının, en önemli sebebi bölgede Türkçenin yeteri kadar bilinmemesidir. 1927-1945 arasında Türkçenin yaygınlaşmasıyla birlikte, okuma yazma bilenlerin sayısı katlanarak artmış, bilmeyenlerin sayısı ise önemli ölçüde azalmış; 1945-1955 arasında ise okuryazar nüfustaki artış devam ederken, bu artış erkeklerde daha hızlı bir seyir izlemiştir. Okuryazar kadınların sayısının, erkeklere nazaran daha az artmasının en önemli sebepleri, kadınların ekonomik ve sosyal hayata daha az katılmaları ve kapalı aile yapısı nedeniyle eğitim imkanlarından daha az yararlanmalarıdır. 1945-1950 arasında, hızlı nüfus artışı nedeniyle, okuryazar olmayan nüfusta da artma yaşanmış, ancak eğitim hizmetlerinin yoğunlaşması sayesinde, 1950-1955 arasında, okuryazar olmayan kadınların sayısı artmazken, erkeklerde önemli bir azalma yaşanmıştır. 1955-1960 arasında, okuma yazma eğitimi veren kursların ve köy okullarının, işlevini kaybetmesi nedeniyle, okuma yazma bilenlerin sayısı fazla değişmezken, bilmeyenlerin sayısında hızlı bir artış yaşanmıştır. 1960 darbesi sonrasında değişen yönetim anlayışıyla birlikte çeşitli alanlarda eğitim hamleleri başlatılmış ve bunun etkisi olarak, okuryazar nüfus hem erkeklerde hem

²³⁷ Sertel, 2012, 472-476.

de kadınlarda hızla artarken, okuma yazma bilmeyen erkeklerin sayısı azalmış, kadınların ise artış hızı çok yavaşlamıştır. (Resim 4.8.)

Şekil 4.8. Tunceli'de Okuryazar Nüfus (1927-1965)

Avar'ın, Tunceli'deki okuryazar nüfusun artmasında doğrudan güçlü bir etkisi olduğu görülmektedir. Öncelikle, 1927 yılındaki verilerde okuryazar nüfus oranının çok düşük çıkmasının en önemli sebebi, halkın önemli bir kısmının Türkçe bilmemesidir. Daha sonraki yıllarda Türkçe öğrenimiyle birlikte okuryazar nüfusun da artmaya başladığı gözlenmiştir. Avar'ın yetiştirdiği öğrencilerin, bu süreçte, köylerinde Türkçenin yaygınlaşmasını sağlamış oldukları görülecektir. Türkçe öğrenimine paralel olarak açılan çeşitli okuma yazma kursları (ulus okulları, halk dershaneleri, eğitmenli köy okulları) bulunmaktadır. Avar'ın bazı öğrencileri, bu kurslarda aktif olarak eğitmenlik yapmışlar ve özellikle köylerde, okuryazar nüfusun artmasında, çok önemli katkılar sağlamışlardır.

4.5. Anadil Durumu ve Türkçenin Yaygınlığı

Avar'ın, özellikle Türkçe öğretmeyi hedeflemiş olması sebepsiz değildir. Çünkü, Tunceli'de, 1927 nüfus sayımına göre, 52.264 kişi Kürtçe konuşurken, 22.392 kişi Türkçe konuşmaktadır. Türkçe konuşanların sayısı az olmasının yanı sıra, bu nüfusu Tunceli'de görev yapan memurlar ile Tunceli'nin güneyindeki Çemişgezek ve Pertek ilçelerinde ikamet edenler oluşturmaktadır. Bu hususlar dikkate alındığında, 1927 yılında, Tunceli'nin genelinde Türkçenin pek bilinmediği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca dikkat çeken diğer bir husus, nüfus sayımlarında, Türkçe bilmeyenlerin dilinin Kürtçe olarak işaretlenmesidir. Halbuki Tunceli'de yaygın olarak konuşulan dil, Kürtçe değil, Zazacadır. Zazaca, sadece 1950 yılındaki nüfus sayımında seçenekler arasında yer almış, ancak orada da beklenen sonuç çıkmamıştır. Zazacanın devlet eliyle görmezden gelinmesi, hem Tunceli'deki siyasal

Kürtçülüğün önünü açmış, hem de Zazaların Kürtleşmesi yönünde bir asimilasyon sürecini başlatmıştır.

Tunceli'de Türkçe bilenlerin sayısı, uygulanan sosyal politikalar sayesinde artış göstermiş ve 1945'te 42.485'e, 1950'de 46.706'ya, 1955'te 94.617'ye, 1960'ta 134.324'e, 1965'te 120.553'e çıkmıştır. Kürtçe bilenlerin sayısı, 1945'te 47.780, 1950'de 54.056, 1955'te 27.081, 1960'ta 5.727, 1965'te 33.431 olmuştur. (Çizelge 4.10.)

NÜFUS SAYIMLARINA GÖRE TUNCELİ'DE KONUŞULAN ANADİLLER (1927-1965)						
	1927	1945	1950	1955	1960	1965
TÜRKÇE	22.392	42.485	46.706	94.617	134.324	120.553
KÜRTÇE	52.264	47.780	54.056	27.081	5.727	33.431
ZAZACA			3.529			
DİĞER	574	120	1.468	45	17	189
TOPLAM	75.230	90.385	105.759	121.743	140.068	154.173

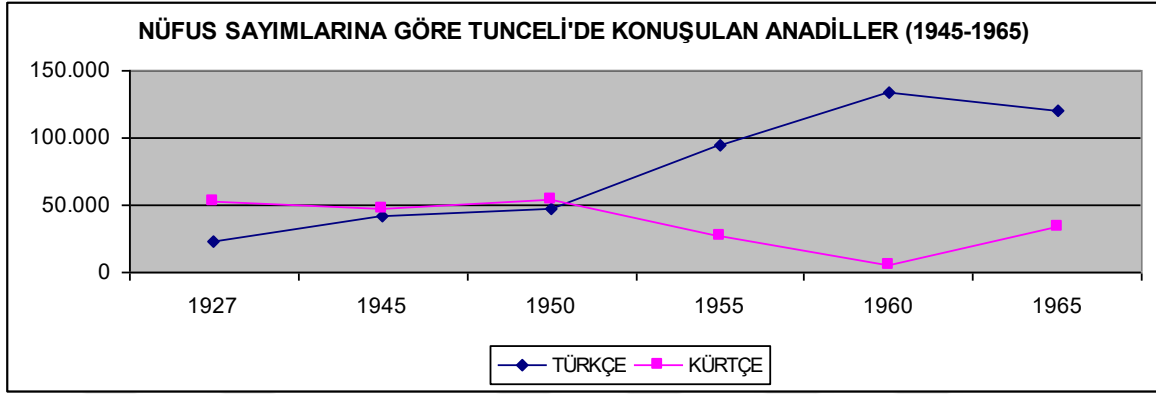
Çizelge 4.10. Nüfus Sayımlarına Göre Tunceli'de Konuşulan Anadiller (1927-1965)²³⁸

1945-1965 arasında yapılan nüfus sayımları arasında, çıkan sonuçlar yönüyle 1960 sayımı dikkat çekmektedir. Bu sayımda Türkçe bilenlerin sayısı abartılı fazla çıkarken, Kürtçe bilenlerin sayısı tahmin edilenin çok altında çıkmıştır. Sonuçların bu denli orantısız çıkmasında, 1960 darbesi sonrasında kurulan askeri yönetimin izlediği politikalarla ilgili olduğu ve sayım sırasında Kürtçenin bilinçli olarak düşük gösterilmeye çalışıldığı tahmin edilmektedir.

Tunceli'de konuşulan dillerin yıllara göre seyri incelendiğinde, Kürtçe bilenlerin sayısının 1927-1950 arasında fazla değişmediği ve 50.000 kişi civarında olduğu, Türkçe bilenlerin sayısının ise 1927-1945 arasında hızla arttığı, 1945-1950 arasında ise daha yavaş bir hızla artmasına rağmen Kürtçe bilenlerin sayısına yaklaştığı görülmektedir. Her iki dili bilenlerin sayısı, 1950 yılında birbirine çok yakınken, bu tarihten sonra Türkçe bilenlerin sayısı hızla artmış, Kürtçe bilenler ise hızla azalmış ve aradaki fark hızla açılmıştır. (Resim 4.9.) Dersim İsyanı sonrasında, çok sayıda Tuncelili aile, Türkiye'nin batıdaki illerinde iskan edilmiştir. Demokrat Parti'nin, 1950'de iktidara gelmesiyle birlikte, bu ailelerin Tunceli'ye dönüşlerine izin verilmiştir. Batıdaki illerde 10 yıldan fazla ikamet eden bu ailelerin, bu süre zarfında Türkçeyi benimsedikleri, Tunceli'ye döndükten sonra da, hem Türkçe bilen nüfusun artmasını sağladıkları, hem de iletişim kurdukları nüfusa Türkçe

²³⁸ Sertel, 2012, 465-469.

öğrettikleri, bu sayede Türkçe ile Kürtçe bilenler arasındaki farkın açıldığı değerlendirilmektedir.

Şekil 4.9. Nüfus Sayımlarına Göre Tunceli'de Konuşulan Anadiller (1927-1965)

Türkçenin bu hızla yaygınlaşması, bazı çevreler tarafından, devletin katı bir asimilasyon politikası izlediği yönünde bir ilişkilendirilme yapılmaktadır. Ancak yaşanan durum, asimilasyondan ziyade entegrasyon kavramı ile açıklanmalıdır. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte oluşturulmaya çalışılan vatandaşlık bağı gereği, resmi dil Türkçenin, ülkenin ortak dili olarak herkes tarafından bilinmesi gerekmiştir. Bu bağlamda, Tuncelililer de cumhuriyet değerlerini hızla benimseyerek Türkçeyi öğrenmişlerdir. Türkçenin bu hızla yaygınlaşması, Tuncelililerin asimile oldukları anlamına gelmemektedir. Nitekim günümüzde de, Tunceli'de gencinden yaşlısına kadar herkes, Türkçe bilmekle birlikte, anadilini de (genellikle Zazaca) çok iyi düzeyde konuşabilmektedir.

Tunceli'de Türkçenin yaygınlaşması bakımından Avar'ın güçlü bir etkisini görmekteyiz. Avar'ın köylerden topladığı çocukların çoğu, Türkçe bilmiyorlardı. Ancak eğitim süreçlerini tamamladıklarında çok iyi düzeyde Türkçe öğrenmiş olan bu kız çocukları, köyelerine döndüklerinde çevrelerine de Türkçe öğretmişlerdir. Zamanla kullanım alanı genişleyen ve halk tarafından benimsenen Türkçenin yaygınlaşmasında, Avar ve öğrencilerinin, çok önemli katkıları vardır.

5. SONUN BAŞLANGICI: AVAR'IN ELAZIĞ'DAKİ SON YILLARI

5.1. İdealizm Ügruna Yapılan Fedakarlıklar ve Avar'ın Sağlık Sorunları

Avar, yoğun çalışma temposunun yanı sıra, zorlu şartlarda yürüttüğü öğrenci toplama faaliyetleri nedeniyle, çeşitli sağlık sorunları yaşamıştır. Yorgun düşen vücudu, çeşitli hastalıklara karşı direncini kaybederken, izinde olduğu günlerde bazı talihsiz kazalar geçirmiş ve bu sağlık sorunları nedeniyle, görevini bir süre yapamaz hale gelmiştir.

Avar, 1947 yılının yaz ayında, İstanbul'da yıllık iznini kullanırken, geçirdiği kaza neticesinde, sağ köprücük kemiği kırılmış ve 03-25 Ağustos 1947 tarihleri arasında, İstanbul Amiral Bristol Hastanesi'nde tedavi altına alınmıştır. Taburcu olduktan sonra ise hastane tarafından, Avar'a, üç hafta istirahat etmesi yönünde rapor verilmiştir. (EK-88)

Avar, yaşadığı baş ağrısı, baş dönmesi, unutkanlık, uykusuzluk gibi ruhsal sorunlardan dolayı Aliye Hastanesi (Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi)'ne başvurmuş, yapılan tetkikler neticesinde kendisine "nevrasteni"²³⁹ tanısı konmuştur. Hastanenin sağlık kurulu tarafından kendisine, 14 Temmuz 1948'de, 2 aylık rapor verilmiş ve istirahatını bir sahil beldesinde geçirmesi tavsiye edilmiştir. (EK-89) Rapor uyarınca kendisine verilen iznini 27 Temmuz 1948'de kullanmaya başlayan Avar, 22 Eylül 1948'de görevine başlamıştır. (EK-90)

Avar, yaşadığı göz rahatsızlığı nedeniyle, İstanbul Haydarpaşa Numune Hastanesi'ne başvurmuş, yapılan muayene neticesinde her iki gözünde de "konjonktivit"²⁴⁰ teşhisi konmuş ve kendisine bir haftalık istirahat raporu verilmiştir. (EK-91)

Elazığ Kız Enstitüsü doktoru tarafından, 12 Aralık 1952'de muayene edilen Avar'a, Ankara Numune Hastanesi'nde tedavi edilmesi gerektiği yönünde rapor verilmiştir. Yapılan yazışmalar neticesinde, söz konusu rapor, Bakanlık tarafından uygun görülmüş ve gerekli tedavilerinin yapılması için Avar, Ankara Numune Hastanesi'ne sevk edilmiştir. (EK-92) Avar, söz konusu hastanedeki tedavisi sonrasında, 1 Mart 1953'te görevine başlamıştır. (EK-93)

²³⁹ **Nevrasteni:** Yaygın olarak eğitilmiş kişilerde görülen, aşırı yorgunluk hissi veren psikolojik rahatsızlıktır. Stresli işlerde çalışan 20-55 yaş aralığındaki kişilerde yaygın olarak görülür. <https://www.hemensaglik.com/makale/nevrasteni> (Erişim Tarihi: 26.06.2019) Bu hastalığın tedavisi için, hastaların, stressiz işlerde çalışmaları, istirahat etmeleri, ılık duş almaları, sindirimi kolay şeylerle beslenmeleri, zihni yoracak şeylerden uzak durmaları, tatile çıkmaları, açık havada dolaşmaları, bahçe işleriyle uğraşmaları, beden hareketleri yapmaları önerilmektedir. <https://www.psikolojik.gen.tr/nevrasteni.html> (Erişim Tarihi: 26.06.2019)

²⁴⁰ **Konjonktivit:** Kızarıklık ve kaşıntıya sebep olan, mikrobik ve bulaşıcı bir göz hastalığıdır. <https://aciltp.com/konjonktivit> (Erişim Tarihi: 26.06.2019)

Avar'ın Ankara Numune Hastanesi'ndeki tedavisine rağmen, özellikle solunum yollarıyla ilgili sağlık sorunları artarak devam etmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, Elazığ Valiliği'ne, 7 Ağustos 1953'te, Avar'ın prevantoryum tedavisine ihtiyaç duyduğu yönünde bir yazı yazılmıştır. (EK-94) Bakanlığın bu talebine karşın, gereken tedavi süreci hemen başlatılmamıştır. Sağlık sorunları devam eden Avar, 11 Aralık 1953'te, Elazığ Devlet Hastanesi'nde, muayene olmuştur. Yapılan tetkikler neticesinde, kendisine, daha önce bronşit tedavisi yapılmasına rağmen, hastalığın hala devam ettiği ve bu nedenle bir buçuk ay istirahata ihtiyaç olduğu yönünde bir rapor yazılmıştır. (EK-95) Söz konusu rapor uyarınca izne ayrılan Avar'ın, belirtilen süre sonunda da sağlığı düzelmemiştir. Avar, 21 Ocak 1954'te, Elazığ Devlet Hastanesi'nde tekrar muayene edilmiş ve yapılan tetkikler neticesinde, Sağlık Kurulu tarafından kendisine, üç ay istirahat ve prevantoryum tedavisi içeren rapor verilmiştir. (EK-96) Avar, söz konusu rapor uyarınca 29 Ocak 1954'te, görevinden ayrılmıştır. (EK-97) Avar, 1 Nisan 1954'te, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı İstanbul Prevantoryumu'na yatırılmış 9 Nisan 1954'te taburcu edilmiştir. Avar'ın tedavisinin tamamlanması sonrasında, Prevantoryum tarafından kendisine, göreve başlamasında herhangi bir sakınca olmadığı yönünde bir heyet raporu verilmiştir. (EK-98)

Avar, 1956 yılının ilk haftasında, hastalığı nedeniyle, Elazığ Devlet Hastanesi'ne sevk edilmiş ve dahiliye uzmanı tarafından muayene edilmiştir. (EK-99) Söz konusu dahiliye uzmanı, muayene sonrasında çok sayıda ilacın yer aldığı bir reçete yazmıştır. (EK-100) Reçetede yer alan ilaçlar incelendiğinde, Avar'ın, akciğer, karaciğer, pankreas ve barsak gibi iç organlarıyla ilgili sorunlar yaşadığı, ayrıca vitamin takviyesine ihtiyaç duyduğu görülmektedir.

Avar, İstanbul'da, iznini kullandığı sırada rahatsızlanarak, 17 Aralık 1956'da, İstanbul Tıp Fakültesi Dahiliye Mütahassıslığı'nda muayene olmuş ve kendisine 20 günlük hastalık raporu verilmiştir. (EK-101) Söz konusu raporda, hastanın hazımsızlık, halsizlik, öksürük ve zayıflık gibi şikayetlerinin olduğu, yapılan muayene ve tetkikler neticesinde karaciğerde vazife bozukluğu teşhisinin konduğu belirtilmiştir. (EK-102)

Sağlık sorunları devam eden Avar, 29 Kasım 1957'de, Elazığ Devlet Hastanesi'ne yatırılmıştır. (EK-103) Hastanenin göğüs hastalıkları bölümünde, 14 Aralık 1957'ye kadar tedavi gören Avar'a, taburcu edildikten sonra 20 günlük rapor verilmiştir. (EK-104) Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü ise 20 Aralık 1957'de, Elazığ Valiliği'ne yazdığı yazıda, Avar'ın, aldığı 20 günlük raporla birlikte, 14 Aralık 1957'den itibaren 56 gün izinli sayılmasına ilişkin bir yazı yazmıştır. (EK-105)

Avar, yıllarını verdiği öğrencileri uğruna hem fiziksel, hem de ruhsal sağlığını kaybetmiş, uzun ve meşakkatli tedavi süreçlerine maruz kalmıştır. Ancak kendi sağlık sorunlarının yanı sıra uzun yıllar ayrı kaldığı kızı Bahu Avar (Görk)'ın sağlık sorunlarıyla da ilgilenmek zorunda kalmıştır. Avar, o dönemde yanında olan kızını, hastalığı nedeniyle İstanbul'a göndermek zorunda kalmış ve Malatya'ya kadar kendisine refakat edebilmek için, 6 Aralık 1949'dan itibaren iki günlük izin talebinde bulunmuştur. (EK-106)

Avar'ın kızı Bahu Avar Görk, 1952 yılının Mayıs ayında sorunlu bir doğum yapmış ve hastaneye kaldırılmıştır. Bu haberi alan Avar, kızının yanında olabilmek için, 11 Mayıs 1952'de, bir haftalık izin talebinde bulunmuştur. Avar'ın izin talebi Valilik tarafından uygun görülmüş ve Avar, bir gün sonra İstanbul'a hareket etmiştir. (EK-107)

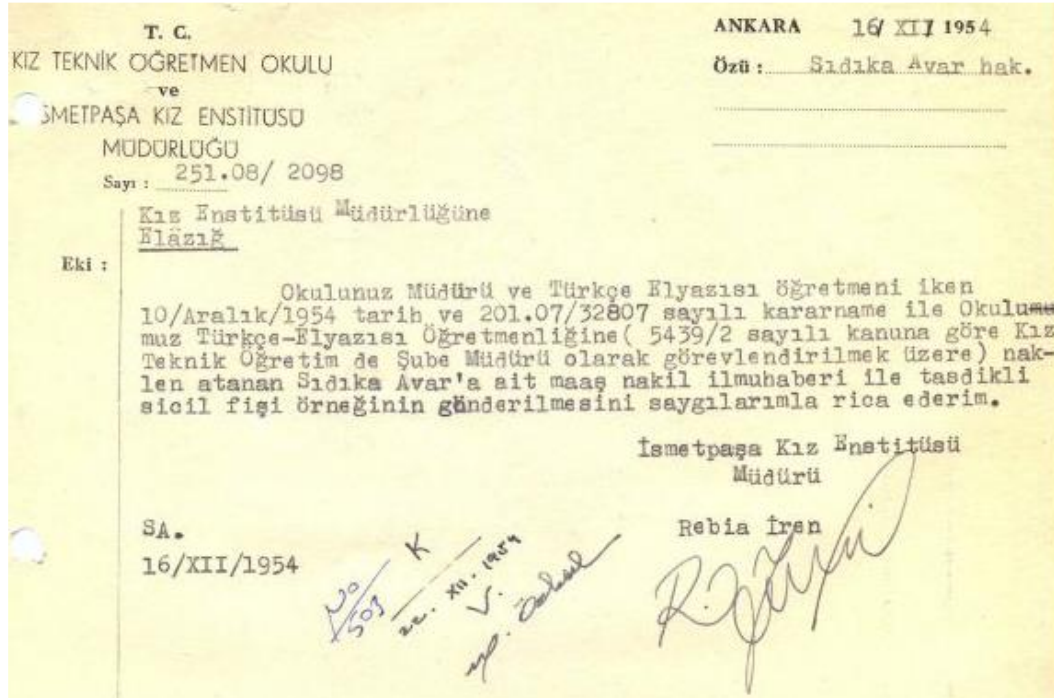
Sağlık sorunları devam eden Bahu Avar Görk, 1953 Eylül ayında tehlikeli bir ameliyat olmuştur. Bu ameliyat sırasında kızının yanında olmak isteyen Avar, 15 günlük izin kullanmıştır. (EK-108) Ancak kızının sağlık sorunlarının devam etmesi nedeniyle, Avar'ın mevcut iznine ilaveten bir hafta daha izinli sayılması, Bakanlık tarafından uygun görülmüştür. (EK-109) Tüm tedavi süreçlerine rağmen sağlık sorunları devam eden Bahu Avar Görk, 1954 Temmuz ayında, bir başka ameliyat daha olmuştur. Bu ameliyatta da kızının yanında olmak isteyen Avar, 14 Temmuz 1954'te, İstanbul'a gitmek üzere, dört günlük izin talebinde bulunmuştur. (EK-110)

5.2. Yönetici Avar'ın, Elazığ'ın Siyasi ve Bürokratik Çevreleriyle Yaşadığı Sorunlar

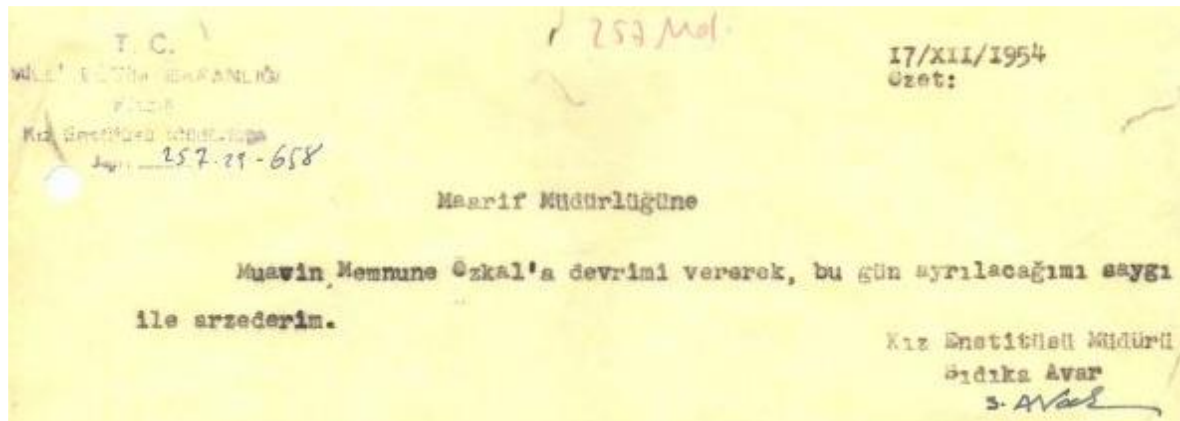
Elazığ Valisi, 1954 Temmuz ayında, beraberindeki bir heyetle Ankara'ya gitmiş ve bu gezisinde Milli Eğitim Bakanı Celal Yardımcı ile görüşerek, Avar'ın Elazığ'daki görevinden alınıp, başka bir şehre nakledilmesini istemiştir. Hemen arkasından Avar da Ankara'ya giderek Bakan ile görüşmüş ve Bakan'a görev yerinde çalışmaya devam etmek istediğini söylemiştir. Avar'ın bu isteği kabul görmüş olsa da kendisine yönelik siyasi ve bürokratik baskılar artarak devam etmiştir. Baskılar neticesinde, 10 Aralık 1954'te, Ankara'ya tayin edilmiştir.²⁴¹ Avar, Ankara İsmet Paşa Kız Enstitüsü'ne, Türkçe öğretmeni olarak tayin edilmiş, hemen akabinde Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde, şube müdürü olarak görevlendirilmiştir. (Resim 5.1.) Tayini sonrasında 17 Aralık 1954'te görevinden ayrılan Avar, yerini Müdür Muavini Memnune Özkal'a devretmiştir. (Resim

²⁴¹ Avar, 2011, 321-328.

5.2.) Avar'ın bu tayini, Elazığ'ın yerel basınında büyük yer bulmuş ve üzüntüyle karşılanmıştır.²⁴²

Resim 5.1. Sıdıka Avar'ın, Ankara'ya tayini ve şube müdürü olarak görevlendirilmesine ilişkin yazı (16.12.1954)

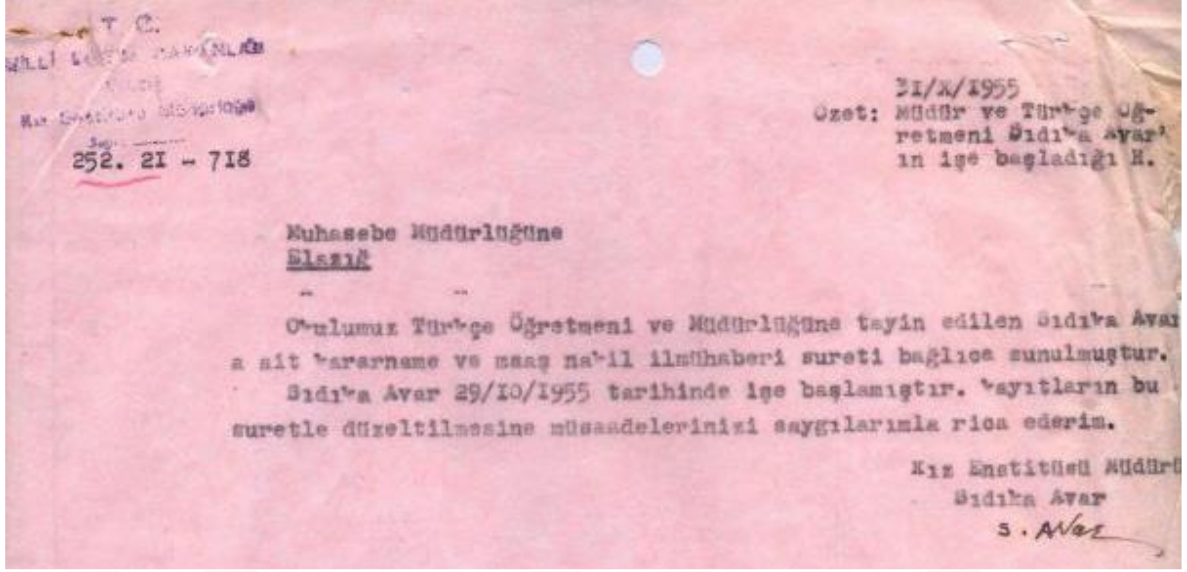

Resim 5.2. Sıdıka Avar'ın, görevinden ayrıldığı ve görevini müdür muavinine devrettiğine ilişkin yazı (17.12.1954)

Sıdıka Avar'ın, Elazığ'dan ayrılmasından dört ay sonra, Vali, Ankara'ya, Merkez Valiliği'ne atanmıştır.²⁴³ Avar ise eski okuluna geri dönüp, 29 Ekim 1955'te görevine başlamıştır. (Resim 5.3.)

²⁴² Avar, 2011, 330-333.

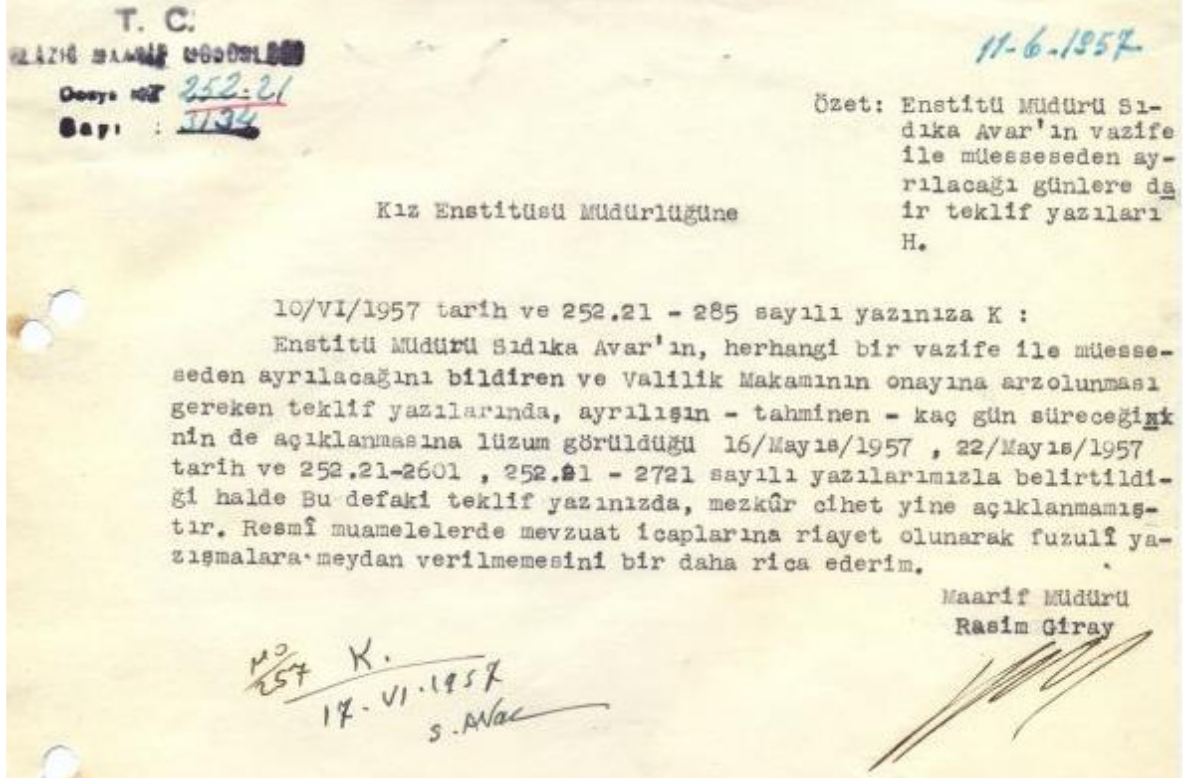
²⁴³ Avar, 2011, 343.

Resim 5.3. Sıdıka Avar'ın, Elazığ Kız Enstitüsü müdürlüğüne tekrar tayin edildiği ve görevine başladığına ilişkin yazı (31.10.1955)

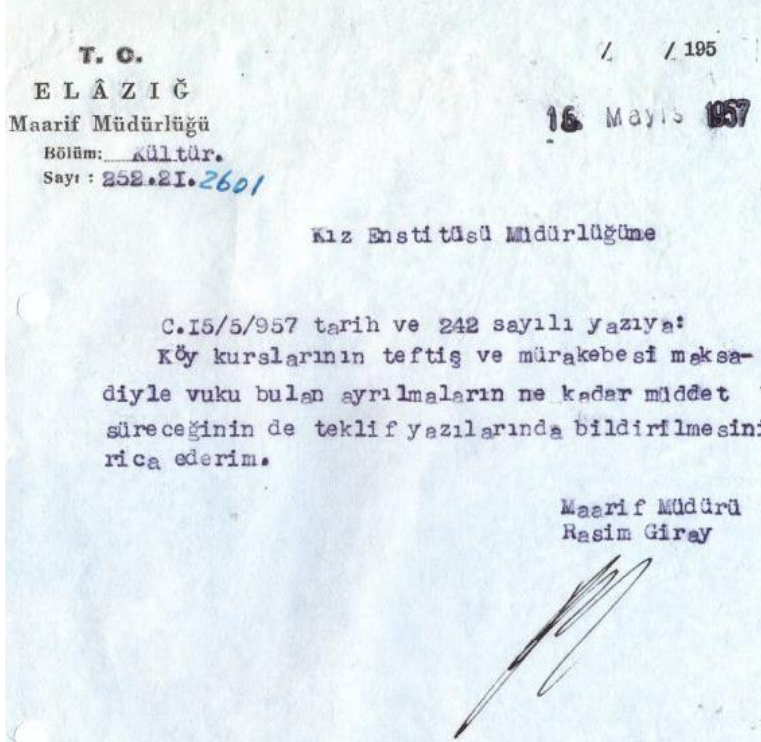
Sıdıka Avar, görevine geri dönmüş olsa da, idari yönden sıkıntıları devam etmiştir. Kendisini sürdüren Vali'ye yardımcı olan Milli Eğitim Müdür Muavini, Milli Eğitim Müdürü olarak atanmıştır. Avar'ı hedef alacak şekilde, her yerde: "Okulu kurdu ise kurdu. Artık idareyi buranın evlatlarına bıraksın, çekilsin gitsin memleketine." demiştir.²⁴⁴ Milli Eğitim Müdürü (Maarif Müdürü) ise Avar ile yaşadığı sorunları resmi yazışmalara da yansıtmıştır. Maarif Müdürü Rasim Giray'ın, 11 Haziran 1957'de, Elazığ Kız Enstitüsü Müdürlüğü'ne gönderdiği resmi yazıda, Avar'ın, öğrencileri ailelerinden teslim almak ve ailelerine teslim etmek için yazdığı izin dilekçelerinde ayrılış tarihini bildirmesine karşılık dönüş tarihlerini yazmadığı, defalarca uyarılmasına karşın bu durumun devam ettiği, gereksiz yazışmaların önüne geçebilmek için mevzuata riayet edilmesi gerektiği belirtilmiştir. (Resim 5.4.) Nitekim bu uyarı yazısından sonra, Sıdıka Avar, izin dilekçelerinde, tahmini dönüş süresini de yazmaya başlamıştır.

²⁴⁴ Avar, 2011, 379.

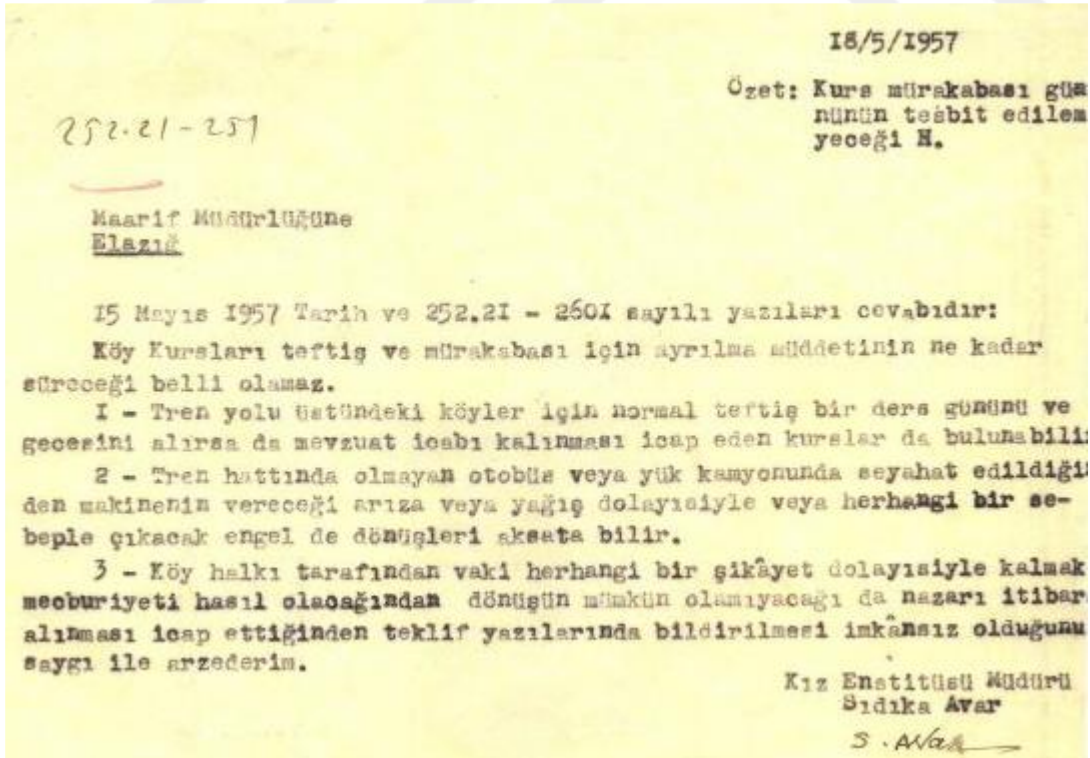

Resim 5.4. Elazığ Maarif Müdürlüğü'nün, Sıdıka Avar'ın izin dilekçeleri yazımında dikkat etmesi gereken hususları bildirdiği yazı (11.06.1957)

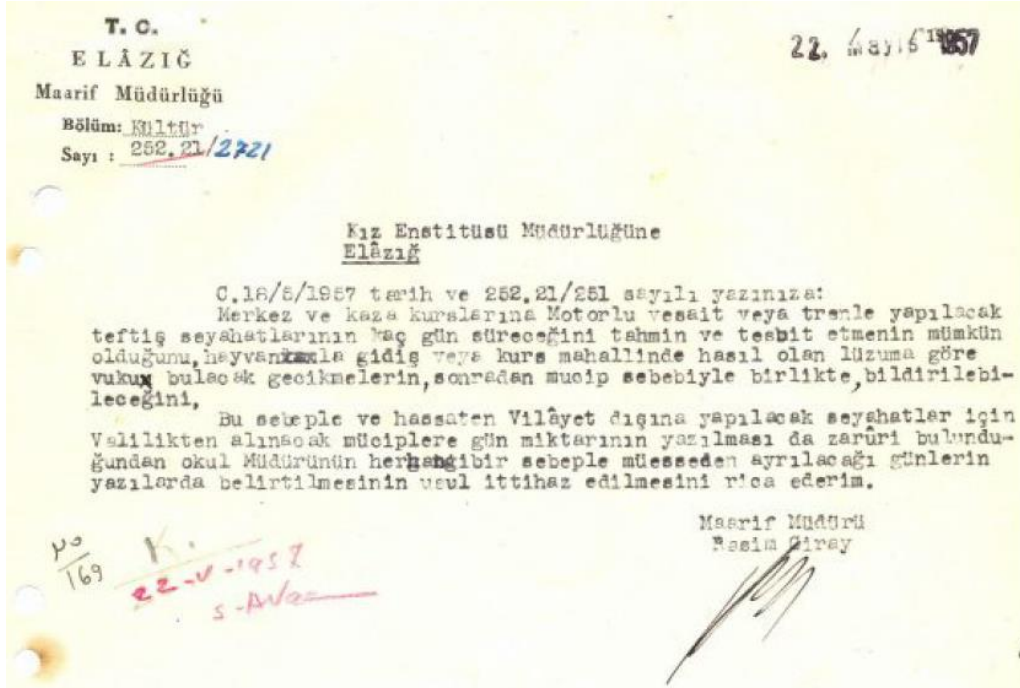
Benzer bir sorun da, Avar'ın, köy kurslarını açmak, denetlemek ve dönem sonu sergilerini düzenlemek için aldığı izinlerde yaşanmıştır. Maarif Müdürü Rasim Giray, 16 Mayıs 1957'de, Elazığ Kız Enstitüsü Müdürlüğü'ne yazdığı yazıda, köy kursları için alınan izinlerin, ne kadar süreceğinin, teklif yazılarında bildirilmesi gerektiğini belirtmiştir. (Resim 5.5.) Avar ise 18 Mayıs 1957'de yazdığı cevap maksatlı yazıda, dönüş tarihlerinin ulaşım vasıtalarının durumuna göre değişiklik gösterdiği, ayrıca yerel halkının kurslara yönelik bazı şikayetlerinin olabildiği, bunlar gibi sebeplerden dolayı gidilen yerde bir süre kalınması gerekebileceği hususlarını ifade etmiştir. (Resim 5.6.) Ancak Maarif Müdürü talimatında ısrar etmiş ve olağanüstü bir durum olması durumunda bunun ayrıca bildirilebileceğini belirtmiştir. (Resim 5.7.)

Resim 5.5. Elazığ Maarif Müdürlüğü'nün, Sıdika Avar'ın köy kursları için yazdığı izin dilekçelerinde, ayrılmaların ne kadar süreceğinin belirtilmesi gerektiği ile ilgili yazı (16.05.1957)

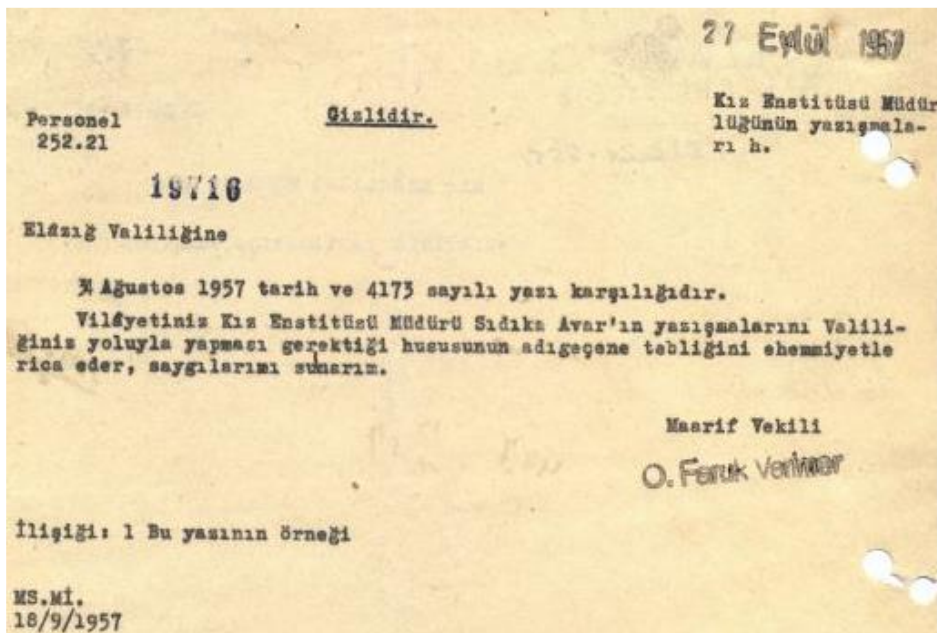

Resim 5.6. Sıdika Avar'ın, köy kursları için ayrılma süresinin çeşitli sebeplerden dolayı belli olmadığı ile ilgili Elazığ Maarif Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (18.05.1957)

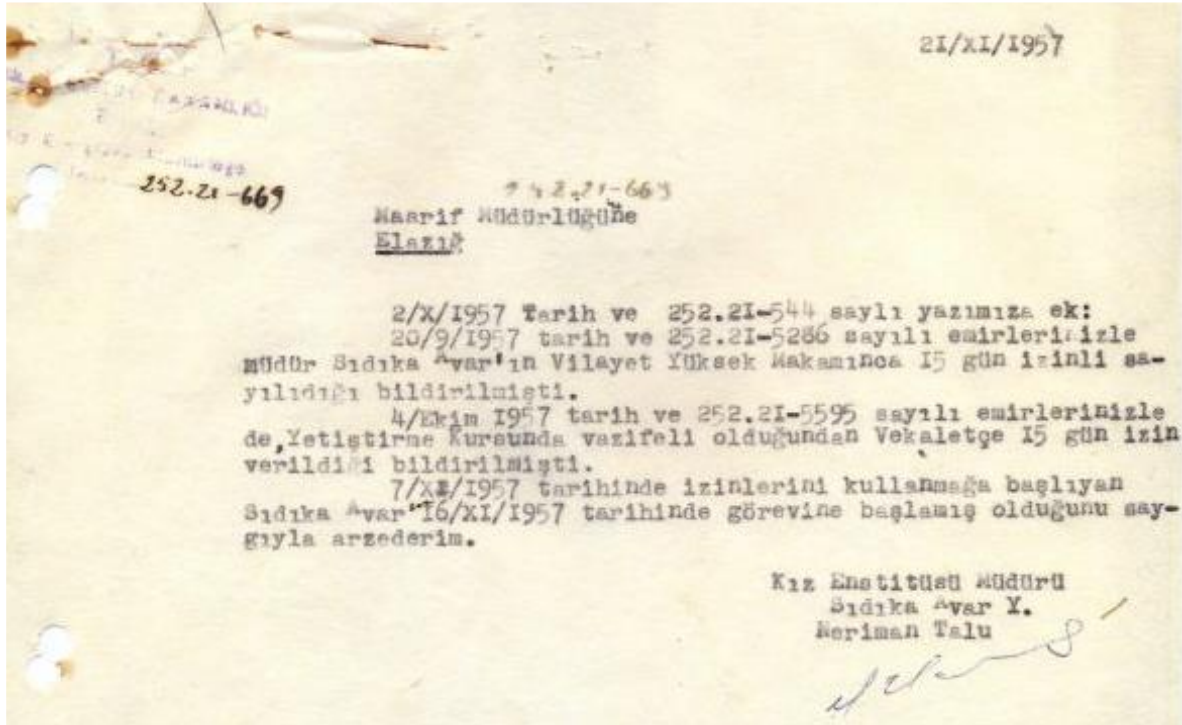
Resim 5.7. Elazığ Maarif Müdürlüğü'nün, Sıdıka Avar'ın köy kursları için yazdığı izin dilekçelerinde, ayrılma sürelerinin mutlaka belirtilmesi gerektiği, olağanüstü bir durumda ayrıca bilgi verilebileceği ile ilgili yazı (22.05.1957)

Ayrıca, hem şahsi, hem de okuluyla ilgili konularda, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nü ve Valiliği atlayarak, doğrudan Bakanlık ile yazışması, bir süre sonra rahatsızlığa sebep olmaya başlamıştır. Bakanlık tarafından, Elazığ Valiliği'ne, 27 Eylül 1957'de gönderilen "gizli" ibareli yazıda, Sıdıka Avar'ın Bakanlık ile yazışmalarını Valilik yoluyla yapması ve bu durumun kendisine tebliğ edilmesi gerektiği bildirilmiştir. (Resim 5.8.)

Resim 5.8. Milli Eğitim Bakanlığının, Elazığ Valiliği'ne, Sıdıka Avar'ın yazışmaları ile ilgili gönderdiği yazı (27.09.1957)

Yaşadığı bu sorunlar sebebiyle, Vali ile görüşen Avar, bu müdürle çalışmayacağını bildirmiş ve müdürlükten ayrılıp öğretmen olarak çalışmayı istemiştir. Köylerden öğrencileri toplamaya devam edeceğinin sözünü verse de, Vali tarafından istifası kabul edilmemiş ve görevine devam etmiştir. Ancak Avar, bu sıralarda başlayan seçim süreci (27 Ekim 1957 Milletvekili Genel Seçimleri)²⁴⁵ nedeniyle, Elazığ'da bulunmak istememiş ve izin kullanmıştır.²⁴⁶ (Resim 5.9.)

Resim 5.9. Elazığ Kız Enstitüsü tarafından, Sıdika Avar'ın, izne ayrılma ve göreve başlama tarihlerine ilişkin, Elazığ Maarif Müdürlüğü'ne gönderilen yazı (21.11.1957)

Yeni Milli Eğitim Müdürü, daha müdür muavini iken, köylerden öğrenci toplanmasına karşı çıkmış ve öğrencilerin, okula mektupla davet edilmesini istemiştir. Ancak köylerden öğrenci toplamak, stratejik bir karardı ve yeni müdür, bu yöntemin mantığını kavrayamamıştır:

"Yeni Milli Eğitim Müdürü, daha muavin iken köylerden öğrenci toplamaya çıkmamı uygun bulmuyor, onlara mektup yazarak çağırmamızı istiyordu.

²⁴⁵ 1957 Milletvekili Genel Seçimleri sonucunda, Türkiye genelinde, Demokrat Parti (DP) %47,8 oy oranı ile 424 milletvekili çıkarmış, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ise %41 oy oranı ile 178 milletvekili çıkarmıştır. DP, Elazığ'da %41,4, Bingöl'de %34,5, Tunceli'de %32,1 oy alırken, CHP, Elazığ'da %44,1, Bingöl'de %30,4, Tunceli'de %49,4 oy almıştır. <http://www.yenisafak.com/secim-1957/secim-sonuclari> (Erişim Tarihi: 02.06.2019)

²⁴⁶ Avar, 2011, 380.

Okulun amaçlarına, hangi köylerden ne tip çocuklar toplanacağı konusuna, bu çalışmanın köylü üstündeki etkilerine, halkla devleti bu yoldan da kaynaştırma fikrine yabancıydı. Kuş uçmaz, kervan geçmez bu köşelere nasıl girilecekti? Asıl buralara girmek lazımdı. Okulu olan köylerden toplamanın faydası var mıydı?

Yeniler nasıl toplanacaktı? Halbuki önceki yıllarda, o sene kontenjanı hangi okulsuz köylerden doldurmam gerektiğini, valiler, kaymakamlar ve milli eğitim müdürleriyle anlaşarak tespit ederdik...²⁴⁷

Avar, İstanbul'a tayin olmak zorunda kaldıktan bir yıl sonra, dosyasına konması unutulmuş ve Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne ait olduğunu düşündüğü bir evrak bulmuştur. Söz konusu evrakta: "*Sıdika Avar'ın köylüler üstünde müthiş bir tesiri vardır. O, bu bölgede olduğu müddetçe, partimizin (Demokrat Parti) kazanması mümkün değildir...*" yazdığını görmüştür. Diğer taraftan, Avar'ın müdürlük yaptığı okulda artık personele iş yaptırılmaz hale gelmiş, çalışanlar kendilerine verilen görevleri yerine getirmemiş ve sürekli Milli Eğitim Müdürlüğü'ne şikayette bulunmaya başlamışlardır. Müdürlükteki yetkililerin, şikayetçi personellere yol göstermesiyle birlikte de, okuldaki çalışma disiplini bozulmuş, hatta bazı çalışanlar, sahip olduğu siyasi çevreye güvenerek, okul müdürü olan Avar'a meydan okur hale gelmişlerdir.²⁴⁸

Durumun vahametini gören Avar, Milli Eğitim Bakanlığı Teknik Öğretim Şube Müdürlüğü'ne yazdığı dilekçede, mevcut İl Milli Eğitim Müdürü ile çalışamayacağını belirtmiştir. Bakanlık ise, üç ay sonra, bu dilekçede belirtilen şikayetlerin açıklanmasını isteyen bir yazı göndermiştir. Avar, Bakanlığın talebine karşılık olarak yazdığı yazıda, yaşanan tüm olayları anlatırken, çalışma hayatının lekelenmesine tahammül edemeyeceğini belirtmiş ve İstanbul'a tayin edilmesini, bunun mümkün olmaması durumunda ise emekliye sevk edilmesini istemiştir.²⁴⁹

5.3. Tutuculuğun Karşısında Modernizmin Yenilişi ve Avar'ın Elazığ'dan Ayrılışı

Kendi talebi doğrultusunda, İstanbul'a tayin edilen Avar, 28 Şubat 1959'da, Elazığ'daki görevinden ayrılmış²⁵⁰ (Resim 3.70.) ve edebiyat öğretmeni olarak tayin edildiği İstanbul Sultan Selim Kız Enstitüsü'ndeki görevine 1 Mart 1959'da başlamıştır. Avar'ı öğrencileri ve aileleri uğurlamamıştır. Ancak Elazığ Tren Garı'ndaki bu vedalaşma çok hüznü olmuş ve gözyaşları içerisinde tren hareket etmiştir. Trenin hareketiyle birlikte, gecenin karanlığında hıçkırıklarıyla ağlayan Avar, geride bıraktığı 20 yılı düşünmüş ve tüm emeklerini evlatlarına helal etmiştir.

²⁴⁷ Avar, 2011, 380.

²⁴⁸ Avar, 2011, 388-389.

²⁴⁹ Avar, 2011, 389.

²⁵⁰ Avar, 2011, 391.

"Ey Mastarların, Hazarların, Gölcüklerin, Muratların ülkesi Elazığ, ey bağlarında tat, dağlarında buzlu sular kaynayan yeşil Uluovaların evlatları, ey Tunceli ve Bingöl'ün göklerle yarışan çetin dağları, bağrını bin bir haşeratın kemirdiği boynu bükük ormanları, ey dar zümrüt vadilerin çileli yiğit çobanları ve mert insanları, hepimize gönül dolusu selam, sevgi ve saygılar..."

Ey saadetinize sevinç, dertlerinize gözyaşı kattığım vefalı kızlarım, biçare bacılarım!

Uğrunuza serdiğim 20 senenin kahırları, dertleri, cefaları ananızın ak sütü gibi helal olsun!

Kalbimde sizin için burcu burcu tüten saadet ve bereket dilekleri köyünüze, Allah'ın rahmeti gibi yağsın ve mesut olun..."²⁵¹

Avar'ın, bin bir cefayla köylerden toplayıp okuttuğu kızların çoğu, büyümüş ve memleketin en ücra köylerinde öğretmenlik yapmaya başlamışlardır. Bu öğretmenler eliyle de yeni bir neslin yetiştiğini gören Avar, öğrencilerine olan güvenini ve duyduğu gururu yıllar sonra da içinde yaşamaya devam etmiştir. Kendisinin yıllarını vererek içine girdiği mücadelenin ise sadece bir yol açma olduğunu, bu eğitim yolunu genişletme görevinin ise gençliğin görevi olduğunu ifade etmektedir:

"Köylerinden alıp da bilgi, görgü, yaşama sanatı ve zevki, vatan ve vatandaşlık sevgisi verdiğimiz bu kızlar hep bizim eserimizdi. Dünyadan habersiz bir çocuk olarak aldığımız bu öğretmenlerimiz, bedeni ve fikri olgunluklarıyla bizim elle tutulur eserlerimizdi. Her biri gittikleri köyü kalkındırmak için heyecanla öğretime sarılmış, yarının ışıklıdır.

Ne zaman ihtiyar köşemde ileri baksam, elleri nur saçan meşalelerle bu gençliği görür, iftihar duyarım; geriye baksam çetin, meşakkatli bir mücadeleye görürüm.

Ata'nın kuşağını istediği biçimde yetiştirme çabası: Bu, çok kalabalık olmasa bile bir yol açıştır, halktan gelip halka giden bir keçi yolu. Bunu layık olduğu genişliğe ulaştırmak gençliğin görevidir. Bu uğurda gazaları mübarek olsun."²⁵²

Avar, yıllarını adayarak verdiği büyük hizmetin yanı sıra, ülkemizin bugün de yaşamaya devam ettiği terör sorunun aslında özünü teşhis etmiş ve gelecek nesillere ışık tutacak öneriler sunmuştur.

"Esasen tabiatın sarp dağları ile gadre uğrattığı Doğu, elinden tutulması lazım gelen bir bölgedir. Düne kadar memur ve öğretmen, doğuya gitmekten ürkmüş, büyük idareciler en masum hareketleri açıklamak ve incelemek için yerlerinden kımıldamadan türlü yorumlara uğratarak merkez nazarında önem kazanmaya uğraşmışlar, bazıları soygunculukla apartmanlar dikmişlerdir. Mamefih halkın içine şefkatle giren, dağ köylerine kadar karlar arasında bizzat buğday dağıtan muhteşem idareciler de halkın gönlünde hâlâ şükranla yaşamaktadır.

...

²⁵¹ Avar, 2011, 404.

²⁵² Avar, 2011, 398.

Bu insanlar mert, yiğit, temiz ve samimi insanlardır. Geçen asırlarda iyi niyetle ellerinden tutulmadıklarından tabiatıyla şüpheci ve içlerine dönük olmuşlardır, aşağılık duygusu içindedirler. Yüce dağlarda Allah ile baş başa bırakılmış, yeterli insan gönderilemediğinden, gidenler de pek faydalı olamamışlardır.

İmzasından başka doğru yazı yazamayan, okuduğunu anlayamayan milli eğitim müdür vekilleri; halka hizmet değil, tahakküm anlayışıyla kaza idare eden tahrirat katipleri; cahil memurlar elinde hakimsiz, hekimsiz, öğretmensiz inançlarını kaybetmiş bu insanları mesut etmek, aşağılık duygusundan kurtarmak, onlara benliklerini kazandırmak lazımdır. Kültürümüzü sadece okulla değil, sanatla, sağlıkla, ziraatla, sanatla ve folklorla, kısaca medeni ihtiyacın imkânları ile götürmek, vazifelerimizin en büyüğüdür.

O zaman dil kaygısı, din kaygısı, ırk kaygısı ortadan kalkmış olacak, insanlar da bu ezginliklerden kurtulmakla mesut olacaklardır. Nefsine güvenli insan, verimli aile, kültürlü topluluk yurdun ve gelecek nesillerin saadetle yükselmesini temin edecektir.²⁵³

²⁵³ Avar, 2011, 297-298.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sıdika Avar, 1939-1942 ve 1943-1959 yılları arasında Elazığ Kız Enstitüsü'nde görev yapmıştır. Avar, göreve başladıktan kısa bir süre sonra yatılı kısımdan sorumlu müdür yardımcısı olarak görevlendirilmiştir. Avar, kısa süre içerisinde, yatılı öğrencilerin, kötü durumda olduğunu, temizlik ve sağlık koşullarının içler acısı vaziyette olduğunu, öğretmenler ve hademeler tarafından bu öğrencilerin aşağılandıklarını ve "dağ ayıları" gibi kötü sözlerle itham edildiklerini gözlemlemiştir. Ayrıca personelin, yatılı öğrencilere şahsi işlerini yaptırdığı da dikkatinden kaçmamıştır.

Hızla katı tedbirler alan Avar, öncelikle bu öğrencilere ağır ithamlar içeren sözlerle hitap edilmesini yasaklamış ve "dağ ayıları" yerine "dağ çiçekleri" demeye başlamıştır. Personelin şahsi işlerini yatılı öğrencilere yaptırmasının önüne geçen Avar, özellikle hademelerin temizlik ve mutfak ile ilgili işlerinde daha disiplinli çalışmalarını sağlamıştır. Ayrıca öğrencilerin temizliğiyle yakından ilgilenmiş, özellikle bitli öğrencilerin sorununu bizzat çözmeye çalışmıştır. Yatakhanelerin nem, rutubet ve kötü koku gibi kötü şartlarını düzeltmeye çalışırken, daha temiz ve sağlıklı yatakların temini için bazı girişimlerde bulunmuştur. Avar, kısa sürede yatılı öğrencilerin sevgisini kazanırken, düzeni bozulan personelin tepkisiyle karşılaşmıştır. Ancak Avar'ın kararlı duruşu sayesinde, personelin çoğu bu yeni düzene uyum sağlamış, uyum sorunu yaşananların ise okulla ilişkisi kesilmiştir.

Avar, 1942'de, Tokat Kız Enstitüsü kurucu müdürü olarak görevlendirilmiş ve burada bir yıl kadar kaldıktan sonra, eski görev yeri olan Elazığ Kız Enstitüsü'ne müdür olarak atanmıştır. Buradaki görevine atanır atanmaz okulun eğitim kalitesini artırıcı tedbirlere yönelirken, yatılı öğrencilere yönelik pozitif ayrımcılığını sürdürmüştür. Avar'ı, eğitim tarihimizin en önemli eğitimcilerinden biri yapan şey, Elazığ'da yöneticilik yaptığı yıllardaki faaliyetleridir. Avar, hükümet politikasının gereği olarak, göreve başladığı günden itibaren Tunceli'den, 1949'dan itibaren de hem Tunceli'den hem Bingöl'den öğrenci toplama faaliyetlerine girişmiştir. Sonbahar aylarında, Tunceli ve Bingöl'ün dağlık coğrafyasında ve zorlu iklim şartlarında, at üstünde haftalarca süren yolculuklarda öğrenci toplamış, öğretim yılının sonu olan Mayıs - Haziran aylarında ise bu öğrencileri ailelerine teslim etmiştir. Öğrenci toplama faaliyetinin, fiziki zorluklarının yanı sıra, en yorucu kısmı ise çocukların ailelerinin ikna edilip, okula kaydedilmeleri olmuştur.

Avar'ın bu fiziki ve psikolojik yorgunluğu neticesinde, vücudu zayıf düşmüş, uzun süren tedavi süreçlerine başlamıştır. Fiziki güç kaybı yaşayan Avar, yaşadığı çeşitli düşme vakaları neticesinde, çeşitli hastanelerde uzun süre müşahede altına alınmıştır. Ayrıca

kronik akciğer sorunları nedeniyle, verem teşhisi konmuş ve bir süre Sanatoryum'da yatılı olarak tedavi görmüştür. Yaşadıkları neticesinde ruh sağlığı da bozulan Avar, kas gevşetici ve antidepresan tipi ilaçlarla kendisini toparlamaya çalışmıştır. Kendi sağlık sorunlarının yanı sıra, kızının sağlık sorunları, geçirdiği ameliyatlara ve sıkıntılı doğumu da Avar'ı yıpratmışlardır.

Avar, eğitim faaliyetlerini, 1950 yılına kadar, izlenen bir devlet politikası çerçevesinde, hükümet desteğiyle yürütmüştür. Doğrudan Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün desteğini alan Avar, hem Elazığ'daki yerel otoritelerle, hem de Milli Eğitim Bakanlığı'nın üst düzey yönetimiyle, irtibat halinde çalışmıştır. Bu sayede okulun fiziki imkanlarını kısa sürede iyileştiren Avar, hem bürokratik zorluklarla karşılaşmamış, hem de öğrenci toplarken var olan devlet imkanlarından azami ölçüde faydalanmıştır. Ancak, 1950 yılında yapılan milletvekili genel seçimleri neticesinde, hükümet değişikliği olmuş ve devlet politikalarında çok ciddi farklılaşmalar gözlenmiştir. Avar, 1950 öncesindeki alışkanlıklarıyla hareket etmeye devam ettiği için, bürokrasiyle çok ciddi sorunlar yaşamaya başlamıştır. Başta Elazığ Valisi ve İl Milli Eğitim Müdürü olmak üzere, bürokrasinin çeşitli kademesindeki yöneticilerle sorunlar yaşayan Avar, kendi okulunda da siyasi çevre edinmiş bazı personelin kural tanımaz tavırlarıyla karşılaşmıştır. Bunlar gibi idari ve siyasi sorunlar da, Avar'ın sağlıklı bir şekilde görev yapmasını engellemiş ve yıpranarak karamsarlığa sürüklenmesine sebep olmuştur. Nihayetinde Avar, 1959 yılında, kendi isteğiyle görünse bile, gönülsüz olarak Elazığ'dan ayrılarak, başka bir şehirde öğretmenlik vazifesine devam etmek durumunda kalmıştır.

Görev yaptığı yer ve eğitim faaliyetleri nedeniyle sürekli gündem oluşturan Avar, farklı görüşleri savunanlar açısından tartışmalara sebep olmuştur. Öncelikle en dikkat çeken konu, Avar'ın, Atatürk tarafından görevlendirildiği konusudur. Bir iddiaya göre, Avar'ın, İzmir'de görev yaptığı yıllarda, cezaevlerinde yürüttüğü okuma yazma kurslarında, misyonerlik yaptığı yönünde bazı duyumlar istihbarat raporlarında yer almıştır. Bunun üzerine Atatürk, 1926'da, Avar'ı yanına çağırıp durumu sormuş, Avar ise Türkçenin öğretimi konusunda gönüllü çalıştığını, herhangi bir misyonerlik amacının olmadığını belirtmiştir. Atatürk'ün de Avar'a, "Hayır, sen misyonersin, Türk misyonerisin, bundan sonra doğu illerine gidip orada Türkçe öğreteceksin." mealinde bir talimat verdiği ifade edilir.

Gazeteci Hikmet Feridun Es'in, 1957 yılında, Hayat Dergisi'nde, Sıdıka Avar ile ilgili yazısında belirtilen bu husus, ilk başta heyecan uyandırsa da, tarihi açıdan gerçeği

yansıtmamaktadır. Öncelikle, bu diyalogun geçtiği iddia edilen 1926 yılı ve sonrasında, Türkçenin yaygın olarak konuşulmayan bölgelerde, başta Şeyh Sait İsyanı olmak üzere, çeşitli isyanlar yaşanmıştır. Bu diyalog ve verildiği iddia edilen talimat gerçek olsaydı, Avar'ın doğu illerine gönderilmesi için 1939 yılı beklenmezdi. Avar, Atatürk tarafından görevlendirildiyse, niçin Atatürk öldükten bir yıl sonra Elazığ'a gittiği sorusu akıllara gelmektedir. Ayrıca, Avar'ın hatıralarının yer aldığı Dağ Çiçeklerim kitabında ve kitabın baskıya alınmamış notlarında da, bu konuya ilişkin bir bilgiye rastlanmamıştır.

İlgili tezin konusu kapsamında yapılan araştırmalar neticesinde, Avar'ın aslında Atatürk'ün değil, İsmet İnönü'nün projesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İnönü, 1935 yılında, 20 civarında doğu ilini kapsayan gezisi sonrasında hazırladığı Şark Seyahati Raporu'nda Tunceli'ye özel bir önem vermiştir. O zamana kadar devlet için ciddi bir sorun teşkil eden Dersim (Tunceli) bölgesi için hazırlanan çözüm planında, önce aşiret düzeninin sonlandırılması ve bölgenin silahsızlandırılması, yeni bir Valilik oluşturulması, devlet hizmetlerinin yeni kurulacak Valilik eliyle verilmesi, valiliğe kolordu komutanının, kaymakamlıklara ise muvazzaf subayların atanması, Valiliğin emrine ilave jandarma birliklerinin tahsis edilmesi, asayişin sağlanabilmesi için yeni yollar ve karakolların yapılması, yeni düzenin kurulması sonrasında ise devlet teşkilatının "kuvvet, adalet ve kültür" üzerine inşa edilmesi hususları yer almaktadır.

Tunceli'de, yeni düzenin kurulması sürecinde bazı dirençlerle karşılaşmış, aşiretlerin 1937-1938 yıllarında Devlet'e karşı bir başkaldırısına dönüşen isyanda, Devlet kararlı duruşundan geri adım atmamıştır. Ancak güvenlik güçlerinin orantısız güç uygulamaları neticesinde, günümüzde bile sayısı kesin olarak bilinmeyen sivil kayıplar yaşanmıştır. İsyanın bastırılması sonrasında, devlet teşkilatının "kuvvet, adalet ve kültür" üzerine inşa edilmesi aşamasına geçilmiştir. Avar'ın, Elazığ'a tayinini ve sıradan bir okul müdürüne verilmesi ihtimal dahilinde olmayan imkanların ve yetkilerin kendisine verilmesini, planlı bir devlet politikasının eğitim ayağı olarak düşünmek gerekmektedir.

O döneme kadar Tunceli ile ilgili yazılan raporlarda, bölgenin güvenlik açısından ciddi bir sorun teşkil ettiği, bunun en önemli sebebinin coğrafi şartların uygunsuzluğu nedeniyle bölgenin tarıma elverişli olmaması, bu nedenle de işsizliğin çok yüksek olması, kendini geçindirme derdinde olan bölge insanının da eşkıyalığa yöneldiği, bunun da çevre illerdeki halkın güvenliğini ve ekonomik özgürlüğünü tehdit ettiği hususları belirtilmiştir. Ayrıca çoğu bölge insanının Türkçe bilmemesinin, çevre illerle ilişkiler ve milletleşmenin gerekleri açısından sorun teşkil ettiği ifade edilmektedir.

Bu şartlar altında Elazığ'a gönderilen ve kısa bir süre sonra Elazığ Kız Enstitüsü müdürü olan Avar, yürüttüğü eğitim faaliyetleriyle, aslında İnönü'nün Şark Seyahati Raporu'nun, eğitim ve kültür ayağını oluşturduğu söylenebilecektir. Öncelikle Dersim İsyanı'nın sert bir şekilde bastırılması sonrasında bir rehabilitasyon sürecine ihtiyaç vardı. Bu maksatla öncelikle ailesini kaybeden çocukların jandarma eliyle toplanarak bu okula kaydedildikleri ifade edilmektedir. Bu konuda kesin bir bilgiye rastlanmamış olmakla birlikte, 1949 Bingöl Depremi'nden sonra, benzer bir talimatın Bingöl için geldiği ve uygulamaya geçildiği dikkate alındığında, bu iddianın ihtimal dışında olmadığı söylenebilecektir.

Yapılan uygulamalar incelendiğinde, aslında ailesini kaybeden çocukların sahiplenilmesinden ziyade, köylerden kız çocuklarının toplanıp yatılı bir okulda eğitilmesi, Türkçe öğretiminin yanı sıra, temel köy işleri ile biçki dikiş gibi derslerle modern tarım teknikleri ile giyim kuşam tarzının öğretilmesi, arkasından köyüne dönen bu kız çocukları ile "medeniyet" in, en küçük yerleşim birimi olan köye "ana" eliyle sokulması, bu kız çocukları köylerinde örnek bireyler olup çevrelerini de geliştirirken, yuva kurduktan sonra yetiştirecekleri çocuklarla bilgi birikimlerini gelecek kuşaklara aktarmaları amaçlanmıştır.

Avar'ın yöneticilik yıllarındaki eğitim faaliyetleri de, bu strateji üzerinden yürümüştür. Topladığı kız çocuklarına öncelikle Türkçe öğretilirken, genel adap, biçki dikiş gibi derslerle öğrenciler, hem toplumsal hayata hazırlanmış, hem de köy ortamında en temel ihtiyaçlarını üretebilecek yeteneğe kavuşturulmuşlardır. Bir miktar öğrenci devamsızlık nedeniyle eğitimlerine devam etmezken, çoğu mezun olduktan sonra köylerine dönmüş ve etraflarına örnek teşkil etmişlerdir. Öğrencilerden başarılı olanlar ise Malatya'daki Akçadağ Köy Enstitüsü'ne gönderilmişler ve köy öğretmenleri olmuşlardır. Bu kızlar ya köylerde ilkökul öğretmenliği yapmışlar, ya okuma yazma kurslarında çok sayıda köylüye Türkçe öğretip okuryazar vatandaş olmalarını sağlamışlar, yada köylerde açılan meslek kurslarında eğitimlik yaparak köylülerin mesleki gelişimlerine ve istihdam imkanlarına katkı sağlamışlar ve köylerde aydınlanma kıvılcımını yakmışlardır. Avar, anılarını yazarken bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

"Ne zaman ihtiyar köşemde ileri baksam, elleri nur saçan meşalelerle bu gençliği görür, iftihar duyarım, geriye baksam çetin, meşakkatli bir mücadele görürüm. Ata'nın kuşağını istediği biçimde yetiştirme çabası: Bu, çok kalabalık olmasa bile bir yol açıştır, halktan gelip halka giden bir keçi yolu. Bunu layık olduğu genişliğe ulaştırmak gençliğin görevidir. Bu uğurda gazaları mübarek olsun."

Avar'ın yürüttüğü eğitim faaliyetlerinin etkisi, 1940-1970 arasındaki istatistik veriler incelendiğinde, özellikle Tunceli'de çok net bir şekilde görülmektedir. Türkçenin hızla yaygınlaşması, okuryazar oranının artması, işsizliğin hızla azalması ve istihdam imkanlarının artması gibi hususların, doğrudan Avar'ın eğitim faaliyetleri sayesinde gerçekleştiği söylenebilecektir. Ayrıca sayısı hızla artan köy okullarının, öğrenci sayılarının da hızlı bir şekilde artmasında, Avar'ın, yetiştirdiği kızlar aracılığıyla, dolaylı bir etkisinin olduğu açıktır. Ancak Avar'ın bu kadar başarılı olmasında, Devletin Tunceli'ye, Türkiye ortalamasının üzerinde eğitim yatırımı yapmasının, Tunceli halkının da bu eğitim yatırımlarına sahip çıkmasının etkili olduğunun unutulmaması gerekir.

Türkiye Tarihi içerisinde, önemli eğitimciler içinde yer alan Avar'a ve eğitim faaliyetlerine yönelik, günümüzde bazı eleştiriler yöneltilmektedir. Bir görüşe göre, Dersim İsyanı'ndan sonra, ailesi ölen kız çocukları, askerlerin ailelerine evlatlık olarak verilmiş ve bu kızlar Avar'ın okulunda toplanarak dağıtımları yapılmıştır. "Dersim'in Kayıp Kızları" adlı belgeselde bu konu kapsamlı bir şekilde işlenmiş, ancak Avar'ın bu konuda aracılık yaptığına dair iddianın ötesine geçen bir kanıt sunulamamıştır. İsyân sırasında ailesini kaybeden kızların askerlere evlatlık olarak verilmesi konusu, çalışmamızın dışında kaldığı için inceleme dışı tutulmuştur. Ancak Avar'ın buna aracılık yaptığı ve bu kızların Elazığ Kız Enstitüsü'nde toplandığı iddiaları gerçeği yansıtmamaktadır. Öncelikle böyle bir uygulamanın gerçekleştirilmesi için, kızların isyan sırasında veya hemen sonrasında toplanması gerekmektedir. Ancak 1939 yılında okula kayıt yapan Tuncelili öğrenci sayısı çok azdır. Ayrıca kontenjanı 75 olan ve yatakhane yetersiz olan bir okulda, çok sayıda kız çocuğunun evlatlık verilmesi işleri pek mümkün görünmemektedir. Böyle bir evlatlık verme süreci olsa bile bunun Avar ve Elazığ Kız Enstitüsü eliyle yapılmadığı değerlendirilmektedir.

Avar'a yönelik bir başka eleştiri ise, kendisinin Kürt kızlarına yönelik asimilasyoncu bir faaliyet yürüterek Türkleştirdiği yönündeki iddialardır. Özellikle günümüzde bölücüler tarafından ifade edilen bu görüş, Kürtlerin haklarını savunmaktan ziyade, Türk düşmanlığının farklı bir şekilde ifade edilmesidir. Öncelikle yapılan bir asimilasyondan ziyade entegrasyon sürecidir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olup, devletin resmi dilini bilmeyenlere yönelik yürütülen uzun süreli eğitim faaliyetleri neticesinde, Tunceli halkının devletiyle kaynaşması sağlanmış ve milletleşme sürecinde önemli adımlar atılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşıyla bütünleşmesinden rahatsız olan kesimlerin, son yıllarda, Tunceli'de, çoğunluğu Zaza olan nüfusun, Kürtleştirilmesine yönelik asimilasyon

gayreti içerisinde oldukları gözlenmektedir. Ayrıca günümüzde, Tunceli'de anadili Türkçeden farklı bir olanlar (genelde Zazaca), gencinden yaşlısına kadar, hem Türkçeyi çok iyi bilirken, kendi anadillerini de çok iyi düzeyde konuşabilmektedir. Eğer asimilasyon amaçlı bir politika yürütülmüş olsaydı, Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılına yaklaşıldığı bugünlerde, böyle bir durum mümkün olamazdı.

Avar'ın, Elazığ'da göreve başladığı yıllarda, modernleşme ve kalkınma hamlesini köyden başlatan, bu nedenle köylülerin eğitimini çok önemseyen bir anlayış Türkiye'yi yönetiyordu. Atatürk'ün veciz ifadesiyle, "Köylü milletin efendisidir." şeklinde özetlenecek bu politikada, köyün kalkınması, ülkenin kalkınması olarak görülüyordu. Demokrat Parti'nin 1950 yılında iktidara gelmesiyle birlikte, bu anlayışta köklü bir değişim yaşanmış, köy merkezli tarım ve hayvancılığa dayalı kalkınma modeli, yerini kent merkezli sanayiye dayalı bir kalkınma modeline bırakmaya başlamıştır. Bu yeni anlayışa göre; kentlerdeki sanayi kuruluşlarının karlılığını artırabilmek için ucuz işgücüne ihtiyaç vardır ve bu nedenle köylülerin kente göç etmesini teşvik eden politikaların yürütülmesi gerekmektedir. Bu politikanın hataları yıllar sonra ortaya çıkmıştır. Avar'ın köy merkezli anlayışın temsilcisi olması ve bu durumun Demokrat Parti iktidarının politikası ile çelişmesi nedeniyle, yerel siyasetçiler ve Elazığ'daki bürokratlar ile bazı sorunlar yaşamıştır. Avar, kendi sağlığını da bozan bu tür mücadeleleri yaşamak yerine, ülkedeki değişim ve dönüşümü zamanında görse ve ona göre bir tercihte bulursa, kendisi ve ailesi açısından her şey daha farklı olabilirdi. Çünkü, siyasi ve bürokratik kadrolarla ters düştüğü, 1950'li yılların ikinci yarısında, yürüttüğü eğitim faaliyetlerinin sonuçları bakımından pek bir faydasının kalmadığı ve kısır döngüye girdiği görülmektedir.

Avar, idealizmi ve kararlılığı ile genç eğitimcilere çok güzel bir örnek teşkil etmektedir. Kendisi ailesinden bile vazgeçip hayatını öğrencilerine adanmış bir eğitimcidir. Ancak günümüzde Avar'a yeterince ilgi gösterilmeyip, kıymeti de tam olarak bilinmemektedir. Bu efsanevi idealist öğretmene, özellikle Tuncelililerin sahiplenmeleri ve hak ettiği vefayı göstermeleri gerekmektedir. "Sıdika Avar" isminin, başta Tunceli olmak üzere, tüm Türkiye genelinde yaşatılması için, bazı okullara Avar'ın adının verilmesi, hatta Tunceli'deki üniversitenin adının "Sıdika Avar Üniversitesi" olarak değiştirilmesi iyi bir ahde vefa örneği olacağı düşünülebilir.

KAYNAKLAR

- Ağar, Ö.K. (1940). Tunceli - Dersim Coğrafyası. İstanbul: Türkiye Basımevi.
- Akar, H. (02.11.2011). "Tokat Kız Enstitüsü Kurucu Müdürü İdealist Eğitimci Sidika Avar Üzerine" <http://www.tokatgazetesi.com/mobil/makale/tokat-kiz-enstitusu-kurucu-muduru-idealiste-egitimci-sidika-avar-uzerine/996> (Erişim Tarihi: 07.07.2019)
- Akgül, S. (1993). "Cumhuriyet Dönemine Kadar Dersim Sorunu". Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi (OTAM) Dergisi, Sayı:4, 1-22.
- Aksoy, B. (1985). Tarihsel Değişim Sürecinde Tunceli. (1. Cilt). İstanbul: Yorum Yayınları.
- Akşin, S. (2001). Türkiye'nin Yakın Tarihi. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Akşit, E.E. (2012). Kızların Sessizliği: Kız Enstitülerinin Uzun Tarihi. (2. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akyüz, Y. (2018). Türk Eğitim Tarihi (M.Ö. 1000 - M.S. 2018) (30. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Altı, A. (2019). "XVIII. Yüzyılda Dersimde Aşiretlerin Eşkıyalık Faaliyetleri". Ş. Yedek. (Editör). Tunceli (Dersim) Tarihinden Kesitler. İstanbul: Hiperyayın, 127-155.
- Arıç, A.S. (2014). "Türkiye'de Kız Enstitüleri: Gelenekten Geleceğe". Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı:20, 193-216.
- Ateş, T. (2002). Türk Devrim Tarihi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Avar, S. (2011). Dağ Çiçeklerim (Anılar). (2. Baskı). S. Akgül (Hazırlayan). Ankara: Berikan Yayınevi.
- Avar, S. (2013). Dağ Çiçeklerim. (6. Baskı). A. Sarıhan, Z. Sarıhan (Yayına Hazırlayanlar). Ankara: Öğretmen Dünyası Yayınları.
- Avar, S. (1939-1959). Özlük Dosyası. (Arşiv Belgeleri)
- Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1965). Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1960-1961. (Yayın No: 465). Ankara, DİE.
- Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1965). Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1961-1965. Ankara, DİE.
- Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1965). Milli Eğitim İstatistikleri Ortaöğretim 1960-1961. (Yayın No: 466). Ankara, DİE.
- Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1965). Milli Eğitim İstatistikleri Ortaöğretim 1961-1965. (Yayın No: 534). Ankara, DİE.
- Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1965). Milli Eğitim İstatistikleri (Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim) 1961-1965. Ankara, DİE.
- Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1969). Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1965-1967. (Yayın No: 587). Ankara, DİE.
- Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1969). Milli Eğitim İstatistikleri (Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim) 1965-1967. (Yayın No: 600). Ankara, DİE.
- Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1970). Milli Eğitim İstatistikleri Ortaöğretim 1965-1967. (Yayın No: 608). Ankara, DİE.
- Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1976). Milli Eğitim İstatistikleri Ortaöğretim 1967-1971. (Yayın No: 761). Ankara, DİE.
- Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1977). Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1967-1972. (Yayın No: 818). Ankara, DİE.
- Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1977). Milli Eğitim İstatistikleri (Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim) 1967-1973. (Yayın No: 802). Ankara, DİE.
- Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı (DİE). (1963). Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1953-1960. (Yayın No: 431). Ankara, DİE.

- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1945). Milli Eğitim İstatistikleri 1942-1943. (Yayın No: 238). Ankara, BİUM.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1945). Milli Eğitim İstatistikleri 1943-1944. Ankara, BİUM.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1945). Milli Eğitim İstatistikleri 1944-1945. (Yayın No: 270). Ankara, BİUM.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1947). Milli Eğitim İstatistikleri 1945-1946. (Yayın No: 280). Ankara, BİUM.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1949). Milli Eğitim İstatistikleri 1946-1947. (Yayın No: 305). Ankara, BİUM.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1949). Milli Eğitim İlköğretim İstatistikleri 1947-1948. (Yayın No: 306). İstanbul, BİUM.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1950). Milli Eğitim İlköğretim İstatistikleri 1948-1949. (Yayın No: 325). İstanbul, BİUM.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1950). Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1948-1949. (Yayın No: 326). İstanbul, BİUM.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1952). Milli Eğitim İlköğretim İstatistikleri 1949-1950. (Yayın No: 334). İstanbul, BİUM.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1952). Milli Eğitim İlköğretim İstatistikleri 1950-1951. Ankara, BİUM.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1952). Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1951-1952. (Yayın No: 355). Ankara, BİUM.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1952). Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1949-1950. (Yayın No: 335). İstanbul, BİUM.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1952). Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1950-1951. (Yayın No: 347). Ankara, BİUM.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1953). Maarif İstatistikleri İlköğretim 1952-1953. (Yayın No: 361). Ankara, BİUM.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1953). Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1951-1952. (Yayın No: 356). Ankara, BİUM.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1954). Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1952-1953. (Yayın No: 367). Ankara, BİUM.
- Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM). (1963). Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1953-1960. (Yayın No: 437). Ankara, BİUM.
- Beriş, H.E. (2003). "Moderniteden Postmoderniteye". M. Türköne (Editör). Siyaset. Ankara: Lotus Yayınevi, 483-521.
- Berkes, N. (2019). Türkiye'de Çağdaşlaşma. (28. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Berman, M. (1994, Ocak). "Katı Olan Herşey Havada Erir Gider: Modernite - Dün, Bugün, Yarın". (Çev. N. Türkoğlu). Marmara İletişim Dergisi, Sayı:5, 253-276. (Orijinal makalenin yayım tarihi 1983).
- Berman, M. (1999). Katı Olan Herşey Buharlaşıyor. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bican, Z. (2009). Sekizinci Şehir İz Bırakanlar. Elazığ: Örnek Ofset Matbaacılık.
- Binbaşıoğlu, C. (1982). Eğitim Düşüncesi tarihi. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınları.
- Bulut, F. (2011). Dersim Raporları. (4. Basım). İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Çağlayan, E. (2018). "Kemalizm'in "Medeniyet Fabrikası": Kız Enstitüleri". Tarih ve Gelecek Dergisi, Cilt:4, Sayı:3, 8-35.
- Çalak, I.E. (2008). Modernleşme, Nötralizasyon ve Mekan: Modernleşme Süreçlerinin Nötralizasyon Bağlamında 19. Yüzyıl Mekan Örnekleri Üzerinden İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Çay, A. (1985). *"Tunceli Mezartaşları ve Türk Kültüründeki Yeri"*. Türk Kültürü Araştırmaları, Yıl: XXIII / 1-2, Ankara, 153-169.
- Demir, C. (2010). *Osmanlı ve Cumhuriyet Döneminde Dersim*. (2. Baskı). İstanbul: Umut Yayıncılık.
- Demir, G.T., Altunay Şam, E. (2017). *"Millet Mekteplerinin Fikri Temelini Oluşturan Halk Dershane ve Konferansları Talimatnamesi Üzerine Bir İnceleme"*. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (ASOS Journal), Yıl:5, Sayı:49, s.337-350.
- Demirhan, A. (1992). *Modernlik*. İstanbul: Ağaç Yayınları.
- Der Loo, H.V., Reijen, W.V. (2003). *Modernleşmenin Paradoksları*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Ekmekçi, S. (2012). *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Sisteminde Ayşe Sıdika Avar ve Eğitim Faaliyetleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğü. (2010). *Elazığ Eğitim Tarihi*. Elazığ: Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü Yayınları, No:2.
- Elazığ Öğretmen Sıdika Avar Kız Teknik ve Meslek Lisesi. (Mayıs 2010). *"Hatun Tuna ile Görüşme"*. Dağ Çiçekleri Dergisi, Sayı:3, 7.
- Elazığ Öğretmen Sıdika Avar Kız Teknik ve Meslek Lisesi. (Mayıs 2011). *"Gülderen Dülger ile Görüşme"*. Dağ Çiçekleri Dergisi, Sayı:4, 14.
- Elazığ Öğretmen Sıdika Avar Kız Teknik ve Meslek Lisesi. (Mayıs 2011). *"Nurhan Köse (Ekinci) ile Görüşme"*. Dağ Çiçekleri Dergisi, Sayı:5, 10.
- Elazığ Öğretmen Sıdika Avar Kız Teknik ve Meslek Lisesi. (Mayıs 2011). *"Süheyla Gündüz (Topuz) ile Görüşme"*. Dağ Çiçekleri Dergisi, Sayı:5, 11.
- Elazığ Öğretmen Sıdika Avar Kız Teknik ve Meslek Lisesi. (Mayıs 2011). *"Melahat Demirci ile Görüşme"*. Dağ Çiçekleri Dergisi, Sayı:5, 11.
- Eroğlu, H. (1982). *Türk İnkılap Tarihi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Fırat'ın Sesi Gazetesi. (2010). *"Elazığ'da Bir Eğitim Akıncısı"*. Elazığ, 12-13.
- Giddens, A. (2010). *Modernliğin Sonuçları*. (Çev. E. Kuşdil). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gök, F. (2011). *"Türkiye Cumhuriyeti'nin Erken Dönemlerinde Kız Enstitüleri"*. M. Carlson, A. Rabo, F. Gök (Derleyenler). *Çok Kültürlü Toplumlarda Eğitim: Türkiye ve İsveç'ten Örnekler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 97-111.
- Göle, N. (1991). *Modern Mahrem*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gül, A. (2015). *"İnsan-Mekân İlişkisi Üzerine (Dersim Bölgesi Örneği XVI-XX. Yüzyıllar)"*. Turkish Studies, Cilt:10, Sayı:5, 159-182.
- Gül, M. (2003). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*. Ankara: Barış Kitabevi.
- Güven, İ. (2014). *Türk Eğitim Tarihi (Dördüncü Baskı)*. Ankara: Pegem Yayınları.
- İnternet: <http://carsancak.com/> (Erişim Tarihi: 07.08.2019)
- İnternet: <http://pulumur.gov.tr/tarihce> (Erişim Tarihi: 07.08.2019)
- İnternet: <http://www.itu.edu.tr/itu-hakkında/genel/tarihce> (Erişim Tarihi: 22.03.2019).
- İnternet: <http://www.kafkasevi.com/index.php/article/detail/441> (Erişim Tarihi: 07.08.2019)
- İnternet: <http://www.nazimiye.gov.tr/tarihi> (Erişim Tarihi: 07.08.2019)
- İnternet: <http://www.yenisafak.com/secim-1950/secim-sonuclari> (Erişim Tarihi: 02.06.2019)
- İnternet: <http://www.yenisafak.com/secim-1957/secim-sonuclari> (Erişim Tarihi: 02.06.2019)
- İnternet: <https://aciltip.com/konjonktivite> (Erişim Tarihi: 26.06.2019)
- İnternet: <https://www.ankara.edu.tr/kurumsal/tanitim/tarihce/> (Erişim Tarihi: 22.03.2019).
- İnternet: <https://www.biyografya.com/biyografi/721> (Erişim Tarihi: 07.07.2019)
- İnternet: <https://www.hemensaglik.com/makale/nevrasteni> (Erişim Tarihi: 26.06.2019)

- İnternet: <https://www.psikolojik.gen.tr/nevrasteni.html> (Erişim Tarihi: 26.06.2019)
- Jeanniere, E. (1992, Ağustos). "*Modernite Nedir?*". (Çev. N.T. Küçük). İstanbul: Birikim, Sayı: 40, 79-83.
- Kahya, E. (1999). "*Batılılaşma Hareketleri Çerçevesinde Osmanlılara Bilimsel Yapılanmanın Kısa Bir Değerlendirmesi*". Türk Yurdu Dergisi, Sayı: 148-149, 40-47.
- Karpat, K. (2010). Osmanlı Nüfusu (1830-1914). (Çev. Bahar Tırnakçı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kaya, A. (2004). Tunceli (Dersim) Kültürü. (Üçüncü Basım). İstanbul: Can Yayınları.
- Kaya, A. (2010). Başlangıcından Günümüze Dersim Tarihi. İstanbul: Demos Yayınları.
- Kılınçkaya, D. (2001). "*Osmanlı Devleti'nin Gerilemesi ve Yenileşme Çabaları*". T.F. Ertan (Editör). Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (3. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kunt, M., Faroqhi, S., Yurdaydın, H.G., Ödekan, A., Akşin, S., Toprak, Z. (2014). Türkiye Tarihi-3: Osmanlı Devleti (1600-1908) (12. Baskı). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kuran, A.B. (1956). Osmanlı İmparatorluğu'nda İnkılap Hareketleri ve Milli Mücadele. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kuran, E. (1976). "*Osmanlı İmparatorluğu'nda Yenileşme Hareketleri*". Türk Dünyası El Kitabı. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1003-1016.
- Kuran, E. (1999). "*Osmanlı Türklerinin Batıyı Algılamaları (1839'a Kadar)*". Türk Yurdu Dergisi, Sayı: 148-149, 37-39.
- Küçükcalay, A.M. (2001). Coğrafi Keşifler ve Ekonomiler: Avrupa ve Osmanlı Devleti. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Lewis, B. (1984). Modern Türkiye'nin Doğuşu. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Mardin, Ş. (1993). İdeoloji (İkinci Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mardin, Ş. (2017). Türkiye'de Toplum ve Siyaset (23. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Millet Meclisi Tutanak Dergisi. (05.07.1972). Dönem:3, Cilt:26, Toplantı:3, Birleşim:120. https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d03/c026/mm__03026120.pdf (Erişim Tarihi: 01.08.2019)
- Oran, H. (1993). Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri. İzmir: Dikili Belediyesi Kültür Yayınları.
- Ozankaya, Ö. (2003). Cumhuriyet Çınarı. İstanbul, Cem Yayınevi.
- Özdemir, A.R. (2015). Dersim'de Eğitim (1848-1908). İstanbul: İdil Yayıncılık.
- Özkan, E. (2019). "*Aşiret Mekteplerinin Oluşumu ve Dersim'deki Yansımaları*". Ş. Yedek (Editör). Tunceli (Dersim) Tarihinden Kesitler. İstanbul: Hiperyayın, 57-78.
- Özkerem, A. (2003). Modernleşme Teorileri ve Postmodern Durum. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Sarı, M., Uz, E. (2017). "*Cumhuriyet Döneminde Köy Eğitim Kurulları*". Turkish, History Education Journal (TUHED), Cilt:6, Sayı:1, 29-55.
- Sarıtaş, M. (1999). "*Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Geçişin Sosyo-Ekonomik Dinamikleri*". Türk Yurdu Dergisi, Sayı: 148-149, 88-96.
- Sertel, S. (2012). Cumhuriyet Döneminde Tunceli (1940-1970). Yayımlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Sertel, S. (2013, Eylül). "*1927 Nüfus Sayımı Sonuçlarına Göre Dersim'de Nüfus*". 2. Uluslararası Tunceli (Dersim) Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Tunceli, 194-208.
- Sertel, S. (2014). "*Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Genel Nüfus Sayımına Göre Dersim Bölgesinde Demografik Yapı*". Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:24, Sayı:1, 269-282.
- Sertel, S. (2015). "*1927 Nüfus Sayımı Sonuçlarına Göre Elazığ Nüfusu*". Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:25, Sayı:1, 303-316.

- Sertel, S., Sanyürek, B. (2018). "Bingöl'de Meydana Gelen Afetler Ve Alınan Tedbirler (1934-1972)". Social Mentality and Researcher Thinkers Journal (Smart Journal), Cilt:4, Sayı:11, 363-388.
- Sezer, A. (2001). "Atatürk Dönemi İç Politika". T.F. Ertan (Editör). Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (3. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Somel, S.A. (2000). "Osmanlı Modernleşme Sürecinde Kız Eğitimi". Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi, Yıl:5, Sayı:10, 223-238.
- Tarıkahya, E., Günaydın, A.N. (2010). Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi. Sivas: Asitan Yayıncılık.
- Taşkın, Ü. (2013). "Maarif Salnamelerinde Mamuratülaziz". The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS), Cilt:6, Sayı:3, 1327-1353.
- Tezcan, M. (1995). Toplumsal Değişme. Ankara: Feryal Matbaası.
- Toparlak, B. (2016). "Türkiye Cumhuriyeti'nde Dördüncü Umumi Müfettişliğin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Faaliyetleri". Akademik Bakış Dergisi, Sayı:53, 222-238.
- Touraine, A. (2004). Modernliğin Eleştirisi. (Çev. H. Tufan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tunceli Valiliği. (1973). Tunceli İl Yıllığı. Ankara.
- Turan, O. (2004). Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi. (8. Baskı). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Türer, A. (2011). Türk Eğitim Tarihi. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uçarol, R. (1989). "Yakın Çağ başlarında Osmanlı İmparatorluğu". Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi (Cilt:11). İstanbul: Çağ Yayınları.
- Ulus, 19.01.1956.
- Unat, N.A. (1990). "Sosyal Bilimlerde Yeni Gelişmeler: Modernizm / Post-Modernizm". Toplum ve Bilim Dergisi, Sayı:48-49.
- Ünal, M.A. (1999). XVI. Yüzyılda Çemişgezek Sancağı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yapıcı, S. (2013). Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Dersim Sancağı (1869-1908). Tunceli, Tunceli Üniversitesi Yayınları.
- Yavuz, Ş.G. (2005). Türkiye'de Modernleşme Sürecinde Devlet Geleneğinin Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yazıcı, H., Akpınar, E., Şahin, İ.F. (2005). "Doğu Anadolu Bölgesi'nde Hızla Nüfus Kaybeden Tipik Bir İlçe Merkezi: Pülümür". Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt:10, Sayı:13, 7-30.
- Yedek, Ş. (2017). "Meclis-İ Mebusan'da Mamuretülaziz (Elazığ) Mebusları ve Faaliyetleri (1877-1920)". Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:5, Sayı:10, 5-21.
- Yedek, Ş. (2019). "Maarif Teftiş Raporlarına Göre Dersim'de Eğitim (1915)". Ş. Yedek. (Editör). Tunceli (Dersim) Tarihinden Kesitler. İstanbul: Hiperyayın, 11-56.
- Yıldız, H. (2013, Eylül). "Osmanlı Yenileşme Döneminde Dersim Sancağı'nda Eğitim". 2. Uluslararası Tunceli (Dersim) Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Tunceli, 122-161.
- Yıldız, H.D. (1989). "Türkiye Cumhuriyeti". Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi (Cilt:12). İstanbul: Çağ Yayınları.
- Yılmazçelik, İ. (2011). Osmanlı Devleti Döneminde Dersim Sancağı: İdari, İktisadi ve Sosyal Hayat. Ankara: Kripto Kitaplar.
- Yolga, M.Z., Halaçoğlu, A., Yılmazçelik, İ. (1994). Dersim (Tunceli) Tarihi. Ankara: Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı Yayınları.
- Yücer, N. (2010). Cumhuriyet Dönemi'nde Köye Öğretmen Yetiştiren Kurumlar ve Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

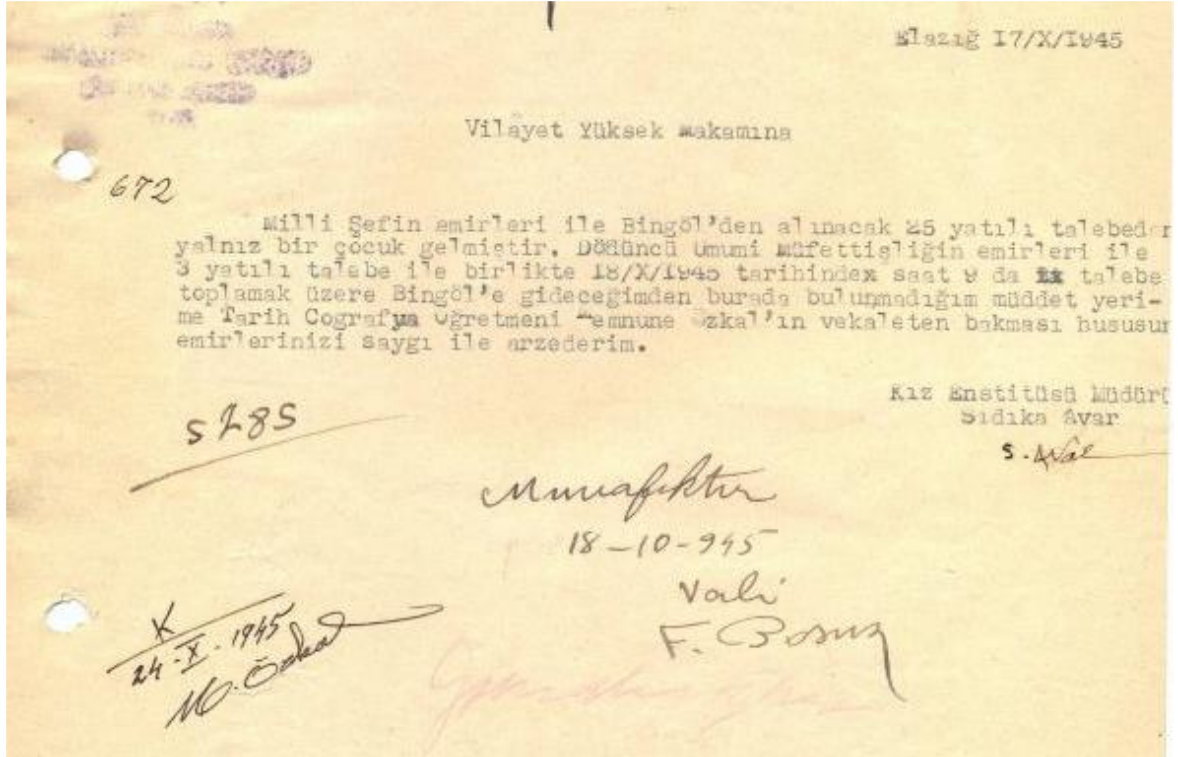
Zelyut, R. (2011). Dersim İsyancıları ve Seyit Rıza Gerçeği. (8. Baskı). Ankara: Kripto Kitaplar.

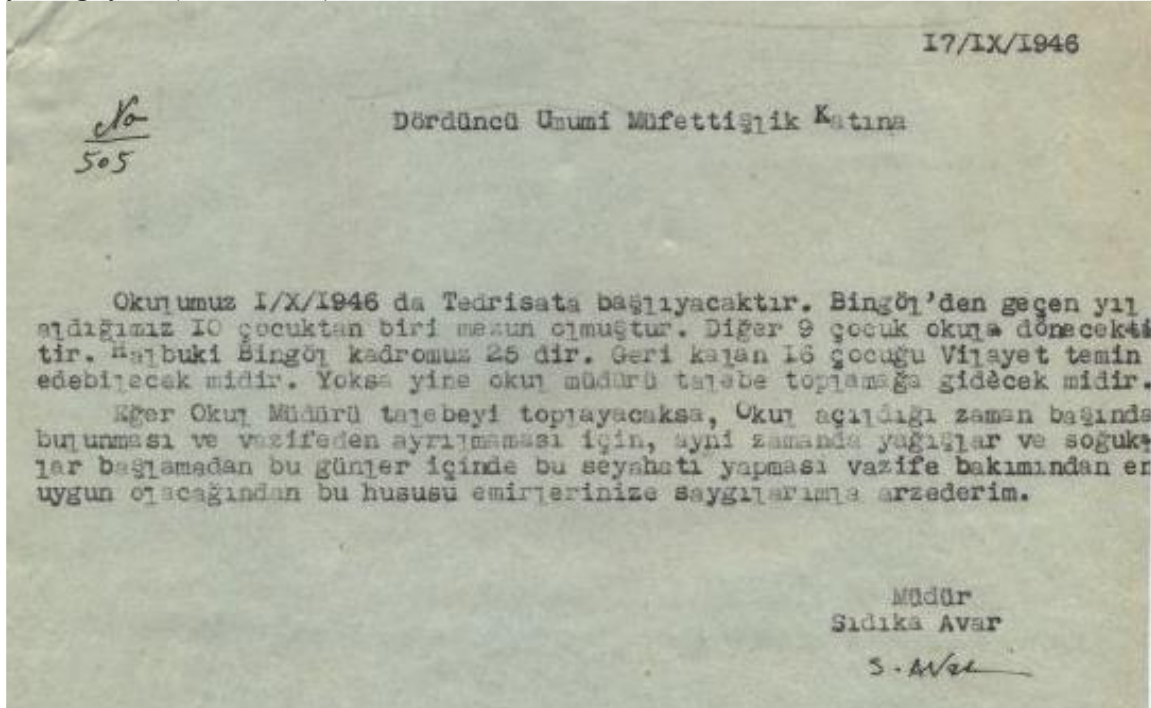

EKLER

EK-1. İsmet İnönü'nün Bingöl'den öğrenci toplanmasına dair talimatları doğrultusunda yapılanlar (17.10.1945)

EK-2. Sıdika Avar'ın Bingöl'deki öğrenciler ile ilgili Dördüncü Umum Müfettişliği'ne yazdığı yazı (17.09.1946)

EK-3. Dördüncü Umum Müfettişliği'nin, Bingöl'deki öğrenciler ile ilgili Sıdka Avar'a yazdığı cevabi yazı (21.09.1946)

T. C.
DÖRDÜNCÜ
UMUMİ MÜFETTİŞLİK
Maarif Müşavirliği
Sayı: Özel: Genel:

Elazığ : 21 Eylül 1946
Özü : _____

248 - 1076

Eki:

Kız Enstitüsü Müdürlüğüne
Elazığ

17/IX/1946 Gün ve 505 sayılı yazı karşılığıdır:
Bingöl'de bulunan 9 öğrenci ile bu sene alınacak
16 kız çocuğumahallinde kayıt ederek beraber getirmeniz
için Bingöl'e gitmeniz uygun görülmüştür.
Derslerin başlamasına az bir zaman kaldığından
havalar bozulmadan hemen hareket etmeniz faydalıdır.
Gereken işlemin yapılmasını gayretinizden bekler
başarılar dilerim.

4.Genel Müfettiş
Korg.
Ekrem Baydar
E. Baydar

Not: Genel Müfettişliten bir kamyonet verilecektir.

407 K.
21. IX. 1946
S. Avar

Cevaplarda Müşavirlik adının, tarih ve numarasının yazılması

2

EK-4. Sıdka Avar'ın Bingöl'deki öğrencilerin toplanması ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (03.10.1946)

3/X/1946

Milli Eğitim Müdürlüğüne

528

Dördüncü Umumi Müfettişliğin emirleri ile Bingöl Vilayetinden talebe toplanmak üzere bu gün saat 9 da Müfettişliğin kamyonu ile Bingöl'e hareket edeceğim.

Bu unmadığım süre içinde Muavin Bedia Dalokayın yerime vakalet etmesi hususuna dehaletlerinizi saygı ile arz ederim.

Müdür
Sıdka Avar
S. Avar

EK-5. Sıdika Avar'ın Bingöl'deki öğrencilerin toplanması ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (26.09.1949)

673

J. mol.

26/IX/1949

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Blaziz

Bingöl'ün, yolu kapanma tehlikesi olan ilçelerinden öğrenci toplamak üzere 26/IX/1949 perşembe günü hareket etmeğe, Burada bulunmadığım zaman da yerime Müdür yardımcısı Nezahat Kılıç'ın vekâlet etmesi hususuna delâletlerinizi saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdika Avar
S. Avar

EK-6. Sıdka Avar'ın Bingöl'deki öğrencilerin toplanması ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (13.10.1949)

13/X/1949

714

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

Bingöl'den talebe getirmek üzere 29/IX/949 tarihinde hareket etmeğlim için 26/IX/949 tarih ve 673 sayılı yazınızla müsaade istenmişti,
sayın Millî Eğitim Bakanının memleketimize teşrifin dolayısıyla gidemedim . 14/X/1949 tarihinde Bingöl ve ilçelerine hareket etmeğlim gine dönüncüye kadar yerime Müdür yardımcısı Nezahat Kılıç'ın vekale etmesi hususuna müsaadelerinizi saygı ile arz ederim,

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdka Avar
S-Avar

EK-7. Sıdka Avar'ın Bingöl'deki öğrencilerin toplanması ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (27.10.1949)

M d. 2 -

27/X/1949

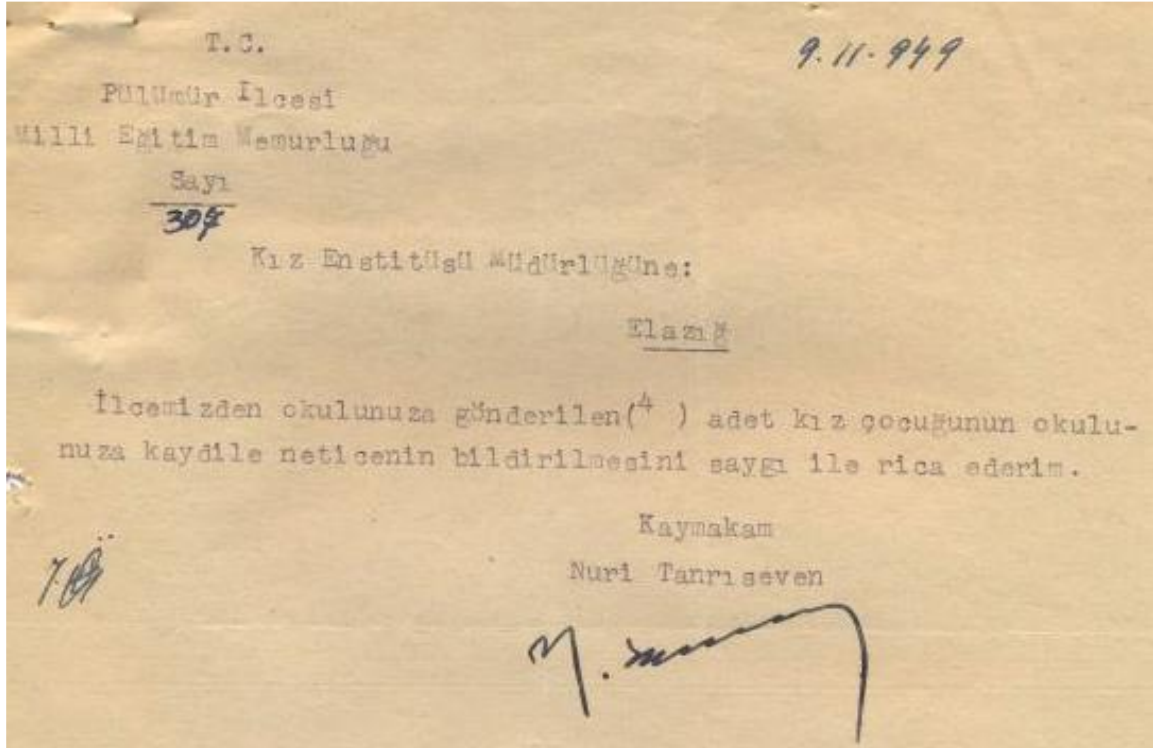
761

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

28/X/1949 Cuma günü vâgiden öğrenci getirmek üzere (yolların kapanması tehlikesi olduğundan) Kığıya hareket edeceğimi, önünceye kadar yerime muavin nezahat Kılıç'ın vekalet etmesi hususunu delaletlerinize saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdka Avar
S. Avar

EK-8. Pülümür Kaymakamlığı'nın, Elazığ Kız Enstitüsü'ne kaydedilmek üzere gönderdiği kız çocukları ile ilgili yazı (09.11.1949)

EK-9. Elazığ Kız Enstitüsü Müdürlüğü'nün, Pülümür Kaymakamlığı'nın bilgi talebine karşılık Elazığ İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (24.11.1949)

844

Ad.Ş.

24/XI/949

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

Pülümür Kaymakamlığı tarafından Okulumuz yatılı kısmına alınmak için gönderilen üç çocuğun yaşları küçük olduğundan, okula alınma şartlarını haiz olmadıklarından bu çocukları iade etmek üzere 25/XI/1949 Cuma günü Pülümür'e hareket edeceğimi,

Dönünceye kadar yerine Müdür yardımcısı Nezahat Kılıç'ın vekalet etmesi hususunu emirlerinize saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-10. Sıdika Avar'a Milli Eğitim Bakanı tarafından verilen Teşekkür Belgesi
(24.11.1949)

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Teknik Öğretim Müdürlüğü
Kız Sayı: 28204
Ankara, ____/____/19
Özet :

Sıdika Avar
Kız Enstitüsü Müdürü
Elazığ

Yaptırılan denetleme sonucunda görevinizi özenefek ve iyi bir şekilde başardığınız anlaşılmıştır .
Bu gayretinizden ötürü teşekkür eder, verimli ve üstün başarılı çalışmanızın bundan sonra da aynı istek ve hızla devamını beklerim .

M. Eğ. Bakanı
T. Bayraktar

24/XI/1949

EK-11. Sıdıka Avar'ın, Hozat'taki öğrencileri toplamak için yola çıkacağına dair, Elazığ İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (16.11.1950)

685

16/XI/1950

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

17/XI/1950 Cuma günü Yatılı öğrenci toplamak üzere Hozat ve köylerine hareket eteceğimi, önüncüye kadar yerine Müdür Yardımcısı Memnune Üzkal'ın vekalet ettiği hususunu emirlerinizle saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-12. Sıdıka Avar'ın, Bingöl'deki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (23.05.1951)

296

23/V/1951

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı öğrencileri velilerine teslim etmek üzere 24/V/1951 tarihinde Bingöl'e hareket edeceğimi,
Burada bulunmadığım zaman yerime Muavin Memnune Özkalın vekalet etmesi hususunu emirlerinize saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-13. Sıdıka Avar'ın, Pülümür'deki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (29.05.1951)

301

29/V/1951

Millî Eğitim Müdürlüğüne

Pülümürlü çocukları velilerine teslim etmek üzere bu gün Pülümür
e hareket edeceğimi,
Burada bulunmadığım zaman yerime Muavin Memnune Üzkal'ın vekâlet
etmesi hususunu emirlerinize saygılarımla arz ederim.

Kız İstifası Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-14. Sıdıka Avar'ın, Nazımiye'deki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (04.06.1951)

310

4/VI/1951

millî eğitim müdürlüğüne
hazır

Yatılı öğrencileri Nazımiye'ye götürmek üzere 5/VI/1951
Salı günü hareket edeceğimi, dönünceye kadar yerine Müdür
Yardımcısı Meannune Özkal'ın vekalet etmesi hususunu emirleri-
nize saygılarımla arz ederim.

Kız İstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-15. Sıdika Avar'ın, Kiğı'daki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (16.06.1951)

345

16/VI/1951

Millî Eğitim Müdürlüğüne

Yetili çocukların Kiğıya götürmek üzere 17/6/1951 Pazar günü hareket edeceğimi,

Burada bulunmadığım zaman yerime Muavin Memnune Üzkel'in vekâlet etmesi hususunu emirlerinize saygılarımla arz ederim.

Kız İstisnası Müdürü
Sıdika Avar
S. Avar

EK-16. Sıdıka Avar'ın, Mazgirt'teki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (28.05.1952)

293

28/V/1952

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı Öğrencileri köylerine götürmek üzere 29/V/1952 Perşembe
günü Mazkirt kazasına hareket edeceğimi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-17. Sıdıka Avar'ın, Bingöl'deki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (10.06.1952)

320

10/VI/1952

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elâzığ

Yatılı öğrencileri köylerine götürmek üzere 12/VI/1952
Çarşamba günü Bingöl'e hareket edeceğimi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-18. Sıdıka Avar'ın, Kiğı'daki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (21.06.1952)

Mad.

21/VI/1952

397

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

15 yatılı öğrenciyi Kiğı'ya götüreceğinden 22/VI/1952 Tarihinde
Kiğıya hareket edeceğimi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-19. Sıdıka Avar'ın, Kiğı'daki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (10.10.1952)

576

Şahsı

10/X/1952

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elasığ

Yatılı talebeyi getirmek üzere bu gün Kiğı'ya hareket edeceğim,
Burada bulunmadığım müddet Kız Enstitüsü Müdür Vekilliğine Muavin Memnune Özkal, Kız Öğretmen Okuluna Coğrafya B.Öğretmeni Meliha Alagöz'ün bakmasına müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-20. Sıdıka Avar'ın, Pülümür'deki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (17.10.1952)

528

17/X/1952

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

Pülümür'den ve Mezralarından yatılı öğrencileri getirmek üzere
Tren yolu ile bu gün hareket edeceğimi,
Burada bulunmadığım zaman Enstitü'ye Muavin Memnune Özkal ve
Öğretmen Okuluna Meliha Alagöz'ün, Müdür yerine bakmalarına müsaadele-
rinizi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-21. Sıdika Avar'ın, Bingöl'deki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (31.10.1952)

614

Şah. Ned.

31/X/1952

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı öğrencileri getirmek üzere bu gün Bingöl'e hareket edeceğim.
Burada bulunmadığım süre Kız Enstitüsünde Müşrin Memnune Özkal'ın,
Kız Öğretmen Okulunda, Muavin Meliha Alagöz'ün yerime vekalet etmelerine
müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdika Avar
S. Avar

EK-22. Sıdıka Avar'ın, Nazımiye'deki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (14.11.1952)

663

11.11.1952

14/XI/1952

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

Nazimiyeli Çocukları getirmek üzere 14/XI/1952 Cuma günü Nazımiye'ye hareket edeceğimi, Dönüncüye kadar Kız Enstitüsüne Memnune Özkal'ın, Öğretmen Okuluna Meliha "lagöz"ün vekâlet etmesi hususuna emirlerinizi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-23. Sıdıka Avar'ın, Pülümür ve Nazımiye'deki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (20.05.1953)

257

20/V/1953

257-241

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

Pülümür ve Nazımiye çocukları köylerine götürmek üzere 20/V/1953 günü hareket edeceğimi, dönüncüye kadar Kız Enstitüsüne Muavin Memnune Özkal'ın, Öğretmen okuluna Muavin Meliha Alagöz'ün vekalet edeceğini saygılarımla arz ederim.

NOT: Rahatsız olduğumdan hem bana yardım etmek ve hem de talebe dağıtma ve toplama işlerini öğretmek üzere Muavin Fahriye Çokgürses'i de beraberimde götürdüğüm arz olunur.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-24. Sıdka Avar'ın, Mazgirt, Muhundu ve köylerindeki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (05.06.1953)

237

5/6/1953

25723-288

Milli Eğitim Müdürlüğüne

Atılı öğrencileri evlerine götürmek üzere 6/6/1953 Cumartesi günü Mazkirt, Muhundu ve köylerine gideceğimi, Burada bulunmadığım müddet Kız Enstitüsünde yerine Muavin, "em-
"une Özkal'ın, Kız Öğretmen Okulunda Muavin "eliha Alagöz'ün vekalet etmesi hususuna müsaadeleriniz saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdka Avar
S. Avar

EK-25. Sıdka Avar'ın, Bingöl'e öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (11.06.1953)

257
257-267
11/6/1953

Millî Eğitim Müdürlüğüne

Yatılı öğrencileri evlerine götürmek üzere 11/6/1953 Perşembe günü Bingöl'e hareket edeceğimi, -
Burada bulunmadığım müddet, iz Enstitüsüne Muavin Memnune Uenal, Öğretmen Okuluna Muavin Meliha Alagöz'ün vekalet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdka Avar
S. Avar

EK-26. Sıdika Avar'ın, Kiğı'daki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (25.06.1953)

257

25/6/1953

257.291

Millî Eğitim Müdürlüğüne

Yatılı öğrencileri Köylerine götürmek üzere 26/6/1953 Cuma
günü Kiğı'ya hareket edeceğimi,
Burada bulunmadığım zaman yerime Enstitüde Muavin Memnune
Özkal Kız, Öğretmen okulunda Muavin Meliha Alagöz'ün vekâlet etmeleri
hissuna müsaadelerinizi saygıyla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdika Avar
S. Avar

EK-27. Sıdıka Avar'ın, Mazgirt'teki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (29.09.1953)

257

29/9/1953

257.13.464

Millî Eğitim Müdürlüğüne

Bu gün Mazgirt'e, yetmiş talebeyi getirmek üzere , hareket edeceğimi, burada bulunacağım zaman ^Az Enstitüsüne Muavin Memnune Özkan'ın Kız Öğretmen Okuluna da Muavin elibe Ağabz'ın vaktiyle etmesi hususuna müsaadelerinizi saygı ile rica ederim.

Kız Enstitüsü MÜDÜRÜ
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-28. Sıdka Avar'ın, Kiğı'daki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (06.10.1953)

257

6/X/1953

257.23-514

Milli Eğitim Müdürlüğüne

Yatılı Öğrencileri getirmek üzere Bu gün Kiğı'ya hareket edeceğimi, Burada bulunmadığım müddet Enstitüye Muavin Memnune Oğral, Kız Öğretmen Okuluna Muavin Meliha Alagöz'ün vekâlet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdka Avar
S. Avar

EK-29. Sıdka Avar'ın, Bingöl'deki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (10.10.1953)

257.23-554

257

10/X/1953

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elâzığ

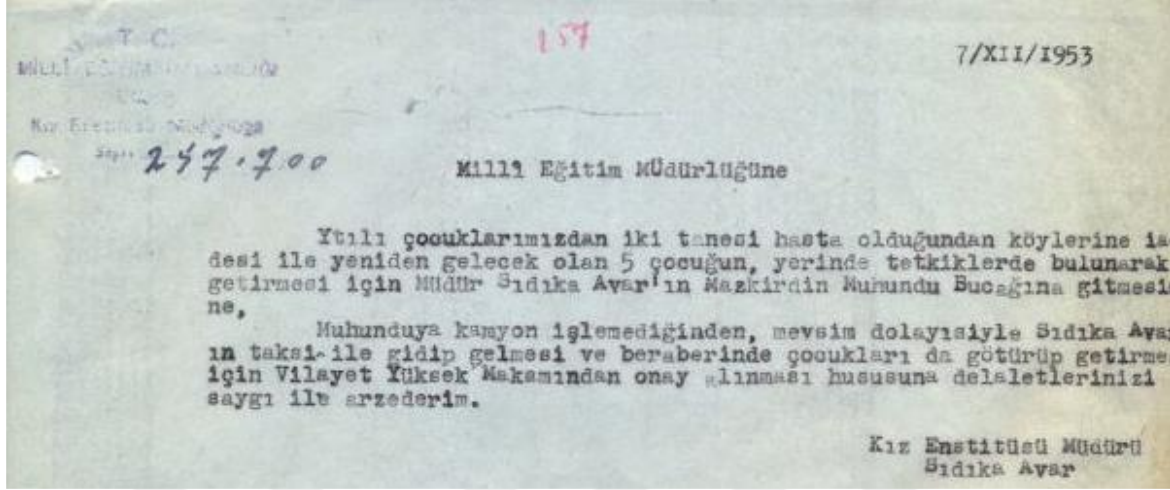
Yatıl öğrencileri getirmek üzere 12/X/1953 Pazartesi günü B-
göle hareket edeceğimi,
Burada bulunmadığım müddet Entitüye Muavin Memnune Özkalin, K
Öğretmen okuluna Meliha Alagöz'un vekâlet etmesi hususuna müsaade
rinizi saygıyla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdka Avar
s.Avar

EK-30. Sıdıka Avar'ın, Pülümür ve Nazımiye'deki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (22.10.1953)

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
MILLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
257
22/10/1953
Millî Eğitim Müdürlüğüne
Yatılı talebeyi toplamak üzere bu gün, Pülümür ve Nazımiye hareket edeceğimi,
Burada bulunduğım müddet Kız Enstitüsüne Muavin Memnune Ozkıl'ın, Kız Öğretmen Okuluna Muavin Meliha Alagözün vekâlet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.
Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-31. Sıdıka Avar'ın, Mazgirt'in Muhundu bucağından gelen hasta öğrencileri ailelerine teslim etmesi ve buradaki daha önce kayıtlı olan beş öğrencinin tekrar okula alınmaları ile ilgili İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (07.12.1953)

EK-32. Sıdika Avar'ın, Nazımiye'deki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (25.05.1954)

257

25/5/1954

257.23-252

Maarif Müdürlüğüne

Yatılı öğrencileri köylerine götürmek üzere 26/5/1954 te Muavin Memnune Üzkal ile Nazımiye'ye hareket ettiğimizi,

Burada bulunmadığım müddet Muavin Fahriye Çokgürses'in yerine vekâlet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdika Avar
S. Avar

EK-33. Sıdıka Avar'ın, Muhundu'daki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (11.06.1954)

257-277

257

11-6-954

M. Sarif Müdürlüğüne

Yatılı Öğrencilerin köylerine velilerine teslim etmek üzere
11/6/1954 Cuma günü Artıhan yolu ile Muhunduya hareket edeceğini,
Burada bulunmadığı müddet yerime Maavin kemune Ozkal'in vaka
let etmesi hususuna müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-34. Sıdıka Avar'ın, Kiğı ve Bingöl'deki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (24.06.1954)

257-301

257

24/6/1954

Özet: Yatılı talebeleri götürmek üzere Kiğı ve Bingöl'e hareket edeceğim H.

Maarif Müdürlüğüne

Okulumuz yatılı öğrencilerini köylerine teslim etmek üzere 24/6/1954 Tarihinde Kiğı ve Bingöl'e hareket edeceğimi ,

Burada bulunmadığım müddet yerime Muavin Memnune Öznel'in vekâlet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-35. Sıdıka Avar'ın, Pülümür ve Nazımiye'deki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (01.10.1954)

257

1/X/1954

257.23-433

Maarif Müdürlüğüne

Yatılı talebeyi getirmek üzere 5/X/1954 Tarihinde Nazımiye ve Pülümüre hareket edeceğimi,

Burada bulunsadığım müddet yerime memnune Üzkal'ın vekâlet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-36. Sıdıka Avar'ın, Nazımiye'deki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (11.10.1954)

257

11/X/1954

257.23-467

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı talebeleri getirmek üzere Nazımiye gideceğim ve velce arz edilmmişti. Gidişim tehir edildiğinden bu gün Nazımiye'ye hareket edeceğimi, dönüşüme kadar yerime Muavin Memnune Ozkal'ın vekalet etmesi hususuna mizaadelerinizi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar

EK-37. Sıdika Avar'ın, Kiğı ve Bingöl'deki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (23.10.1954)

257

23/X/1954

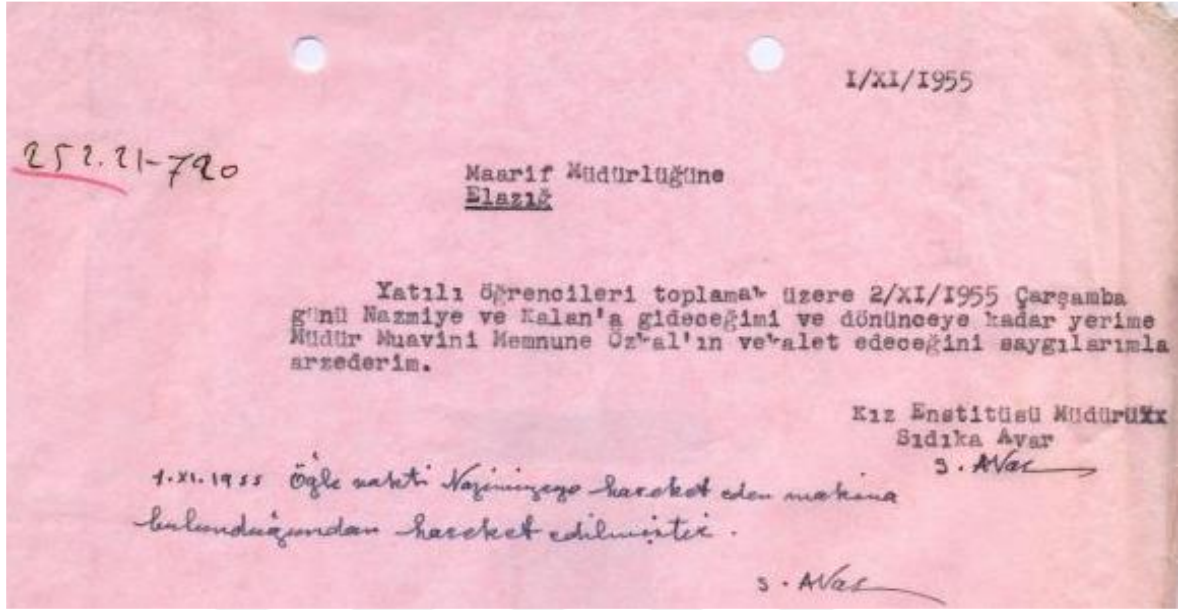
257.23-524

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

24/X/1954 Pazar günü Maarifin kamyonu ile Kiğı - Bingöl'e
Yatılı talebeleri getirmek üzere hareket edeceğimi,
Burada bulunmadığım müddet yerime Muavin Memnune Ozkal'ın
in vekâlet etmesi hususuna mîsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdika Avar
S. Avar

EK-38. Sıdıka Avar'ın, Nazımiye ve Kalan'daki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (01.11.1955)

EK-39. Sıdka Avar'ın, Kiğı'daki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (10.11.1955)

10/XI/1955

252.21-733

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

- Yatılı Öğrencileri getirmek üzere, il^{le} vasıta ile , Kiğı'ya hareket etmemi.
Burada bulunmadığım müddet yerine Müdür Yardımcısı Behice Ağa-
oğlunun vââlet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdka Avar

10-XI-955 ile gitti.

EK-40. Sıdıka Avar'ın, Bingöl'deki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (15.11.1955)

2.21-760

15/XI/1955

Maarif Müdürlüğüne
ELAZIĞ

Öğulumuz yatılı öğrencilerini getirmek üzere 16/XI/1955 Tarihinde Bingöl'e hareket etmekte,

Burada bulunmadığım müddet yerime Bağcıoğlu Memnune Çatal'ın vekalet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-41. Sıdıka Avar'ın, Pülümür, Mazgirt, Nazımiye ve Bingöl'deki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (22.05.1956)

252.21 - 249 22/5/1956

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı Öğrencileri Köylerine götürüp Velilerine teslim etmek üzere,
20/5/1956 Tarihinde Pülümür, 23/5/1956 tarihinde Mazkirt'e hareket edeceğim,
Mazkirdi müteakip Nazımiye, Bingöl ve Kığı'ya gideceğimi,
Burada bulunmadığım müddet yerine Muavin Memnune Özkal'in vekalet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
s. Avar.

EK-42. Sıdka Avar'ın, Kiğı'daki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (13.06.1956)

13/VI/1956

252-21-278

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı talebeleri köylerine götürüp velilerine teslim etmek üzere
bu gün Kiğı'ya hareket edeceğimi,
Bunlara bulunmadığım müddet yerine M.avin Fahriye Çokgürses'in vekâlet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdka Avar
S. Avar

EK-43. Sıdka Avar'ın, Mazgirt'teki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (25.09.1956)

25/IX/1956

25.09.1956-435

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Okulumuz yatılı talebelerinden Mazkirt bölgesinde bulunanları getirmek üzere 26/IX/1956 tarihinde Mazkirt'e hareket etmekteyim.

Burada bulunmadığım müddet yerine Fizik Kimya Öğretmeni Şadiye Özdal'ın vekâlet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdka Avar

S. Avar

EK-44. Sıdıka Avar'ın, Nazımiye'deki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (03.10.1956)

252.21.450

3/X/1956

Özet:Müdür Sıdıka Avar'ın
Nazımiye gitmesi H.

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı çocukları getirmek üzere bu gün Nazımiye hareket edeceğimi,
Burada bulunmadığım müddet yerine Matematik Öğretmeni Sabahat Hanaga
sının vekâlet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar

S. Avar

EK-45. Sıdıka Avar'ın, Bingöl'deki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (12.10.1956)

252-21-477

12/X/1956

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Bu gün, Yatılı çocukları getirmek üzere, Bingöl'e hareket edeceğimi,
Burada bulunmadığım müddet yerine Fizik Kimya Öğretmeni Sadiye Öz-
dal'ın vekâlet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim:

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-46. Sıdka Avar'ın, Kiğı'daki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (18.10.1956)

258.21-499

18/10/1956

Özet: Müdür Sıdka Avar'ın
Kiğı'ya gitmesi ve Sabahat Hançasının vekâletmesi H.

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı öğrencileri getirmek üzere bu gün Kiğı'ya gideceğimi,
Burada bulunmadığım müddet, Matematik Öğretmeni "Sabahat Hançası"
nın vekâlet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdka Avar
S. Avar

EK-47. Sıdıka Avar'ın, Ovacık'taki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (25.10.1956)

257.21-534

25/X/1956
Özet: Müdür Sıdıka
Avar'ın Talebe getirme
ğe gitmesi H.

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı talebe getirmek üzere bu gün Ovacık kazası'na gideceğimi,
Burada bulunmadığım müddet yerine Fizik Kimya Öğretmeni Şadiye
Özdeş'in vekâlet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-48. Sıdıka Avar'ın, Nazımiye'deki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (01.11.1956)

1/XI/1956

252.21-534

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı talebe getirmek üzere Bu gün Nazımiye kazasına hareket edeceğimi,
Burada bulunmadığım müddet yerime Şadiye Özdal'ın vekâlet etmesi hususuna mîsâhdelerinizi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-49. Sıdika Avar'ın, Pülümür ve köylerindeki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (20.05.1957)

252.21-250

20/5/1957
Müdür Sıdika Avar'ın
Özet: Yatılı öğrencileri Pülümür'e götüreceği H.

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

Pülümür kazası ve köylerinden olan Yatılı çocukları velilerine teslim etmek üzere bu gün Pülümür'e hareket edeceğimi,
Burada bulunmadığım müddet yerime, Şahri muavin Vâsfiye Yücel'in vekalet etmesi hususuna mîsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Kız Entitüsü Müdürü
Sıdika Avar
S. Avar

EK-50. Sıdıka Avar'ın, Bingöl ve köylerindeki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (22.05.1957)

252.21-255

22/V/1957

Özet: Müdür S.Avarın Bingöl'e gideceği hk.

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı öğrencileri evlerine götürmek üzere 23/V/1957 Perşembe günü Bingöl ve köylerine hareket edeceğimi, burada bulunmadığım müddet Yerime Fahri Muavin Vasfiye Yücel'in vekalet etmesi hususuna emirlerinize saygılarımla arz ederim.

Kız E-nstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-51. Sıdıka Avar'ın, Ovacık'taki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (10.06.1957)

252.21-285

10/VI/1957
Özet: Müdür Sıdıka Avar'ın
ovacığa gideceği Hk.

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Okulumuz Yatılı öğrencilerini köylerine teslim etmek üzere
10/VI/1957 Salı günü ovacığa hareket edeceğimi,
Burada bulunmadığım müddet yerime Fahri Muavin Vasfiye Yücel
in vekâlet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim.

Kız İnstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-52. Sıdka Avar'ın, Hozat'taki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (18.06.1957)

18/6/1957

252.21-305

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı çocukları köyelerine götürüp teslim etmek üzere bu gün Hozat
zat'a hareket edeceğimi, Dönüşün, köylere at bulunmasına bağlı olup
tahminen 3 günde dönebileceğimi,

Burada bulunmadığım zaman yerine Fahri muavin Vasfiye Yıcel'in
Vekalet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Kız İnstitüsü Müdürü
Sıdka Avar
S. Avar

EK-53. Sıdıka Avar'ın, Kiğı'daki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (21.06.1957)

252.21-313

21/VI/1957

Özet: Yatılı talebeyi Kiğıya
Müdürün götürmesi H.

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı çocukları köylerine götürmek üzere bu gün Kiğı'ya hareket
edeceğimi, dönüştürme at bulunmasına bağlı olup tahminen 4 günde dönülebi-
leceğini,
Burada bulunmadığım müddet yerine Fahri Kuavın Vasfiye Yöcel'in
vekâlet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-54. Sıdıka Avar'ın, Nazımiye'deki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (26.06.1957)

26/VI/1957
Özet: Müdür Sıdıka Avar'ın
yatılı öğrencileri
Nazımiye'ye götürmesi k
H.

252.21
329

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı öğrencileri velilerine teslim etmek üzere 26/6/1957 Çar-
şamba günü Nazımiye'ye hareket edeceğini, Dönüşün Kalkan'dan Jip bulunması
sı ve Orada at bulunmasına bağlı olup tahminen 4 günde dönüşeceğini,
Burada bulunmadığı müddet yerine Fahri Muavin Vasfiye Hücel'in
Vekalet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-55. Sıdıka Avar'ın, Mazgirt Muhundu'daki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (29.06.1957)

252.21-344

29/6/1957

Maarif Müdürlüğüne

Yatılı çocukları köylerine teslim etmek üzere bu gün Mazkirt - Mu-
hundu'ya hareket edeceğimi, tahminen 4 günde döneceğimi,
Burada bulunmadığım müddet yerine Fahri Muavin Vaeifiye Yücel'in
vekâlet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-56. Sıdıka Avar'ın, Kiğı'daki öğrencilerin ailelerinden teslim alınmaları ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (21.11.1957)

252.21-668

21/XI/1957
Öz: Müdür Sıdıka Avar'ın
Kiğı'ya gideceği hk.

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı öğrencileri getirmek üzere bu gün kiğı'ya hareket
edeceğimi ve dönüşüme kadar yerine Muavin Neriman Talu'nun vekâ-
let etmesi hususuna mücaadelerinizi saygılarımla rica ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-57. Sıdka Avar'ın, Bingöl'deki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (20.05.1958)

252.21-125

20/5/1958
Özet: Yatılı çocukların köylerine dağıtılması için Müdür Sıdka Avar'ın Bingöl'e gitmesi H.

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı öğrencileri köylerine götürüp velilerine teslim etmek üzere 14 yatılı çocukla, bu gün Bingöl'e hareket edeceğimi, 4 günde ancak dönebileceğimi,
Burada bulunmadığım müddet yerime Fizik Klavye Öğretmeni Şadiye Ösdal'ın yerime Vekâlet etmesi hususuna muvafaklerinizi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdka Avar
S. Avar

EK-58. Sıdıka Avar'ın, Pülümür'deki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (24.05.1958)

252-21-132

24/5/1958

Özet: Öğretmen Sıdıka Avar'ın
Pülümür'e gideceği H.

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elişil

Yatılı öğrencileri velilerine teslim etmek ve Pülümür'de bulunan
Köy Kadınları gezici kursunu müzakere etmek üzere 25/5/1958 Pazartesi
günü Pülümür'e hareket edeceğimi, üç günde döneceğimi,

Burada bulunmadığım müddet yerine Biçici Dönüş Öğretmeni Leman
İnal'ın vefâlet etmesi hususuna müsaadelerini saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Öğretmeni
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-59. Sıdika Avar'ın, Mazgirt Muhundu'daki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (28.05.1958)

28/5/1958

252.21.135

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı Öğrencileri velilerine teslim etme üzere 29/5/1958 Perşembe günü Mazgirt Muhundu'ya hareket edeceğimi, 1-1 günde döneceğimi, Burada bulunmadığım müddet yerine Evidaresi Öğretmeni Turhan Çim-o'nun vefâlet etmesi hususunda müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdika Avar
S. Avar

EK-60. Sıdıka Avar'ın, Kiğı'daki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (24.06.1958)

24/6/1958

252.21-19X

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

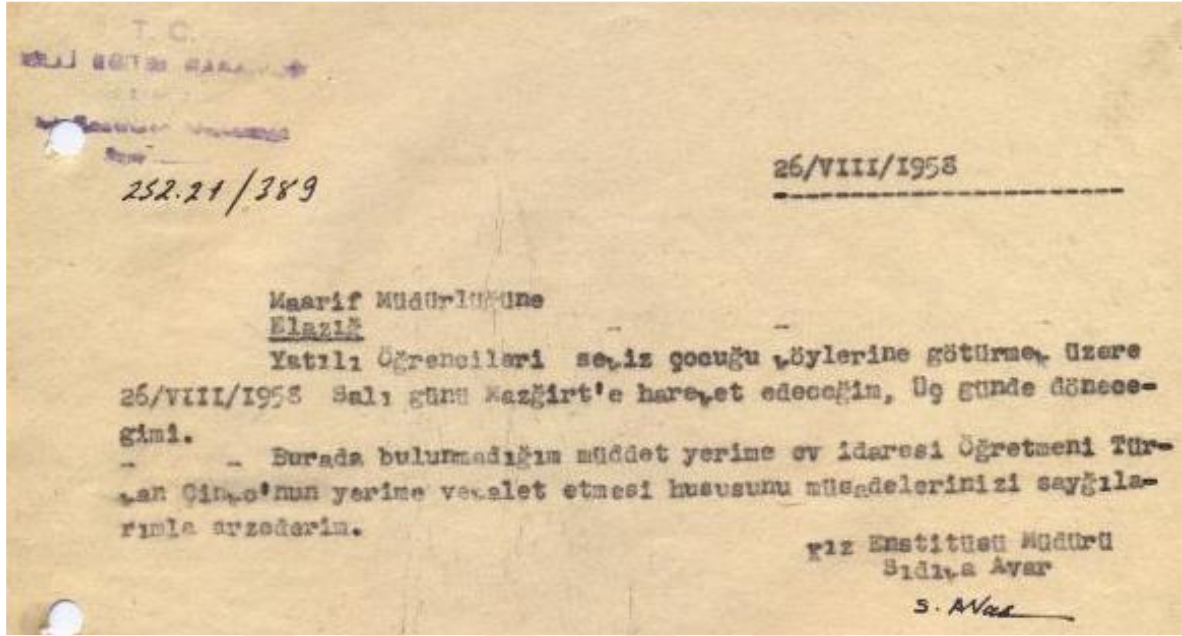
Bu Gün yatılı çocukları velilerine teslim etme üzere Kiğı'ya hareket edeceğimi, Üç Günde döneceğimi ,

Burada bulunmadığım müddet yerime Ev idaresi Öğretmeni Turhan Çınar'ın Vekalet etmesi hususunu saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

252-21

EK-61. Sıdka Avar'ın, Mazgirt'teki öğrencilerin ailelerine teslim edilmeleri ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (26.08.1958)

EK-62. Elazığ Kız Enstitüsü'nün, Sıdıka Avar'ın, İstanbul Sultan Selim Kız Enstitüsü'ne tayin edildiğine ilişkin, Elazığ Muhasebe Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (02.03.1958)

Elazığ : 2/3/1959

252 21-231

Muhasebe Müdürlüğüne
Elazığ

Okulumuz Müdürü ve Türkçe Öğretmeni Sıdıka Avar İstanbul Sultan Selim Kız Enstitüsü Türkçe Öğretmenliğine tayin edildiğinden 28/Şubat/1959 günü öğleden sonra ayrılmıştır.

Kayıtlarınızın bu suretle düzeltilmesine müsadelerinizi saygılarımla rica ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü V.
Şadiye Üzdal

EK-63. Sıdka Avar'ın, beraberindeki heyetle birlikte, köy kadınları geçici kursunun yıllık sergisine katılmak üzere Çemişgezek'e gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (24.06.1948)

15 24/VI/1948

384

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

Çemişgezek'teki III Numaralı Köy Kadınları Gezici kursunun yıllık sergisini açmak üzere Müdür Yardımcısı Bediâ Dalokay'la bir kaç öğretmen ve iki memurla 24/VI/1948 tarihinde Çemişgezek'e hareket etmekte olduğimize,
Burada bulunmadığım zaman yerine Müdür yardımcısı Nezahat Kılıç'ın vekâlet etmesi hususuna ~~memnuniyetimi~~ saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdka Avar
S. Avar

EK-64. Sıdıka Avar'ın, köy kadınları geçici kursunun yerini tespit etmek üzere Çemişgezek'e gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (08.10.1949)

699

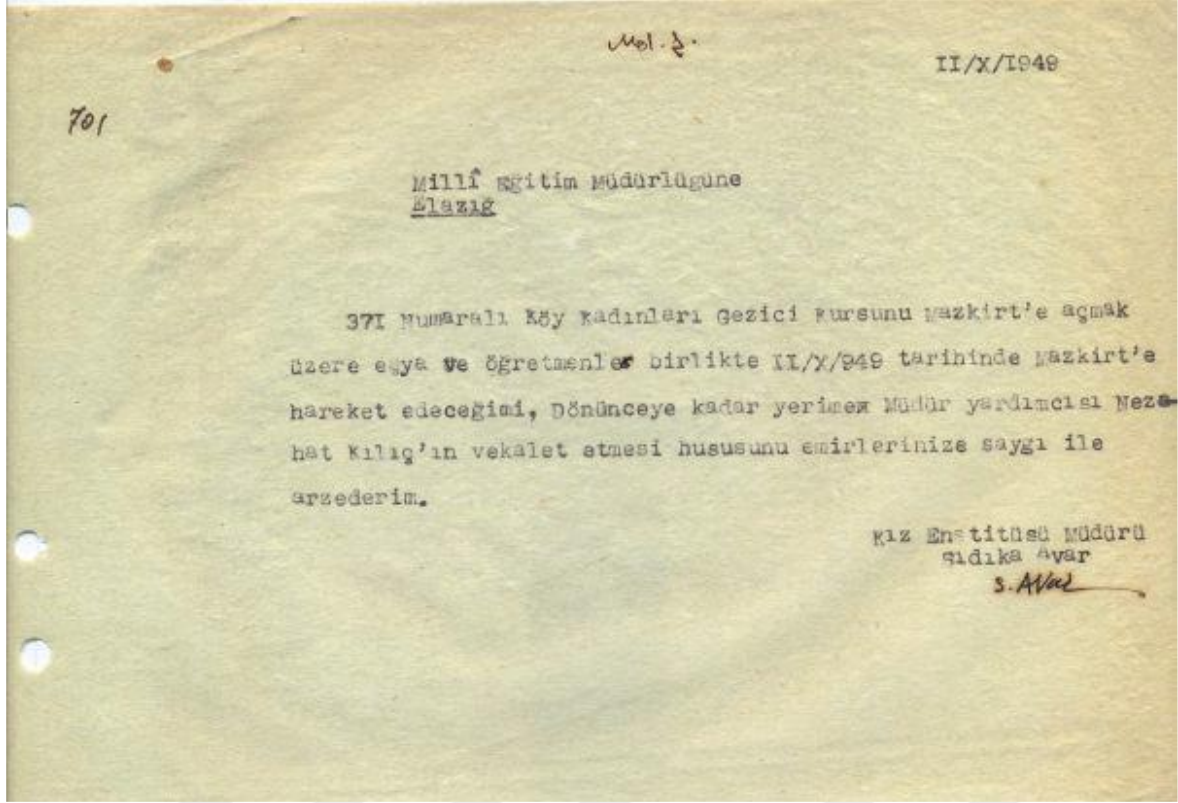
8/X/1949

Millî Eğitim Müdürlüğüne
ELAZIĞ

Tuncelina bağlı III Numaralı Köy Kadınları Geçici Kursunun yerini tespit etmek üzere 9/X/1949 pazar günü Çemişgezek'e ve oradan Germiye hareket edeceğimi ve dönüşüme kadar yerime Müdür yardımcısı vezirhat Kılıç'ın vekalet edeceğini,
Vilayet Makamında müssade edilmesi hususuna delaletlerini saygı ile arz ederim.

Kız İnstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar

EK-65. Sıdika Avar'ın, köy kadınları geçici kursunun açılışını yapmak için Mazgirt'e gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (11.10.1949)

EK-66. Sıdika Avar'ın, köy kadınları geçici kursunun açılışını yapmak için Pertek'in Vasgirt kazasına gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (26.10.1949)

md.3.

26/X/1949

751

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

26/X/1949 Çarşamba günü Tuncelinin Vasgirt kazasında K.K.G. kursunu açmak üzere kurs öğretmeni ve eşyaları birlikte hareket edeceğimi,
öncüncüye kadar yarime müdar yardımcısı Nezahat Kılıç'ın vekalet etmesi hususuna delisletlerinizi saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdika Avar
S. Avar

EK-67. Sıdka Avar'ın, Milli Eğitim Müdürlüğü ile görüşmek ve köy kadınları geçici kursunu denetlemek için Kalan (Tunceli / Merkez)'a gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (14.12.1949)

894

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

Tuncelina bağlı kurslar hakkında Millî Eğitim Müdürlüğü
ile görüşmek ve Kalan'daki v.e.g.kursunu denetlemek üzere
14/XII/1949 tarihinde Kalan'a hareket edeceğimi,
bundan önceye kadar yerine müdür yardımcısı Nezahet Kılıç'ın
vekâlet ettiği hususunu emirlerinizle saygı ile arz ederim.

Millî Eğitim Müdürü
Sıdka Avar
S. Avar

EK-68. Sıdika Avar'ın, köy kadınları geçici kursu malzemelerini teslim etmek için Pülümür'e gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (24.11.1951)

11 d. Şahri
24/11/1951

KP

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

İki Yatılı çocuğu velilerine teslim ile Pülümürdeki Kursu teslim etmek üzere 25/11/1951 Pazar günü Pülümür'e hareket edeceğimi ve burada bulunmadığım zaman yerime Müdür Yardımcısı Memnune Üzkal'ın vekalet etmesi hususunu emirlerinize saygı ile arz ederim.

Kız Anstitesü Müdürü
Sıdika Avar
S. Avar

EK-69. Sıdıka Avar'ın, köy kadınları geçici kursunu görmek için Tunceli'ye gideceğine dair, Elazığ Millî Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (26.04.1951)

260

Mod. şahsi

26/IV/1951

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

331 numaralı kursu görmek üzere 27/IV/1951 Cuma günü Tuncelin'e hareket edeceğimi, Döndüncüye kadar yerine Müdür Yardımcısı Memnune Özkal'ın vekalet etmesi hususunu emirlerinizle Saygılarımla arz ederim.

Kız İnstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-70. Sıdka Avar'ın, köy kadınları geçici kursunu denetlemek için Kalan (Tunceli / Merkez)'a gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (19.02.1952)

91

19/2/1952

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

Kalan Merkez Kursunu mürakabe etmek ve Çemişkezek kursuna ait makineler üzerinde görüşmek üzere 20/2/1952 Tarihinde Kalan'a hareket edeceğimi,
Burada bulunmadığım zaman yerine Muavin Memnune Üskal'ın vekalet edeceğini saygılarımla arz ederim.

Kız İnstitüsü Müdürü
Sıdka Avar
S. Avar

EK-71. Sıdıka Avar'ın, köy kadınları geçici kursunu denetlemek için Hozat'a gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (15.04.1952)

194

15/IV/1952

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

16/4/1952 Çarşamba günü Hozat'a kursu teftişe gideceğinden burada bulunmadığım zaman yerine muavin "emine Üzkal"ın vekâlet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim.

Kız İnstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S.Avar

EK-72. Sıdika Avar'ın, köy kadınları geçici kursunu denetlemek için Mazgirt'e gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (28.04.1952)

222

28/IV/1952

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

28/IV/1952 Pazartesi günü kursları mürakabe için Mazgirt'e hareket edeceğimi saygılarımla arz ederim.

Kı- İnstitüed Müdürü
Sıdika Avar
S. Avar

EK-73. Sıdka Avar'ın, köy kadınları geçici kursunu görmek için Pülümür'e gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (07.05.1952)

25/

7/V/1952

Milli Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

Bugün saat 9 da Pülümür'e (Kursu görmek üzere) hareket
edeceğimi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdka Avar

EK-74. Sıdıka Avar'ın, köy kadınları geçici kursunu görmek için Çemişgezek'e gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (24.11.1952)

697

Ş. Mdh.

24/XI/1952

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

25/XI/1952 Salı günü Çemişgezek'teki kursu görmek üzere hareket
edeceğimi.
Burada bulunmadığım zaman Kız Enstitüsünde yerime Muavin Memnune
Özkal'ın, Kız Öğretmen Okulunda Muavin "eliha Alagöz"ün yerime vekalet
etmelerini müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-75. Sıdka Avar'ın, köy kadınları geçici kursunu denetlemek için Çemişgezek'e gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (06.01.1953)

6/1/1953

257-23-1

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

Çemişgezek ve köylerindeki Köy Kadınları Gezici Kurslarını mürekabe etmek üzere bu gün Çemişgezek'e hareket edeceğimi, Dönüncüye kadar Kız İnstitüsüne Muavin Memnune Özkal, Kız Öğretmen Okuluna Muavin Meliha Alagöz'un vekalet etmesi hususunu müsaadelerinize saygılarımla arz ederim.

Kız İnstitüsü Müdürü
Sıdka Avar
S. Avar

EK-76. Sıdıka Avar'ın, köy kadınları gezici kursunu denetlemek için Pülümür'e gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (29.04.1953)

257
29/4/1953
25 208

Milli Eğitim Müdürlüğüne

Köy kadınları gezici kurslarını mürekabe etmek üzere
29/4/1953 tarihinde Pülümür'e hareket edeceğimi,
Burada bulunmadığım müddet Kız Enstitüsüne Muavin Mem-
nune Özkal Kız Öğretmen okuluna Muavin Meliha Klagöz'ün Müdür vekâ-
letine bakmaları hususuna müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim;

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar

EK-77. Sıdıka Avar'ın, köy kadınları geçici kursunu denetlemek için Hozat'a gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (29.04.1954)

257
29/IV/1954
257-205
Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ
Hozat'ta bulunan Kursu teftiş etmek üzere 29/IV/1954 Perşembe günü Hozat'a hareket edeceğimi, Döndüncüye kadar yerine muavin Memnune Özkal'ın vekalet etmesi hususunu müsaadelerinize saygılarımla arz ederim.
Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-78. Sıdka Avar'ın, köy kadınları geçici kursunu denetlemek için Kalan (Tunceli / Merkez)'a gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (03.05.1954)

257

3/IV/1954

257.23-209

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Kalan ve civar kursları teftiş için 3/IV/1954 Pazartesi günü Muavin Fahriye Çokgürses'le beraber hareket edeceğimi, dönünceye kadar yerime Muavin Memnune Özkal'ın vekâlet etmesi hususunu müsaadelerinize saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdka Avar
s. Avar

EK-79. Sıdıka Avar'ın, köy kadınları geçici kursunu denetlemek için Mazgirt'e gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (13.05.1954)

257
13/V/1954

257.23-232

Mearif Müdürlüğüne
Elazığ

Mazgirt Kursunu teftiş etmek üzere Bu gün hareket ettiğimi
dönünmeye kadar yerime Müdür yardımcısı Mesnune Ozkal'ın vekâlet
etmesi hususunu müsaadelerinize saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar →

EK-80. Sıdıka Avar'ın, köy kadınları geçici kursunun bazı sorunlarını çözmek için Hozat'a gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (06.11.1954)

247-555 257 6-XI-954

Maarif Müdürlüğüne

Hozat Kazasındaki Köy kadınları gezici kursunun bazı münaziünfih meseleleri hal etmek üzere 6/XI/1954 Cumartesi günü Hozat'a hareket edeceğimi, Burada bulunmadığım müddet yerine Muavin memnune Şzkal'in vekalet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-81. Sıdıka Avar'ın, köy kadınları geçici kursunu denetlemek için Pertek'e gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (29.03.1957)

29/III/1957

252.21-156

Kararlı Müdürlüğüne
Elazığ

29/III/1957 Cuma günü Pertek Kursunu teftişe gideceğimi ve
dönüşüncüye kadar yerine Müdür Yardımcısı Nadide Sınır'ın vekâlet etme-
si hususunu müsaadelerinizle saygılarımla arz ederim.

Kız Kurumu Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-82. Sıdıka Avar'ın, köy kadınları geçici kursunu denetlemek için Mazgirt'e gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (07.04.1958)

252.21-76

7/4/1958

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

Kurau mübavebe etmek üzere 8/4/1958 Salı günü Mazgirt'e
gitmek üzere iki gün izinli sayılmaklığına,
Burada bulunmadığım müddet yerine Bigki-Diviş Öğretmeni
Leman İnâl'in vekâlet etmesi hususunu emirlerinize saygılarımla
arzederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. AVAR

EK-83. Sıdıka Avar'ın, köy kadınları geçici kursunu denetlemek için Pülümür'e gideceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (24.05.1958)

252-21-132

24/5/1958

Özet: Müdür Sıdıka Avar'ın
Pülümür'e gideceği H.

M. Harif Müdürlüğüne
Elazığ

Yatılı Öğrencileri velilerine teslim etmek ve Pülümür'de bulunan
Köy Kadınları geçici kursunu miratıba etmek üzere 25/5/1958 Pazartesi
günü Pülümür'e hareket edeceğimi, üç günde döneceğimi,
Burada bulunmadığım müddet yerine Biçti Dikiş Öğretmeni Lemah
İnal'ın vefakat etmesi hususuna mäsaaalelerinizi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
s. Avar

EK-84. Sıdika Avar'ın, yaz aylarında, köy kadınları geçici kursu öğretmen adayı yetiştirme kursu nedeniyle kullanamadığı izin hakkı için, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı ve Müdürlüğün cevabı (02.11.1956)

Maarif Müdürlüğüne

Yaz aylarında Köy Kadınları Gezici Kurs Öğretmen adayı yetiştirme kursu Okulumuzda açıldığından senelik iznimi kullanamamıştım. Bu güne kadar yatılı çocukları toplamakta idim. Esasen hasta olduğum için İstanbul'da tabibi müdavi- ce kontrol ve tedavisine ihtiyacım olduğundan yıllık bir ay izinli sayılmam hususuna müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim.

Sıdika Avar
Kız Enstitüsü Müdürü
Elazığ

Not: İzinli bulunduğum müddet 120 Lira Ek Görev Ücretiyle yerime Fizik Kimya Öğretmeni Şadiye Özdal'ın vekâlet etmesi saygı ile arz olunur.

Ca. Öz
1.XI.1956

2/11/1956

Valilik Yüksek Makamına
Kız Enstitüsü Müdürü Sıdika Avar'ın
Meszaretine binen senelik iznine mahsuben
İstanbul'a gitmek üzere bir ay izinli sayılmasına ve
izinli olduğu müddet zarfında Şadiye Özdal'ın da ay-
da 120 lira ek görevle müdürlüğe beklenmesine müsa-
adelerinizi saygı ile arz ederim. Tahsin Özayten

Olur. 2/11/1956
Vali
Verdik Kitapçığı

1011 256
5046
252-21

1069

1069

EK-85. Sıdka Avar'ın, köy kadınları geçici kursu öğretmen adayı yetiştirme kursunda eğitim görenlerin, uygulama için Ovacık'a götürüleceğine dair, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı yazı (29.08.1958)

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
KAY. NO: 252.21/401
29/VIII/1958
Mearif Müdürlüğüne
Elazığ

Okulumuzda açılan Köy Kadınları Geçici Kurs Öğretmen Adayı Yetiştirme kurs öğrencilerinin tatbikata için Muşkarası öğretmeni Furkan Çinko, kurs idar-cisi Hüsnü Dalmaz ve katip mesap Memuru A. Fikri Örneğin 30/VIII/1958 tarihinde Ovacığa hareket edeceğimizi, 4/IX/58 de döndüğümüzü,
burada bulunmadığımız müddet yerime büyük-büyük öğretmeni Hasan İnal'ın vekalet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygılarımızla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdka Avar
S. Avar

EK-86. Sıdıka Avar'ın, yaz aylarında, köy kadınları geçici kursu öğretmen adayı yetiştirme kursu nedeniyle kullanamadığı izin hakkı için, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı (22.10.1958)

A C E L E

22/X/1958

252.21/630

Özet:
Müdür Sıdıka Avar Hk.

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

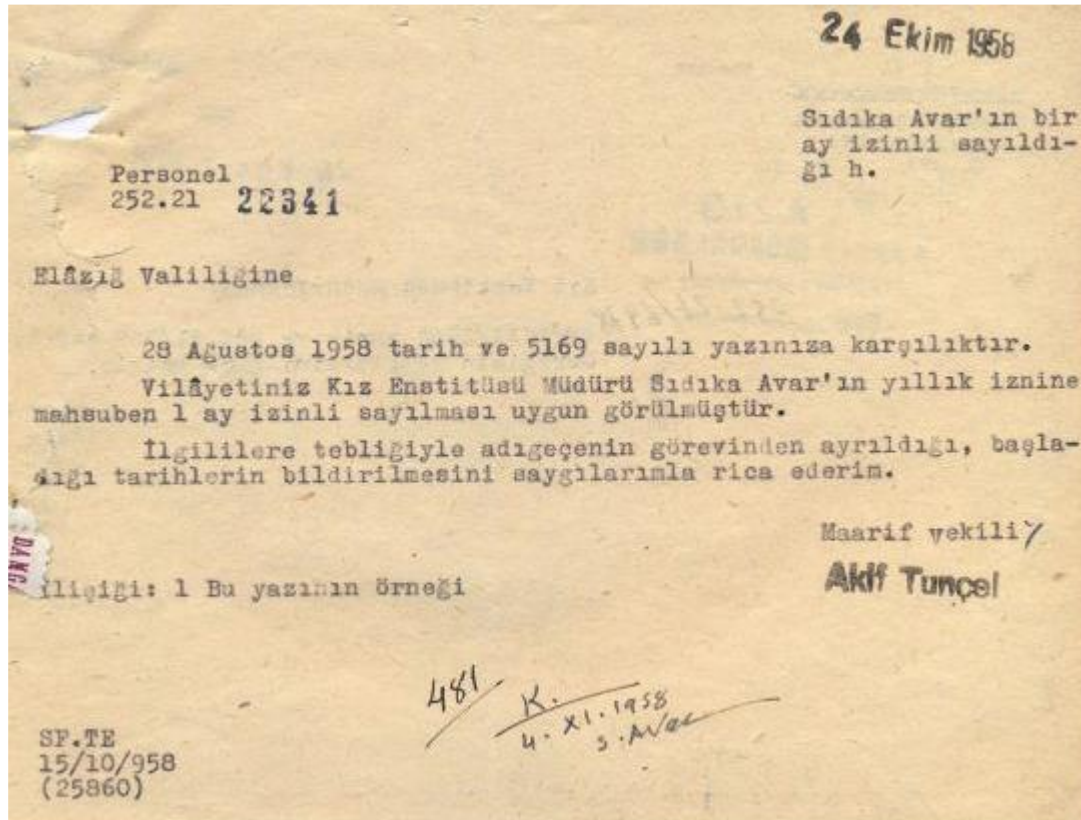
32/8/1958 tarih ve 252.359 sayılı yazımıza ektir:
Bu seneye mahsus olmak üzere halk eğitim sınıfı subatten
Ağustos sonuna kadar aralıksız ders yapmıştır. Aynı zamanda Enstitümüzde
yetiştirme kursu eğilmiştir. Müdür Sıdıka Avar yaz aylarında ders ve
idarecilik yaptığından izinli gidememiştir. Kendisini çok yorgun hisset-
mektedir.

Sıdıka Avar'ın gerek kurs izini ve gerekse yıllık izni ola-
rak (45) gün izinli sayılması ve Kesim ayından itibaren iznini kullan-
ması hususuna müsedelerinizi saygılarımla arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
3. Avar

252 21

EK-87. Sıdıka Avar'ın, yaz aylarında kullanamadığı izin hakkı talebi için, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'nün olumlu cevabı (24.10.1958)

EK-88. Sıdika Avar'ın, 1947 yazında, İstanbul'da geçirdiği kaza neticesinde, tedavi gördüğü Amiral Bristol Hastanesi'nden aldığı rapor (04.09.1947)

Amiral Bristol
Hastahanesi
Telefon:80016-7
İstanbul Nişantaş Güzel Bahçe Sokağı
The Admiral Bristol Hospital
İstanbul, 4 Eylül 1947

3 Ağustos 1947 tarihinde Hastanemize sağ köp-
rücük kemiği kırığı ile mürecaat eden Bayan Sıdika
Avar 25/Ağustos/1947 tarihine kadar hastanemizde yatı-
rılarak tedavi edilmiştir. Hasta Hastaneyi terk tari-
hinden itibaren daha üç hafta istirahat etmesine lüzüm
kaldığını bildirir rapordur.

31 Kr. Pul
4/Eylul/1947
imza
AMIRAL BRISTOL HASTANESİ
Nişantaş Güzel bahçe sokak
İstanbul

Amiral Bristol Hastanesi
Operatörü Dr.L.A.Shepard.

aslı gibidir

S. Avar

EK-89. Sıdıka Avar'ın, Akliye Hastanesi'nden aldığı rapor (14.07.1948)

Adı Soyadı: Sıdıka Avar	rapor NO. 232
Babasının adı: Mehmet	bayu : 1,60
İşi adresi : Blaziğ Kız Enstitüsü Müdürü	kilosu : 55

Havaleli evrakiyle gönderilen Kız Enstitüsü Müdürü ve türkçe öğretmen Sıdıka "var"ın sağlık kurumumuzca yapılan muayenesinde:

Baş ağrısı, baş dönmesi unutkanlık, uykusuzluk ruhi sıkıntı yorgunluk Fartı hassasiyet, vücutta zaafiyet gibi hallerden müşteki olup göz kapaklarında tatreşe veteri akselerde iştihat farkı teessüriyet hafızada zaaf ve vago -Sem+ patik alaimin mevcut olduğu görülmüş olduğuna göre (nevresteni) hastalığına duçar olduğundan hoşlandığı sahil bir mahelde iki ay müddetle istirahatı fenne uygun olacağı kanaatinde olduğumuzu bildirir birlik raporudur. 14/7/1948

Hayat Barboni
Operatör
30.Yr. Pul

Ruhi Derman
2382

Asubî müdahale. İsmiye müdahale

Hakkı Gürhan
II4I

Kemal Çakin
3507

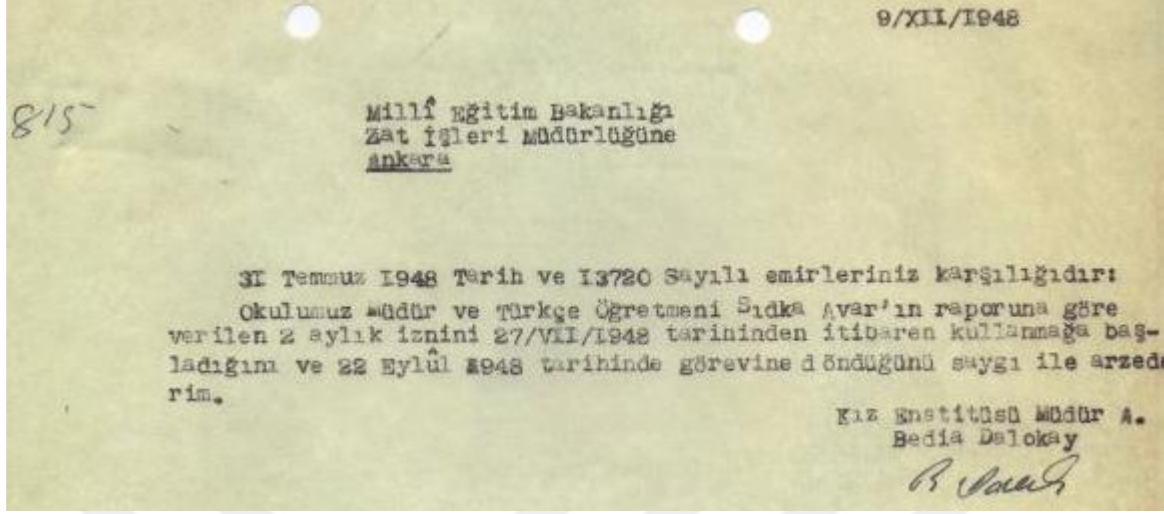
resmi müdür

Yukarıdaki imzaları Dr. Hakkı Gürhan, Kemal Çakin ve Ruhi Derman tarafından 14.7.1948 tarihinde aslı gibidir

Resmi müdür
Ruhi Derman

EK-90. Sıdıka Avar'ın, Akliye Hastanesi'nden aldığı rapor uyarınca izne ayrılması ve göreve başlaması ile ilgili yazı (09.12.1948)

EK-91. Sıdıka Avar'ın, İstanbul Haydarpaşa Numune Hastanesi'nden aldığı göz rahatsızlığı ile ilgili sağlık raporu (01.02.1952)

T. C.
Sağlık ve S. Y. Bakanlığı
Haydarpaşa Numune Hastanesi

No:

195

R a p o r

Sıdıka Avar'ın yapılan muayenesinde; her iki gözde kerate konjonktivit tesbit edilmiş olup tedavisi için bir hafta istirahate muhtaç olduğunu bildirir rapordur. I/2/952

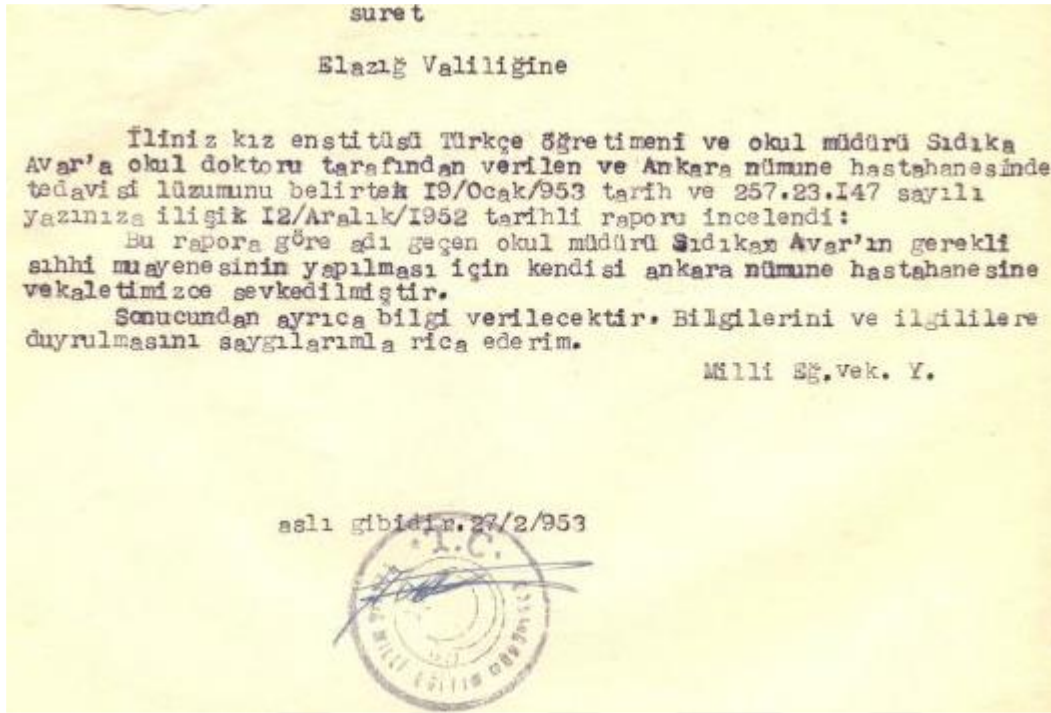
Haydarpaşa Numune hastanesi
Göz Mütahassısı
Dr. Aziz Kutay

İmza tasdik olunur;
I/2/952

EK-92. Sıdıka Avar'ın, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Ankara Numune Hastanesi'ne sevk edildiğine dair yazı (27.02.1953)

EK-93. Sıdika Avar'ın, Ankara Numune Hastanesi'ndeki tedavisinin tamamlanıp görevine başladığına dair yazı (30.03.1953)

257-166

257

30/III/1953

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

II/III/1953 tarih ve 257-23-956 sayılı emirleriniz K.

Yüksek Bakanlık tarafından Ankara numune Hastanesinde muayenesi yapılan Okulumuz Müdürü ve Türkçe Öğretmeni Sıdika Avar I/III/1953 tarihinde gelerek görevine başladığını saygılarım ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdika Avar
S. Avar

EK-94. Sıdıka Avar'ın, preventoryum tedavisine ihtiyaç duyduğu yönünde, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Elazığ Valiliği'ne yazılan yazı (07.08.1953)

257

257.337/22620 suret 7/Ağustos/1953

Elazığ Valiliğine

Preventoryum tedavisine ihtiyacı olduğu öğrenilen iliniz kız enstitüsü Müdürü Sıdıka Avar'ın mezkur müesseseye yatması hususunun sağlanabilmesi için, preventoryum tedavisini gerektiren raporun acele gönderilmesi icap ettiğinin ilgililere tebliğini saygılarımla rica ederim.

M. Eğitim Vekili A.

T. C.
ELAZIĞ
MILLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı :
257.28-7322

Kız Enstitüsü Müdürlüğüne

Milli Eğitim Vekaletinden alınan emir örneği yukarıya çıkarılmıştır.
Gereğinin yapılmasını rica ederim.

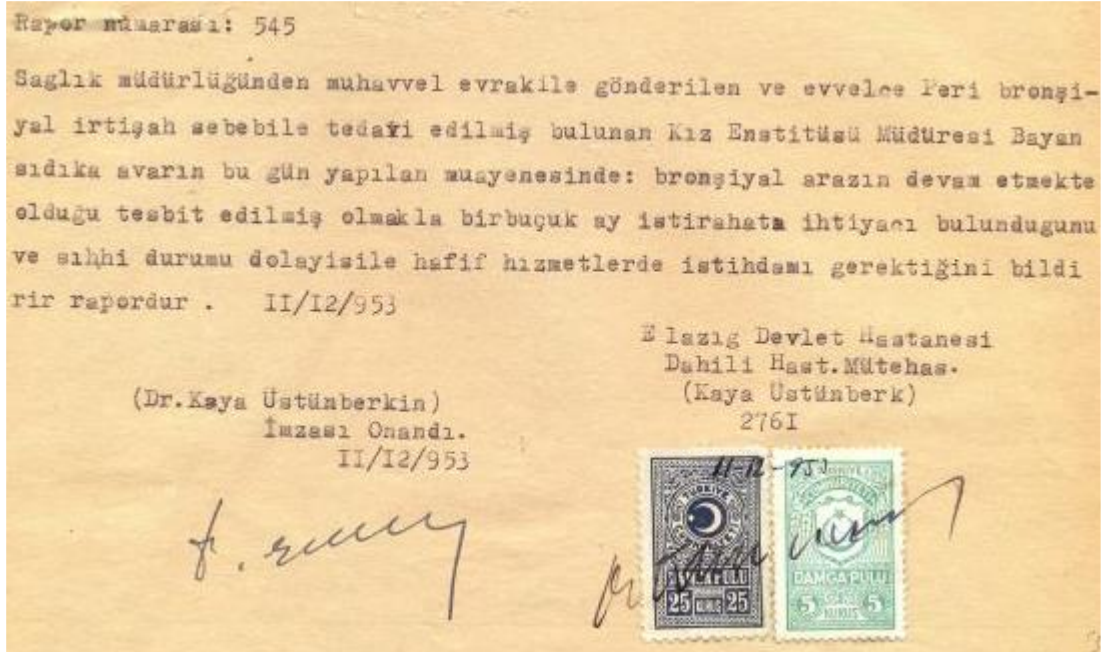
Milli Eğitim Md.V.
Sadık Soykal

15. Ağustos 1953

No 305
No 19.8.53

f.

EK-95. Elazığ Devlet Hastanesi tarafından, Sıdıka Avar'ın bronşit rahatsızlığının devam ettiği ve bir buçuk ay istirahata ihtiyaç duyduğuna dair sağlık raporu (07.08.1953)

EK-96. Elazığ Devlet Hastanesi tarafından, Sıdıka Avar'a üç ay istirahat ve prevantoryum tedavisi verilmesine dair sağlık kurulu raporu (21.01.1954)

DEVLET MEMURLARI VE MEMUR STATÜSÜNE DAHİL ÜCRETİLİLERE
HASTAHANELERGE VERİLECEK BİTİ RAPORUDUR .

...../..../1954 Tarih ve .21.....sayılı yazı K:

Adı ve soyadı	Sıdıka Avar	Fotoğraf
Doğum yeri ve tarihi	İstanbul 1320	
Sicil No	20305	
Memurluğu	:	
Aylık ücreti	:	
Hastalık dolayısıyla vazifesinden ayrıldığı tarih	60 Lira 21/1/1954	
Muayene ve tedavisini yapan hastane veya mü- essesinin adı.	Kız Emittitisi doktoru tarafından Elazığ Devlet Hastanesi Sağlık Kurulu	
Mürasaat tarihi	21/1/1954	
Muayene tarihi	21/1/1954	
Hastanın şikayeti ve ev- velce geçirdiği hastalık- lar ve aldığı raporlar (gayet açık olarak yazılacaktır)	Üskürük, hafif ateş, iştahsızlık, balgam, veçice Fluoresis Malazius Tropica geçirdi.	
Hastalığın harici arazları	: Yok	
Hastalığın dahili arazları	: Apsen peripion rollen Üskürükler yaş rollen	
Dahili hastalıklar	: Spesifik Bronçit	
Harici hastalıklar	:	
Göz hastalıkları	: Normal	

EK-96. (Devam) Elazığ Devlet Hastanesi tarafından, Sıdika Avar'a üç ay istirahat ve prevantoryum tedavisi verilmesine dair sağlık kurulu raporu (21.01.1954)

Sinir ve Akıl hastalıkları :	
Kadın hastalıkları :	Normal
Deri hastalıkları :	
Röntgen :	Perimenstriyel istirahat
Laboratuvar muayenesi :	Balganda B.K. - "enfli"
İdrar yolları :	Normal
3 ay istirahat ve Prevantorium tedavisi	
Notice :	

Dahiliye müt. *Osman Berk* Hariciye Müt. Sedat İqB.B.Has.Müt. Sinir, akıl has.müt. Röntgen Müt. *Ekrem Şirvan*

Kadın has. Müt. *Sen Şirvan* Üroloj Müt. Deri has. Müt. *Ekrem Şirvan*

Gz. Has. Müt. *İst. Kaptanoğlu*

Ekrem Şirvan

Baytabibin Tasdiki
Ekrem Şirvan

Hayatı zayıf gibidir.

Ekrem Şirvan

EK-97. Sıdıka Avar'ın, Elazığ Devlet Hastanesi Sağlık Kurulu tarafından verilen rapor uyarınca, görevinden ayrılacağına dair yazı (28.01.1954)

257 23-45

257

28/1/1954

Millî Eğitim Müdürlüğüne

Rahatsız olduğumdan Devlet Hastanesi Sağlık Kurulunca verilen üç aylık rapor ile prevantorium tedavisine ihtiyacım olduğundan hakkındaki rapor evvelce Müdürlüğüne sunulmuştur.

Tedavim için Ankara ve İstanbul'a gitmek üzere 29/1/1954 Cuma günü görevimden ayrılacağımı,

Burada bulunmadığım müddet yerime Muavin Memnune Özkal'ın Vekâlet etmesi hususuna müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar

S. Avar

EK-98. Sıdıka Avar'a, Preventoryum tarafından, göreve başlayabileceği yönünde verilen heyet raporu (09.04.1954)

T. C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Preventorium - Sanatorium
MÜDÜR VE BAŞTABİBLİĞİ
Haydarpaşa - Validebağ
Sayı: 350.A
Ek: 1

İstanbul
2.4.1954

Elâzığ Kız Enstitüsü Müdürü Sıdıka Avar tetkik için
1/4/954 de müessesemizin Preventorium kısmına yatırılmış cholecystit
Bronchite chronique ve cüz'i Bronchectasie teşhisi konulmuştur.
Elindeki raporun hitamında vazifesine başlamasında bir mahzur olmadı
ğını bildirir heyet raporudur.

Müdür ve Baştabib DAHİLİYE MUTAHASSİSİ
Dahiliye Mut. Dr. Dr. Dr. ~~Dr.~~
Dr. Zeki Köseoğlu A. Kuzucu M. Dedeoğlu İ. Karlıklı ~~M. S. Karlıklı~~

Sıdıka Avar
A. Kuzucu
M. Dedeoğlu
İ. Karlıklı

EK-99. Sıdıka Avar'ın, Elazığ Devlet Hastanesi'ne sevk edildiği ve dahiliye uzmanı tarafından muayene edildiği ile ilgili yazı (05.01.1956)

252.21-10

5 Ocak 1956

ÖZÜ: Müdür Sıdıka Avar'ın tedavi ücreti için ödeneği verilmesi h.

Maarif Müdürlüğüne
Elazığ

O-ulumuz Müdürü ve Türkçe Öğretmeni Sıdıka Avar'ın hastalığı dolayısıyla, Müdürlüğünüz yolu ile Devlet Hastanesine gönderildiğine dair sevkiyatı, Devlet Hastanesi Dahiliye Mütahassısı tarafından verilen ve Baş Hevimliğe tasfiye edilen rapore, alınan ilaçlara ait eczanenin 168 lira 85 kuruşluk faturası ilişki olarak sunulmuştur. Tedavi ücretinden 169 liralık ödeneğin gönderilmesi için evranın yazınızla birlikte Yürürlük Vekalet Mevzuatı ve Teknik Öğretim Umum Müdürlüğüne - Kız Teknik - gönderilmesi hususuna müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim.

NOT: Paranın alınabilmesi için evranın iadesi arz olunur.

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

EK-100. Sıdıka Avar'ı tedavi eden dahiliye uzmanının yazdığı reçetede yer alan ilaçların fiyatları (03.01.1956)

Harpur Eczanesi
Şerafettin koyunoğlu

Sıdıka Avar
Kız Enstitüsü Müdüresi
Elazığ 3/1/1956

Miktari	Cinsi	fiatı	tutarı lira v.r.
12	Acidolpepsin	140	1680
6	Combizyne	355	2130
6	Carbietol	345	2070
4	Priscophen Drage	385	1540
20	Evin drage	210	4200
1	Diparalin	350	350
3	Ferronicun r.	280	840
3	Redotr n coup.	90 ⁿ	270
4	Ticarda	370	2380
3	Prostigmidr	475	1425
			<u>168 85</u>

Yalnız yüzalmış seviz lira sevsenbeş
turuştur.

4 v.r.pul
Harpur Eczanesi
Şerafettin koyunoğlu

EK-101. Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'nün, Elazığ Valiliği'ne, Sıdıka Avar'ın, İstanbul Tıp Fakültesi'nden aldığı 20 günlük hastalık raporu ile ilgili yazdığı yazı (10.01.1957)

T. C.
ELAZIĞ MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
Duyuru No: 252-21
Sayı: 123

252-21

10. Ocak 1957

Öz: Sıdıka Avar'ın 20 gün izinli sayılması H.

Valilik Yüksek Makemine

Vilayetimiz kız enstitüsü müdürü ve Türkçe Öğretmeni Sıdıka Avar'ın izinli olarak gittiği İstanbul Tıp Fak. 2 inci dahiliye müteahhasılarından almış olduğu 17/12/56 tarihli 20 günlük hastalık raporu ilâk olarak sunulmuştur.

Adı geçeninin raporu gereğince izinli sayılmasına müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Maarif Müdürü İ.

Clur. 10/1/57
Vali

123.

Kız Enstitüsü Müdürlüğüne.
Maarif Müdürü V.

EK-102. Sıdika Avar'a, İstanbul Tıp Fakültesi tarafından verilen sağlık raporu (17.12.1956)

17. XII / 1956 tarih ve 208.23 sayılı yazıya karşılıktır

Devlet memurları ve memur statüsüne dahil ücretlilere tek tabip tarafından verilecek sağlık raporudur.			
Adı, soyadı	Sıdika Avar	Sicil No.	
Memuriyeti	Elazığ Kız Enstitüsü Müdürü		
Tabip veya ücretli	90 aslı		
Raporun taltik dolayısıyla işin ayrıldığı tarih	17. XII. 1956		
Adı ve soyadı	A. Ferhan Berker		
Memuriyeti ve sicil No.	İst. Tıp. Fak. 2. no. Dah. Kl. Doçenti		
Muayene ettiği tarih	17. XII. 1956		
Hastanın şikâyeti ve evvelce geçirdiği hastalıklar ve aldığı raporlar (gayet açık yazılacaktır.)	Hayvan sıgırtı, kanamalı, balaylık öksürük, zayıflık		
Hastalığın arzı	Çeşitli muayene ve tetkik raporları eklidir.		
Teşhis	Karaciğer vajine bozukluğu, Mıyın bronjit		
Hastalığın muhtemel seyri	Kronik tir		
TEDAVİ : (Doktor hastalığın ve hastanın tedavisi işini inceleyecek ve kanatını tıbbi usule uygun şekilde bildirecektir.)	Karaciğer hücrelerini koruyucu tedavi, istirahat.		
Hastalığın derhal işinden ayrılmasını icap ettirip ettirmediği	icap etmiyor		
Hasta istirahata muhtaç ise müddeti	sonunda muayene kaydıyla 20 gün		
Doğum ve gebelik ârazları			

Tabip veya Mütahhasıs

İmza tasdik olunur.

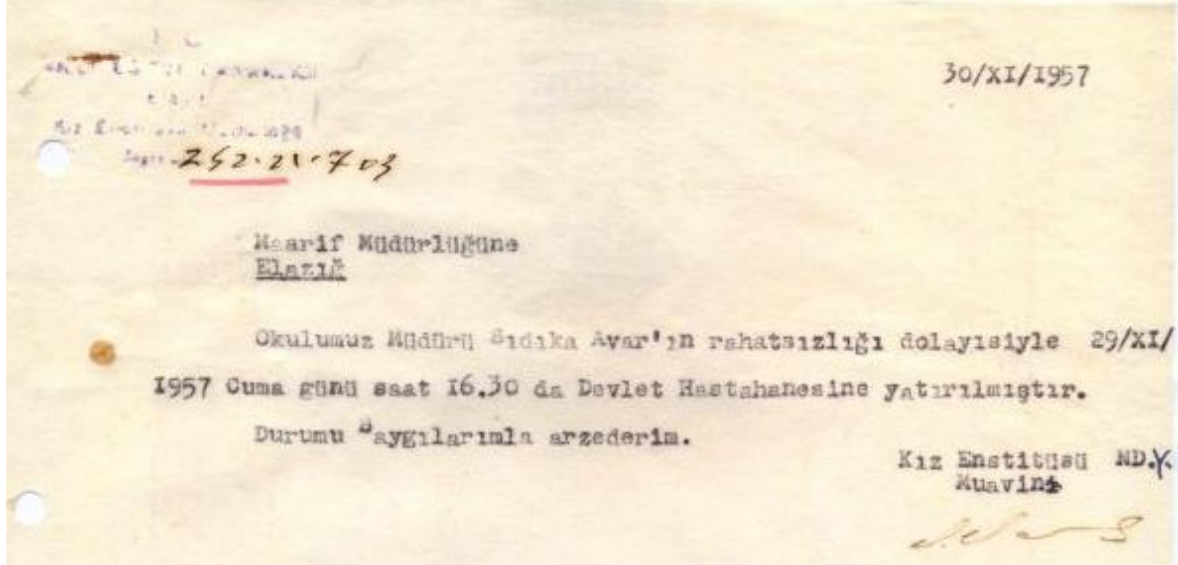
İ. Ferhan Berker

17. XII. 1956

14

R. 4061

EK-103. Sıdıka Avar'ın, rahatsızlığı nedeniyle Elazığ Devlet Hastanesi'ne yatırıldığına dair yazı (30.11.1957)

EK-104. Sıdika Avar'ın, Elazığ Devlet Hastanesi'nden aldığı rapor (16.12.1957)

29 / 11 / 1957 tarih ve 252-21 sayılı yazıya karşılıktır

Devlet memurları ve memur statüsüne dahil ücretlilere tek tabip tarafından verilecek sağlık raporudur.

Adı soyadı	Sıdika Avar	Sicil No.	10308
Memuriyeti	Elazığ Kız Enstitüsü Müdürü ve Türkçe öğretmeni		
Aylık veya ücreti	90 lira aslı		
Hastalık dolayısıyla işinden ayrıldığı tarih	---		
Doktorun	Adı ve soyadı	Dr. Turhan Kozbek	
	Memuriyeti ve sicil No	Elazığ Devlet Hastanesi Fizyoloğu 6526	
	Muayene ettiği tarih	29.11.1957	
Hastanın şikâyeti ve evvelce geçirdiği hastalıklar ve aldığı raporlar (gayet açık olarak yazılacaktır.)	Öksürük, yan ağrısı		
Hastalığın arzı	iki paravertebral bahiyede crepitasyon		
Teşhis	Congestion pulmoner		
Hastalığın muhtemel seyri	Selim		
TEDAVİ: (Doktor hastalığın ve hastanın tedavisi işini inceleyecek ve kanaatini tıbbi usule uygun şekilde bildirecektir.)	29.11.1957 tarihinden 14.12.1957 tarihine kadar hastanemiz göğüs hastalıkları pavyonunda tedavi edilmiştir.		
Hastalığın derhal işinden ayrılmasını icap ettirip ettirmediği	İcabetirir		
Hasta istirahata muhtaç ise müddeti	14.12.1957 tarihinden itibaren sonunda tekrar muayenesiyle <u>yirmi gün istirahat.</u>		
Doğum ve gebelik arzları	---		

(Dr. Turhan Kozbekin) imzası onandı. 16.12.1957

Tabip veya mütehassis

(Stok No : 230)

EK-105. Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'nün, Sıdika Avar'ın izne ayrılmasına dair, Elazığ Valiliği'ne yazdığı yazı (20.12.1957)

T. C.
ELÂZİĞ
Maarif Müdürlüğü
Bölümü : Zatiî
Sayı : 252.21/2508

. . 195
Özeti : raporunun tastik h.

Valilik Makama — ELAZIĞ

Kız Enstitüsü Öğretmenlerinden — Memurlarından Müdürü Sıdika Avar'ın

Devlet Hastahanesinden ~~isten~~ aldığı 14 - XII - 1957 tarihli ve 885 sayılı
11 (36) gün ~~ix~~ istirahatata muhtaç olduğunu belirten raporu ilişikte sunulmuştur.

Adıgeçenin bu istirahatını mahallinde geçirmek üzere 14 12 1957 ta
rihinden itibaren 36) gün ~~ix~~ müddetle izinli sayılmasını yüksek tasviplerinize
saygılarımla arz ederim. 20. Aralık 1957

MUAFIK
. . 195

Elazığ Valisi
Vefik Kitapçıgil

Maarif Müdürü
Rasim Giray

Aslı Gibidir.

EK-106. Sıdıka Avar'ın hastalanan kızını İstanbul'a göndermek için, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı izin talebi (05.12.1949)

5/XII/1949

Millî Eğitim Bakanlığı
Elazığ

868

Millî Eğitim Müdürlüğüne
Elazığ

Hastalanan kızımı İstanbul'a göndermek için Malatya'ya kadar refakat etmek üzere 6/XII/1949 Salı günü öğlenden sonradan itibaren 2 gün izni ile sayılmam hususuna müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

ELAZIĞ İLİ MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
Gönderen: 5-12-1949
Sıra: 868
Doğru: 12-2

Valilik Yüksek Makamına

İstenilen iki gün iznin verilmesine müsaadelerini saygılarımla arz ederim. 6/12/1949

Kız Enstitüsü Müdürü
Sıdıka Avar
S. Avar

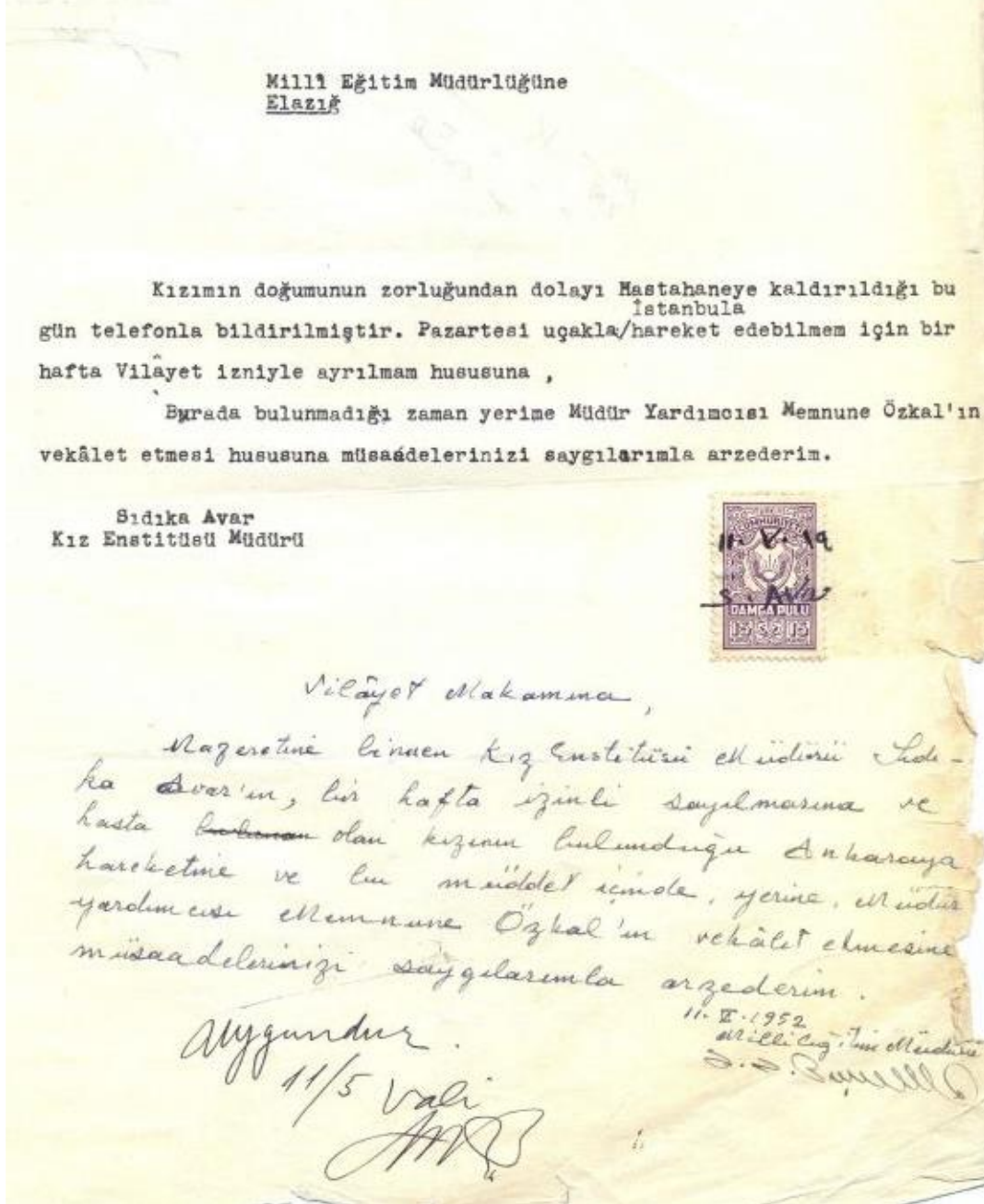
Millî Eğitim Müdürü
M. Rifat Akıncı
A. Akıncı

6.12.1949

3803

3803

EK-107. Sıdika Avar'ın, İstanbul'da, sorunlu bir doğum yapan kızının yanına gidebilmek için, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazdığı izin talebi (11.05.1952)

EK-108. Sıdıka Avar'a, kızının tehlikeli bir ameliyat geçirmesi nedeniyle, 15 günlük izin verilmesine dair, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazılan yazı (02.09.1953)

Kız Teknik 257.24860 suret 2/9/1953

Elazığ Valiliğine

İliniz kız enstitüsü Türkçe Öğretmeni ve Müdürü Sıdıka Avar'ın kızının tehlikeli bir ameliyatı dolayısıyla adı geçen bir haftalık vilayet izniyle ayrıldığı tarihten itibaren yıllık iznine mahsuben 15 gün iznli sayılması uygun görülmüştür. Bilgilerini ve ilgililere tebliği ile adı geçen öğretmenin görevinden ayrıldığı ve başladığı tarihlerin de bildirilmesini saygılarımla rica ederim.

M. Eğitim Vekili V.

V. C.
ELAZIĞ
MILLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı :

Kız Enstitüsü Müdürlüğüne

257.24. 9857

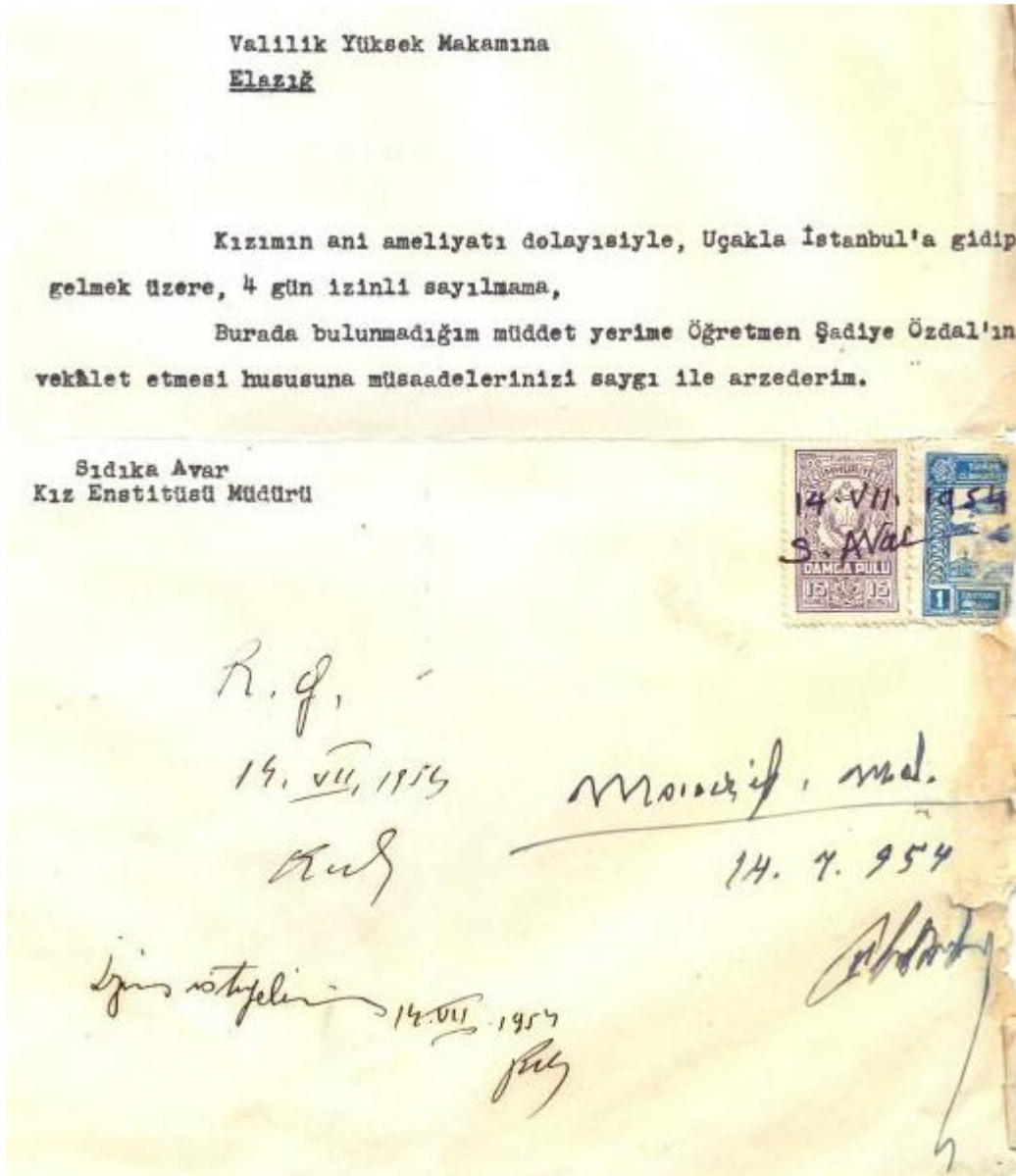
Milli Eğitim Vekaletinden alınan emir örneği yukarıya çıkarılmıştır. Adı geçen Müdür Sıdıka Avar'ın görevinden ayrıldığı ve başladığı tarihin bildirilmesini rica ederim.

10. Eylül 1953

Milli Eğitim M. V.
Sakir Goykal

10/9/53
15.9.1953
9/9/53

EK-110. Sıdıka Avar'ın, kızının ani ameliyatı nedeniyle, 4 günlük izin kullanma talebiyle, Elazığ Valiliği'ne yazdığı yazı (14.07.1954)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : SANYÜREK, Mehmet Bora
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum tarihi ve yeri : 23.04.1981 / İzmir
Medeni hali : Bekar
Telefon : 0-505-4423034
e-mail : sanyurekbora@hotmail.com

Eğitim

<u>Derece</u>	<u>Eğitim Birimi</u>	<u>Mezuniyet Tarihi</u>
Doktora	Gazi Üniversitesi / Uluslararası İlişkiler	2018
2. Yüksek Lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye Cumhuriyeti Tarihi	2019
1. Yüksek Lisans	Atılım Üniversitesi / Uluslararası İlişkiler	2012
2. Lisans	Anadolu Üniversitesi / İktisat	2012
1. Lisans	Dokuz Eylül Üniversitesi / Kamu Yönetimi	2004
Lise	İzmir Buca Anadolu Lisesi	1999

İş Deneyimi

<u>Yıl</u>	<u>Yer</u>	<u>Görev</u>
2011 - ...	Munzur Üniversitesi / Tunceli	Öğretim Görevlisi
2006-2011	İçişleri Bakanlığı / Ankara	Uzman

Yabancı Dil

Fransızca (orta düzey)
İngilizce (orta düzey)

Yayınlar

- SANYÜREK, Mehmet Bora. (2018). "Günümüzde İran: Sosyo-Ekonomik Yapı". The Journal of Academic Social Science, 6(84), 313-335.
- SANYÜREK, Mehmet Bora. (2018). "İran Silahlı Kuvvetleri". Sosyal Bilimler Dergisi, 5(31), 364-374.
- SANYÜREK, Mehmet Bora. (2018). "İran Devlet Teşkilatı ve Anayasal Kurumları". The Journal of Academic Social Science, 6(85), 359-378.
- SANYÜREK, Mehmet Bora. (2018). "Şii Jeopolitiği ve İran". Social Mentality and Researcher Thinkers Journal (Smart Journal), 4(14), 1139-1160.

- SANYÜREK, Mehmet Bora. (2018). "İran'ın Enerji Politikası". Sosyal Bilimler Dergisi, 5(31), 433-459.
- SANYÜREK, Mehmet Bora. (2018). "Devrim Sonrası İran: Siyasi Gelişmeler". Social Mentality and Researcher Thinkers Journal (Smart Journal), 4(14), 1017-1029.
- SANYÜREK, Mehmet Bora. (2018). "Devrim Sonrası İran Dış Politikası". The Journal of Academic Social Science, 6(86), 198-218.
- SERTEL, Savaş, SANYÜREK, Mehmet Bora. (2018). "Bingöl'de Meydana Gelen Afetler Ve Alınan Tedbirler (1934-1972)". Social Mentality and Researcher Thinkers Journal (Smart Journal), 4(11), 363-388. (Yayın No: 4552654)
- SERTEL, Savaş, KURTULUŞ, Şehmus, SANYÜREK, Mehmet Bora. (2018). "Irak Halkının İngiliz İşgaline Karşı 1919-1920 Yıllarındaki Direnişinin İrade-İ Milliye ve Hâkimiyet-İ Milliye Gazetelerine Yansıması". The Journal of Academic Social Sciences, 68(68), 29-38.
- SERTEL, Savaş, SANYÜREK, Mehmet Bora. (2017). "Cumhuriyet Dönemi'nde Malatya'da Meydana Gelen Afetler (1929-1974)". The Journal of Academic Social Science Studies, 8(61), 383-411.
- SERTEL, Savaş, SANYÜREK, Mehmet Bora. (2017). "Elazığ'da Meydana Gelen Afetler (1931-1980)". The Journal of Academic Social Sciences, 49(49), 132-162.
- SERTEL, Savaş, SANYÜREK, Mehmet Bora. (2016). "Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikaları ve Verdor Raporu". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:9, Sayı:42, 749-767.

le.ahbv.edu.tr